Sfântul ierarh Grigorie Teologul sau de Nazianz, arhiepiscopul Constantinopolului

(19, 25, 30 ianuarie)

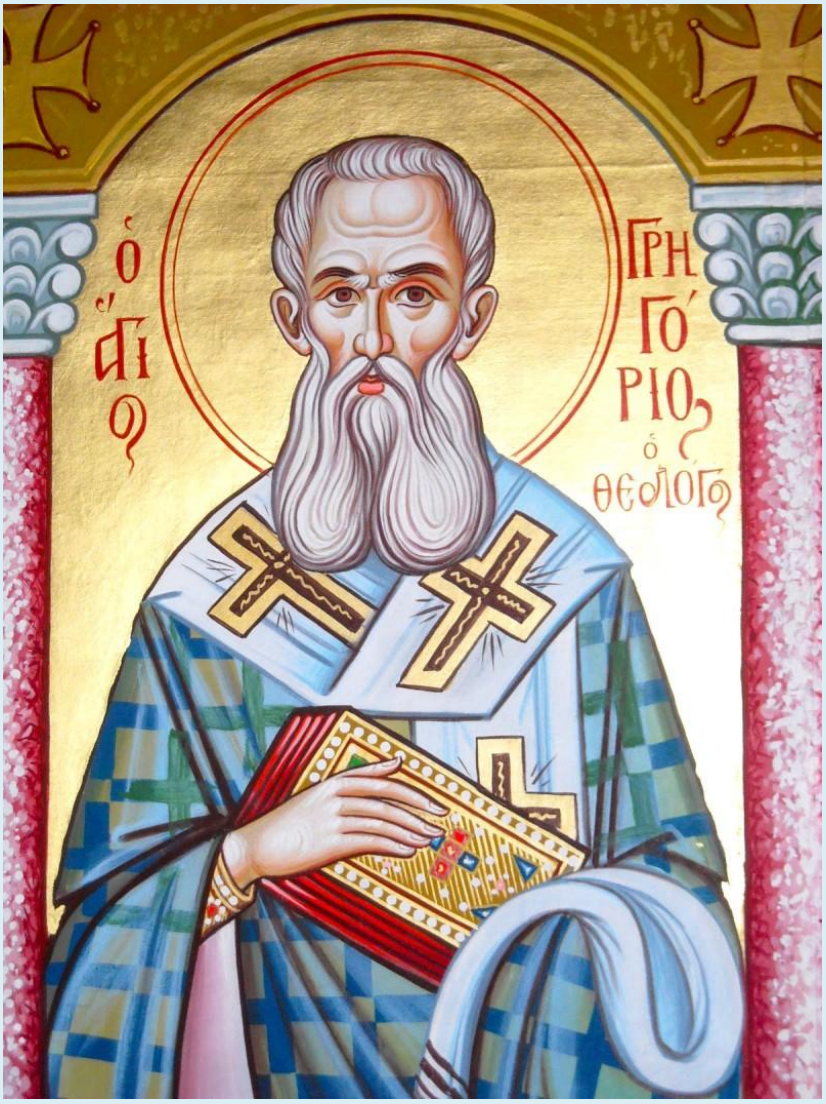

Materiale despre Sfântul Grigorie de Nazianz (Teologul):

https://independent.academia.edu/emystea/Sf.%20ier.%20Grigorie%20Teologul

https://archive.org/details/@steaemy?query=Grigorie+Nazianz+

***

Sfântul Grigorie de Nazianz - Teologul (tâlcuit cuvântătorul de Dumnezeu) se naşte în apropierea Nazianz-ului, pe la 329-330, ca fiu al episcopului Grigorie şi al Nonei. Face studii la Cezareea Capadociei, la Cezareea Palestinei, Alexandria şi Atena. Este botezat şi chemat de Sfântul Vasile la mănăstirea sa, în Pont. Aici lucrează cu prietenul său la alcătuirea primei Filocalii. În 361 e hirotonit preot, împotriva voinţei sale, fugind după aceasta, în Pont, la Sfântul

Vasile, de unde revine după stăruinţele tatălui său. În 371, este făcut de Sfântul Vasile episcop de Sasima. Vasile cel mare, fratele său Grigorie de Nyssa şi prietenul său, Grigorie de Nazianz, formează în cadrul părinţilor greci ai Bisericii grupul părinţilor capadocieni. Numele "Grigore" provine din grecescul gregórios = cel treaz, veghetorul (de la gregoreo, "a fi/sta treaz", "a priveghea"). A murit probabil la 389 sau 390, în vârstă de aproximativ 60 de ani.

Index

Evanghelia şi Apostolul zilei 4
În această lună (ianuarie), ziua a douăzeci şi cincea - Cel dintru sfinţi părintele nostru Grigorie, arhiepiscopul Constantinopolului, cuvântătorul de Dumnezeu (Minei) 6
Canon de rugăciune către Preasfânta Născătoare de Dumnezeu şi pururea Fecioară Maria la sărbătoarea Sfântului ierarh Grigorie Teologul, arhiepiscopul Constantinopolului 39
Canon de rugăciune către Sfântul ierarh Grigorie Teologul, arhiepiscopul Constantinopolului (1) 44
Canon de rugăciune către Sfântul ierarh Grigorie Teologul, arhiepiscopul Constantinopolului (2) 53
Acatistul Sfântului ierarh Grigorie Teologul 61
Acatistul Sfântului ierarh Grigorie Teologul (de Nazianz şi patriarh al Constantinopolului) 71
Paraclisul Sfântului ierarh Grigorie, cuvântătorul de Dumnezeu 81
Imnografie 95
Vieţile Sfinţilor - Viaţa celui între Sfinţi părintele nostru Grigorie de Dumnezeu cuvântătorul, patriarhul Constantinopolului 96
Sinaxar - Pomenirea Sfântului nostru părinte Grigorie, cuvântătorul de Dumnezeu (Teologul), arhiepiscopul Constantinopolului 112
Arhid. Ştefan Sfarghie - Sinaxar - Sfântul ierarh Grigorie Teologul, arhiepiscopul Constantinopolului; Sfântul ierarh Bretanion, episcopul Tomisului 114
Iulian Dumitraşcu - Calendar Ortodox - Sfântul ierarh Grigorie Teologul, arhiepiscopul Constantinopolului; Sfântul ierarh Bretanion, episcopul Tomisului 116
Proloagele din 25 ianuarie 119
Poem autobiografic – Despre viaţa sa 128
Sfântul Grigorie Teologul - Sfinte moaşte 160
Capul Sfântului Grigorie Teologul, arhiepiscopul Constantinopolului 166
Mâna dreaptă a Sfântului Grigorie Teologul 168
Pr. Silviu Cluci - Odoarele Mănăstirii „Sfântul Pavel” - Athos 172
Pr. Silviu Cluci - Odoarele Mănăstirii Cutlumuş 174
Predici 176
Sfântul Nicolae Velimirovici - Proloagele de la Ohrida - Pomenirea Sfântului Constantinopolelui, Grigorie Teologul, arhiepiscopul 177
Mitropolitul Augustin de Florina - Predică la pomenirea Sfântului Grigorie Telologul - În cuptorul necazului 180

Părintele Sofian Boghiu - Predică la Sfântul Grigorie Teologul 187
Prof. Dr. Remus Rus - Sfântul Grigorie Teologul - văzător al tainelor dumnezeieşti ... 195
Stânga Daniel - Predică la Sfântul Grigorie Teologul 205
Neacşiu Bogdan - Cuvântul de învățătură rostit la sărbătoarea Sfântului Grigorie Teologul 210
OrthodoxWiki - Sfântul ierarh Grigorie Teologul 215
Dragoş Mîrşanu - O prietenie omenească: Sfinții Vasile cel mare şi Grigorie Teologul . 219
Sfântul Grigorie Teologul (de Nazianz) - "Vulturul rănit" (1) - "Mă tem de cei care par prieteni şi ortodocşi, dar sfâşie Biserica şi schimbă învățătura ei" 222
Sfântul Grigorie Teologul (de Nazianz) - "Vulturul rănit" (2) 237
Sfântul Grigorie Teologul (de Nazianz) - "Vulturul rănit" (3) - Duce război crâncen cu diavolul. Biciuie alunecările clericilor şi monahilor 252
Sfântul Grigorie Teologul (de Nazianz) - "Asta face dihonia: se bate creştin cu creştin, ca duşmanii. Ne pierdem pe noi înşine, singuri, n-avem nevoie de duşmani" 257
Sfântul Grigorie Teologul - Ultima lui activitate pastorală 261
Smerita plecare la Domnul a Sfântului Grigorie Teologul 264
Sfântul Grigorie de Nazianz - Poeme autobiografice - Fericirile şi durerile omului credincios 266
Sfântul Grigorie de Nazianz - Imn de seară 269
Sfântul Grigorie de Nazianz - Imn către Dumnezeu – Poem dogmatic 29 271
Sfântul Grigorie de Nazianz - Cele cinci Cuvântări 273
despre Dumnezeu 273
Sfântul Grigorie Teologul - Poeme despre Sfânta Treime 289
Sfântul Grigorie Teologul - Poeme dogmatice - Despre Tatăl 290
Sfântul Grigorie Teologul - Poeme dogmatice - Despre Fiul 291
Sfântul Grigorie Teologul - Poeme dogmatice - Despre Duhul 294
Sfântul Grigorie Teologul – Despre iubirea de săraci 298
Icoane 302

Evanghelia şi Apostolul zilei

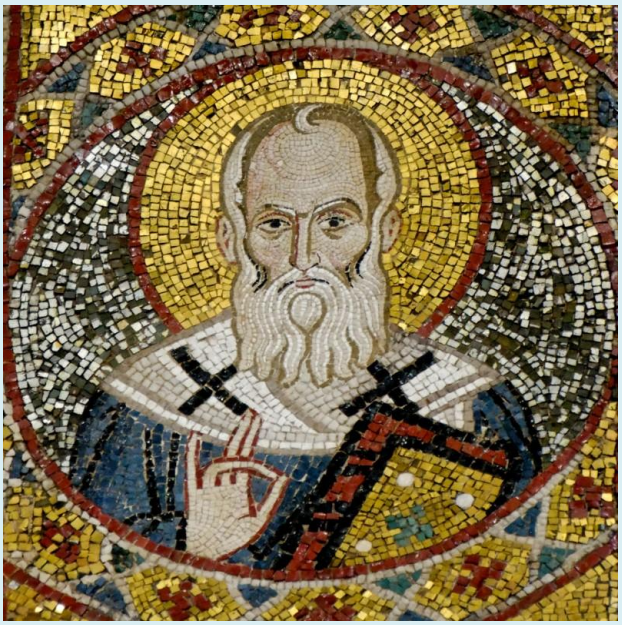

Evanghelia

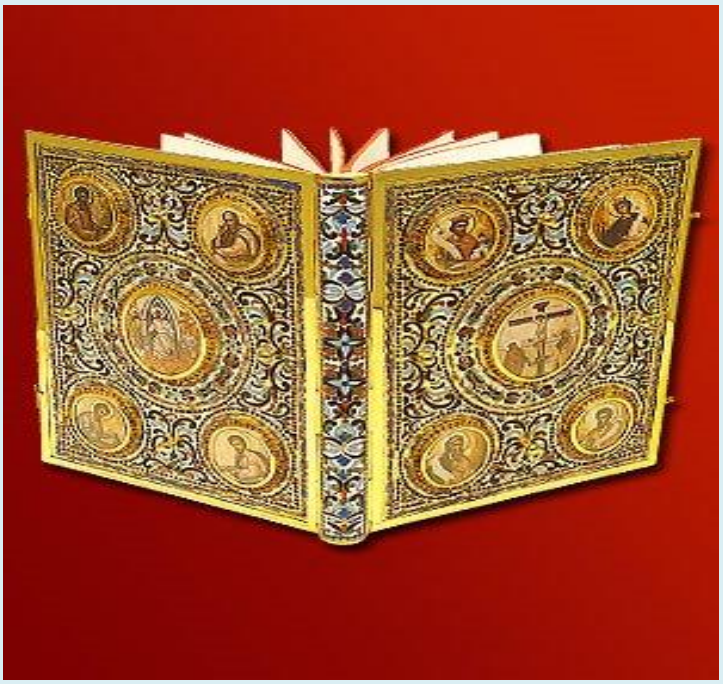

Ioan 10, 9-16

Zis-a Domnul:
9. Eu sunt uşa: de va intra cineva prin Mine, se va mântui şi va intra şi va ieşi şi păşune va afla.
10. Furul nu vine decât ca să fure şi să junghie şi să piardă. Eu am venit ca viaţă să aibă şi din belşug să aibă.

11. Eu sunt păstorul cel bun. Păstorul cel bun îşi pune sufletul pentru oile sale.
12. Iar cel plătit şi cel care nu este păstor şi ale cărui oi nu sunt ale lui, vede lupul venind şi lasă oile şi fuge; şi lupul le răpeşte şi le risipeşte.
13. Dar cel plătit fuge, pentru că este plătit şi nu are grijă de oi.
14. Eu sunt păstorul cel bun şi cunosc pe ale Mele şi ale Mele Mă cunosc pe Mine.
15. Precum Mă cunoaşte Tatăl şi Eu cunosc pe Tatăl. Şi sufletul Îmi pun pentru oi.
16. Am şi alte oi, care nu sunt din staulul acesta. Şi pe acelea trebuie să le aduc şi vor auzi glasul Meu şi va fi o turmă şi un păstor.

Apostol

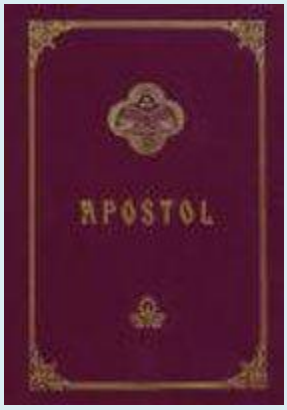

Epistola către Corinteni a Sfântului apostol Pavel

I Corinteni 12, 7-11

7. Şi fiecăruia se dă arătarea Duhului spre folos.
8. Că unuia i se dă prin Duhul Sfânt cuvânt de înţelepciune, iar altuia, după acelaşi Duh, cuvântul cunoştinţei.
9. Şi unuia i se dă întru acelaşi Duh credinţă, iar altuia, darurile vindecărilor, întru acelaşi Duh;
10. Unuia faceri de minuni, iar altuia proorocie; unuia deosebirea duhurilor, iar altuia feluri de limbi şi altuia tălmăcirea limbilor.
11. Şi toate acestea le lucrează unul şi acelaşi Duh, împărţind fiecăruia deosebi, după cum voieşte.

În această lună (ianuarie), ziua a douăzeci şi cincea - Cel dintru sfinţi părintele nostru Grigorie, arhiepiscopul Constantinopolului, cuvântătorul de Dumnezeu (Minei)

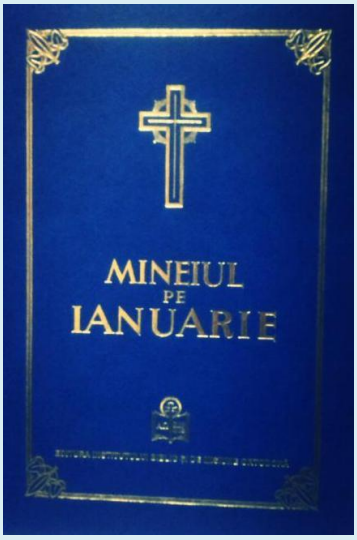

La Vecernia cea mică

Punem **Stihirile** pe 4, glas 4:

Podobie: Ca pe un viteaz...

Cu gura cea de Dumnezeu grăitoare, de Dumnezeu cuvântătorule Grigorie, şi cu limba ta cea cuvântătoare de Dumnezeu, ai arătat pe Cel lăudat în Treime, pe Dumnezeu cel de o Fiinţă: pe Tatăl, şi pe Fiul, şi pe Duhul Sfânt, şi ai uscat nebunia elinilor şi minciuna, propovăduind adevărul, cu cuvintele tale cele grăitoare de Dumnezeu.

Şi vederea ta a fost cinstită, şi chipul tău smerit, sfinţite Grigorie. Pentru aceasta te cinstim cu cântări de bucurie, şi zicem: Bucură-te, stea înţelegătoare, care luminezi marginile, cu strălucirea înţeleptelor tale cuvinte; Bucură-te, trâmbiţa care propovăduieşti lumii poruncile lui Iisus.

Organul cel mult glăsuitor, alăuta cea bine alcătuită, fluierul şi vioara cea dulce răsunătoare, pe ierarhul cel prea înalt, şi marele învăţător al Bisericii lui Hristos, să-l lăudăm cântând: Bucură-te, adâncul dumnezeiescului dar! Bucură-te, înălţimea cereştilor înţelegeri, părinte al părinţilor Grigorie.

Cu praştia dumnezeieştilor tale cuvinte, de Dumnezeu insuflate, cu putere, prea slăvite, ai împrăştiat ca pe un lup pe Arie, şi departe l-ai gonit de la turma lui Hristos, păstorule prea bune, păzind oile tale întru păşunea Treimii, pentru aceasta pe tine te cinstim, păstorule al păstorilor, Grigorie.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, *glas 6*

Pe mai marele păstorilor, şi cinstea patriarhilor, pe tăinuitorul văzătorilor de Dumnezeu, şi mintea cea prea înaltă a cugetării de Hristos, adunându-ne o gânditorii de Dumnezeu, cu duhovniceşti laude să-l lăudăm zicând: Bucură-te, izvorule al cuvântării de Dumnezeu, râul înţelepciunii, şi curgerea dumnezeieştii cunoştinţe. Bucură-te, stea prea luminoasă, că lumea toată luminezi cu dogmele tale. Bucură-te, cel ce eşti mare apărător al bunei credinţe, şi al relei credinţe gonitor prea slăvit. Ci o prea înţelepte, de Dumnezeu cuvântătorule Grigorie, nu înceta rugându-te lui Hristos Dumnezeu, pentru cei ce săvârşesc pururea cu credinţă şi cu dragoste, pomenirea ta cea plăcută lui Dumnezeu, şi cinstită.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. (a Născătoarei de Dumnezeu)

Născătoare de Dumnezeu, tu eşti viţa cea adevărată, care ai odrăslit Rodul vieţii, ţie ne rugăm: Roagă-te Stăpână, cu ierarhul Grigorie, să se miluiască sufletele noastre.

La Stihoavnă

Stihirile, glas 2:

Podobia: Casa Eufratului, cetate sfântă, a proorocilor mărire; împodobeşte-ţi casa, întru care Cel Dumnezeiesc se naşte.

Veniţi iubitorilor de dumnezeiasca înţelepciune, pe dumnezeiescul cuvântător de Dumnezeu, să-l lăudăm strigând: Bucură-te, înţelepte Grigorie.

Stih: Gura mea va grăi înţelepciune, şi cugetul inimii mele pricepere.

Gura cea sfinţită, limba cea de Dumnezeu grăitoare, şi dumnezeiasca minte a înţeleptului Grigorie, toţi să o lăudăm, de Dumnezeu înţelepţilor.

Stih: Auziţi acestea toate neamurile, ascultaţi toţi cei ce locuiţi în lume.

Casă de taină, a dumnezeieştilor sale cuvinte, a gătit tuturor, marele Grigorie; veniţi credincioşilor să ne ospătăm.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Întru cinstita Treime, în Tatăl, Cuvântul şi Duhul, dumnezeiescul cuvântător de Dumnezeu, a crede a învăţat, într-un Dumnezeu nedespărţit.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. (a Născătoarei de Dumnezeu)

În tine Maica lui Dumnezeu, şi întru Dumnezeiescul tău Fiu, marele cuvântător de Dumnezeu, a crede a învăţat, Marie, Maică Fecioară.

Troparul, glas 1: Fluierul cel păstoresc al cuvântării tale de Dumnezeu, a biruit trâmbiţele ritorilor; că ţie celui ce ai cercat adâncurile Duhului, şi frumuseţile vorbei ţi s-au adăugat. Deci roagă pe Hristos Dumnezeu, părinte Grigorie, să mântuiască sufletele noastre.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. (a Născătoarei de Dumnezeu), Învierii

Gavriil zicând ţie, Fecioară, bucură-te!, împreună cu glasul S-a întrupat Stăpânul tuturor întru tine, chivotul cel sfânt, precum a zis dreptul David. Arătatu-te-ai mai cuprinzătoare decât cerurile, ceea ce ai purtat pe Făcătorul tău. Slavă Celui ce S-a sălăşluit întru tine, slavă Celui ce a ieşit din tine; slavă Celui ce ne-a izbăvit pe noi, prin naşterea ta.

La Vecernia cea mare

După obişnuitul Psalm, cântăm: Fericit bărbatul... Slava dintâi...La Doamne strigat-am...

Stihirile pe 8, glas 1:

Podobie: Prea lăudaţilor mucenici...

Părinte Grigorie, buzele tale nu le-a acoperit mormântul, solitorul uitării, că a dumnezeieştii cuvântări gură te-ai arătat, dogmele bunei credinţe şi acum lumii grăindu-le. Pentru aceasta roagă-te, ca să dăruiască sufletelor noastre, pace şi mare milă. *(de două ori)*

Părinte Grigorie, înţelepţeşte de trup te-ai ferit, de cel vrăjmaş şi înşelător, şi în căruţa bunătăţilor cea cu patru cai, la Cer mergătoare suindu-te, ai zburat la frumuseţea cea nespusă. De care săturându-te, acum te rogi să se dăruiască sufletelor noastre, pace şi mare milă.

Părinte Grigorie, lui Dumnezeu şi oamenilor ai fost credincios mijlocitor cu darul; şi acum cu rugăciunile tale cele cu bună îndrăzneală bine Milostiv făcându-ne nouă, pe Hristos Domnul nu înceta a-L ruga, cuvioase, să dăruiască sufletelor noastre, pace şi mare milă.

Alte **Stihiri**, glas 2:

Podobie: Cu ce cununi de laudă...

Veniţi cu sfinţite cântări să lăudăm pe grăitorul de Dumnezeu, pe ochiul cel priveghetor al darului, şi gura cea prea înţeleaptă a Duhului, pe luminătorul lumii cel strălucit, şi marele glăsuitor al Bisericii. Lauda Ortodoxiei cea prea luminată, curgerea cuvântării de Dumnezeu, râul dumnezeieştilor dogme cel pururea curgător, izvorul cel ce izvorăşte apele dumnezeieştii dulceţi. *(de două ori)*

Cu dragoste duhovnicească astăzi să lăudăm pe ierarhul, pe cel întocmai la obicei cu apostolii, apărătorul bunei credinţe, izvorârea grăirii de Dumnezeu, râul învăţăturii cel prea dulce, întărirea cuvintelor celor înalte grăitoare. Buzele cele din Cer tunătoare, limba cea cu foc suflătoare, vistieria înţelepciunii, pe propovăduitorul Cuvântului, podoaba credincioşilor.

Cu cântări după datorie toţi să lăudăm pe cuvântătorul de Dumnezeu, pe păzitorul turmei lui Hristos şi vânătorul lupilor, cel prea înţelept. Pe smulgătorul neghinelor celor înstrăinate, pe semănătorul dreptelor dogme, cel prea minunat. Pe izgonitorul ereticilor cel prea tare, care a înmulţit cu adevărat, cu dumnezeiasca priveghere talanţii lui Hristos, precum s-a căzut, şi lumea a luminat cu dumnezeieştile străluciri ale învăţăturilor.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, *glas 8*

Limba ta cea deşteptată spre învăţătură, glăsuind în urechile inimilor, sufletele leneşilor le ridică, şi prin cuvintele cele de Dumnezeu grăitoare, scară se află, care suie pe cei de pe pământ la Cer. Pentru aceasta Grigorie, de Dumnezeu cuvântătorule, nu înceta rugându-te lui Hristos Dumnezeu, să mântuiască din nevoi sufletele noastre.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. (a Născătoarei de Dumnezeu)

Împăratul cerurilor pentru iubirea de oameni, pe pământ S-a arătat, şi cu oamenii a petrecut. Că din Fecioară curată trup luând, şi dintr-însa ieşind cu lucrarea, Unul este Fiul îndoit în fire, dar nu în feţe. Pentru aceasta pe Acesta desăvârşit Dumnezeu şi Om desăvârşit, cu adevărat propovăduindu-L, mărturisim pe Hristos Dumnezeul nostru; pe care roagă-L Maică nenuntită, să se miluiască sufletele noastre.

Vohod: Lumină lină a sfintei slave a Tatălui ceresc, Celui fără de moarte, a Sfântului, Fericitului, Iisuse Hristoase, venind la apusul soarelui, văzând lumina

cea de seară, lăudăm pe Tatăl şi pe Fiul şi pe Sfântul Duh, Dumnezeu; vrednic eşti în toată vremea a fi lăudat de glasuri cuvioase, Fiul lui Dumnezeu, cel ce dai viaţă, pentru aceasta lumea Te slăveşte.

Prochimenul zilei şi citire.

De la Pilde citire:

Cap. 1, Vers 8.

Pomenirea dreptului cu laude, şi binecuvântarea Domnului pe capul lui. Fericit este omul, care a aflat înţelepciunea, şi muritorul ce ştie priceperea; că mai bună este neguţătoria acesteia, decât a aurului şi a argintului visteria. Şi mai scumpă este decât pietrele cele de mult preţ, şi tot ce este scump nu este vrednic ei; pentru că lungimea zilelor şi anii vieţii sunt în dreapta ei, şi în stânga ei bogăţie şi slavă. Că din gura ei este dreptate, legea şi mila pe limbă le poartă. Deci ascultaţi-mă pe mine o fiilor, că lucruri de cinste voiesc să zic. Şi fericit este omul care căile mele va păzi. Că ieşirile mele sunt ieşiri de viaţă, şi se găteşte vrere de la Domnul. Pentru aceasta vă rog pe voi, şi pun înainte glasul meu fiilor omeneşti. Că eu înţelepciunea am tocmit, sfatul şi ştiinţa şi gândul eu l-am chemat. Al meu este sfatul şi întărirea, a mea este priceperea, şi a mea este tăria. Eu pe cei ce mă iubesc pe mine, îi iubesc; şi cei ce mă caută vor afla Dar. Înţelegeţi dar cei fără de răutate chibzuiala, şi cei neînvăţaţi lipiţi-vă inima. Ascultaţi-mă pe mine iarăşi; că lucruri de cinste voiesc să zic. Şi voi scoate din buzele mele cele drepte, că adevărului se va învăţa grumazul meu, şi urâte sunt înaintea mea buzele mincinoase. Că dreptate sunt toate graiurile gurii mele, nimica nu este într-însele strâmb, nici răzvrătit. Toate sunt drepte celor ce înţeleg şi netede celor ce află cunoştinţa. Că vă învăţ pe voi adevărul, ca să fie în Domnul nădejdea voastră, şi să vă umpleţi de Duh.

De la înţelepciunea lui Solomon citire:

Cap. 10, Vers 32.

Gura dreptului izvorăşte înţelepciune şi buzele oamenilor înţelepţi ştiu Darul cel bun. Gura înţelepţilor se învaţă înţelepciune, şi dreptatea mântuieşte pe dânşii din moarte. Sfârşindu-se omul drept, nu-şi piere nădejdea; că fiul drept se naşte întru viaţă. Şi întru bunătăţile sale va culege roada dreptăţii. Lumina dreptţilor este dea-pururea, şi de la Domnul vor afla Dar şi slavă. Limba înţelepţilor ştie cele bune, şi în inima lor odihneşte înţelepciunea. Iubeşte Domnul inimile cele cuvioase, şi primiţi sunt lui toţi cei fără prihană în cale. Înţelepciunea Domnului luminează faţa celui priceput; că soseşte la cei ce o doresc mai înainte de ce o cunosc pe dânsa. Cel ce mânecă la dânsa nu va osteni, şi cel ce priveghează pentru dânsa degrab fără de grijă va fi. Că pe cei vrednici ei, singură umblă împrejur căutându-i şi în cărări se arată lor cu bună priinţă, pe înţelepciune

niciodată nu o biruieşte răutatea. Pentru aceasta am fost şi iubitor frumuseţii ei; şi o am iubit, şi o am căutat pe dânsa din tinereţile mele. Şi o am căutat să o aduc mie mireasă. Ca pe Stăpânul tuturor o am iubit, că este învăţătoare întru ascuns de ştiinţa lui Dumnezeu, şi aflătoare de lucrurile Lui. Ostenelile ei sunt bunătăţile şi învaţă aceea curăţenie şi minte, şi dreptate, şi bărbăţie, decât care mai de trebuinţă nimic nu este întru viaţa oamenilor. Şi de pofteşte cineva multă ştiinţă, ştie cele trecute şi cele ce vor să fie le semuieşte, ştie tălmăcirea cuvintelor, şi dezlegările vorbelor celor ascunse, semne şi minuni mai dinainte ştie, şi întâmplările vremilor şi ale anilor, şi tuturor este sfetnic bun. Că nemurire este într-însa, şi slavă întru împărtăşirea cuvintelor ei. Pentru aceasta am făcut vorbă către Domnul, şi m-am rugat Lui, şi am zis dintru toată inima mea; Dumnezeule al părinţilor, şi Domnul milei, Cel ce ai făcut toate cu Cuvântul Tău şi cu înţelepciunea Ta ai tocmit pe om ca să stăpânească făpturile cele făcute de Tine, şi să îndrepteze lumea întru cuviinţă şi dreptate, dă-mi înţelepciunea care şade pe scaunele Tale şi nu mă despărţi pe mine de la slugile Tale, că eu sunt robul Tău, şi fiul slujnicei Tale. Trimite-o pe dânsa din ceruri, de la lăcaşul Tău Cel Sfânt, şi de la Scaunul slavei Tale, ca fiind cu mine să mă înveţe ce place înaintea Ta; şi să mă îndrepteze spre cunoştinţă, şi să mă păzească întru slava sa. Că gândurile celor muritori toate sunt cu temere, şi cu greşeală cugetele lor.

De la Înţelepciunea lui Solomon citire:

Cap. 4, Vers 7.

Dreptul de va ajunge să se sfârşească, întru odihnă va fi. Că bătrâneţile sunt cinstite, nu cele de mulţi ani, nici cele ce se numără cu numărul anilor. Şi cărunteţile sunt înţelepciunea oamenilor, şi vârsta bătrâneţilor viaţă nespurcată. Plăcut lui Dumnezeu făcându-se, l-a iubit; şi vieţuind între păcătoşi, s-a mutat. Răpitu-s-a, ca să nu schimbe răutatea mintea lui, sau înşelăciunea să înşele sufletul lui. Că râvna răutăţii întunecă cele bune, şi neînfrânarea poftei schimbă gândul cel fără de răutate. Sfârşindu-se peste puţin, a plinit ani îndelungaţi. Că plăcut era Domnului sufletul lui. Pentru aceea S-a grăbit a-l scoate pe dânsul din mijlocul răutăţii. Şi noroadele văzând, şi necunoscând, nici punând în gând una ca aceasta. Că dar şi milă este întru cuvioşii Lui, şi cercetare întru aleşii Lui.

La Litie

Stihirile, glas I, singur glasul:

A lui Anatolie:

Cu dumnezeieşti fapte trupul împreună cu sufletul după lege curăţindu-ţi, hotarele cuvântării de Dumnezeu ai străbătut, dumnezeieştile taine învăţându-te,

de Dumnezeu arătătorule Grigorie. Şi în norul cel neapus intrând, aşezarea de lege cea de Dumnezeu însemnată ai luat, care înseamnă pe Treimea cea de o Fiinţă. Căreia închinându-ne prin tine, cântând zicem: Unime, Ceea ce eşti în Treime cunoscută, miluieşte-ne pe noi.

Cu cuvântul Lui, Dumnezeu deschizându-ţi gura ta, ai tras Duhul înţelepciunii. Şi umplându-te de dar, dumnezeieştile învăţături ai tunat, de trei ori fericite Grigorie, şi cu puterile îngereşti împreunându-te, lumina cea întreită şi nedespărţită ai propovăduit. Pentru aceasta cu ale tale cuvinte luminându-ne Grigorie, ne închinăm Treimii celei cunoscute întru o Dumnezeire, spre mântuirea sufletelor noastre.

Cu limba ta cea de foc de Dumnezeu grăitorule Grigorie, limbile cele vătă-mătoare, cele luptătoare împotriva lui Dumnezeu, ale ereticilor le-ai ars; că dumnezeiască gură te-ai arătat, care cu Duhul a grăit măririle lui Dumnezeu. Şi cu scrisorile ai însemnat Fiinţa cea întocmai puternică a Treimii celei nevăzute, şi cu Lumina cea întreit strălucitoare luminând lumea cea pământească, te rogi neîncetat pentru sufletele noastre.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, *glas acelaşi*

Cu dumnezeieşti fapte trupul împreună cu sufletul după lege curăţindu-ţi, hotarele cuvântării de Dumnezeu ai străbătut, dumnezeieştile taine învăţându-te, de Dumnezeu arătătorule Grigorie. Şi în norul cel neapus intrând, aşezarea de lege cea de Dumnezeu însemnată ai luat, care înseamnă pe Treimea cea de o Fiinţă. Căreia închinându-ne prin tine, cântând zicem: Unime, Ceea ce eşti în Treime cunoscută, miluieşte-ne pe noi

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. (a Născătoarei de Dumnezeu)

Pentru rugăciunile tuturor sfinţilor, Doamne şi ale Născătoarei de Dumnezeu, pacea Ta dăne-o nouă, şi ne miluieşte pe noi ca un Îndurat.

La Stihoavnă

Stihirile, glas 5:

Podobie: Bucură-te, cămara...

Bucură-te, izvorul dumnezeieştii cuvântări, şi lăcaşul privirii la cele prea înalte. Că adâncul cel de sus, părinte, cu binecuvântat gând cercându-l, tuturor l-ai arătat, întreit luminătoare a fi o amestecare a Luminii unită întru unirea Dumnezeirii, şi întreită întru cinstitele Ipostasuri; şi cu curăţia vieţii şi cu strălucirea

cuvintelor, ai învăţat a cinsti pe Preasfânta Treime de Dumnezeu insuflate. De la care roagă-te, ca să trimită sufletelor noastre mare milă.

Stih: Gura mea va grăi înţelepciune şi cugetul inimii mele pricepere.

Cu raza cuvântării de Dumnezeu, noaptea cea întunecată a eresurilor o ai stricat, că la izvorul luminilor cu gând de Dumnezeu cinstitor, şi de Dumnezeu înţelepţit ajungând, de Dumnezeu cuvântătorule, razelor celor ce se trimit de acolo te-ai împărtăşit. Că străluciţă mintea ta ca o oglindă făcându-ţi, lumina Dumnezeirii cea întreită şi nedespărţită, părinte ai luat prea luminat, şi Raza cea unită din destul, o ai încăput, pe care acum roagă-o, să dea sufletelor noastre mare milă.

Stih: Gura dreptului va deprinde înţelepciune, şi limba lui va grăi judecată.

Bucură-te, râul lui Dumnezeu, cel pururea plin de apele darului, care veseleşti toată cetatea Împăratului Hristos, cu dumnezeieşti cuvinte şi învăţături. Izvorule al desfătării, noianul cel nedeşertat. Păzitorule cel adevărat, şi după lege al dogmelor. Apărătorule al Treimii cel prea cald, organul Duhului, minte deş-teaptă, limbă bine glăsuitoare, care adâncul Scripturilor ai tâlcuit; pe Hristos acum roagă-L să dea sufletelor noastre mare milă.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, *glas 8*

Inimile credincioşilor, cu limba ta arându-le Grigorie, rodurile bunei credinţe pururea înflorite ai crescut într-însele lui Dumnezeu, şi le-ai împodobit cu curăţia gândurilor, tăind din rădăcină eresurile cele spinoase. Pentru aceasta primind laudele noastre, dumnezeiască alăută, ochiul cel priveghetor, păstorule al păstorilor, vânătorule de lupii cei înţelegători. Roagă-te cu dinadinsul Cuvântului, pentru sufletele noastre.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. (a Născătoarei de Dumnezeu)

Fecioară ceea ce nu ştii de mire, care pe Dumnezeu negrăit L-ai zămislit cu trup. Maica Dumnezeului Celui Preaînalt, rugăciunile robilor tăi primeşte-le, ceea ce eşti cu totul fără prihană; care tuturor dăruieşti curăţire de păcate; acum rugăciunile noastre primindu-le, roagă-te să ne mântuim noi toţi.

La binecuvântarea pâinilor.

Troparul Sfântului, glas 1: Fluierul cel păstoresc al cuvântării tale de Dumnezeu, a biruit trâmbiţele ritorilor; că ţie celui ce ai cercat adâncurile Duhului, şi

frumuseţile vorbei ţi s-au adăugat. Deci roagă pe Hristos Dumnezeu, părinte Grigorie, să mântuiască sufletele noastre. *(de două ori)*

Şi **Troparul**, glasul 1: Născătoare de Dumnezeu, Fecioară, bucură-te! Ceea ce eşti plină de har, Marie, Domnul este cu tine. Binecuvântată eşti tu între femei şi binecuvântat este rodul pântecelui tău, că ai născut pre Mântuitorul sufletelor noastre. *(o dată)*

Şi citirea Cuvântului.

La Utrenie

La Dumnezeu este Domnul... Troparul Sfântului, de două ori.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. (a Născătoarei de Dumnezeu)

După întâia Catismă, **Sedealna**, glas 3:

Podobie: Pentru mărturisirea...

Dumnezeieştii străluciri făcându-te moştean, cu viaţă nematerialnică ai vieţuit, cu sfinţirea întocmai numit. Că mai presus de fire luminat descoperind învăţăturile, în Ortodoxie, credinţa o ai întărit, părinte cuvioase. Pe Hristos Dumnezeu roagă-L, să ne dăruiască nouă mare milă.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, *asemenea*

Stâlp al Bisericii ai fost, avuţie nefurată a bunei credinţe te-ai arătat, de Dumnezeu cuvântătorule Grigorie, luminându-ţi viaţa ta cu nepătimire şi descoperind dogmele Treimii, părinte prea cuvioase. Roagă-te lui Hristos Dumnezeu, să dăruiască nouă mare milă.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. (a Născătoarei de Dumnezeu)

De dumnezeiasca fire nedespărţindu-Te, trup S-a făcut în pântecele tău, ci Dumnezeu a rămas, după ce S-a făcut Om, Cel ce după naştere, ca şi mai înainte de naştere Maică Fecioară cu totul fără prihană te-a păzit, însuşi Domnul. Pe care cu osârdie roagă-L, să ne dăruiască nouă mare milă.

După a doua Catismă, **Sedealna**, glas 5:

Podobie: Cuvântul cel împreună...

Priveghind la Cuvântul adevărului lui Hristos, stăpânia Treimii, Dumnezeu o ai cuvântat, şi păgânătatea lui Arie şi cea fărădelege a lui rea credinţă surpând, ca un viteaz al bunei credinţe, şi părtinitor ierarhe, ai luminat pe cei ce dormeau întru întunericul necunoştinţei. (de două ori)

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. (a Născătoarei de Dumnezeu)

Patimile sufletului meu cele cu multe dureri, şi bolile trupului meu degrab le vindecă, şi rătăcirile minţii mele aşază-le, ceea ce eşti cu totul fără prihană, şi întru liniştea gândurilor, a aduce rugăciuni curate Împăratului tuturor învrednicește-mă de Dumnezeu Născătoare, şi a cere iertare greşelilor.

După polieleu, **Sedealna**, glas 8:

Podobie: Pe Înţelepciunea şi Cuvântul în pântecele tău zămislind fără ardere, Maica lui Dumnezeu, în chip de negrăit ai născut pe Cel ce a făcut toate şi în braţele tale ai avut pe Cel ce ţine toate şi la sân ai hrănit pe Cel ce hrăneşte lumea. Pentru aceasta, te rog pe tine, Preasfântă Fecioară, să mă izbăveşti de greşeli, când va fi să stau înaintea feţei Ziditorului meu, Stăpână Fecioară curată, atunci să-mi dăruieşti ajutorul tău, că pe tine te am nădejde eu, robul tău.

Defăimând înşelăciunea celor rău credincioşi, şi Scripturile deschizând cu dumnezeiască cuviinţă, ai trimis învăţături, care au îndulcit cu adevărat mai mult decât mierea inimile credincioşilor, vrednicule de minune, a sluji Treimii întru Unimea Dumnezeirii. Pentru aceasta chipul Mântuitorului în Icoană L-ai pus înainte, să sărutăm cu dragoste omenirea, cuvântătorule de Dumnezeu, Grigorie; roagă-te lui Hristos Dumnezeu, iertare de greşeli să dăruiască, celor ce prăznuiesc cu dragoste, sfântă pomenirea ta. (de două ori)

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. (a Născătoarei de Dumnezeu)

Când va veni să judece tot pământul Stăpânul tuturor şi Făcătorul, cu cele de-a dreapta să mă împreuni pe mine osânditul, şi din întunericul cel mai dinafară şi din toată munca pe mine netrebnicul robul tău să mă scoţi, rogu-mă; ca cu mulţumire să măresc bogăţia bunătăţii tale, de Dumnezeu Născătoare cu totul fără prihană, şi să strig ţie bucurându-mă. Roagă-te Fiului tău şi Dumnezeu, iertare de greşeli să-mi dăruiască; că pe tine te am nădejde, eu netrebnicul robul tău.

Deci Antifonul dintâi al glasului al patrulea:

Prochimen, glasul al 4-lea:

Stih: Gura mea va grăi înţelepciune, şi cugetul inimii mele pricepere.

Auziţi acestea toate neamurile, ascultaţi toţi cei ce locuiţi în lume.

Toată suflarea...

Evanghelia de la Ioan:

Ioan 10, 1-9

Zis-a Domnul:
1. Adevărat, adevărat zic vouă: Cel ce nu intră pe uşă, în staulul oilor, ci sare pe aiurea, acela este fur şi tâlhar.
2. Iar cel ce intră prin uşă este păstorul oilor.
3. Acestuia portarul îi deschide şi oile ascultă de glasul lui, şi oile sale le cheamă pe nume şi le mână afară.
4. Şi când le scoate afară pe toate ale sale, merge înaintea lor, şi oile merg după el, căci cunosc glasul lui.
5. Iar după un străin, ele nu vor merge, ci vor fugi de el, pentru că nu cunosc glasul lui.
6. Această pildă le-a spus-o Iisus, dar ei n-au înţeles ce înseamnă cuvintele Lui.
7. A zis deci iarăşi Iisus: Adevărat, adevărat zic vouă: Eu sunt uşa oilor.
8. Toţi câţi au venit mai înainte de Mine sunt furi şi tâlhari, dar oile nu i-au ascultat.
9. Eu sunt uşa: de va intra cineva prin Mine, se va mântui; şi va intra şi va ieşi şi păşune va afla.

După **Psalmul 50**
1. Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta
2. Şi după mulţimea îndurărilor Tale, şterge fărădelegea mea.
3. Mai vârtos mă spală de fărădelegea mea şi de păcatul meu mă curăţeşte.
4. Că fărădelegea mea eu o cunosc şi păcatul meu înaintea mea este pururea.
5. Ţie unuia am greşit şi rău înaintea Ta am făcut, aşa încât drept eşti Tu întru cuvintele Tale şi biruitor când vei judeca Tu.
6. Că iată întru fărădelegi m-am zămislit şi în păcate m-a născut maica mea.
7. Că iată adevărul ai iubit; cele nearătate şi cele ascunse ale înţelepciunii Tale mi-ai arătat mie.
8. Stropi-mă-vei cu isop şi mă voi curăţi; spăla-mă-vei şi mai vârtos decât zăpada mă voi albi.
9. Auzului meu vei da bucurie şi veselie; bucura-se-vor oasele mele cele smerite.

10. Întoarce faţa Ta de la păcatele mele şi toate fărădelegile mele şterge-le.
11. Inimă curată zideşte întru mine, Dumnezeule, şi duh drept înnoieşte întru cele dinlăuntru ale mele.
12. Nu mă lepăda de la faţa Ta şi Duhul Tău cel sfânt nu-l lua de la mine.
13. Dă-mi mie bucuria mântuirii Tale şi cu duh stăpânitor mă întăreşte.
14. Învăţa-voi pe cei fărădelege căile Tale şi cei necredincioşi la Tine se vor întoarce.
15. Izbăveşte-mă de vărsarea de sânge, Dumnezeule, Dumnezeul mântuirii mele; bucura-se-va limba mea de dreptatea Ta.
16. Doamne, buzele mele vei deschide şi gura mea va vesti lauda Ta.
17. Că de ai fi voit jertfă, Ţi-aş fi dat; arderile de tot nu le vei binevoi.
18. Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit; inima înfrântă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi.
19. Fă bine, Doamne, întru bună voirea Ta, Sionului şi să se zidească zidurile Ierusalimului.
20. Atunci vei binevoi jertfa dreptăţii, prinosul şi arderile de tot; atunci vor pune pe altarul Tău viţei.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, *glas 2*

Pentru rugăciunile ierarhului Tău, Milostive, curăţeşte mulţimea păcatelor noastre.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. (a Născătoarei de Dumnezeu)

Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, Milostive, curăţeşte mulţimea păcatelor noastre.

Stih: ***Miluieşte-ne Dumnezeule după marea mila Ta, şi după mulţimea îndurărilor Tale, curăţeşte fărădelegile noastre.***

Şi **Stihira**, glas 6: Cuvioase de trei ori fericite prea sfinţite părinte, păstorule cel bun, şi al lui Hristos mai marelui păstorilor ucenice, cel ce ţi-ai pus sufletul tău pentru oi, tu şi acum prea lăudate, de Dumnezeu cuvântătorule Grigorie, cere cu rugăciunile tale, să ne dăruiască nouă mare milă.

Canoanele al Născătoarei de Dumnezeu cu Irmosul pe 6. Şi ale Sfântului două pe 8.

Canonul Născătoarei de Dumnezeu

Cântarea 1-a, glas 8

Irmos: Să cântăm Domnului, Celui ce a povăţuit pe poporul Său prin Marea Roşie, cântare de biruinţă, că S-a prea slăvit.

Preacurată Născătoare de Dumnezeu, care pe Cuvântul cel întrupat pururea veşnic şi prea dumnezeiesc, mai presus de fire L-ai născut, pe tine te lăudăm.

Pe Tine Strugurul cel purtător de viaţă, care izvorăşti dulceaţa mântuirii a toată lumea, Fecioara Te-a născut Hristoase.

Neamul lui Adam la fericirea cea mai presus de minte, prin tine fiind ridicat Născătoare de Dumnezeu, după vrednicie te lăudăm pe tine.

Canonul cel dintâi al ierarhului

facere a lui Teofan

Cântarea 1-a, glas 1

Irmos: Hristos Se naşte, slăviţi-L; Hristos din ceruri, întâmpinaţi-L; Hristos pe pământ, înălţaţi-vă; cântaţi Domnului tot pământul şi cu veselie lăudaţi-L, popoare, că S-a prea slăvit!

Pe cuvântătorul de Dumnezeu cel al doilea, pe stâlpul cel ceresc luminos, trambiţa înţelepciunii lui Dumnezeu, veniţi iubitorilor de cuvintele acestuia, cu dragoste adunându-ne, să-l lăudăm, ca pe un cuvântător de Dumnezeu.

Cuvântul cel fără început al Tatălui, care ca un Dumnezeu este purtător de grijă a toate, cu puterea cea de grijă purtătoare, fericite, Dar de cuvânt şi de înţelepciune minţii tale dăruindu-ţi, Bisericii ca unei maici pe tine dar te-a dăruit.

Mintea stăpân făcându-ţi, poftele trupeşti ţi-ai înfrânat şi încăpător făcându-te dumnezeieştilor străluciri, pe un Dumnezeu în Trei Feţe a cinsti, ne-ai luminat pe noi Grigorie.

A Născătoarei

Înţelepciunea lui Dumnezeu case eişi şi-a zidit, în pântecele tău sălăşluindu-Se, ceea ce eşti cu totul fără prihană, şi plină de dar, şi mai presus de minte S-a arătat ca un om, cu acesta unindu-Se după Ipostas, Curată.

Alt Canon, al ierarhului

facere a aceluiaşi Teofan

Cântarea 1-a

Irmos: Văzătorul de Dumnezeu Moise începe mai înainte cântarea de laudă a lui Israel; iar Maria stă în fruntea înţeleptelor femei; să cântăm toţi cântare de biruinţă Izbăvitorului Dumnezeu.

Mântuirea începătorului neamului şi a patimilor noastre, sângele cel dumnezeiesc, ce a curs, ai stătut a-l aduce întru jertfă, şi acum Grigorie prea înţelepte, fă-ne nouă pe Dumnezeu, Milostiv.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Table de Dumnezeu însemnate a luat Moise, intrând în nor oarecând, iară tu punându-ţi în minte masa cea de Dumnezeu primită, cu dinadinsul pe Dumnezeu ai rugat.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei de Dumnezeu)

Vrând pentru milostivirea Sa, să cheme din moarte şi din stricăciune firea omenească, Dumnezeu cel peste toate, Fecioară prea curată, în curat pântecele tău S-a sălăşluit.

Catavasie: Pământul cel roditor de adâncime, uscat l-a trecut oarecând soarele; căci ca un zid s-a închegat apa de amândouă părţile, trecând poporul marea pedestru şi lui Dumnezeu cu plăcere cântând: să cântăm Domnului, căci cu Slavă S-a prea slăvit.

Canonul Născătoarei de Dumnezeu

Cântarea a 3-a

Irmos: Tu eşti Întărirea celor ce aleargă la Tine, Doamne, Tu eşti Lumina celor din întuneric şi pe Tine Te laudă duhul meu.

Dă-ne nouă ajutor cu rugăciunile tale Preacurată, gonind năvălirile cumplitelor înconjurări.

Strămoaşei Eva tu te-ai făcut îndreptare, pe Începătorul vieţii lumii născându-L, Născătoare de Dumnezeu.

Încinge-mă cu putere, Preacurată, care cu adevărat pe Dumnezeu L-ai născut cu trup; puterea Tatălui cea ipostatnică.

Canonul cel dintâi al ierarhului

Cântarea a 3-a

Irmos: Fiului, Celui Născut fără stricăciune din Tatăl mai înainte de veci şi mai pe urmă din Fecioară Întrupat fără de sămânţă, lui Hristos Dumnezeu să-I strigăm: Cel ce ai înălţat fruntea noastră, Sfânt eşti, Doamne.

Având izvorul înţelepciunii, care neîncetat izvorăşte învăţăturile cele de Dumnezeu înţelepţite, prea fericite, ai umplut Biserica lui Hristos, care strigă lui Dumnezeu, Celui ce este peste toate: Sfânt eşti Doamne.

Propovăduitorul bunei credinţe cel cu glas mare, şi cuvântătorul de Dumnezeu cel binevestit al cuvântării de Dumnezeu, vistieria privirii la cele de sus, din destul ne pune nouă înainte, şi ne împarte bogat bogăţia cea neîmpuţinată.

Ritorul cel cu foc insuflat, alăuta darului cea de Dumnezeu vestitoare, cu suflare de Dumnezeu grăitoare, şi cu glas insuflat de Dumnezeu, glăsuind prea luminat, cântarea Fiinţei Celei în Trei Staturi, nouă ne-a cântat.

A Născătoarei

De Dumnezeu Născătoare împărătească a toată făptura, pe Hristos Împăratul tuturor rugându-L nu înceta, pe care L-ai născut spre mântuirea noastră celor de pe pământ, să mântuiască, pe cei ce te laudă pe tine.

Alt Canon, al ierarhului

Cântarea a 3-a

Irmos: Sfinţita maică Ana, care mai înainte de zămislire a făgăduit fără şovăire lui Dumnezeu pe curatul Samuel, născându-l, cântă acum împreună cu noi: întăritu-s-a inima mea întru Domnul.

Cela ce mai înainte de ieşirea din pântece ai fost vestit, ceea ce te-a născut cuvioase părinte, numirea purtându-ţi după vrednicie ierarhe înţelepte, din tot sufletul strigăm ţie părinte: Bucură-te.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Cela ce mai înainte decât a voi cele rele, soţie şi ajutătoare prin dumnezeieşti arătări ţi-ai ales curăţia cea văzătoare de Dumnezeu, şi înţelepciunea, apărătorule al credincioşilor veselindu-ne, strigăm: Bucură-te, părinte.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei de Dumnezeu)

Alunecarea cea de demult a strămoaşei Eva o ai îndreptat, primind întru tine pe Cuvântul Tatălui, Cel ce a îndreptat pe cei surpaţi, cu putere nebiruită, Maică Fecioară.

Catavasie: Întărirea celor ce nădăjduiesc spre Tine, întăreşte, Doamne, Biserica Ta, pe care ai câştigat-o cu scump sângele Tău.

Sedealna, glas 8:

Podobie: Pe Înţelepciunea şi Cuvântul în pântecele tău zămislind fără ardere, Maica lui Dumnezeu, în chip de negrăit ai născut pe Cel ce a făcut toate şi în braţele tale ai avut pe Cel ce ţine toate şi la sân ai hrănit pe Cel ce hrăneşte lumea. Pentru aceasta, te rog pe tine, Preasfântă Fecioară, să mă izbăveşti de greşeli, când va fi să stau înaintea feţei Ziditorului meu, Stăpână Fecioară curată, atunci să-mi dăruieşti ajutorul tău, că pe tine te am nădejde eu, robul tău.

Deschizându-ţi gura cu Cuvântul lui Dumnezeu, ai răspuns înţelepciune propovăduitorule al Luminii, şi cunoştinţă dumnezeiască lumii ai semănat, întărind cu adevărat dogmele părinţilor, şi ca Pavel te-ai arătat apărător credinţei. Pentru aceasta şi cetăţean împreună cu îngerii eşti, şi împreună vorbitor cu dânşii te-ai arătat fericite, de Dumnezeu grăitorule Grigorie; roagă-te lui Hristos Dumnezeu, iertare de greşeli să dăruiască celor ce prăznuiesc cu dragoste, sfântă pomenirea ta. (de două ori)

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. (a Născătoarei de Dumnezeu)

Când va veni să judece tot pământul, Stăpânul tuturor şi Făcătorul, cu oile cele de-a dreapta să mă împreuni pe mine cel osândit, şi din întunericul cel mai din afară, şi din toată munca pe mine netrebnicul robul tău să mă scoţi prea curată, rogu-mă; ca cu mulţumire să măresc bogăţia bunătăţii tale, Născătoare de Dumnezeu cu totul lăudată, şi să strig ţie bucurându-mă: Roagă-te Fiului tău şi Dumnezeu, iertare de greşeli să-mi dăruiască; că pe tine te am nădejde eu nevrednicul robul tău.

Canonul Născătoarei de Dumnezeu

Cântarea a 4-a

Irmos: Auzit-am Doamne Taina iconomiei Tale, înţeles-am lucrurile Tale şi am prea slăvit Dumnezeirea Ta.

Holdă nearată, care ai răsărit Spicul cel făcător de viaţă, care dă lumii viaţă, Născătoare de Dumnezeu, mântuieşte pe cei ce te laudă pe tine.

Născătoare de Dumnezeu prea curată pe tine toţi cei luminaţi te cunoaştem, că ai născut Soarele dreptăţii pururea Fecioară.

Curăţire dăruieşte neştiinţelor noastre, ca Cel ce eşti fără de păcat, şi împacă lumea Ta, Dumnezeule, pentru rugăciunile celeia ce Te-a născut.

Canonul cel dintâi al ierarhului

Cântarea a 4-a

Irmos: Toiag din rădăcina lui Iesei şi floare dintr-însul, Hristoase, din Fecioară ai odrăslit, Cel Lăudat, din muntele cel cu umbra deasă. Venit-ai, Întrupându-Te din cea neispitită de bărbat, Cel fără de trup şi Dumnezeu. Slavă puterii Tale, Doamne.

Tăinuitor Treimii făcându-te, cu a acesteia cunoştinţă lumea ai luminat, înţelepte, razele dogmelor strălucindu-le, cuvioase, ale învăţăturii tale celei adevărate, la care gândind pururea, toţi pe tine cu bună credinţă te lăudăm.

Luceafăr luminos bunei credinţe ai răsărit, primind întru tine lumina cea cu trei străluciri, şi noaptea cea întunecată a păgâneştilor eresuri, cu raza dogmelor tale celor înţelepte, o ai gonit, şi sufletele credincioşilor părinte le-ai luminat.

Pe mintea cea mai presus înfiinţată, izvorul Cuvântului şi al Duhului, care sunt din Cel pururea veşnic, cu tunetul cel de Dumnezeu grăitor, prea fericite, Dumnezeu a fi zicându-o, cu bună credinţă o ai învăţat. Aceasta de la Dânsul fiind învăţat, de la Dumnezeirea cea dumnezeiească stăpânitoare cu adevărat şi de lumină începătoare.

Suitu-te-ai în muntele bunătăţilor, de cele de jos osebindu-te, şi de la lucrurile cele muritoare depărtându-te, şi table cu mâna lui Dumnezeu scrise, învăţăturile curatei teologii ai luat, învăţătorule de tainele cele mai presus de lume, Grigorie.

A Născătoarei

Pe Adam, cel din voia sa mai înainte căzut, l-ai ridicat, ceea ce eşti cu totul fără prihană, născând Viaţa cea cu un Ipostas din pântece fecioresc, curăţit cu Duhul. Şi la desfătarea cea nepătimitoare, şi dumnezeiască şi nestricată, iarăşi l-ai adus, Stăpână.

Alt Canon, al ierarhului

Cântarea a 4-a

Irmos: Toiag din rădăcina lui Iesei şi floare dintr-însul, Hristoase, din Fecioară ai odrăslit, Cel Lăudat, din muntele cel cu umbra deasă. Venit-ai, Întrupându-Te din cea neispitită de bărbat, Cel fără de trup şi Dumnezeu. Slavă puterii Tale, Doamne.

Cu minunatul Avvacum stând la dumnezeiască paza ta Grigorie, şi pe Cel ce este pe umerii Heruvimilor cunoscându-L, mântuirii celei a toată lumea te-ai făcut vestitor, pururea strigând: Slavă puterii Tale, Doamne.

Mai marilor cetelor, celor ce se arată aproape, şi înaintea lui Dumnezeu stau, asemănându-te prea înţelepte, şi cele ce sunt mai presus decât aceea, cu mintea înconjurându-le, iară nu partea cea de jos; ai ajuns la starea cea prea înaltă, de acolo aducând oamenilor bogăţie neîmpuţinată.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Cela ce ai intrat în norul cel necuprins, şi ca dintr-o fereastră de piatră ai văzut spatele, adică firea cea trupească amestecată cu cea fără trup, şi amestecării celei neamestecate ai fost arătător, sluga lui Hristos; pe Acesta fă-L Milostiv robilor tăi.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei de Dumnezeu)

Munte înţelegător tu te-ai arătat, din care S-a tăiat negrăit Piatra cea cinstită, care a zdrumicat chipul întunecatei înşelăciuni, şi cu luminarea darului a luminat, pe cei ce cu credinţă pururea strigă: Slavă puterii Tale, Doamne.

Catavasie: Acoperit-a cerurile bunătatea Ta, Hristoase; că ieşind din Chivotul Sfinţirii Tale din nevătămata Maică, în Biserica Slavei Tale Te-ai arătat ca un Prunc în braţe purtat şi s-au umplut toate de lauda Ta.

Canonul Născătoarei de Dumnezeu

Cântarea a 5-a

Irmos: Mânecând strigăm Ţie, Doamne: mântuieşte-ne pe noi, că Tu eşti Dumnezeul nostru; afară de Tine pe altul nu ştim.

Potoleşte viforul patimilor mele cel nestătător, ceea ce ai născut pe Dumnezeu chivernisitorul şi Domnul.

Slujesc naşterii tale prea curată Născătoare de Dumnezeu, cetele îngerilor şi adunările oamenilor.

Marie, Născătoare de Dumnezeu cea nenuntită, nădejdile vrăjmaşilor deşartă-le şi pe cei ce te laudă, pe tine îi veseleşte.

Canonul cel dintâi al ierarhului

Cântarea a 5-a

Irmos: Dumnezeu fiind al păcii, Tată al îndurărilor, pe Îngerul Sfatului Tău Celui Mare, dăruindu-ne pace, L-ai trimis nouă; deci, fiind povăţuiţi la lumina cunoştinţei de Dumnezeu, de noapte mânecând, Te slăvim pe Tine, Iubitorule de oameni.

Dumnezeiască vestirea cuvintelor tale, şi al învăţăturilor dumnezeiescului dar, ca un fulger grabnic au înconjurat tot pământul. Treimii întru Unime, şi Unimii în Treime să ne închinăm, de Dumnezeu grăitorule, învăţându-ne pe noi.

Dorit-ai cu adevărat de înţelepciunea lui Dumnezeu, şi frumuseţea cuvintelor ai iubit, şi mai mult o ai cinstit decât toate cele prea frumoase de pe pământ; pentru aceasta cu cununa darurilor, prea fericite, cu bună credinţă te-a împodobit, şi de Dumnezeu cuvântător te-a făcut.

A vedea arătat pe Cel ce este, ca şi Moise de demult, tu ai dorit de Dumnezeu grăitorule, şi spatele Acestuia, în piatră fiind acoperit, a-L vedea te-ai învrednicit, şi te-ai învăţat adâncul Dumnezeieştii Fiinţe, Cel fără de cuprindere arătat.

A Născătoarei

Cela ce a zidit de demult pe Eva strămoaşa ta, din tine S-a întrupat, osândirea aceleia, şi neascultarea arătat vindecând, şi dezlegându-o ca un Îndurat, şi Stăpân al tuturor; de Dumnezeu Născătoare Maică pururea Fecioară.

Alt Canon, al ierarhului

Cântarea a 5-a

Irmos: Cărbunele aprins, luat în cleşte şi purtat de Serafim, a atins oarecând buzele lui Isaia; iar cel ce s-a curăţit a propovăduit tuturor să înveţe dreptatea.

Lângă tot focul vederii de Dumnezeu, prea fericite Grigorie, apropiindu-te prin curăţia minţii şi a sufletului, fără saţiu cu mâinile tale ai luat Lumina cea întreit strălucită şi întocmai văzută.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Cu strălucirile Luminii celei întreit strălucitoare fiind înconjurat, şi din Lumină fiind aprins, şi cu dumnezeieşti raze, mintea luminându-ţi cu asemenea strălucitoare raze pe toţi i-ai luminat.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei de Dumnezeu)

Lumina cea din Lumină, pe Cuvântul Tatălui Unul-Născut, Cel fără început primind Maică Fecioară; uşă Luminii arătat te-ai făcut, pe Soarele dreptăţii luminat arătându-L.

Catavasie: Când a văzut Isaia, în vedenie, pe Dumnezeu pe Scaun Preaînalt, de îngerii Slavei înconjurat, a strigat: vai, mie ticălosul! Că am văzut mai înainte pe Dumnezeu Întrupat, pe Cel ce stăpâneşte pacea şi Lumina cea neînserată.

Canonul Născătoarei de Dumnezeu

Cântarea a 6-a

Irmos: Haină luminoasă dă-mi mie, Cel ce Te îmbraci cu lumina ca şi cu o haină, Mult Milostive, Hristoase, Dumnezeul nostru.

Pe tine Biserică lui Dumnezeu şi cort, cămară însufleţită şi uşă cerească. Născătoare de Dumnezeu credincioşii te vestim.

Chipurilor idoleşti fiind risipitor (ca un Dumnezeu) Cel născut al tău, Marie dumnezeiască Mireasă, este închinat împreună cu Tatăl şi cu Duhul.

Cuvântul lui Dumnezeu pe tine Născătoare de Dumnezeu oamenilor te-a arătat scară cerească, că prin tine la noi S-a pogorât.

Canonul cel dintâi al ierarhului

Cântarea a 6-a

Irmos: Din pântece pe Iona ca pe un prunc, l-a lepădat fiara mării, precum l-a primit. Iar Cuvântul în Fecioară sălăşluindu-Se şi Trup luând, a ieşit lăsând-o nestricată; că Cel ce n-a pătimit stricăciune pe ceea ce L-a născut a păzit-o nevătămată.

Cu curgerile înţeleptelor tale învăţături, prea înţelepte, mintea lui Arie cea prea tulbure o ai uscat, întru linişte păzind turma ta neînecată, ca pe o corabie cuvântătoare, întru care ai pus seminţele bunei cinstiri cu podoaba cuvintelor tale.

Ca să-ţi îmbogăţeşti mintea cu strălucirea cinstitei Treimi, părinte, o ai luminat ca o oglindă neîntinată şi nouă, de curând curăţită, prin înfrânare deşăvârşit făcându-o; pentru aceasta şi de Dumnezeu preavăzător te-ai arătat prin dumnezeieştile arătări.

Cu totul amestecându-te cu raza Duhului, te-ai făcut luminător cu totul luminos, Părinte, cu strălucirea cuvintelor tale luminând marginile, şi cu curăţia teologiei împodobind frumoasă adunarea credincioşilor, de Dumnezeu grăitorule Grigorie.

Nou Samuil de Dumnezeu dat te-ai arătat, dat fiind lui Dumnezeu şi mai înainte de zămislire, prea fericite, cu înţelepţia şi cu curăţia fiind înfrumuseţat, şi cu prea sfântă îmbrăcămintea preoţiei părinte împodobit, mijlocitor fiind între Zidit-orul şi între zidire.

A Născătoarei

Hârtie curată, care vrei să primeşti întru tine pe Cuvântul scris, Cel ce a fost mai întâi nescris împrejur după Dumnezeire, mai-nainte ai fost cunoscută de proo-roci de demult, Maică Fecioară. Că tu pe Cel nehotărât în pântecele tău negrăit L-ai încăput.

Alt Canon, al ierarhului

Cântarea a 6-a

Irmos: Proorocul Iona, cel ce a suferit primejdie prea mare, nu s-a prăpădit de învălmăşirea valurilor mării, de povara sorţii şi de apăsarea coapselor fiarei de mare, ci striga: Hristoase, ridică la Tine viaţa mea!

Nefiind înecat cu mintea, fundurile dumnezeiescului adânc ai cercat, şi dintr-însele tu ai scos mărgăritarul Stăpânului, şi tăcerea ca cuvântul ai pus, prea alesule Grigorie.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Cela ce prin curată rugăciune ai alinat marea cea sălbăticită, şi sărătura cuvintelor celor străine o ai lepădat afară, tu Stăpânului ai adus pe poporul cel credincios, ca o picătură cerească, Grigorie.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei de Dumnezeu)

Necuprinsă de cugetele omeneşti este taina naşterii tale celei negrăite, şi înfricoşate, Maica lui Dumnezeu; că tu Fecioară pe Făcătorul tuturor născând, ai rămas Fecioară.

Catavasie: Strigat-a Ţie bătrânul, văzând cu ochii mântuirea, care a venit popoarelor de la Dumnezeu: Hristoase, Tu eşti Dumnezeul meu.

Condac, glas 3:

Podobie: Fecioara astăzi, pe Cel mai presus de fiinţă naşte şi pământul peştera Celui Neapropiat aduce. Îngerii cu păstorii slavoslovesc şi magii cu Steaua călătoresc. Că pentru noi s-a născut Prunc Tânăr, Dumnezeu, Cel mai înainte de veci.

Cu limba ta cea de Dumnezeu grăitoare, împletiturile ritorilor dezlegându-le, slăvite, cu haina Ortodoxiei cea ţesută de sus, Biserica ai împodobit, care şi purtându-o, împreună cu noi fii tăi strigă: Bucură-te, părinte, mintea cea prea înaltă a cuvântării de Dumnezeu.

Icos: De înţelepciunea ta cea de Dumnezeu grăitoare, şi prea înaltă, umple-mi mintea mea cea săracă şi ticăloasă, ca să laud viaţa ta, părinte. Că nu pot să-ţi aduc ţie cuvânt, de nu-mi vei da tu mie cuvânt şi cunoştinţă, putere şi înţelepciune. Ca dintru ale tale, să-ţi aduc ţie, şi din bogăţia bunătăţilor tale, de acolo să am pricinile, şi să încununez cinstitul şi sfântul tău creştet, cu credincioşii strigând: Bucură-te, părinte, mintea cea prea înaltă a cuvântării de Dumnezeu.

Sinaxar

În această lună, în ziua a douăzeci și cincea, pomenirea celui dintru Sfinți părintelui nostru Grigorie de Dumnezeu cuvântătorul, arhiepiscopul Constantinopolului.

Stih: A cunoaşte cu Ortodoxie, fiinţa lui Dumnezeu (Celui adevărat),
De la Grigorie este darul acesta creştinilor dat.

Cuvântătorul de Dumnezeu Grigorie,
A murit în douăzeci şi cinci de zile ale lui ianuarie.

Marele acesta Grigorie cuvântătorul de Dumnezeu, a fost pe vremea împărăţiei lui Valent şi Teodosie cel mare, a căruia patria cea pământească a fost cea a doua a Capadocilor, iar cea cerească, Ierusalimul cel de sus. Însă părinţii lui erau de bun neam şi drepţi: Grigorie şi Nona, care mai înainte neştiind, se închinau idolilor, iar după ce au născut pe marele Grigorie, au fost renăscuţi de Duhul Sfânt prin apă şi prin Duh, şi atunci tatăl sfântului s-a făcut ales învăţător şi arhiereu Nazianzului; iar după ce a ajuns la măsura vârstei şi a răzbătut ca nimeni altul, tot meşteşugul şi ştiinţa învăţăturii, s-a făcut tâlcuitor şi dascăl vieţii sale, şi a cinstit cu cuvinte de laudă de îngropare pe marele Vasilie şi pe Grigorie tatăl său, şi pe fratele său Chesarie, şi pe sora sa Gorgonia.

Deci şi cine a scris ceva pentru dânsul, n-a luat din altă parte pricinile, fără cât din cele ce erau scrise de dânsul. Atâta numai este de nevoie a zice, că de ar fi trebuit să se facă la oameni vreo icoană şi stâlp, să aibă parte din toate bunătăţile, acesta era marele Grigorie că covârşind şi biruind cu strălucirea vieţii sale pe cei ce după practică erau procopsiţi, la atâta cunoştinţă s-a suit, cât toţi erau biruiţi de înţelepciunea lui ce avea, şi de cuvintele cele dăscăleşti şi dogme. Pentru aceasta a dobândit şi numele a se chema şi a se zice cuvântător de Dumnezeu.

Cârmuind biserica Constantinopolului, doisprezece ani, până la sinodul al doilea. Era la statul trupului mijlociu, puţin cam galben şi vesel la faţă. Cu nările late cu sprâncenele drepte, căutătura blândă şi veselă, la un ochi era mai mâhnit, care era cam tras de un semn de lovitură ce avea la pleoapa din sus. Barba nu era prea lungă, însă deasă destul. Pleşuv şi alb la păr, barba pe margine cam afumată.

Şi se face prăznuirea lui în sfânta biserică cea mare, şi la mărturisirea Sfintei Anastasia, la intrările lui Domnin şi în biserica marilor apostoli, unde i-a pus cinstitele moaşte, Constantin Porfirogenitul iubitorul de Hristos, şi cu prea evlaviosul împărat, ce le-a adus din Nazianzul Capadocilor.

Tot în această zi, pomenirea prea cuviosului părintelui nostru Puplie.

Stih: Puplie pe viaţa cea materialnică lepădând,
Pe cea nematerialnică şi gânditoare este luând.

Acesta era din ceata sfetnicilor, din cetatea Zevgma, ce se află lângă râul Eufratului. Deci suindu-se într-un munte înalt, care era nu mai mult de treizeci

de stadii departe de zisa cetate, şi-a făcut o mică peşteră. Şi toate câte a primit de la părinţi, le-a împărţit săracilor, întru toată bunătatea şi sihăstria petrecând.

Deci vestea lui pretutindenea mergând, mulţi mergeau către el ca să se împărtăşească din sihăstreştile lui nevoinţe. Cărora şi poruncindu-le a-şi face mici chilii, adeseori îi cerceta ca nu cumva să se afle în chiliile lor afară de trebuinţe ceva. Căci şi însăşi pâinea o cumpănea cu cumpăna, şi de găsea la vreunul mai multă, rob pântecelui pe acela îl numea, şi spre saţiu iubitor de trup. Iar de vedea pe vreunul că osebeşte făina de tărâţe, zicea că acela se împărtăşeşte de desfătarea satiricească pe care îi defaimă istoricii.

Şi noaptea fără de veste mergând la uşa fiecăruia, dacă-l afla făcând rugăciune, cu tăcere iarăşi se ducea. Iar de simţea pe vreunul dormind, lovind cu mâna în uşa aceluia, mult îl mustra pe el cu cuvântul, încât din deasa cercetare a acestuia, multe oarecare icoane s-au făcut tipărite cu toată bunătatea aceluia.

Din care sunt Teotechi, şi Atonie, care şi apărarea, şi îngrijirea pentru fraţi, după sfârşitul său a primit-o asupră-şi. Aşa bine nevoindu-se, cu pace şi-a dat sufletul lui Dumnezeu.

Tot în această zi, pomenirea prea cuviosului părintelui nostru Maris.

Stih: Şi Maris acum se află fericit,
Ca cel ce poruncile lui Hristos a plinit.

Acest sfânt părintele nostru Maris încă în lume aflându-se, era tânăr, frumos, şi cu bun glas. Pentru aceasta împodobea praznicele lui Hristos şi ale sfinţilor, cu dulcile lui cântări. Iubea pururea pe Dumnezeu, şi poruncile lui cu osârdie le săvârşea. Ci şi trupul, şi-l păzea fericitul curat, şi sufletul neîntinat, deşii se afla între cursele dulceţilor, şi se aduna cu oameni lumeşti.

Iar când a vrut să se lepede de lume, s-a dus la un sat numit Omir şi acolo făcându-şi o chilioară şi închizându-se într-însa, a petrecut treizeci şi şapte de ani. Care deşii primea multă umezeală din muntele megieşit, care umezeală mult îl vătăma, n-a voit să o schimbe ci a rămas într-însa până la sfârşitul vieţii sale.

Acesta iubea prostia, şi de obiceiurile cele felurite şi înşelătoare, cu totul se îngreţoşa; iubind sărăcia mai mult decât multa bogăţie. Şi vieţuind ani nouăzeci, întrebuinţa haine făcute din peri de capre. Pâine şi puţină sare, îi plinea trebuinţa hranei.

Deci de multă vreme dorind, să vadă aducându-se duhovnicească jertfă, preotul întrebuinţând mâinile diaconilor în loc de jertfelnic înaintea sa, a adus tainica şi

mântuitoarea jertfă. Iar el de toată dulceaţa umplându-se, i se părea că vede însuşi Cerul.

Aşa bine vieţuind, şi la ceruri zburând, dănţuieşte împreună cu toţi sfinţii, în lăcaşurile celor întâi născuţi.

Tot în această zi, Sfânta Medula cu însoţitoarele ei, care în foc s-a săvârşit

Stih: Cinstita Medula roaba lui Dumnezeu Cuvântului fiind,
Cu robii lui Dumnezeu împreună nevoitoare s-a arătat, prin foc murind.

Tot în această zi, prea cuviosul Apollos, care cu pace s-a săvârşit.

Stih: Până la sfârşitul vieţii bine vieţuind,
Apollos toată obrăznicia diavolului este zdrobind.

Tot în această zi, cuviosul părintele nostru Castin, episcopul Bizantiei.

Stih: Pe Castin cel după toate bun şi drept,
Hristos l-a arătat din necredincios şi preot.

Tot în această zi, pomenirea prea cuviosului părintelui nostru Dimitrie Schevofilactul.

Stih: Lui Dimitrie nimic era din ceste pământeşti plăcând,
Îndată la cele nematerialnice privind.

Tot în această zi, Sfântul noul mucenic Auxentie, care a mărturisit în Constantinopol la anii o mie şapte sute douăzeci, prin sabie s-a săvârşit.

Stih: Mare cunună a crescut lui Auxentie,
La cele cereşti mutându-se, prin sabie.

Cu ale lor sfinte rugăciuni, Doamne miluieşte-ne şi ne mântuieşte pe noi, Amin.

Canonul Născătoarei de Dumnezeu

Cântarea a 7-a

Irmos: Tinerii cei ce au mers din Iudeea în Babilon, oarecând, cu credinţa Treimii văpaia cuptorului au călcat-o, cântând: Dumnezeul părinţilor noştri, bine eşti cuvântat.

Din pântece fecioresc întrupându-te, te-ai arătat spre mântuirea noastră, pentru aceasta ştiind pe Maica Ta, Născătoare de Dumnezeu, cu bună credinţă strigăm: Dumnezeul părinţilor bine eşti cuvântat.

Toiag ai răsărit Fecioară din rădăcina lui Iessei, prea fericită, care aduce din floare roadă de mântuire, celor ce cu credinţă, Fiului tău strigă: Dumnezeul părinţilor noştri bine eşti cuvântat.

De înţelepciune ai umplut pe toţi, şi de putere dumnezeiască, înţelepciunea cea ipostatnică a Celui Preaînalt, prin Născătoarea de Dumnezeu pe cei ce-ţi cântă ţie cu credinţă: Dumnezeul părinţilor noştri bine eşti cuvântat.

Canonul cel dintâi al ierarhului

Cântarea a 7-a

Irmos: Tinerii, fiind crescuţi în dreapta credinţă, păgânească poruncă nebăgând-o în seamă, de groaza focului nu s-au înspăimântat; ci, în mijlocul văpăii stând au cântat: Dumnezeul părinţilor, bine eşti cuvântat.

Cu totul este dor şi dulceaţă, cu adevărat cuvântul tău Grigorie, cu totul este plin de veselie şi de lumină, umplând de sufletească mângâiere, pe cei ce cântă cu credinţă: Dumnezeul părinţilor noştri bine eşti cuvântat.

Cu minte luminată la izvorul luminilor ai ajuns, şi cu strălucirile cele de acolo fiind aprins, ai ars bârfelile lui Eunomie, Treimii strigând: Dumnezeul părinţilor bine eşti cuvântat.

Deschizând jgheaburile adâncului înţeleptelor tale dogme, şi desfăcând izvoarele înţelepciunii, ai acoperit pe căpeteniile înşelăciunii, strălucit fiind cu lumina cea veşnică, şi întreit luminătoare.

A Născătoarei

Ca ploaia pe lână pogorându-Se în pântecele tău, S-a întrupat râul păcii, şi Izvorul bunătăţilor, Cel ce picăturile ploii le numără; Dumnezeul părinţilor Cel binecuvântat.

Alt Canon, al ierarhului

Cântarea a 7-a

Irmos: Trecut-au prin văpaia cea nestinsă a cuptorului ca printr-o cămară de mire, tinerii care, odinioară, pentru dreapta cinstire de Dumnezeu sfinţi s-au

arătat cu adevărat şi cu un glas cântând, laudă aduceau: Dumnezeul părinţilor noştri, bine eşti cuvântat.

Înaintea judecătorilor nedrepţilor voievozi stând Grigorie, pornirile ereticilor celor ce suflau mai iute decât focul, cu buna credinţă le-ai ars, Treimii strigând: Dumnezeul părinţilor noştri, bine eşti cuvântat.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Pe Preasfânta Treime, izvorul cel netulbure al bine cinstitelor dogme Grigorie, din buze vărsându-l pe pământ, pe cel înţelenit adăpându-l, purtător de flori l-ai arătat; Dumnezeul părinţilor noştri, bine eşti cuvântat.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei de Dumnezeu)

Omorâtu-s-a strămoşul, ca cel ce a gustat fără cale din pom, iar tu o Fecioară! Viaţa cea fără sfârşit odrăslind, l-ai ridicat pe dânsul să locuiască în Rai, Născătoare de Dumnezeu, curată binecuvântată.

Catavasie: Pe Tine, Cel ce ai răcorit în foc pe tinerii cei ce Dumnezeu Te-au numit şi în Fecioară nepătată Te-ai sălăşluit, Dumnezeu Cuvântul, Te lăudăm, cântând cu dreaptă credinţă: bine este cuvântat Dumnezeul părinţilor noştri.

Canonul Născătoarei de Dumnezeu

Cântarea a 8-a

Irmos: Pe Împăratul Ceresc, pe care Îl laudă Oştile îngereşti, lăudaţi-L şi prea înălţaţi-L întru toţi vecii.

Săgeţile potrivnicilor cele aprinse, şi în chipul văpăii făcute asupra noastră, stinge-le, ca să te lăudăm Curată în veci.

Mai presus de fire L-ai născut Fecioară, pe Ziditorul şi Mântuitorul Dumnezeu Cuvântul, pe care Îl prea înălţăm întru toţi vecii.

Pe tine făclie luminătoare, cu raze de aur, Lumina cea neapropiată, ce S-a sălăşluit întru tine Fecioară, te-a arătat întru toţi vecii.

Canonul cel dintâi al ierarhului

Cântarea a 8-a

Irmos: Cuptorul cel răcorit a închipuit chipul minunii celei mai presus de fire, că n-a ars pe tinerii pe care i-a primit, precum nici Focul Dumnezeirii n-a ars pântecele Fecioarei în care a intrat. Pentru aceasta, cântând să strigăm: să laude toată făptura pe Domnul şi să-L prea înalţe întru toţi vecii.

Întocmai cu Tatăl a fi Cuvântul şi Duhul, cu bunătatea şi cu împărăţia, cu bună credinţă ai învăţat întocmirea fiinţei şi a firii, şi unirea cunoscând; pentru aceasta bucurându-te ai strigat: Bine să cuvânteze toată făptura pe Domnul, şi să-L prea înalţe întru toţi vecii.

Măririi îngereşti te-ai învrednicit, că ai strălucit lumii ca un înger, Treimii, prea înţelepte, curăţindu-ţi cu osârdie sufletul, trupul şi gândul, Căruia acum cânţi veselindu-te: Bine să cuvânteze toată făptura pe Domnul, şi să-L prea înalţe întru toţi vecii.

Milostiv cu rugăciunile tale pe Stăpânul făcându-L, cere părinte iertare de greşeli nouă, celor ce prăznuim cu credinţă, sfinţită şi întru-tot cinstită pomenirea ta, întru care veselindu-ne, cântăm: Bine să cuvânteze toată făptura pe Domnul, şi să-L prea înalţe întru toţi vecii.

Tăinuitor al unei Stăpânii în Trei Feţe, şi al Dumnezeirii în Treime, prin obişnuinţa faptelor bune făcându-te, teolog al Treimii te-ai arătat, prea fericite, şi acum cânţi bucurându-te: Bine să cuvânteze toată făptura pe Domnul, şi să-L prea înalţe întru toţi vecii.

A Născătoarei

Cel slăvit cu îngereşti cântări, Cuvântul cel îndestulat, pentru noi a sărăcit, pe tine frumuseţea lui Iacov cea binecuvântată Maică alegându-te, pentru aceasta lăudându-te, cântăm: Bine să cuvânteze toată făptura pe Domnul, şi să-L prea înalţe întru toţi vecii.

Alt Canon, al ierarhului

Cântarea a 8-a

Irmos: Tinerii cei de odinioară, care nu s-au spurcat cu mâncarea din masa împăratului, bucurându-se, au intrat în foc şi în văpaie răcorindu-se, cu însufleţire cântau: bine să cuvântaţi toate lucrurile Domnului pe Domnul.

Mai presus decât văpaia Babilonului, părinte înălţându-te, şi mai mult decât aceea cu bună credinţă aprinzându-te, ceresc tăinuitor şi propovăduitor al Treimii arătându-te, strigi: Bine să cuvânteze toate făpturile Domnului pe Domnul.

Binecuvântăm pe Tatăl şi pe Fiul şi pe Sfântul Duh, Domnul.

Focul cuptorului ispitelor celui de fier în multe chipuri părinte stingându-l, şi lesne din ispite ieşind, la Cer ai zburat, strigând: Bine să cuvânteze făpturile Domnului pe Domnul.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei de Dumnezeu)

Sfeşnicul cel poleit cu aur cu închipuire a arătat dumnezeiască naşterea ta Preacurată cinstită, că tu Lumina cea neapropiată lumii o ai răsărit, Căruia strigăm: Să laude lucrurile Domnului pe Domnul.

Catavasie:

Să lăudăm, bine să cuvântăm şi să ne închinăm Domnului, cântându-I şi prea înălţându-L pe Dânsul întru toţi vecii.

În focul cel mistuitor uniţi fiind tinerii, cei ce au fost cei dintâi în cinstirea de Dumnezeu, dar de văpaie nefind vătămaţi, cântare dumnezeiască au cântat: Binecuvântaţi toate lucrurile Domnului pe Domnul şi prea înălţaţi-L întru toţi vecii.

Canonul Născătoarei de Dumnezeu

Cântarea a 9-a

Irmos: Cu adevărat te mărturisim pe tine Născătoare de Dumnezeu noi cei mântuiţi prin tine, Fecioară curată, împreună cu Cetele cele fără de trup, mărindu-te pe tine.

De veselie şi de bucurie plină este pomenirea ta, izvorând tămăduiri, celor ce se apropie, şi celora ce te vestesc cu bună credinţă Născătoare de Dumnezeu.

Cu psalmi te lăudăm, ceea ce eşti plină de daruri, şi neîncetat strigăm ţie: Bucură-te, că tu ai izvorât tuturor bucuria.

Frumos a crescut rodul tău Născătoare de Dumnezeu, solitor, nu celor ce se împărtăşesc stricăciunii, ci vieţii, celor ce te măresc pe tine cu credinţă.

Canonul cel dintâi al ierarhului

Cântarea a 9-a

Irmos: Chipul naşterii tale celei curate, l-a arătat rugul cel ce ardea nears. Şi acum te rugăm ca să stingi cuptorul ispitelor, cel sălbăticit asupra noastră, ca să te mărim pe tine, Născătoare de Dumnezeu, fără încetare.

Îţi dă ţie viaţă nestricăcioasă Treimea cea stăpânitoare, pe care Dumnezeu a fi o ai zis, primindu-ţi nevoinţele tale cele pentru Dânsa, şi învăţăturile şi luptele. Căreia acum părinte îi stai înainte, pentru lume rugător prea ales.

Cela ce cu raza Luminii celei întreit strălucitoare, care iese dintru o Dumnezeire, eşti strălucit, de sfinţenie tăinuitorule Grigorie, pe cei ce te laudă pe tine cu credinţă mântuieşte-i, şi cu teologia învăţăturilor tale la lumină povăţuieşte-i.

Alergarea cea bună ai săvârşit, pentru stăpânitoarea Treime nevoindu-te, şi îndumnezeire ca un grăitor de Dumnezeu ai dobândit, şi plinirea dumnezeiescului tău dor ai luat după vrednicie, cela ce eşti cinstită podoaba bisericilor.

A Născătoarei

O înfricoşată minunea ta! Că tu Fecioară Născătoare de Dumnezeu, taina cea mai înainte de neamuri, şi mai înainte de veci ascunsă, întru Dumnezeu cel ce a zidit toate, născând pe Dumnezeu Cuvântul nespus, o ai arătat.

Alt Canon, al ierarhului

Cântarea a 9-a

Irmos: Cel ce ai deschis, cu dreapta cinstire de Dumnezeu, adâncul cel de sus al dumnezeieştilor Taine şi ţi-ai atârnat mintea, ca de o piatră de necuprins, de Treimea cea Dumnezeiesc Stăpânitoare, prea fericite părinte, pe tine te mărim.

Cela ce adâncul cel de sus al dumnezeieştii necuprinderi cu bună credinţă l-ai deschis, mintea ta ca dintr-o piatră necuprinsă, la Treimea cea dumnezeiască stăpânitoare ţi-ai ridicat; prea fericite părinte, pe tine te slăvim.

Cela ce ai rupt haina cea proastă a scripturii legii, şi cea dintr-însa dumnezeiasca şi de taină frumuseţe a dumnezeieştilor scripturi ale Duhului ne-ai tălmăcit nouă; prea fericite părinte, pe tine te slăvim.

Cela ce eşti împreună numărat cu cetele cele de sus cuvioase părinte, pentru că cu dânsele în veci te sălăşluieşti, pentru turma ta fă rugăciune, către Dumnezeu; prea fericite părinte, pe tine te slăvim.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Cela ce te-ai învăţat cele dumnezeieşti din dumnezeiasca şi mai presus de minte insuflare, cuvioase părinte, şi spre împreunarea cea cu ştiinţă neajunsă, a acelora cu taină te-ai săvârşit, după datoria ta cea nemăsurată; prea fericite părinte, pe tine te fericim.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei de Dumnezeu)

Cu încăperea dumnezeieştii necuprinderi, Curată, mai presus de fire te-ai făcut, ca ceea ce ai împrumutat trup lui Dumnezeu, care când S-a născut fără sămânţă, nu ţi-a stricat feciorescul pântece pe tine te slăvim.

Catavasie: În Lege, în umbră şi în Scriptură, închipuire vedem noi credincioşii. Toată partea bărbătească, ce deschide pântecele, Sfânt lui Dumnezeu este. Deci pe Cuvântul Cel mai înainte Născut, Fiul Tatălui Celui fără de început, Cel Întâi-Născut din Maică, fără ispită bărbătească, Îl slăvim.

Luminânda

Podobie: Cu ucenicii să ne suim în muntele Galileei, prin credinţă să vedem pe Hristos zicând: Că a luat putere a celor de sus şi a celor de jos; să ne învăţăm cum învaţă, a boteza toate neamurile în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh şi a petrece cu tăinuitorii, precum S-a făgăduit până în sfârşitul veacului.

Unimii celei în Trei Ipostasuri, şi Treimii celei desăvârşit întru o Dumnezeire, prea înţelepte de Dumnezeu cuvântătorule, ne-ai învăţat să ne închinăm, Lumină zicând pe Tatăl, şi pe Fiul, Lumină, şi iarăşi Lumină pe Duhul Sfânt. Însă o Lumină nedespărţită, neamestecată. Că Unul este Dumnezeu, luminat arătând întocmirea Fiinţei, o Grigorie fericite.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, *asemenea*

Prea înţelepţeşte slujindu-te cu înaltă grăire a dogmelor tale, arătat ai învăţat cea negrăită adâncime a tainelor lui Hristos, şi ai lăudat nevoinţele şi vieţile sfinţilor, o Grigorie fericite. Şi făcându-te acum Dumnezeu, prin împărtăşire dumnezeiască, mântuieşte-mă şi pe mine, şi mă primeşte, de Dumnezeu cuvântătorule, în lăcaşurile tale.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. (a Născătoarei de Dumnezeu)

Cu Maica lui Dumnezeu, şi Fecioara Maria, şi cu marele Vasilie, prea înţelepte, stând înaintea Treimii celei neapropiate, pace lumii, şi bine credincioşilor împă-

raţi biruinţe, şi nouă mântuire cere-ne acum, celor ce te lăudăm pe tine de Dumnezeu cuvântătorule, arhiereule Grigorie, ritorule al Bisericii.

La Laude

Stihirile pe 4, glas 4:

Podobie: Cel ce de sus eşti chemat...

Tăind tu norul Scripturii, ai intrat cu Duhul la lumina cea prea înaltă, şi de acolo luând vărsarea de lumină, pe toţi i-ai îmbogăţit, cu teologia Grigorie prea înţelepte, luminătorule al Bisericii. Şi cu fulgerele cuvintelor tale, norii cei întunecaţi ai eresurilor ai gonit. Pentru aceasta te sălăşluieşti, unde este glasul celor ce prăznuiesc, cu îngerii împreună vorbitor fiind, rugându-te neîncetat, să se mântuiască sufletele noastre.

Cela ce de Dumnezeu cuvântător al doilea, şi tăinuitor ai fost dumnezeieştii străluciri, şi al Treimii luminat scriitor, care de firea cea negrăită şi dumnezeiască mai presus de fire ai învăţat Grigorie, şi acum prea luminat te îndulceşti de Dumnezeu; pe cei ce te cinstesc pe tine pomeneşte-i, şi apărător fii Bisericii, pe care o ai adunat. Că vestirea ta în toate marginile lumii a ieşit, învăţând a mări Treimea cea de o Fiinţă.

Arând cu limba de Dumnezeu Cuvântătorule în brazdele inimii, dumnezeiască sămânţă ai pus, cu cuvântarea de Dumnezeu cea prea înaltă îmbogăţind toată plinirea Bisericii. Drept aceea neghinele eresurilor cu Focul Duhului le-ai ars, cu dragostea dumnezeieştii filozofii fiind hrănit. Părinte al părinţilor, şi păstorule al păstorilor, şi slava credincioşilor, al preoţilor luminătorule, lauda lumii, prea fericite Grigorie.

De paharul înţelepciunii apropiindu-ţi cinstită gura ta, părinte Grigorie, ai băut dumnezeiasca apă a teologiei, şi credincioşilor din destul o ai împărţit, şi ai astupat curgerea eresurilor cea pierzătoare de suflete, şi pline de hulă; că pe tine ca pe un cârmaci, te-a aflat Duhul Sfânt, împingând şi gonind ca pe nişte suflări de vânturi, pornirile necredincioşilor, întru Unimea Fiinţei, Treimea vestindu-o.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh, *glas 1, a lui Anatolie*

Alăutei Duhului, biruitorului eresurilor, şi îndulcirii ortodocşilor, celui socotit al doilea cu cel ce s-a rezemat pe piept, singur văzătorul învăţăturilor Cuvântului, înţeleptului Arhipăstor, noi fiii Bisericii cu cântări de laudă să-i zicem: Tu eşti păstor bun, care te-ai dat pe tine însuţi Grigorie, ca şi învăţătorul Hristos pentru noi, şi împreună cu Pavel dănţuieşti, şi te rogi pentru sufletele noastre.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. (a Născătoarei de Dumnezeu)

Rugăciunile păcătoşilor primindu-le, şi suspinul celor necăjiţi netrecându-l cu vederea, roagă-te Celui ce S-a născut din prea curat pântecele tău, să ne mântuiască pe noi, prea curată Fecioară.

Slavoslovia mare.Ecteniile şi Otpustul.

La Liturghie

Fericirile din Canonul ierarhului cel dintâi Cântarea a 3-a, pe 4, şi din Canonul cel al doilea Cântarea a 6-a, pe 4. Prochimen, glasul întâi: Gura mea va grăi înţelepciune. Stih: Auziţi acestea toate neamurile... Apostolul către Corinteni: Fraţilor, fiecăruia se dă arătarea Duhului... Aliluia, glasul al 6-lea: Luaţi aminte poporul meu. Evanghelia de la Ioan: Zis-a Domnul: Eu sunt uşa... Chinonicul: Întru pomenire veşnică va fi...

Canon de rugăciune către Preasfânta Născătoare de Dumnezeu şi pururea Fecioară Maria la sărbătoarea Sfântului ierarh Grigorie Teologul, arhiepiscopul Constantinopolului

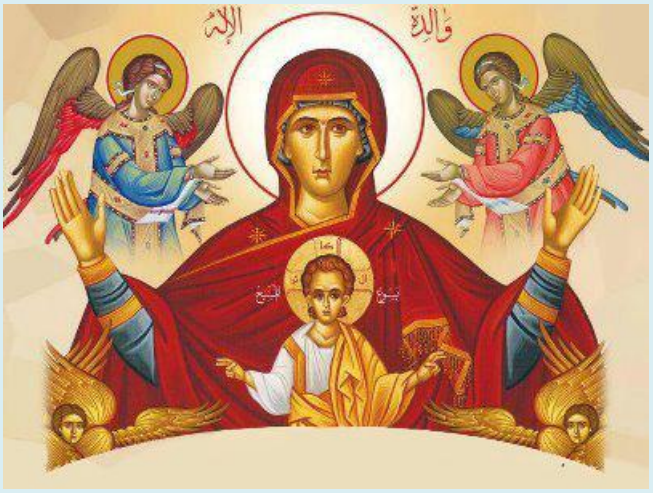

Cântarea 1

Irmos: Să cântăm Domnului, celui ce a povăţuit pe poporul Său prin Marea Roşie, cântare de biruinţă, că S-a prea slăvit.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Preacurată Născătoare de Dumnezeu, care ai născut mai presus de fire pe Cuvântul cel Întrupat, pururea vecuitor şi dumnezeiesc, pe tine te lăudăm.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Pe Tine, Hristoase, Strugurele cel purtător de viaţă, care izvorăşti dulceaţa mântuirii a toată lumea, Te-a născut Fecioara.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Neamul lui Adam, Născătoare de Dumnezeu, fiind ridicat prin tine la fericirea cea mai presus de minte, după vrednicie te laudă pe tine.

Cântarea a 3-a

Irmos: Tu eşti Întărirea celor ce aleargă la Tine, Doamne, Tu eşti Lumina celor din întuneric şi pe Tine Te laudă duhul meu.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Dă-ne nouă, Preacurată, ajutor cu rugăciunile tale, gonind năvălirile cumplitelor nevoi.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Strămoaşei Eva tu te-ai făcut îndreptare, născând lumii pe Începătorul vieţii, Născătoare de Dumnezeu.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Încinge-mă cu putere, Preacurată, ceea ce cu adevărat pe Dumnezeu L-ai născut în Trup, puterea Tatălui cea ipostatnică.

Cântarea a 4-a

Irmos: Auzit-am Doamne taina iconomiei Tale, înţeles-am lucrurile Tale şi am prea slăvit Dumnezeirea Ta.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Holdă nearată, care ai răsărit Spicul cel făcător de viaţă ce dă lumii viaţă, Născătoare de Dumnezeu, miluieşte pe cei ce te laudă pe tine.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Născătoare de Dumnezeu prea curată, toţi cei luminaţi cunoaştem că ai născut pe Soarele dreptăţii, pururea Fecioară.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Curăţire dăruieşte neştiinţelor noastre, ca Cel ce eşti fără de păcat şi împacă lumea Ta, Dumnezeule, pentru rugăciunile Celei ce Te-a născut.

Cântarea a 5-a

Irmos: Mânecând strigăm Ţie, Doamne: mântuieşte-ne pe noi, că Tu eşti Dumnezeul nostru; afară de Tine pe altul nu ştim.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Potoleşte viforul patimilor mele cel de neîndurat, Ceea ce ai născut pe Dumnezeu, Chivernisitorul şi Domnul.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Slujesc naşterii tale, prea curată Născătoare de Dumnezeu, Cetele îngerilor şi adunările oamenilor.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Marie, Născătoare de Dumnezeu cea nenuntită, nădejdile vrăjmaşilor le împrăştie şi pe cei ce te laudă pe tine îi veseleşti.

Cântarea a 6-a

Irmos: Haină luminoasă dă-mi mie, Cel ce Te îmbraci cu lumina ca şi cu o haină, Mult Milostive, Hristoase, Dumnezeul nostru.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Pe tine, Născătoare de Dumnezeu, credincioşii te vestim: Biserică a lui Dumnezeu şi cort, cămară însufleţită şi uşă cerească.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Chipurile idoleşti împrăştiind ca un Dumnezeu, Cel Născut al tău, Marie, dumnezeiască Mireasă, este închinat împreună cu Tatăl şi cu Duhul.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Cuvântul lui Dumnezeu te-a arătat pe tine oamenilor scară cerească, Născătoare de Dumnezeu, că prin tine la noi S-a pogorât.

Cântarea a 7-a

Irmos: Tinerii cei ce au mers din Iudeea în Babilon, oarecând, cu credinţa Treimii văpaia cuptorului au călcat-o, cântând: Dumnezeul părinţilor noştri, bine eşti cuvântat.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Din pântece fecioresc Întrupându-Te, Te-ai arătat spre mântuirea noastră. Pentru aceasta ştiind pe Maica Ta, Născătoare de Dumnezeu, cu dreaptă credinţă, strigăm: Dumnezeul părinţilor noştri, bine eşti cuvântat.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Toiag ai răsărit din rădăcina lui Iesei, Fecioară prea fericită, care aduce din floare roadă de mântuire, celor ce strigă cu credinţă Fiului tău: Dumnezeul părinţilor noştri, bine eşti cuvântat.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Înţelepciunea Celui Preaînalt, arătată Ipostas, prin Născătoarea de Dumnezeu, de înţelepciune ai umplut şi de putere dumnezeiască pe toţi cei ce-Ţi cântă Ţie, cu credinţă: Dumnezeul părinţilor noştri, bine eşti cuvântat.

Cântarea a 8-a

Irmos: Pe Împăratul Ceresc, pe care Îl laudă Oştile îngereşti, lăudaţi-L şi prea înălţaţi-L întru toţi vecii.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Săgeţile potrivnicilor cele aprinse şi în chipul văpăii îndreptate asupra noastră, stinge-le, ca să te lăudăm, curată, în veci.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Mai presus de fire ai născut, Fecioară, pe Ziditorul şi Mântuitorul, Dumnezeu Cuvântul, pe care Îl prea înălţăm întru toţi vecii.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Pe tine, făclie luminoasă cu raze de aur, Lumina cea neapropiată Ce S-a Sălăşluit întru tine, Fecioară, te-a arătat întru toţi vecii.

Cântarea a 9-a

Irmos: Cu adevărat te mărturisim pe tine Născătoare de Dumnezeu noi cei mântuiţi prin tine, Fecioară curată, împreună cu Cetele cele fără de trup, mărindu-te pe tine.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

De bucurie şi de veselie plină este pomenirea ta, izvorând tămăduiri celor ce se apropie de tine şi te vestesc cu dreaptă credinţă Născătoare de Dumnezeu.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Cu psalmi te lăudăm, Ceea ce eşti plină de daruri şi neîncetat strigăm ţie: Bucură-te, că tu ai izvorât tuturor bucurie.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Frumos a crescut Rodul tău, Născătoare de Dumnezeu, Mijlocitor nu celor ce se împărtăşesc de stricăciune, ci de viaţă, celor ce te măresc pe tine cu credinţă.

Sedelna, glasul al 8-lea:

Podobie: Pe Înţelepciunea şi Cuvântul în pântecele tău zămislind fără ardere, Maica lui Dumnezeu, în chip de negrăit ai născut pe Cel ce a făcut toate şi în braţele tale ai avut pe Cel ce ţine toate şi la sân ai hrănit pe Cel ce hrăneşte lumea. Pentru aceasta, te rog pe tine, Preasfântă Fecioară, să mă izbăveşti de greşeli, când va fi să stau înaintea feţei Ziditorului meu, Stăpână Fecioară curată, atunci să-mi dăruieşti ajutorul tău, că pe tine te am nădejde eu, robul tău.

Când va veni Stăpânul tuturor să judece tot pământul, cu oile cele de-a dreapta să mă socoteşti pe mine, osânditul şi din întunericul cel mai din afară şi din toată pedeapsa pe mine netrebnicul, robul tău, să mă smulgi, prea curată; ca să măresc cu mulţumire bogăţia bunătăţii tale, Născătoare de Dumnezeu, prea lăudată şi să strig ţie bucurându-mă: roagă-te Fiului tău şi Dumnezeu să-mi dăruiască iertare de greşeli; că pe tine te am nădejde, eu nevrednicul robul tău.

Canon de rugăciune către Sfântul ierarh Grigorie Teologul, arhiepiscopul Constantinopolului (1)

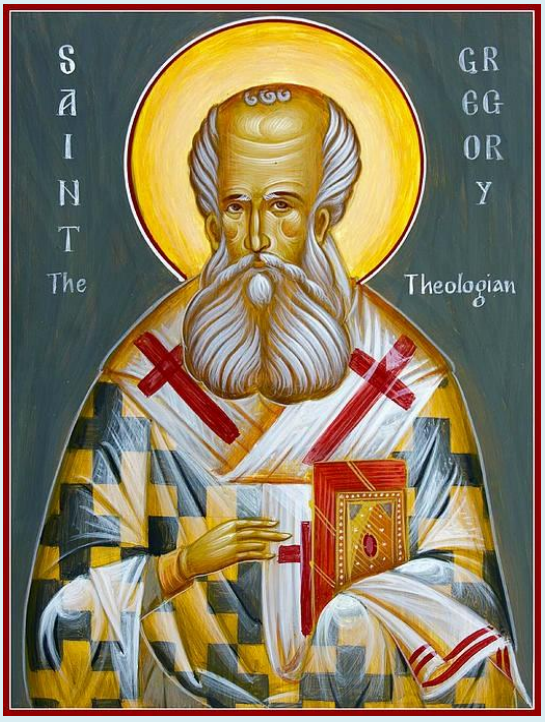

facere a lui Teofan

Troparul Sfântului ierarh Grigorie Teologul, arhiepiscopul Constantinopolului, glasul 1: Fluierul cel păstoresc al teologiei tale a biruit trâmbiţele ritorilor; că ţie, celui ce ai încercat adâncurile duhului, ţi s-au adăugat şi frumuseţile Cuvântului. Ci, roagă pe Hristos Dumnezeu, Sfinte părinte Grigorie, să mântuiască sufletele noastre.

Cântarea 1

Irmos: Hristos Se naşte, slăviţi-L; Hristos din ceruri, întâmpinaţi-L; Hristos pe pământ, înălţaţi-vă; cântaţi Domnului tot pământul şi cu veselie lăudaţi-L, popoare, că S-a prea slăvit!

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Pe cel de-al doilea cuvântător de Dumnezeu, stâlpul cel ceresc al Luminii, trambiţa înţelepciunii lui Dumnezeu, veniţi toţi cei ce iubiţi cuvintele lui să ne adunăm cu dragoste şi să-l lăudăm, ca pe un apostol.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Cuvântul cel fără de început al Tatălui, care ca un Dumnezeu este purtător de grijă a toate, cu puterea cea de grijă purtătoare, fericite, dăruind minţii tale dar de cuvânt şi de înţelepciune, te-a dăruit Bisericii, ca unei maici.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Mintea făcând-o stăpână, ţi-ai înfrânat poftele trupeşti şi făcându-te începător al dumnezeieştilor străluciri, ne-ai luminat pe noi a cinsti un Dumnezeu în trei feţe, Sfinte părinte Grigorie.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Înţelepciunea lui Dumnezeu, ceea ce este cu totul fără prihană, casă ei şi-a zidit, sălăşluindu-Se în pântecele tău, ceea ce eşti plină de har şi în chip mai presus de minte S-a arătat ca un Om, cu acesta unindu-Se după Ipostas, curată Fecioară.

Cântarea a 3-a

Irmos: Fiului, Celui Născut fără stricăciune din Tatăl mai înainte de veci şi mai pe urmă din Fecioară Întrupat fără de sămânţă, lui Hristos Dumnezeu să-I strigăm: Cel ce ai înălţat fruntea noastră, Sfânt eşti, Doamne.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Având izvorul înţelepciunii care izvorăşte neîncetat, ai umplut, prea fericite, de învăţăturile cele pline de înţelepciune dumnezeiască Biserica lui Hristos, care strigă lui Dumnezeu, celui ce este peste toate: Sfânt eşti, Doamne.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Propovăduitorul cel cu mare glas al dreptei cinstiri de Dumnezeu, care a teologhisit limpede pe Dumnezeu Cuvântul, vistieria adâncii cugetări duhovniceşti din destul ne pune înainte şi ne împarte din belşug bogăţia cea neîmpuţinată.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Ritorul cel înflăcărat, alăuta harului cea slăvitoare de Dumnezeu, cu suflarea cea de Dumnezeu grăitoare şi cu glasul cel insuflat de Dumnezeu limpede răsunând, ne-a cântat nouă cântarea Fiinţei celei în Trei Ipostasuri.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

De Dumnezeu Născătoare, Împărătească a toată făptura, pe Hristos, Împăratul tuturor pe care L-ai născut spre mântuirea celor de pe pământ, nu înceta a-L ruga să mântuiască pe cei ce te laudă pe tine.

Cântarea a 4-a

Irmos: Toiag din rădăcina lui Iesei şi floare dintr-însul, Hristoase, din Fecioară ai odrăslit, Cel Lăudat, din muntele cel cu umbra deasă. Venit-ai, Întrupându-Te din cea neispitită de bărbat, Cel fără de trup şi Dumnezeu. Slavă puterii Tale, Doamne.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Povăţuitor întru cele ale Treimii făcându-te, cu a ei cunoaştere lumea ai luminat, înţeleptule şi ai făcut, cuvioase, să strălucească sclipirile dogmelor cu neîntrecutele tale învăţături; la care gândind pururea, toţi pe tine cu cucernicie te lăudăm.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Revărsat de zori strălucitor al dreptei cinstiri de Dumnezeu, ai răsărit, primind întru tine Raza cea întreit strălucitoare şi noaptea cea întunecată a hulitoarelor eresuri ai alungat-o cu raza învăţăturilor tale cele înţelepte; şi ai luminat sufletele credincioşilor, părinte.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Mintea cea mai presus de orice fiinţare, Izvor al Cuvântului şi al Duhului, din veci, teologhisind-o cu tunet, de Dumnezeu cuvântătorule prea fericite, cu dreaptă cinstire de Dumnezeu ai învăţat-o. Şi lucrul acesta l-ai aflat de la Dumnezeirea cea cu adevărat atotputernică şi începătoare de lumină.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Suitu-te-ai în muntele faptelor bune, osebindu-te de cele de jos şi de la lucrurile cele muritoare depărtându-te şi table scrise de mâna lui Dumnezeu, cu dogmele curatei tale teologii, ai primit, îndrumătorule în dumnezeieştile Taine, Sfinte părinte Grigorie.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Pe Adam, cel căzut mai înainte din voia sa, l-ai ridicat, Ceea ce eşti cu totul fără prihană, născând Viaţa cea ipostatnică din pântece fecioresc curăţit de Duhul şi

la desfătarea cea nepătimitoare, dumnezeiască şi nestricată, iarăşi l-ai adus, Stăpână.

Cântarea a 5-a

Irmos: Dumnezeu fiind al păcii, Tată al îndurărilor, pe Îngerul Sfatului Tău celui mare, dăruindu-ne pace, L-ai trimis nouă; deci, fiind povăţuiţi la lumina cunoştinţei de Dumnezeu, de noapte mânecând, Te slăvim pe Tine, Iubitorule de oameni.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Dumnezeiasca vestire a cuvintelor tale şi harul cel dumnezeiesc al învăţăturilor ca un fulger grabnic s-au răspândit peste tot pământul, teologhisind Treimea în Unime şi Unimea în Treime şi învăţându-ne a ne închina ei, de Dumnezeu grăitorule.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Dorit-ai cu adevărat înţelepciunea lui Dumnezeu şi frumuseţea cuvintelor ai iubit şi ai preţuit-o mai mult decât pe toate cele frumoase de pe pământ; pentru aceasta cu cununa darurilor, prea fericite, cu bună cuviinţă ai fost împodobit şi de Dumnezeu cuvântător te-ai făcut.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Dorit-ai a cunoaşte, ca şi Moise de demult, pe Cel ce este, de Dumnezeu grăitorule şi te-ai învrednicit a vedea spatele Lui, acoperit fiind de stâncă şi ai fost călăuzit în noianul dumnezeieştii Înţelepciuni, care s-a arătat, în chip de nepătruns.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Cel ce a zidit de demult pe Eva, strămoaşa ta, din tine S-a zidit; osândirea şi neascultarea aceleia în chip vădit vindecând a dezlegat-o ca un Îndurat şi Stăpân al tuturor, de Dumnezeu Născătoare Maică Fecioară.

Cântarea a 6-a

Irmos: Din pântece pe Iona ca pe un prunc, l-a lepădat fiara mării, precum l-a primit. Iar Cuvântul în Fecioară sălăşluindu-Se şi Trup luând, a ieşit lăsând-o nestricată; că Cel ce n-a pătimit stricăciune pe ceea ce L-a născut a păzit-o nevătămată.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Cu revărsările înţeleptelor tale dogme, prea înţelepte, ai secat mintea lui Arie. cea tulbure; în linişte păzind turma ta neînecată, ca pe o corabie cuvântătoare, întru care ai pus, cu frumuseţea cuvintelor tale, seminţele dreptei cinstiri de Dumnezeu.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Ca să-ţi îmbogăţeşti mintea cu strălucirea prea cinstitei Treimi, părinte, ai luminat-o ca pe o oglindă neîntinată şi de curând lustruită, lucrând-o astfel prin viaţa pustnicească cea desăvârşită. Pentru aceasta şi mare văzător de Dumnezeu te-ai arătat, prin dumnezeieşti arătări.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Cu totul unindu-te cu raza Duhului, te-ai făcut luminător cu totul plin de lumină, părinte şi ai luminat cu strălucirea cuvintelor tale marginile, desfătând cu curăţia teologiei plină de bucurie adunarea credincioşilor, de Dumnezeu cuvântătorule, Sfinte părinte Grigorie.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Nou Samuel, dăruit de Dumnezeu, te-ai arătat, ca un dar fiind lui Dumnezeu şi mai înainte de zămislire, prea fericite; cu înţelepciunea şi cu neprihănirea fiind împodobit şi înfrumuseţat cu prea sfânta îmbrăcăminte a preoţiei, părinte, mijloceşti între Ziditor şi zidire.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Maică Fecioară, Marie, dumnezeiască Mireasă, proorocii cei de mai înainte te-au cunoscut carte curată, care ai primit acum scris pe Cuvântul cel nemărginit cu Dumnezeirea; că tu în chip de negrăit ai încăput pe Cel Nemărginit în pântecele tău.

Condac, glasul al 3-lea:

Podobie: Fecioara astăzi, pe Cel mai presus de fiinţă naşte şi pământul peştera Celui Neapropiat aduce. Îngerii cu păstorii slavoslovesc şi magii cu Steaua călătoresc. Că pentru noi s-a născut Prunc Tânăr, Dumnezeu, Cel mai înainte de veci.

Cu limba ta cea de Dumnezeu grăitoare, încurcăturile ritorilor dezlegând, mărite, ai împodobit Biserica cu veşmântul Ortodoxiei, cel ţesut de sus; pe care şi purtându-l, strigă împreună cu noi, fiii tăi: bucură-te, părinte, mintea cea prea înaltă a Teologiei.

Cântarea a 7-a

Irmos: Tinerii, fiind crescuţi în dreapta credinţă, păgânească poruncă nebăgând-o în seamă, de groaza focului nu s-au înspăimântat; ci, în mijlocul văpăii stând au cântat: Dumnezeul părinţilor, bine eşti cuvântat.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Tot cuvântul tău cel cu adevărat dorire şi dulceaţă este plin de veselie şi de lumină, Sfinte părinte Grigorie, umplând de mângâiere pe cei ce cântă cu credinţă: Dumnezeul părinţilor noştri, bine eşti cuvântat.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Cu mintea luminată ai ajuns cel dintâi la izvorul luminilor şi cu strălucirile cele de acolo fiind aprins, ai ars bârfelile lui Eunomie, Preasfintei Treimi strigând: Dumnezeul părinţilor noştri, bine eşti cuvântat.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Deschizând înţelesurile adâncului înţeleptelor tale dogme şi dând drumul izvoarelor înţelepciunii, ai înecat căpeteniile înşelăciunii, luminat fiind de Lumina care este una şi luminează în Trei Sori.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Ca ploaia pe lână pogorându-Se în pântecele tău, S-a Întrupat Râul păcii şi Izvorul bunătăţii, Cel ce numără picăturile ploii, Dumnezeul părinţilor cel Binecuvântat.

Cântarea a 8-a

Irmos: Cuptorul cel răcorit a închipuit chipul minunii celei mai presus de fire, că n-a ars pe tinerii pe care i-a primit, precum nici Focul Dumnezeirii n-a ars pântecele Fecioarei în care a intrat. Pentru aceasta, cântând să strigăm: să laude toată făptura pe Domnul şi să-L prea înalţe întru toţi vecii.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Cu evlavie ai învăţat, Cuvântul şi Duhul sunt deopotrivă cu Tatăl, cu Bunătatea şi cu Împărăţia, cunoscând că potrivirea şi unirea este cu fiinţa şi cu firea. Pentru aceasta bucurându-te ai strigat: bine să cuvânteze toată făptura pe Domnul şi să-L prea înalţe întru toţi vecii.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

De mărirea îngerească te-ai învrednicit, că ai strălucit lumii ca un înger, prea înţelepte, curăţindu-ţi cu grijă, sufletul, trupul şi gândirea, pentru Sfânta Treime, căreia acum cânţi, veselindu-te: bine să cuvânteze toată făptura pe Domnul şi să-L prea înalţe întru toţi vecii.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Milostiv făcând pe Stăpânul cu rugăciunile tale, cere, părinte, iertare de greşeli, pentru cei ce prăznuim cu credinţă sfinţita şi marea prăznuire a pomenirii tale; întru care veselindu-ne, cântăm: bine să cuvânteze toată făptura pe Domnul şi să-L prea înalţe întru toţi vecii.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Îndrumător către o Stăpânie în trei Feţe şi către Dumnezeirea cea în Treime făcându-te, prin deprinderile faptelor bune, teolog al Treimii te-ai arătat, prea fericite; iar acum cânţi bucurându-te: bine să cuvânteze toată făptura pe Domnul şi să-L prea înalţe întru toţi vecii.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

Cel slăvit cu arhangheleşti cântări, Cuvântul cel prea bogat pentru noi a sărăcit, alegându-te Maică pe tine; frumuseţea lui Iacov, cea binecuvântată. Pentru aceasta lăudându-te, cântăm: bine să cuvânteze toată făptura pe Domnul şi să-L prea înalţe întru toţi vecii.

Cântarea a 9-a

Irmos: Chipul naşterii tale celei curate, l-a arătat rugul cel ce ardea nears. Şi acum te rugăm ca să stingi cuptorul ispitelor, cel sălbăticit asupra noastră, ca să te mărim pe tine, Născătoare de Dumnezeu, fără încetare.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Viaţă nestricăcioasă îţi dă ţieTreimea cea stăpânitoare, pe care teologhisind-o, a primit de la tine strădaniile ce le-ai depus pentru ea şi dogmele şi luptele. Înaintea căreia stai acum, părinte, rugător prea ales pentru lume.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Cel ce eşti luminat cu raza luminii celei întreit strălucitoare, care iese dintr-o singură Dumnezeire, îndrumătorule în Sfintele Taine, părinte Grigorie, pe cei ce cu credinţă te laudă pe tine izbăveşte-i şi cu teologia dogmelor tale la lumină îi povăţuieşte.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Alergarea cea bună ai săvârşit, luptând pentru Stăpânitoarea Treime şi sfinţenie dobândind, ca teolog, după vrednicie te-ai împărtăşit de împlinirea dorinţei tale celei dumnezeieşti, cel ce eşti cinstită podoabă a Bisericii.

Stih: ***Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, miluieşte-ne pe noi.***

O, înfricoşătoare minunea ta! Că tu, Fecioară, Născătoare de Dumnezeu, născând pe Dumnezeu Cuvântul în chip de nespus, ai arătat Taina cea mai înainte de veci, ascunsă întru Dumnezeu, cel ce a zidit toate.

Sedelna, glasul al 8-lea. **Podobie:** Pe Înţelepciunea şi Cuvântul în pântecele tău zămislind fără ardere, Maica lui Dumnezeu, în chip de negrăit ai născut pe Cel ce a făcut toate şi în braţele tale ai avut pe Cel ce ţine toate şi la sân ai hrănit pe Cel ce hrăneşte lumea. Pentru aceasta, te rog pe tine, Preasfântă Fecioară, să mă izbăveşti de greşeli, când va fi să stau înaintea feţei Ziditorului meu, Stăpână Fecioară curată, atunci să-mi dăruieşti ajutorul tău, că pe tine te am nădejde eu, robul tău.

Deschizându-ţi gura, cu cuvântul lui Dumnezeu ai vărsat înţelepciune; propovăduitorul al Luminii şi cugetare dumnezeiască lumii ai semănat; dogmele părinţilor ai întărit cu adevărat şi ca apostolul Pavel te-ai arătat apărător al credinţei. Pentru aceasta şi cetăţean împreună cu îngerii eşti şi împreună vorbitor cu dânşii te-ai arătat; fericite de Dumnezeu cuvântătorule, Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Hristos Dumnezeu să dăruiască iertare de greşeli celor ce cu dragoste prăznuiesc sfântă pomenirea ta.

Sedelna Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, glasul al 8-lea. **Podobie:** Pe Înţelepciunea şi Cuvântul în pântecele tău zămislind fără ardere, Maica lui Dumnezeu, în chip de negrăit ai născut pe Cel ce a făcut toate şi în braţele tale ai avut pe Cel ce ţine toate şi la sân ai hrănit pe Cel ce hrăneşte lumea. Pentru aceasta,

te rog pe tine, Preasfântă Fecioară, să mă izbăveşti de greşeli, când va fi să stau înaintea feţei Ziditorului meu, Stăpână Fecioară curată, atunci să-mi dăruieşti ajutorul tău, că pe tine te am nădejde eu, robul tău.

Când va veni Stăpânul tuturor să judece tot pământul, cu oile cele de-a dreapta să mă socoteşti pe mine, osânditul şi din întunericul cel mai din afară şi din toată pedeapsa pe mine netrebnicul, robul tău, să mă smulgi, prea curată; ca să măresc cu mulţumire bogăţia bunătăţii tale, Născătoare de Dumnezeu, Prea lăudată; şi să strig ţie bucurându-mă: roagă-te Fiului tău şi Dumnezeu să-mi dăruiască iertare de greşeli; că pe tine te am nădejde, eu nevrednicul robul tău.

Canon de rugăciune către Sfântul ierarh Grigorie Teologul, arhiepiscopul Constantinopolului (2)

facere a aceluiaşi Teofan

Troparul Sfântului ierarh Grigorie Teologul, arhiepiscopul Constantinopolului, glasul 1: Fluierul cel păstoresc al teologiei tale a biruit trâmbiţele ritorilor; că ţie, celui ce ai încercat adâncurile duhului, ţi s-au adăugat şi frumuseţile Cuvântului. Ci, roagă pe Hristos Dumnezeu, Sfinte părinte Grigorie, să mântuiască sufletele noastre.

Cântarea 1

Irmos: Văzătorul de Dumnezeu Moise începe mai înainte cântarea de laudă a lui Israel; iar Maria stă în fruntea înţeleptelor femei; să cântăm toţi cântare de biruinţă Izbăvitorului Dumnezeu.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Ai stat, aducând ca jertfă Dumnezeiescul sânge, izbăvitor de păcatul cel din început şi de patimile noastre; iar acum, Sfinte părinte Grigorie, prea înţeleptule, fă-ne nouă, credincioşilor, pe Dumnezeu Milostiv.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Tablele cele de Dumnezeu scrise le-a primit Moise, intrând oarecând în nor; iar tu, urmărind cu gândul mulţimea care a primit pe Dumnezeu, ai căzut cu totul în rugăciuni, înaintea lui Dumnezeu.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei).

Cel ce este Dumnezeu mai presus de toate, pentru milostivirea Sa, vrând să ridice din moarte şi din stricăciune firea omenească, S-a Sălăşluit în curatul tău pântece, Fecioară prea curată.

Catavasie, glasul al 3-lea: Pământul cel roditor de adâncime, uscat l-a trecut oarecând soarele; căci ca un zid s-a închegat apa de amândouă părţile, trecând poporul marea pedestru şi lui Dumnezeu cu plăcere cântând: să cântăm Domnului, căci cu slavă S-a prea slăvit.

Cântarea a 3-a

Irmos: Sfinţita maică Ana, care mai înainte de zămislire a făgăduit fără şovăire lui Dumnezeu pe curatul Samuel, născându-l, cântă acum împreună cu noi: întăritu-s-a inima mea întru Domnul.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Cel ce mai înainte de ieşirea din pântece ai fost vestit celei ce te-a născut, părinte cuvioase şi porţi un nume de care eşti vrednic, înţelepte ierarhe, din adâncul inimii strigăm ţie: bucură-te, părinte!

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Cel ce mai înainte de a fi prins de cele rele, însoţitoare şi ajutătoare la lucru, prin dumnezeieşti semne ai aflat curăţia cea dumnezeiască şi cumpătarea, apărătorule al credincioşilor; veselindu-ne strigăm ţie: bucură-te, părinte!

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei).

Alunecarea cea de demult a strămoaşei Eva ai îndreptat-o, primind întru tine pe Cuvântul Tatălui, Cel ce a îndreptat pe cei surpaţi, cu Putere nebiruită, Maică Fecioară.

Catavasie: Întărirea celor ce nădăjduiesc spre Tine, întăreşte, Doamne, Biserica Ta, pe care ai câştigat-o cu scump sângele Tău.

Cântarea a 4-a

Irmos: Toiag din rădăcina lui Iesei şi floare dintr-însul, Hristoase, din Fecioară ai odrăslit, Cel Lăudat, din muntele cel cu umbra deasă. Venit-ai, Întrupându-Te din cea neispitită de bărbat, Cel fără de trup şi Dumnezeu. Slavă puterii Tale, Doamne.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Stând împreună cu minunatul Avacum la dumnezeiasca ta strajă, Sfinte părinte Grigorie şi pe Cel ce este pe aripile Heruvimilor, înţelegându-L, mântuirii a toată lumea te-ai făcut îndrumător, pururea strigând: Slavă puterii Tale, Doamne.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Mai marilor Cetelor celor ce stau aproape şi se găsesc înaintea lui Dumnezeu întocmai fiind, prea înţelepte şi cele ce sunt mai presus decât acestea cu mintea înconjurându-le, ai ajuns la adâncul învăţăturii celei prea înalte, de acolo aducând oamenilor bogăţie neîmpuţinată.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Cel ce ai pătruns în Norul cel necuprins cu mintea şi ca din spatele unei stânci ai privit Firea cea nematerialnică amestecată cu cea materialnică, ai fost tâlcuitor al Unirii celei neamestecate, slugă a lui Hristos; pe Acesta fă-L Milostiv robilor Săi.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei).

Munte înţelegător te-ai arătat, din care s-a tăiat în chip de negrăit Piatra cea nestemată, care a subţiat chipul întunecatei înşelăciuni şi cu luminarea harului a luminat pe cei ce cu credinţă pururea strigă: Slavă puterii Tale, Doamne.

Catavasie: Acoperit-a cerurile bunătatea Ta, Hristoase; că ieşind din chivotul sfinţirii Tale din nevătămata Maică, în Biserica slavei Tale Te-ai arătat ca un Prunc în braţe purtat şi s-au umplut toate de lauda Ta.

Cântarea a 5-a

Irmos: Cărbunele aprins, luat în cleşte şi purtat de Serafim, a atins oarecând buzele lui Isaia; iar cel ce s-a curăţit a propovăduit tuturor să înveţe dreptatea.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Apropiindu-te prin curăţia minţii şi a sufletului de Focul întreg al vederii dumnezeieşti, prea fericite Grigorie, ai scos cu nesaţ, cu însuţi mâna ta, Lumina cea întreit strălucitoare şi întocmai văzută.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

De strălucirile Luminii celei în Trei Sori fiind pătruns şi de lumină fiind aprins, luminându-ţi mintea cu dumnezeieşti Raze, ai răspândit tuturor razele ce se răsfrâng din ea.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei).

Pe Lumina cea din Lumină, pe Cuvântul cel fără de început, Unul-Născut al Tatălui, primindu-L, Maică Fecioară, uşă a Luminii, în chip lămurit te-ai făcut, strălucind tuturor pe Soarele dreptăţii.

Catavasie: Când a văzut Isaia, în vedenie, pe Dumnezeu pe scaun prea înalt, de îngerii slavei înconjurat, a strigat: vai, mie ticălosul! Că am văzut mai înainte pe Dumnezeu Întrupat, pe Cel ce stăpâneşte pacea şi Lumina cea neînserată.

Cântarea a 6-a

Irmos: Proorocul Iona, cel ce a suferit primejdie prea mare, nu s-a prăpădit de învălmăşirea valurilor mării, de povara sorţii şi de apăsarea coapselor fiarei de mare, ci striga: Hristoase, ridică la Tine viaţa mea!

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Cel ce nu te-ai înecat cu mintea cercetând adâncimea dumnezeiescului Adânc şi dintr-însele scoţând mărgăritarul, tu ai pus înaintea Stăpânului tăcerea ca şi cuvântul, prea alesule ierarhe Grigorie.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Cel ce prin rugăciune curată ai alinat marea cea sălbăticită şi sărătura cuvintelor celor străine ai lepădat-o cu scârbă, tu ai adus Stăpânului pe poporul cel credincios, ca pe o pictură cerească, Sfinte Grigorie.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei).

Necuprinsă de cugetele omeneşti este Taina naşterii tale celei de negrăit şi înfricoşătoare, Maică a lui Dumnezeu; că tu, Fecioară, născând pe Făcătorul tuturor, ai rămas de-a pururea Fecioară.

Catavasie: Strigat-a Ţie bătrânul, văzând cu ochii mântuirea, care a venit popoarelor de la Dumnezeu: Hristoase, Tu eşti Dumnezeul meu.

Condac, glasul al 3-lea:

Podobie: Fecioara astăzi, pe Cel mai presus de fiinţă naşte şi pământul peştera Celui Neapropiat aduce. Îngerii cu păstorii slavoslovesc şi magii cu Steaua călătoresc. Că pentru noi s-a născut Prunc Tânăr, Dumnezeu, Cel mai înainte de veci.

Cu limba ta cea de Dumnezeu grăitoare, încurcăturile ritorilor dezlegând, mărite, ai împodobit Biserica cu veşmântul Ortodoxiei, cel ţesut de sus; pe care şi purtându-l, strigă împreună cu noi, fiii tăi: bucură-te părinte, mintea cea prea înaltă a Teologiei.

Cântarea a 7-a

Irmos: Trecut-au prin văpaia cea nestinsă a cuptorului ca printr-o cămară de mire, tinerii care, odinioară, pentru dreapta cinstire de Dumnezeu sfinţi s-au arătat cu adevărat şi cu un glas cântând, laudă aduceau: Dumnezeul părinţilor noştri, bine eşti cuvântat.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Înaintea scaunelor judecătorilor celor nedrepţi stând, părinte Grigorie, pe ereticii, care suflau mai rău decât focul, i-ai ars cu râvna dreptei credinţe, Treimii strigând: Dumnezeul părinţilor noştri, bine eşti cuvântat.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Pe Preasfânta Treime, Izvorul cel limpede al dogmelor celor drept cinstitoare de Dumnezeu, Sfinte Grigorie, din buzele tale vărsându-l pe pământ şi udându-l pe cel ce era mai înainte înţelenit, l-ai arătat purtător de flori; Dumnezeul părinţilor noştri, bine eşti cuvântat.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei).

Omorâtu-s-a strămoşul cel ce a gustat precum nu se cuvenea din pom; iar tu, Fecioară, odrăslind Viaţa cea fără de sfârşit, l-ai ridicat pe el să locuiască în Rai, Născătoare de Dumnezeu, curată şi binecuvântată.

Catavasie: Pe Tine, Cel ce ai răcorit în foc pe tinerii cei ce Dumnezeu Te-au numit şi în Fecioară nepătată Te-ai sălăşluit, Dumnezeu Cuvântul, Te lăudăm, cântând cu dreaptă credinţă: bine este cuvântat Dumnezeul părinţilor noştri.

Cântarea a 8-a

Irmos: Tinerii cei de odinioară, care nu s-au spurcat cu mâncarea din masa împăratului, bucurându-se, au intrat în foc şi în văpaie răcorindu-se, cu însufleţire cântau: bine să cuvântaţi toate lucrurile Domnului pe Domnul.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Mai presus decât văpaia Babilonului înălţându-te, părinte şi mai mult decât aceea, cu dreapta cinstire de Dumnezeu aprinzându-te, îndrumător în Taine şi propovăduitor al Treimii arătându-te, strigi: bine să cuvânteze toate făpturile Domnului pe Domnul.

Binecuvântăm pe Tatăl şi pe Fiul şi pe Sfântul Duh, Domnul.

Focul cuptorului celui de fier al ispitelor, în multe chipuri stingându-l, părinte şi din ispite lesne scăpând, ai zburat la cer, strigând: bine să cuvânteze toate făpturile Domnului pe Domnul.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei).

Sfeşnicul cel poleit cu aur a arătat cu închipuire dumnezeiasca ta naştere, Preacurată, cinstită; că tu ai Răsărit lumii Lumina cea neapropiată, căreia strigăm: să laude toate lucrurile Domnului pe Domnul.

Catavasie:

Să lăudăm, bine să cuvântăm şi să ne închinăm Domnului, cântându-I şi prea înălţându-L pe Dânsul întru toţi vecii.

În focul cel mistuitor uniţi fiind tinerii, cei ce au fost cei dintâi în cinstirea de Dumnezeu, dar de văpaie nefind vătămaţi, cântare dumnezeiască au cântat: Binecuvântaţi toate lucrurile Domnului pe Domnul şi prea înălţaţi-L întru toţi vecii.

Cântarea a 9-a

Irmos: Cel ce ai deschis, cu dreapta cinstire de Dumnezeu, adâncul cel de sus al dumnezeieştilor Taine şi ţi-ai atârnat mintea, ca de o piatră de necuprins, de Treimea cea dumnezeiesc stăpânitoare, prea fericite părinte, pe tine te mărim.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Cel ce ai sfâşiat haina cea veche a literei Legii şi ne-ai arătat nouă frumuseţea cea dumnezeiască şi tainică a Scripturilor Duhului, prea fericite părinte, pe tine te mărim.

Stih: ***Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Cel împreună numărat cu Cetele cele de sus, cuvioase părinte, cu care împreună în veci te şi sălăşluieşti, fă rugăciuni către Dumnezeu, pentru turma ta, prea fericite părinte, că pe tine te mărim.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Cel ce ai deprins cele dumnezeieşti din însuflarea dumnezeiască şi mai presus de minte, cuvioase părinte şi te-ai desăvârşit în chip tainic, în dorinţa ta cea ne-înfrânată spre înţelegerea Unirii Celei neînvăţate de nimeni, prea fericite părinte, pe tine te mărim.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin (a Născătoarei).

Tu ai slujit ca loc de sălăşluire a dumnezeieştii nemărginiri, în chip mai presus de fire, Curată şi ai împrumutat Trup lui Dumnezeu, care atunci când S-a născut fără de sămânţă, nu ţi-a stricat feciorescul pântece. Pe tine te mărim.

Catavasie: În Lege, în umbră şi în Scriptură, închipuire vedem noi credincioşii. Toată partea bărbătească, ce deschide pântecele, Sfânt lui Dumnezeu este. Deci pe Cuvântul cel mai înainte Născut, Fiul Tatălui Celui fără de început, Cel Întâi-Născut din Maică, fără ispită bărbătească, Îl slăvim.

Sedelna, glasul al 8-lea. Sedelna Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, glasul al 8-lea. **Podobie:** Pe Înţelepciunea şi Cuvântul în pântecele tău zămislind fără ardere, Maica lui Dumnezeu, în chip de negrăit ai născut pe Cel ce a făcut toate şi în braţele tale ai avut pe Cel ce ţine toate şi la sân ai hrănit pe Cel ce hrăneşte lumea. Pentru aceasta, te rog pe tine, Preasfântă Fecioară, să mă izbăveşti de greşeli, când va fi să stau înaintea feţei Ziditorului meu, Stăpână Fecioară curată, atunci să-mi dăruieşti ajutorul tău, că pe tine te am nădejde eu, robul tău.

Deschizându-ţi gura, cu cuvântul lui Dumnezeu ai vărsat înţelepciune; propovăduitorul al Luminii şi cugetare dumnezeiască lumii ai semănat; dogmele părinţilor ai întărit cu adevărat şi ca apostolul Pavel te-ai arătat apărător al credinţei. Pentru aceasta şi cetăţean împreună cu îngerii eşti şi împreună vorbitor cu dânşii te-ai arătat; fericite de Dumnezeu cuvântătorule, Sfinte părinte Grigorie, roagă-te lui Hristos Dumnezeu să dăruiască iertare de greşeli celor ce cu dragoste prăznuiesc sfântă pomenirea ta.

Sedelna Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, glasul al 8-lea. Sedelna Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, glasul al 8-lea. **Podobie:** Pe Înţelepciunea şi Cuvântul în pântecele tău zămislind fără ardere, Maica lui Dumnezeu, în chip de negrăit ai născut pe Cel ce a făcut toate şi în braţele tale ai avut pe Cel ce ţine toate şi la sân ai hrănit pe Cel ce hrăneşte lumea. Pentru aceasta, te rog pe tine, Preasfântă Fecioară, să mă izbăveşti de greşeli, când va fi să stau înaintea feţei Ziditorului meu, Stăpână Fecioară curată, atunci să-mi dăruieşti ajutorul tău, că pe tine te am nădejde eu, robul tău.

Când va veni Stăpânul tuturor să judece tot pământul, cu oile cele de-a dreapta să mă socoteşti pe mine, osânditul şi din întunericul cel mai din afară şi din toată pedeapsa pe mine netrebnicul, robul tău, să mă smulgi, prea curată; ca să măresc cu mulţumire bogăţia bunătăţii tale, Născătoare de Dumnezeu, prea lăudată şi să strig ţie bucurându-mă: roagă-te Fiului tău şi Dumnezeu să-mi dăruiască iertare de greşeli; că pe tine te am nădejde, eu nevrednicul robul tău.

Acatistul Sfântului ierarh Grigorie Teologul

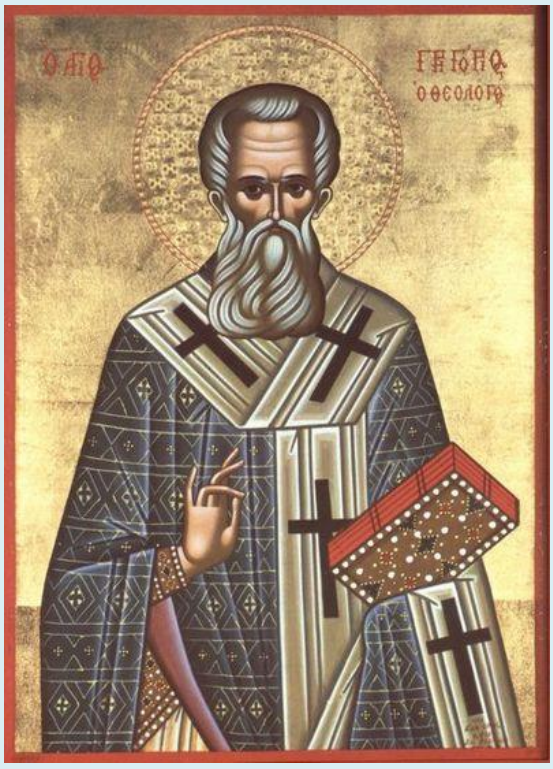

Rugăciunile începătoare

În numele Tatălui, şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Amin.

Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie !
Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie !
Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie !

Împărate ceresc, Mângâietorule, Duhul Adevărului, care pretutindenea eşti, şi toate le implineşti, Vistierul bunătăţilor şi Dătătorule de viaţă, vino şi te sălăşluieşte întru noi, şi ne curăţeşte pe noi de toată intinăciunea, şi mântuieşte, Bunule, sufletele noastre.

Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.
Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.
Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Preasfântă Treime, miluieşte-ne pe noi;
Doamne, curăţeşte păcatele noastre;
Stăpâne, iartă fărădelegile noastre;

Sfinte, cercetează şi vindecă neputinţele noastre, pentru numele Tău.

Doamne, miluieşte !
Doamne, miluieşte !
Doamne, miluieşte !

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Tatăl nostru, care eşti în ceruri, sfinţească-se numele Tău, vie împărăţia Ta, facă-se voia Ta precum în cer aşa şi pe pământ. Pâinea noastră cea spre fiinţă dă-ne-o nouă astăzi. Şi ne iartă nouă greşalele noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri. Şi nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăveşte de cel rău. Că a Ta este Împărăţia şi puterea şi slava, a Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Miluieşte-ne pe noi, Doamne, miluieşte-ne pe noi, că nepricepându-ne de nici un răspuns, această rugăciune aducem Ţie, ca unui Stăpân, noi, păcătoşii robii Tăi, miluieşte-ne pe noi.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Doamne, miluieşte-ne pe noi, că întru Tine am nădăjduit; nu Te mânia pe noi foarte, nici pomeni fărădelegile noastre, ci caută şi acum ca un Milostiv şi ne izbăveşte pe noi de vrăjmaşii noştri, că Tu eşti Dumnezeul nostru şi noi suntem poporul Tău, toţi lucrul mâinilor Tale şi numele Tău chemăm.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Uşa milostivirii deschide-o nouă,binecuvântată Născătoare de Dumnezeu, ca să nu pierim cei ce nădăjduim întru tine, ci să ne mântuim prin tine din nevoi, că tu eşti mântuirea neamului creştinesc.

Crezul

Cred Într-Unul Dumnezeu, Tatăl Atoţiitorul, Făcătorul cerului şi al pământului, al tuturor celor văzute şi nevăzute.
Şi întru Unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul-Născut, care din Tatăl S-a născut, mai înainte de toţi vecii. Lumină din Lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, Născut, nu făcut, Cel de o fiinţă cu Tatăl, prin care toate s-au făcut.
Care pentru noi oamenii şi pentru a noastră mântuire.S-a pogorât din ceruri Şi S-a întrupat de la Duhul Sfânt şi din Maria Fecioara Şi S-a făcut om.

Şi S-a răstignit pentru noi în zilele lui Pilat din Pont, Şi a pătimit şi S-a îngropat. Şi a înviat a treia zi după Scripturi .
Şi S-a suit la ceruri şi Şade de-a dreapta Tatălui. Şi iarăşi va să vină cu slavă, să judece viii şi morţii, A cărui Împărăţie nu va avea sfârşit.
Şi întru Duhul Sfânt, Domnul de viaţă Făcătorul, care din Tatăl purcede,
Cela ce împreună cu Tatăl şi cu Fiul este închinat şi slăvit, care a grăit prin prooroci.
Întru-una Sfântă Sobornicească şi apostolească Biserică,
Mărturisesc un botez întru iertarea păcatelor,
Aştept învierea morţilor şi viaţa veacului ce va să fie. Amin !

***

Acatistul Sfântului ierarh Grigorie Teologul - 25 ianuarie - slujitor Dani:
https://www.youtube.com/watch?v=c_kAS9OT94Y

&&&

Condacul 1
Pe marele ierarh şi apărător al Sfintei Treimi, veniţi toţi cu duhovniceşti laude să-l fericim şi din izvorul învăţăturilor lui luând cuvinte de laudă, să-i cântăm aşa: ***Bucură-te, cuvântătorule de Dumnezeu Grigorie!***

Icosul 1
Astăzi ***darul cel în trei lumini al PreaSfintei Treimi să ne lumineze pe noi***, vrednice cântări de laudă să aducem la pomenirea slăvitului, îndreptătorului şi învăţătorului dreptei credinţe, zicând:
Bucură-te, tăinuitorul Sfintei Treimi;
Bucură-te, slujitorul cerescului Împărat;
Bucură-te, întărirea pravoslavei;
Bucură-te, steaua Bisericii prea luminată;
Bucură-te, luceafăr ceresc strălucitor;
Bucură-te, împărţitor de mir duhovnicesc;
Bucură-te, luminătorul cel din Treime al arhiereilor;
Bucură-te, prieten iubit al marelui Vasile;
Bucură-te, odraslă sfântă, din slăviţi părinţi născut;
Bucură-te, credincioasă slugă a lui Hristos;
Bucură-te, odor sfânt şi prea frumos;
Bucură-te, că Sfânta Treime lăcaş în inima ta a făcut;
Bucură-te, cuvântătorule de Dumnezeu Grigorie!

Condacul al 2-lea

Către tine alergând popoarele şi din învăţăturile tale cunoscând adevărata cale către cer, aşează în lumina Sfintei Treimi pe cei ce cu frică şi dragoste curată cântă: ***Aliluia!***

Icosul al 2-lea

Curăţenia şi înfrânarea iubind, aşa cum ai văzut în vedenie că cele două fecioare cinstite s-au numit pe ele, şi de la acelea ai învăţat viaţa cea fără de prihană, pentru care noi te cinstim aşa:
Bucură-te, păstor al fecioriei;
Bucură-te, iubitor al înfrânării;
Bucură-te, cinstitor al pustniciei;
Bucură-te, îndemnător al milosteniei;
Bucură-te, cel ce cu sabia înfrânării tai patimile;
Bucură-te, că pe oile tale la păşunea cea a faptelor bune le-ai povăţuit;
Bucură-te, că din întunericul iadului le-ai mântuit;
Bucură-te, că din izvorul ostenelilor tale turma ta o ai adăpat;
Bucură-te, că pildă te-ai făcut prin lumina faptelor bune;
Bucură-te, că smerenia lui Hristos ai urmat;
Bucură-te, că sarcina cea uşoară a lui Hristos tu întâi ai purtat;
Bucură-te, că apoi altora o ai arătat;
Bucură-te, că prin sudorile şi ostenelile tale Biserica lui Hristos ai curăţat;
Bucură-te, cuvântătorule de Dumnezeu Grigorie!

Condacul a 3-lea

Blând fiind la obicei din pruncie, bătrân s-a arătat, depărtându-se de la priveliştile şi petrecerile deşertăciunilor lumeşti, şi bună cuviinţa de la maica sa învăţându-se, în Biserica lui Dumnezeu ziua şi noaptea slavoslovea cântând: ***Aliluia!***

Icosul al 3-lea

Plin fiind de darul Sfântului Duh ai gonit eresul cel viclean al lui Machedonie, hulitorul Sfântului Duh, şi ruşinat l-ai depărtat de la Biserică, iar pe cei drept-credincioşi întărindu-i, pe cei rătăciţi întorcându-i, i-ai sfinţit cu pecetea Duhului Sfânt, iar ei fiind luminaţi cântau:
Bucură-te, păstorul cel bun;
Bucură-te, gonitorul eresurilor;
Bucură-te, că ai ruşinat pe Machedonie;
Bucură-te, că ai sfărâmat trâmbiţa eresurilor lui;
Bucură-te, cale nerătăcită celor drept-credincioşi;
Bucură-te, luminat propovăduitor al sfintei credinţe;
Bucură-te, cu marele Vasile împreună lucrător;
Bucură-te, pom înflorit în casa Domnului;
Bucură-te, al eresurilor surpător;

Bucură-te, al darurilor lui Hristos împărţitor;
Bucură-te, al credincioşilor apărător;
Bucură-te, al tuturor cald folositor;
Bucură-te, cuvântătorule de Dumnezeu Grigorie!

Condacul al 4-lea

Iubitorul de oameni Iisus, care a îmbrăcat cu putere de sus pe apostolii Săi în Ierusalim, ţi-a dat ţie putere tare asupra duhurilor şi eresurilor ca să le goneşti şi Biserica Sa cea sfântă şi ca o mireasă împodobită să o aduci Lui, cântând: ***Aliluia!***

Icosul al 4-lea

Vifor mare şi străin eres având Apolinarie, care rău înţelegea întruparea Domnului, pe toţi trăgându-i la pieire, l-ai gonit departe de turma ta, şi dogma întrupării Cuvântului lui Dumnezeu întărind-o propovăduia-I pe Cel născut din Fecioară, iar pe tine cinstindu-te zicem:
Bucură-te, luminătorul nostru;
Bucură-te, raza mântuirii noastre;
Bucură-te, păzitor al dreptei credinţe;
Bucură-te, sfeşnic cu lumină de aur;
Bucură-te, podoaba arhiereilor;
Bucură-te, a Bisericii bucurie şi pace;
Bucură-te, piatră nesfărâmată;
Bucură-te, turn neclintit al Bisericii;
Bucură-te, cetate tare împotriva vrăjmaşilor;
Bucură-te, armă asupra patimilor;
Bucură-te, minte cinstită;
Bucură-te, vas curat al darurilor Domnului;
Bucură-te, cuvântătorule de Dumnezeu Grigorie!

Condacul al 5-lea

Văzând vicleanul vrăjmaş odihna Bisericii a izvorât asupra ta ispite, necazuri şi izgoniri, iar tu cu darul lui Hristos ai vădit meşteşugirile celui meşter în răutate, şi ca un biruitor cântai: ***Aliluia!***

Icosul al 5-lea

Înţelegând poporul de ducerea ta de la dânşii, au ridicat glasuri de plângeri zicând: O! Părinte! Ducându-te de la noi, duci cu tine şi Sfânta Treime şi va ieşi din Cetate binecuvântarea. Şi socotindu-se ei sărmani, ziceau aşa:
Bucură-te, hrănitorul săracilor;
Bucură-te, slujitorul bolnavilor;
Bucură-te, odihna străinilor;
Bucură-te, mângâierea bătrânilor;

Bucură-te, ajutorul necăjiţilor;
Bucură-te, izbăvitorul năpăstuiţilor;
Bucură-te, viteazule biruitor;
Bucură-te, curăţitorul eresurilor;
Bucură-te, al plevelor eresuri curăţitor;
Bucură-te, arzător cu duhul în slujba lui Dumnezeu;
Bucură-te, scară care ne sui pe toţi la ceruri;
Bucură-te, cel ce cu părintească dragoste ai deschis mila la toţi cei ce au venit la tine;
Bucură-te, cuvântătorule de Dumnezeu Grigorie!

Condacul al 6-lea

Minunat între ierarhi te-ai arătat, că gura ta ca o praştie a gonit toate eresurile şi toate meşteşugirile viclene le-ai smuls din inimile credincioşilor, pentru aceasta Biserica împreună cu dânşii cântă: ***Aliluia!***

Icosul al 6-lea

Ritorii cei prea înţelepţi n-au putut sta împotriva cuvintelor tale celor arzătoare, când ai arătat în Biserică taina întrupării Fiului lui Dumnezeu, iar noi bucurându-ne cântăm:
Bucură-te, cap sfinţit;
Bucură-te, minte zburătoare în sferele cereşti;
Bucură-te, ochi neadormit;
Bucură-te, ostaş nebiruit;
Bucură-te, vorbitorule cu îngerii;
Bucură-te, petrecătorule cu apostolii;
Bucură-te, dănţuitorule cu mucenicii;
Bucură-te, lucrător cu mărturisitorii;
Bucură-te, al pocăiţilor mântuitor;
Bucură-te, al greşiţilor îndreptător;
Bucură-te, hrănitor duhovnicesc;
Bucură-te, ostenitor netrupesc;
Bucură-te, cuvântătorule de Dumnezeu Grigorie!

Condacul al 7-lea

Dumnezeiasca vestire a cuvintelor tale a înconjurat pământul ca un fulger învăţând pe toţi, Treimii întru unime şi unimii întru Treime să ne închinăm cântând: ***Aliluia!***

Icosul al 7-lea

Dorind înţelepciunea cea de sus, Cel Atotputernic ţi-a dat cununa darurilor şi frumuseţea cuvintelor ţi-a adăugat. Deci, noi luând din cuvintele tale aducem ţie această cântare:

Bucură-te, soare luminos;
Bucură-te, văzător al tainelor lui Dumnezeu;
Bucură-te, că împreună cu mucenicii ai mărturisit;
Bucură-te, că împreună cu cuvioşii pe Hristos ai mărit;
Bucură-te, că cele şapte soboare cu cuvintele tale s-au întărit;
Bucură-te, sabie de foc care tai eresurile;
Bucură-te, bisturiu care curăţi rănile nevindecate;
Bucură-te, chezaşul păcătoşilor spre mântuire;
Bucură-te, că din raza Sfântului Duh ai luat lumină;
Bucură-te, că în cetatea arhiereilor luminezi ca un luceafăr;
Bucură-te. prietenul cel bun al marelui Vasile;
Bucură-te, că amândoi adânci învăţături aţi lăsat în lume;
Bucură-te, cuvântătorule de Dumnezeu Grigorie!

Condacul al 8-lea

Toată cântarea ce se aduce pomenirii tale nu poate aduce mulţumirea cuvenită pentru cele multe şi frumoase osteneli cu care ai împodobit Biserica, iar turmei tale mântuire ai lăsat, pentru care îţi cântăm: ***Aliluia!***

Icosul al 8-lea

Bogat fiind de înţelepciune şi frumos grăitor, ai vărsat pe pământ sămânţa cea bună a Sfintelor Scripturi, pentru aceasta noi cinstim pomenirea ta zicând:
Bucură-te, prea înţelepte;
Bucură-te, prea fericite;
Bucură-te, arhiereule cinstite;
Bucură-te, podoaba Bisericii;
Bucură-te, gură cerească;
Bucură-te, minte apostolească;
Bucură-te, odraslă sfântă;
Bucură-te, slugă credincioasă a lui Hristos;
Bucură-te, văzător al tainelor dumnezeieşti;
Bucură-te, teologule prea dulce;
Bucură-te, mijlocitor către Dumnezeu;
Bucură-te, părintele Bisericii;
Bucură-te, cuvântătorule de Dumnezeu Grigorie!

Condacul al 9-lea

Cu totul fiind unit cu raza Duhului, tu sfinţite părinte afară de lume ai vieţuit, şi acum întru slava Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh luminat fiind, veselindu-ne cântare îţi aducem: ***Aliluia!***

Icosul al 9-lea

Sfârşindu-ţi călătoria vieţii in multe osteneli şi necazuri, te-ai mutat către Domnul. Deci, ca un prieten al Sfintei Treimi, fă rugăciune pentru noi care îţi cântăm:
Bucură-te, că mare dogmatic ai fost pentru Sfânta Treime;
Bucură-te, cel ce ai învăţat că Duhul de la Tatăl purcede;
Bucură-te, că împreună cu Tatăl şi cu Fiul, o Treime singură stăpânitoare ai arătat;
Bucură-te, lucrător al tainei Mântuitorului;
Bucură-te, cântător al slujbei Bisericii;
Bucură-te, către popor frumos grăitor;
Bucură-te, primitorul Sfântului Duh;
Bucură-te, că ai învăţat întocmirea fiinţei şi a firii;
Bucură-te, că teolog al Treimii te-ai arătat;
Bucură-te, cel ce prin cuvintele tale, izvor şi dulceaţă Bisericii ai rămas;
Bucură-te, cel ce cu osârdie sufletul tău ţi-ai pus pentru noi;
Bucură-te, că pe cel rău l-ai surpat;
Bucură-te, cuvântătorule de Dumnezeu Grigorie!

Condacul al 10-lea

"Cuvântul lui Dumnezeu cel slăvit de îngereştile cântări pentru noi a sărăci bine a voit", a spus marele ierarh popoarelor, "şi Fiul cel născut din Fecioară, ne-a învăţat a cânta: ***Aliluia!***"

Icosul al 10-lea

Săgeţile ereticilor cele aprinse în chipul văpăii stinge-le cu sfintele tale rugăciuni, ca mântuiţi fiind să te cinstim cu laude ca acestea:
Bucură-te, odor sfânt al Bisericii;
Bucură-te, tăinuitorule de cele cereşti;
Bucură-te, că pomenirea ta este plină de veselie;
Bucură-te, că ai fost plin de dumnezeiesc dar;
Bucură-te, că îndumnezeit te-ai făcut;
Bucură-te, că înfricoşate taine Dumnezeu ţi-a descoperit;
Bucură-te, căci Cuvântul Tatălui, Taina Întrupării Sale ţi-a descoperit;
Bucură-te,că teologia prin îngerul Său te-a învăţat;
Bucură-te, că podoaba Bisericii te-ai arătat;
Bucură-te, că acum slava lui Dumnezeu ai dobândit;
Bucură-te, că pământul cel înţelenit purtător de flori l-ai arătat;
Bucură-te, că dar sfinţit din buzele tale ai vărsat;
Bucură-te, cuvântătorule de Dumnezeu Grigorie!

Condacul al 11-lea

Luminată avându-ţi mintea cu nemăsurată pustie, curată de toată grija pământească o ai păzit, şi străbătând adâncurile Duhului întru veselie te bucuri acum cântând: ***Aliluia!***

Icosul al 11-lea

Cu dumnezeiască şi mai presus de fire putere ai învăţat ierarhe Grigorie pe toţi luminându-ne şi învăţându-ne a cânta aşa:
Bucură-te, Grigorie podoaba arhiereilor;
Bucură-te, a Scripturii celei vechi limpede tâlcuitor;
Bucură-te, al Testamentului Nou frumos grăitor;
Bucură-te, al Treimii apărător;
Bucură-te, al dogmelor descoperitor;
Bucură-te, al dumnezeieştilor taine învăţător;
Bucură-te, al bolnavilor tămăduitor;
Bucură-te, al scârbiţilor mângâietor;
Bucură-te, al năpăstuiţilor izbăvitor;
Bucură-te, al celor din ispite ajutor;
Bucură-te, al celor din închisori cercetător;
Bucură-te, al celor greşiţi lesne iertător,
Bucură-te, cuvântătorule de Dumnezeu Grigorie!

Condacul al 12-lea

Lăudăm înţelepciunea ta, cinstim ostenelile tale, cântăm pomenirea ta, întru care Biserica cu cântări împodobindu-se, împreună cu poporul cel luminat prin învăţăturile tale cu mulţumire cântă lui Dumnezeu: ***Aliluia!***

Icosul al 12-lea

Cu bucurie cântă cetele cereşti întâmpinându-te, primindu-te, şi închinându-te, Sfintei Treimi: "intră întru bucuria Domnului tău ai auzit". ***Auzi-ne şi pe noi care te rugăm să faci rugăciune pentru toată lumea, ca să se păzească Biserica de nevoi şi de eresuri, ca păzite fiind cu darul lui Dumnezeu să-ţi cântăm ţie***:
Bucură-te, singur păzitor al legilor tale;
Bucură-te, zid de apărare al Bisericii;
Bucură-te, liman lin celor învăluiţi în necunoştinţă;
Bucură-te, că tuturor ai deschis uşa mântuirii;
Bucură-te, că luminos ai arătat calea cea dreaptă;
Bucură-te, că ne duci de mână pe toţi spre cer;
Bucură-te, al nostru folositor;
Bucură-te, grabnic ajutător;
Bucură-te, că tuturor te-ai făcut ascultător, ca pe toate să le dobândeşti;
Bucură-te, al oilor tale bun păstor;
Bucură-te, al sufletelor noastre mântuitor;
Bucură-te, al trupurilor noastre ajutător;

Bucură-te, cuvântătorule de Dumnezeu Grigorie!

Condacul al 13-lea (de trei ori)
O, prea înţelepte ierarhe Grigorie, primeşte, această puţină rugăciune de mulţumire a noastră şi o du la tronul dumnezeirii şi cere de acolo pace lumii şi unire Bisericii, ca păziţi fiind în pace, cu mulţumire împreună cu tine lui Dumnezeu să-i cântăm:* *Aliluia!

Se zice din nou:
Icosul 1
Astăzi ***darul cel în trei lumini al Prea Sfintei Treimi să ne lumineze pe noi***, vrednice cântări de laudă să aducem la pomenirea slăvitului, îndreptătorului şi învăţătorului dreptei credinţe, zicând:
Bucură-te, tăinuitorul Sfintei Treimi;
Bucură-te, slujitorul cerescului Împărat;
Bucură-te, întărirea pravoslavei;
Bucură-te, steaua Bisericii prea luminată;
Bucură-te, luceafăr ceresc strălucitor;
Bucură-te, împărţitor de mir duhovnicesc;
Bucură-te, luminătorul cel din Treime al arhiereilor;
Bucură-te, prieten iubit al marelui Vasile;
Bucură-te, odraslă sfântă, din slăviţi părinţi născut;
Bucură-te, credincioasă slugă a lui Hristos;
Bucură-te, odor sfânt şi prea frumos;
Bucură-te, că Sfânta Treime lăcaş în inima ta a făcut;
Bucură-te, cuvântătorule de Dumnezeu Grigorie!

Condacul 1
Pe marele ierarh şi apărător al Sfintei Treimi, veniţi toţi cu duhovniceşti laude să-l fericim şi din izvorul învăţăturilor lui luând cuvinte de laudă, să-i cântăm aşa: ***Bucură-te, cuvântătorule de Dumnezeu Grigorie!***

Acatistul Sfântului ierarh Grigorie Teologul (de Nazianz şi patriarh al Constantinopolului)

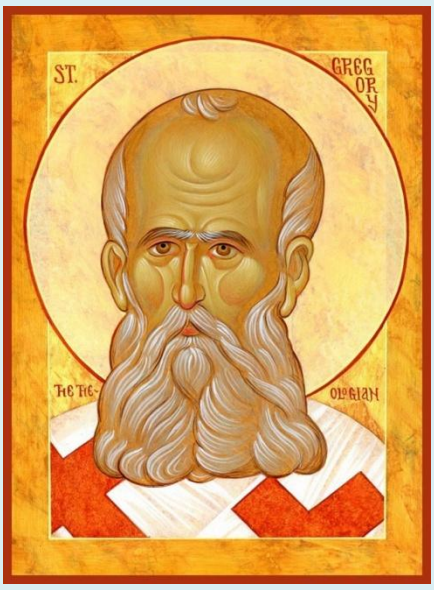

prăznuire la 25 ianuarie, singur,
şi la 30 ianuarie (cei trei ierarhi)

Sfântul Grigorie, supranumit teologul şi cuvântătorul de Dumnezeu, este marele dascăl creştin al Bisericii primare creştine (sec. IV), împreună cu Sfântul Vasile cel mare şi Sfântul Ioan Gură de Aur. Mulţi îl cinstesc, mai ales cei care îi poartă numele. Este şi sfântul luminării minţii. De ziua prăznuirii se citeşte Acatistul în Biserică.

Rugăciunile începătoare

În numele Tatălui, şi al Fiului şi al Sfântului Duh. Amin.

Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie !
Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie !
Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, Slavă Ţie !

Împărate ceresc, Mângâietorule, Duhul Adevărului, care pretutindenea eşti, şi toate le implineşti, Vistierul bunătăţilor şi Dătătorule de viaţă, vino şi te sălăşluieşte întru noi, şi ne curăţeşte pe noi de toată intinăciunea, şi mântuieşte, Bunule, sufletele noastre.

Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.
Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.
Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Preasfântă Treime, miluieşte-ne pe noi;
Doamne, curăţeşte păcatele noastre;
Stăpâne, iartă fărădelegile noastre;
Sfinte, cercetează şi vindecă neputinţele noastre, pentru numele Tău.

Doamne, miluieşte !
Doamne, miluieşte !
Doamne, miluieşte !

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Tatăl nostru, care eşti în ceruri, sfinţească-se numele Tău, vie împărăţia Ta, facă-se voia Ta precum în cer aşa şi pe pământ. Pâinea noastră cea spre fiinţă dă-ne-o nouă astăzi. Şi ne iartă nouă greşalele noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri. Şi nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăveşte de cel rău. Că a Ta este Împărăţia şi puterea şi slava, a Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Miluieşte-ne pe noi, Doamne, miluieşte-ne pe noi, că nepricepându-ne de nici un răspuns, această rugăciune aducem Ţie, ca unui Stăpân, noi, păcătoşii robii Tăi, miluieşte-ne pe noi.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Doamne, miluieşte-ne pe noi, că întru Tine am nădăjduit; nu Te mânia pe noi foarte, nici pomeni fărădelegile noastre, ci caută şi acum ca un Milostiv şi ne izbăveşte pe noi de vrăjmaşii noştri, că Tu eşti Dumnezeul nostru şi noi suntem poporul Tău, toţi lucrul mâinilor Tale şi numele Tău chemăm.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Uşa milostivirii deschide-o nouă,binecuvântată Născătoare de Dumnezeu, ca să nu pierim cei ce nădăjduim întru tine, ci să ne mântuim prin tine din nevoi, că tu eşti mântuirea neamului creştinesc.

Crezul
Cred Într-Unul Dumnezeu, Tatăl Atoţiitorul, Făcătorul cerului şi al pământului, al tuturor celor văzute şi nevăzute.

Şi întru Unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul-Născut, care din Tatăl S-a născut, mai înainte de toţi vecii. Lumină din Lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, Născut, nu făcut, Cel de o fiinţă cu Tatăl, prin care toate s-au făcut.
Care pentru noi oamenii şi pentru a noastră mântuire.S-a pogorât din ceruri Şi S-a întrupat de la Duhul Sfânt şi din Maria Fecioara Şi S-a făcut om.
Şi S-a răstignit pentru noi în zilele lui Pilat din Pont, Şi a pătimit şi S-a îngropat. Şi a înviat a treia zi după Scripturi .
Şi S-a suit la ceruri şi Şade de-a dreapta Tatălui. Şi iarăşi va să vină cu slavă, să judece viii şi morţii, A cărui Împărăţie nu va avea sfârşit.
Şi întru Duhul Sfânt, Domnul de viaţă Făcătorul, care din Tatăl purcede,
Cela ce împreună cu Tatăl şi cu Fiul este închinat şi slăvit, care a grăit prin prooroci.
Întru-una Sfântă Sobornicească şi apostolească Biserică,
Mărturisesc un botez întru iertarea păcatelor,
Aştept învierea morţilor şi viaţa veacului ce va să fie. Amin !

Condacul 1

Ţie, marelui ierarh şi dascăl al lumii, celui din treimea ierarhilor, temelia Bisericii lui Hristos, îndeosebi cinstire îţi aducem, ca unuia ce ai prisosit în dragostea de Dumnezeu, căruia toată viaţa ţi-ai închinat, aşa şi noi lăudându-te: ***Bucură-te, Sfinte ierarhe Grigorie, cuvântătorule de Dumnezeu!***

Icosul 1

De taina întrupării Fiului lui Dumnezeu păgânătatea cea veche tot mai mult se risipea şi Biserica crucea biruitoare tot mai mult îşi înălţa, şi pe această măsură şi tu, Sfinte Grigorie, te-ai arătat.
Bucură-te, cel dintre primii Sfinţi părinţi;
Bucură-te, alesul ierarh al Bisericii lui Hristos;
Bucură-te, cel chemat la înalta slujire;
Bucură-te, cel dăruit cu darul Sfântului Duh;
Bucură-te, cel pecetluit cu dumnezeiescul cuvânt;
Bucură-te, asemănarea cu apostolul cuvântător;
Bucură-te, noule teolog;
Bucură-te, cel la înalturi ridicat;
Bucură-te, cel care din înalte taine ai coborât;
Bucură-te, că te-ai făcut învăţătorul Evangheliei creştine;
Bucură-te, grăitorul cel sfânt pentru toată lumea;
Bucură-te, Sfinte ierarhe Grigorie, cuvântătorule de Dumnezeu!

Condacul al 2-lea

Prefacerea dumnezeiască a tainei creştine şi în tine, Sfinte Grigorie, din plin s-a arătat, că întunericul păgân s-a topit şi aşa în lumina lui Hristos ai crescut, în cântarea de: ***Aliluia!***

Icosul al 2-lea

Prin credincioasa maica ta, Nona, darul PreaSfântului Duh spre cunoaşterea lui Hristos te-a călăuzit, şi aşa învăţăturile vechi le-ai lăsat şi spre taina cuvântului dumnezeiesc ai alergat.

Bucură-te, dar de maică sfântă;
Bucură-te, rod de lacrimă de mamă;
Bucură-te, fiul credincioşiei de mamă;
Bucură-te, cel crescut pe braţele rugătoare de mamă;
Bucură-te, cel pecetluit cu iubirea;
Bucură-te, că prin acest chip iubirea Bisericii ai primit;
Bucură-te, fiul Bisericii - mamei lumii;
Bucură-te, alegerea la slujirea cerească;
Bucură-te, că din pruncie Hristos te-a ales;
Bucură-te, că şi tu pentru Hristos toate ale lumii ai lepădat;
Bucură-te, vrednicie de toată dăruirea;
Bucură-te, Sfinte ierarhe Grigorie, cuvântătorule de Dumnezeu!

Condacul al 3-lea

Văzând Dumnezeu pământul cel bun al seminţei celei bune, mai întâi pe tatăl tău l-a ales la slujba arhieriei a Bisericii din Nazianz, ca apoi şi pe tine să te cheme la înalta dregătorie a lumii întregi, în cântarea de: ***Aliluia!***

Icosul al 3-lea

Ai trecut şi prin şcolile păgâne ale vestitei Atene, unde te-ai întâlnit şi cu marele Vasile, un alt binecuvântat ales, dar cuvântul cel de taină doar în Hristos l-ai găsit.

Bucură-te, pământ bun al seminţei celei bune;
Bucură-te, rod cu multe daruri;
Bucură-te, al ştiinţei adevărate căutător;
Bucură-te, al cunoaşterii creştine primitor;
Bucură-te, al Evangheliei înţelegător;
Bucură-te, al cuvântului dumnezeiesc vas ales;
Bucură-te, minte în care a pătruns Duhul PreaSfânt;
Bucură-te, inimă în care s-a întipărit Hristos;
Bucură-te, iubire curată de făptură;
Bucură-te, dragoste dăruită celor sfinte;
Bucură-te, dăruirea închinării celor înalte;
Bucură-te, Sfinte ierarhe Grigorie, cuvântătorule de Dumnezeu!

Condacul al 4-lea

Taina întrupării Cuvântului dumnezeiesc copleşeşte toate mitologiile păgâne şi tu, Sfinte Grigorie, descoperind aceasta, cu mare râvnă spre învăţăturile lui Hristos ai alergat, cântând: ***Aliluia!***

Icosul al 4-lea

Înţelegerea cea veche este amestecată cu păcatul şi ruperea firii în cele contrare, şi doar prin Hristos se redăruieşte chipul cel dintâi.
Bucură-te, vederea prin lumina lui Hristos;
Bucură-te, înţelegerea prin taina Sa;
Bucură-te, simţirea prin iubirea Fiului dumnezeiesc;
Bucură-te, reînnoirea firii prin prefacerea creştină;
Bucură-te, curăţirea păcatului prin botezul cel nou;
Bucură-te, că amestecul răului l-ai îndepărtat;
Bucură-te, că „altă fire” ai câştigat;
Bucură-te, că te-ai învrednicit de „haina de taină”;
Bucură-te, că ai ieşit curat din baia duhovnicească;
Bucură-te, că ai reprimit chipul cel dintâi;
Bucură-te, că şi mai mult, chipul lui Hristos ţi s-a dăruit;
Bucură-te, Sfinte ierarhe Grigorie, cuvântătorule de Dumnezeu!

Condacul al 5-lea

Lumea este creaţia Cuvântului întrupat şi prin El toate s-au făcut şi toate există, şi mai mult, Biserica revărsării dumnezeieşti se face în cântarea de: ***Aliluia!***

Icosul al 5-lea

Aşa, Sfinte Grigorie, la vestirea învăţăturii celei sfinte a lui Hristos te-ai angajat, şi chipul Bisericii în toată lumea l-ai zugrăvit, ca pe icoana creştinătăţii.
Bucură-te, al chipului Bisericii vestitor;
Bucură-te, al chipului Bisericii cuvântător;
Bucură-te, al chipului Bisericii ales slujitor;
Bucură-te, nevoitorul zidirii Altarului Său;
Bucură-te, că de aici ai primit „ştiinţa cea de taină”;
Bucură-te, că prin aceasta ţi s-a deschis „ochiul de adânc”;
Bucură-te, că prin aceasta te-ai luminat;
Bucură-te, că prin chipul Bisericii apă vie ai băut;
Bucură-te, că de pâinea cerească prin Biserică te-ai împărtăşit;
Bucură-te, că aşa Împărăţia dumnezeiască ai cunoscut;
Bucură-te, că aşa Taina tainelor ai priceput;
Bucură-te, Sfinte ierarhe Grigorie, cuvântătorule de Dumnezeu!

Condacul al 6-lea

Lumea a căzut din iubire şi Raiul l-a stricat, şi lumina a întunecat, dar întruparea lui Hristos iarăşi le-a „re-creat”, spre cântarea de: ***Aliluia!***

Icosul al 6-lea

O, taină peste grăire a iubirii lui Dumnezeu, care nu lasă făptura Sa să piară! Acesteia, Sfinte Grigorie propovăduitor, te-ai arătat, ca chipul slujirii Bisericii adevărate.

Bucură-te, vasul întreg al iubirii dumnezeieşti;
Bucură-te, şi răspunsul iubirii făpturii;
Bucură-te, chipul iubirii, chipul însuşi al Bisericii;
Bucură-te, arhiereul ales al iubirii creştine;
Bucură-te, preoţia Bisericii;
Bucură-te, moştenirea apostolească;
Bucură-te, lucrarea de Duh PreaSfânt;
Bucură-te, cuvântarea chipului lui Hristos;
Bucură-te, grăitorul Evangheliei pentru toată lumea;
Bucură-te, că până la marginile pământului ai fost auzit;
Bucură-te, că biruinţa creştină ai prevestit;
Bucură-te, Sfinte ierarhe Grigorie, cuvântătorule de Dumnezeu!

Condacul al 7-lea

Nu înţelegeau cei vechi cum făptura are şi ea o iubire ce poate primi Iubirea dumnezeiască, din care Hristos a zidit Biserica Sa, spre cântarea de: ***Aliluia!***

Icosul al 7-lea

Taina creştină este „preoţia lui Hristos, liturghisirea acesteia şi cuvântarea Evangheliei, împlinirea Cărţii vieţii”, ca însăşi Treimea de taină a Bisericii.

Bucură-te, cel din treimea Bisericii;
Bucură-te, cel ales să fii cuvântătorul Cuvântului;
Bucură-te, minte umbrită de strălucirea Duhului Sfânt;
Bucură-te, înţelegere scoasă din adâncuri de taină;
Bucură-te, înţelepciunea peste cea omenească;
Bucură-te, priceperea doar a credinţei;
Bucură-te, cunoaşterea cea prin taina întrupării lui Hristos;
Bucură-te, cunoaşterea doar prin Cuvântul întrupat;
Bucură-te, descoperirea cuvântului viu;
Bucură-te, Grigorie, teologul Cuvântului;
Bucură-te, următorul marelui apostol Ioan;
Bucură-te, Sfinte ierarhe Grigorie, cuvântătorule de Dumnezeu!

Condacul al 8-lea

Cine nu înţelege taina Bisericii lui Hristos nu înţelege nici cuvântul său dumnezeiesc şi tu, Sfinte Grigorie, cuvântătorul acestora te-ai făcut în cântarea de: ***Aliluia!***

Icosul al 8-lea

Anticii păgâni tocmai taina Bisericii o respingeau, şi luptă aprigă au pornit, dar tu mare apărător te-ai dovedit.
Bucură-te, păstrătorul credinţei adevărate;
Bucură-te, moştenitorul dreptei credinţe;
Bucură-te, propovăduitorul învăţăturii celei sfinte;
Bucură-te, vestitorul apostolesc;
Bucură-te, luptătorul neînfricat al Bisericii;
Bucură-te, apărătorul ei neobosit;
Bucură-te, că prin aceasta pe Hristos ai proslăvit;
Bucură-te, că ai ruşinat pe păgâni;
Bucură-te, că te-ai făcut dascălul Creştinătăţii;
Bucură-te, că aşa ai risipit întunericul cel vechi;
Bucură-te, că aşa lucrarea lui Dumnezeu ai primit;
Bucură-te, Sfinte ierarhe Grigorie, cuvântătorule de Dumnezeu!

Condacul al 9-lea

Ereziile, ca nişte lupi îmbrăcaţi în piei de oaie, căutau distrugerea Bisericii, dar tu, sfinte, ca un iubitor de Hristos, păstor bun te-ai arătat, în cântarea de: ***Aliluia!***

Icosul al 9-lea

Ca păstor adevărat al Bisericii, mult te-ai nevoit să o întăreşti, să o curăţeşti de toate otrăvurile ascunse, să o aperi cu toată jertfirea.
Bucură-te, lauda păstorilor celor buni;
Bucură-te, cel din ceata marilor Ierarhi;
Bucură-te, stâlp neclintit al Bisericii;
Bucură-te, înălţare de cruce biruitoare;
Bucură-te, sfeşnic de lumina neapusă;
Bucură-te, dascălul învăţăturii creştineşti;
Bucură-te, că ai descoperit tainele cele de sus;
Bucură-te, că şi nouă ni le-ai împărtăşit;
Bucură-te, noul teolog al lumii;
Bucură-te, cel insuflat de Sfântul Duh;
Bucură-te, cel de însuşi Hristos chemat;
Bucură-te, Sfinte ierarhe Grigorie, cuvântătorule de Dumnezeu!

Condacul al 10-lea

Cetatea împărătească a Constantinopolului rămăsese fără Biserică drept-măritoare şi puţinii credincioşi alegându-te pe tine ca patriarhul lor, minunea lui Hristos s-a arătat, în cântarea de: ***Aliluia!***

Icosul al 10-lea

Propovăduirea ta de cuvânt dumnezeiesc, pe cei puţini biruitori i-a făcut şi aşa Biserica întregii lumi cinstea cuvenită şi-a recâştigat.
Bucură-te, că înseşi vremurile ai schimbat;
Bucură-te, că istoria lumii ai îndreptat;
Bucură-te, că pe potrivnici i-ai vădit;
Bucură-te, că pe vicleni i-ai îndepărtat;
Bucură-te, că stăpâniile lumeşti le-ai smerit;
Bucură-te, că pe duşmanii ascunşi i-ai risipit;
Bucură-te, că prin credinţă puterea lui Hristos ai arătat;
Bucură-te, că prin jertfa ta răul s-a înlăturat;
Bucură-te, patriarh de mare vrednicie;
Bucură-te, că cetatea împărătească din robia eresului ai scos;
Bucură-te, că iarăşi închinarea cea sfântă ai readus;
Bucură-te, Sfinte ierarhe Grigorie, cuvântătorule de Dumnezeu!

Condacul al 11-lea

Au fost ruşinaţi toţi vrăjmaşii Bisericii dreptmăritoare şi cetatea împărătească a Constantinopolului prin chipul Bisericii capitala lumii s-a făcut, în cântarea de: ***Aliluia!***

Icosul al 11-lea

Hristos este adevăratul Împărat şi Stăpânitor al lumii şi scaunul Său este Biserica Sa, iar marii dregători sunt slujitorii Altarului sfânt.
Bucură-te, al Împăratului Hristos slujitor;
Bucură-te, al altarului Său arhiereu;
Bucură-te, al Bisericii Sale credincios;
Bucură-te, şi al nostru părinte de cinste;
Bucură-te, şi al nostru cuvântător de Dumnezeu;
Bucură-te, şi pentru noi învăţător de taină;
Bucură-te, şi al nostru luminător;
Bucură-te, şi al mântuirii noastre mijlocitor;
Bucură-te, părintele cu braţele mereu deschise;
Bucură-te, părintele iubirii iertătoare;
Bucură-te, părinte împreună cu toţi Sfinţii părinţi;
Bucură-te, Sfinte ierarhe Grigorie, cuvântătorule de Dumnezeu!

Condacul al 12-lea

Vrednic este ostenitorul de odihna sa! Şi tu, Sfinte Grigorie, după atâtea nevoinţe, te-ai retras în linişte, cu bucuria împlinirii sfinte şi a cântării de: ***Aliluia!***

Icosul al 12-lea

Au mai încercat cei răi să strice ce tu ai clădit, dar temelie de nezdruncinat ai pus Bisericii dreptmăritoare, şi aşa pentru veşnică pomenire ai rămas.
Bucură-te, Grigorie, nume de sfânt părinte;
Bucură-te, nume ridicat la Cer;
Bucură-te, pomenire ce pe veci rămâne;
Bucură-te, chip de dascăl pentru totdeauna;
Bucură-te, chip de învăţător pentru toată Biserica;
Bucură-te, glas de vestire necontenită;
Bucură-te, chip ce arată mereu pe Hristos;
Bucură-te, icoană în care se vede taina creştină;
Bucură-te, model de slujire şi credinţă;
Bucură-te, frumuseţe pământească şi cerească deodată;
Bucură-te, marele ierarh între ierarhi;
Bucură-te, Sfinte ierarhe Grigorie, cuvântătorule de Dumnezeu!

Condacul al 13-lea (de trei ori)

Sfinte Grigorie, nume de teolog, numele cuvântării de Dumnezeu, chipul temeliei Bisericii creştine, şi cinstirea noastră o primeşte şi întăritor credinţei dreptmăritoare ne fii, să cântăm şi noi: ***Aliluia!***

Se citesc apoi din nou:

Icosul 1

De taina întrupării Fiului lui Dumnezeu păgânătatea cea veche tot mai mult se risipea şi Biserica crucea biruitoare tot mai mult îşi înălţa, şi pe această măsură şi tu, Sfinte Grigorie, te-ai arătat.
Bucură-te, cel dintre primii Sfinţi părinţi;
Bucură-te, alesul ierarh al Bisericii lui Hristos;
Bucură-te, cel chemat la înalta slujire;
Bucură-te, cel dăruit cu darul Sfântului Duh;
Bucură-te, cel pecetluit cu dumnezeiescul cuvânt;
Bucură-te, asemănarea cu apostolul cuvântător;
Bucură-te, noule teolog;
Bucură-te, cel la înalturi ridicat;
Bucură-te, cel care din înalte taine ai coborât;
Bucură-te, că te-ai făcut învăţătorul Evangheliei creştine;
Bucură-te, grăitorul cel sfânt pentru toată lumea;
Bucură-te, Sfinte ierarhe Grigorie, cuvântătorule de Dumnezeu!

Condacul 1

Ţie, marelui ierarh şi dascăl al lumii, celui din treimea ierarhilor, temelia Bisericii lui Hristos, îndeosebi cinstire îţi aducem, ca unuia ce ai prisosit în dragostea de Dumnezeu, căruia toată viaţa ţi-ai închinat, aşa şi noi lăudându-te: ***Bucură-te, Sfinte ierarhe Grigorie, cuvântătorule de Dumnezeu!***

(Extras din cartea: Ieromonah Ghelasie Gheorghe - Imnografie II - Acatistier ediţie îngrijită şi adăugită de Ierom. Ghelasie şi Ierom. Valerian - Editura Platytera, Colecţia Isihasm)

Paraclisul Sfântului ierarh Grigorie, cuvântătorul de Dumnezeu

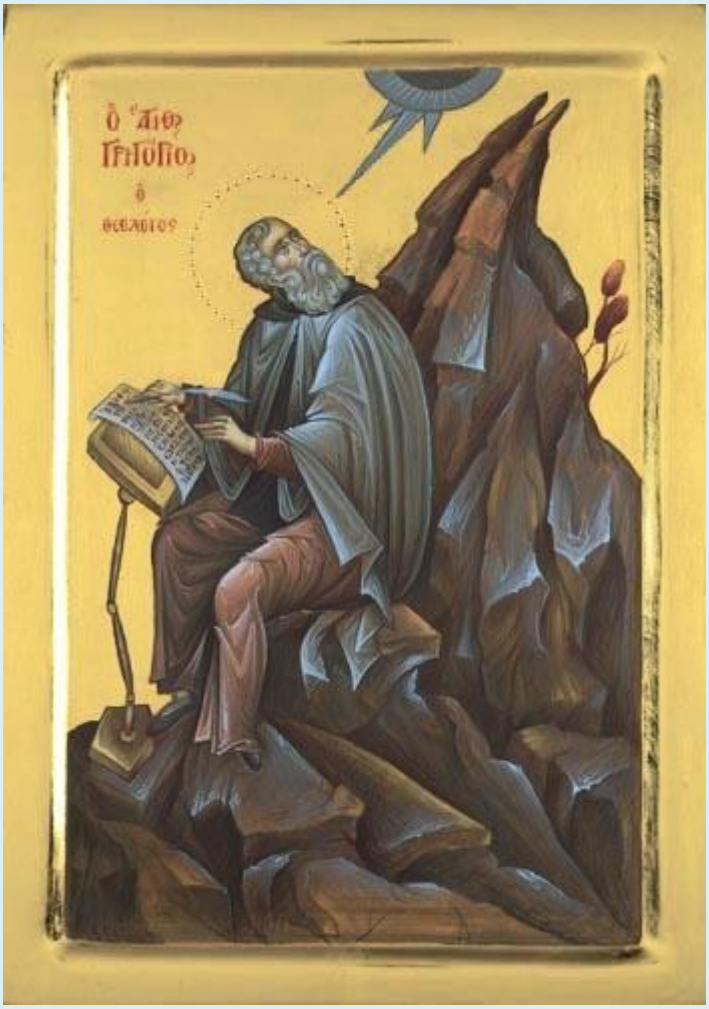

[Preotul: face obişnuitul început, zicând: Binecuvântat este Dumnezeul nostru.]

Citeţul: Amin. Slavă Ţie, Dumnezeul nostru, slavă Ţie!

Rugăciunile începătoare

Împărate ceresc, Mângâietorule, Duhul Adevărului, care pretutindenea eşti, şi toate le implineşti, Vistierul bunătăţilor şi Dătătorule de viaţă, vino şi te sălăşluieşte întru noi, şi ne curăţeşte pe noi de toată intinăciunea, şi mântuieşte, Bunule, sufletele noastre.

Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.
Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.
Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Preasfântă Treime, miluieşte-ne pe noi;
Doamne, curăţeşte păcatele noastre;
Stăpâne, iartă fărădelegile noastre;
Sfinte, cercetează şi vindecă neputinţele noastre, pentru numele Tău.

Doamne, miluieşte !
Doamne, miluieşte !
Doamne, miluieşte !

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Tatăl nostru, care eşti în ceruri, sfinţească-se numele Tău, vie împărăţia Ta, facă-se voia Ta precum în cer aşa şi pe pământ. Pâinea noastră cea spre fiinţă dă-ne-o nouă astăzi. Şi ne iartă nouă greşalele noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri. Şi nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăveşte de cel rău. Că a Ta este Împărăţia şi puterea şi slava, a Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Doamne, miluieşte ! (de 12 ori)

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Veniţi să ne închinăm Împăratului nostru Dumnezeu.
Veniţi să ne închinăm, şi să cădem la Hristos Împăratul nostru Dumnezeu.
Veniţi să ne închinăm, şi să cădem la însuşi Hristos Împăratul şi Dumnezeul nostru.

Apoi: **Psalmul 142**
1. Doamne, auzi rugăciunea mea, ascultă cererea mea, întru credincioşia Ta, auzi-mă, întru dreptatea Ta.
2. Să nu intri la judecată cu robul Tău, că nimeni din cei vii nu-i drept înaintea Ta.
3. Vrăjmaşul prigoneşte sufletul meu şi viaţa mea o calcă în picioare; făcutu-m-a să locuiesc în întuneric ca morţii cei din veacuri.
4. Mâhnit e duhul în mine şi inima mea încremenită înlăuntrul meu.
5. Adusu-mi-am aminte de zilele cele de demult; cugetat-am la toate lucrurile Tale, la faptele mâinilor Tale m-am gândit.
6. Întins-am către Tine mâinile mele, sufletul meu ca un pământ însetoşat.
7. Degrab auzi-mă, Doamne, că a slăbit duhul meu. Nu-ţi întoarce faţa Ta de la mine, ca să nu mă asemăn celor ce se coboară în mormânt.

8. Fă să aud dimineaţa mila Ta, că la Tine îmi este nădejdea. Arată-mi calea pe care voi merge, că la Tine am ridicat sufletul meu.
9. Scapă-mă de vrăjmaşii mei, că la Tine alerg, Doamne.
10. Învaţă-mă să fac voia Ta, că Tu eşti Dumnezeul meu. Duhul Tău cel bun să mă povăţuiască la pământul dreptăţii.
11. Pentru numele Tău, Doamne, dăruieşte-mi viaţă. Întru dreptatea Ta scoate din necaz sufletul meu.
12. Fă bunătate de stârpeşte pe vrăjmaşii mei şi pierde pe toţi cei ce necăjesc sufletul meu, că eu sunt robul Tău.

Dumnezeu este Domnul şi S-a arătat nouă. Bine este cuvântat Cel ce vine întru numele Domnului. (de 3 ori), *apoi:*

Tropar: Fluierul cel păstoresc al Teologiei tale a biruit trâmbiţele ritorilor; că ţie celui ce ai încercat adâncurile duhului ţi s-au adăugat şi frumuseţile Cuvântului. Ci roagă pe Hristos Dumnezeu, părinte Grigorie, să mântuiască sufletele noastre.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Nu vom tăcea nicicând, de Dumnezeu Născătoare, a spune pururea puterea ta noi, nevrednicii, că de nu ai fi stat tu înainte rugându-te, cine ne-ar fi scăpat pe noi de atâtea primejdii, sau cine ne-ar fi păzit pe noi până acum slobozi ? Noi de la tine, Stăpână, nu ne vom depărta, că tu mântuieşti pe robii tăi pururea din toate nevoile.

Psalmul 50
1. Miluieşte-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta
2. Şi după mulţimea îndurărilor Tale, şterge fărădelegea mea.
3. Mai vârtos mă spală de fărădelegea mea şi de păcatul meu mă curăţeşte.
4. Că fărădelegea mea eu o cunosc şi păcatul meu înaintea mea este pururea.
5. Ţie unuia am greşit şi rău înaintea Ta am făcut, aşa încât drept eşti Tu întru cuvintele Tale şi biruitor când vei judeca Tu.
6. Că iată întru fărădelegi m-am zămislit şi în păcate m-a născut maica mea.
7. Că iată adevărul ai iubit; cele nearătate şi cele ascunse ale înţelepciunii Tale mi-ai arătat mie.
8. Stropi-mă-vei cu isop şi mă voi curăţi; spăla-mă-vei şi mai vârtos decât zăpada mă voi albi.
9. Auzului meu vei da bucurie şi veselie; bucura-se-vor oasele mele cele smerite.
10. Întoarce faţa Ta de la păcatele mele şi toate fărădelegile mele şterge-le.

11. Inimă curată zideşte întru mine, Dumnezeule, şi duh drept înnoieşte întru cele dinlăuntru ale mele.
12. Nu mă lepăda de la faţa Ta şi Duhul Tău cel sfânt nu-l lua de la mine.
13. Dă-mi mie bucuria mântuirii Tale şi cu duh stăpânitor mă întăreşte.
14. Învăţa-voi pe cei fărădelege căile Tale şi cei necredincioşi la Tine se vor întoarce.
15. Izbăveşte-mă de vărsarea de sânge, Dumnezeule, Dumnezeul mântuirii mele; bucura-se-va limba mea de dreptatea Ta.
16. Doamne, buzele mele vei deschide şi gura mea va vesti lauda Ta.
17. Că de ai fi voit jertfă, Ţi-aş fi dat; arderile de tot nu le vei binevoi.
18. Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit; inima înfrântă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi.
19. Fă bine, Doamne, întru bună voirea Ta, Sionului şi să se zidească zidurile Ierusalimului.
20. Atunci vei binevoi jertfa dreptăţii, prinosul şi arderile de tot; atunci vor pune pe altarul Tău viţei.

Canonul Sfântului ierarh Grigorie Teologul

Cântarea I

Irmos: Apa trecând-o ca pe uscat şi din răutatea egiptenilor scăpând, israeliteanul striga: Izbăvitorului şi Dumnezeului nostru să-I cântăm.

Stih: *Sfinte ierarhe Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.*

Ca un cuvântător de Dumnezeu ai strălucit în ceata ierarhilor, căci cu înţelepciunea lui Hristos fiind împodobit, ai întunecat toate înşelăciunile ereziilor, iar

acum luminezi minţile celor ce voiesc a se apropia cu întreagă curăţie de tine şi a-ţi aduce cântări de laudă.

Stih: ***Sfinte ierarhe Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Tăbliţa minţii mele o curăţeşte cu roua rugăciunilor tale, părinte Grigorie, şi scrie mie laudă îngerească spre a mări vieţuirea ta cea plină de roadele minunate ale Duhului.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Mai înainte de zămislirea ta fiind făgăduit Domnului, te-ai născut ca rod al rugăciunii stăruitoare a maicii tale, împreună cu care şi acum cere pace lumii şi surparea ereziilor.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Adapă-mă pe mine din vasul rugăciunii tale curate, ca să încetez a mă mai hrăni cu paiele gândurilor celor rele şi ca să mă izbăvesc de focul cel veşnic.

Cântarea a III-a

Irmos: Tu eşti tăria celor ce aleargă la Tine, Doamne, Tu eşti lumina celor întunecaţi; şi pe Tine Te laudă duhul meu.

Stih: ***Sfinte ierarhe Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Prin vis s-a vestit maicii tale numele tău cel minunat, iar acum roagă-L pe Hristos să scrie şi numele noastre în Cartea vieţii, ca să nu moştenim noi osânda veşnică.

Stih: ***Sfinte ierarhe Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Cu multe sfaturi şi învăţături ale maicii tale ţi-ai îmbogăţit vistieria sufletului tău curat, iar acum dă-ne nouă a urma cuvintele tale părinte, şi a ne face roditori de multe daruri duhovniceşti.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Făgăduit-ai fericite, a păzi nestricată legătura fecioriei, luând întărire prin vis; pe noi numai ne ***povăţuieşte a păzi a minţii feciorie prin împodobirea cu gândurile înţelepciunii dumnezeieşti.***

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Durerile inimii mele să fie cercetate de milostivirea ta Stăpână, căci cu adevărat m-am făcut batjocură celui potrivnic prin nenumăratele căderi în păcate.

Apoi aceste **stihiri**:

Curăţia şi înfrânarea ai îmbrăţişat în toată viaţa ta, după minunatul vis, şi cu acestea încingându-te ca şi cu nişte podoabe, te-ai făcut următor îngerilor prin întreaga înţelepciune.

Maica Cuvântului, caută cu milă spre robii Tăi cei chinuiţi de multe patimi cumplite şi cu legătura păcii lui Hristos îngrădeşte inimile noastre.

Sedealna, glas 2:

Podobie: Ceea ce eşti rugătoare caldă şi zid nebiruit, izvor de milă şi lumii scăpare, cu de-adinsul strigăm către tine, Născătoare de Dumnezeu, Stăpână: Vino degrab şi ne izbăveşte pe noi din nevoi, ceea ce eşti singură grabnic folositoare.

Toată ştiinţa cea din afară ai învăţat, fiind luminat cu dumnezeiescul dar, iar acum învaţă mintea noastră a se supune gândurilor lui Hristos spre dobândirea vieţii veşnice.

Cântarea a IV-a

Irmos: Sfatul cel neurmat şi dumnezeiesc al întrupării Tale celei de sus, celei din Fecioară, proorocul Avacum socotindu-l a strigat: Slavă puterii Tale, Doamne!

Stih: ***Sfinte ierarhe Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

De furtună pe mare ai fost izbăvit în chip minunat pentru rugăciunile părinţilor tăi, iar acum opreşte furtuna patimilor mele cu însăşi rugăciunea ta către Cuvântul.

Stih: ***Sfinte ierarhe Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Cu legătura prieteniei te-ai încins, având pe marele Vasile de un gând cu tine, iar pe noi ajută-ne a ne face prieteni cu virtutea cea pricinuitoare de mântuire.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Zi şi noapte ai cugetat la legea Domnului şi de vederea lui Hristos te-ai îndulcit; deci, roagă-te Acestuia să ne dea nouă a ne vedea păcatele şi a aduce roade vrednice de pocăinţă.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Cu învoirea cea lesne spre păcate cumplite mi-am întunecat sufletul şi acum te rog a-mi întinde mână de ajutor ca să scap de osânda gătită mie pentru împietrirea cea neclintită a inimii mele.

Cântarea a V-a

Irmos: Negura sufletului meu, Mântuitorule, risipeşte-o cu lumina poruncilor Tale şi mă luminează ca un singur Împărat al păcii.

Stih: ***Sfinte ierarhe Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Cu prietenul tău Vasile ai petrecut în mănăstirea sa şi unul pe altul avându-vă toiag de sprijinire pe calea mântuirii, vă rugaţi acum să mergem noi cu îndrăzneală pe cărările Vieţii.

Stih: ***Sfinte ierarhe Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Pe Iulian cel înrăutăţit ai mustrat cu înţelepciunea cuvintelor tale, iar acum mie, celui învechit în răutate, dă-mi a urma cărările poruncilor dumnezeieşti.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

În vreme de grea tulburare pentru Biserică, te-ai făcut pricină a împăcării ierarhului Eusebiu cu marele Vasile; întinde-ne nouă podul rugăciunii, ca să ajungem în palatele cereşti.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Rai gânditor pe tine te cunoaştem, Ceea ce ai minunat cetele îngereşti cu naşterea ta şi pe oameni ai plecat a-ţi împodobi icoana amintirii cu flori de gânduri smerite.

Cântarea a VI-a

Irmos: Rugăciunea mea voi înălţa către Domnul şi Lui voi spune mâhnirile mele; că sufletul meu s-a umplut de răutăţi şi viaţa mea s-a apropiat de iad. Dar ca Iona mă rog: Dumnezeule, din stricăciune scoate-mă.

Stih: ***Sfinte ierarhe Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Flori de cuvinte spre mângâierea tuturor ai adus la înmormântarea fraţilor tăi şi a bunului prieten, însă pe noi ce ce ne coborâm în mormântul păcatelor ne înviază cu mireasma cuvintelor tale .

Stih: ***Sfinte ierarhe Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Cu săgeţile cuvintelor tale ai doborât cuvintele cele cu îndrăzneală împotriva Adevărului şi pe mulţi ai scos din căile rătăcirii, deci cu rugăciunea ta abate-mă şi pe mine de pe calea răutăţilor mele.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Poporul foarte s-a întristat la plecarea ta, luminătorule al lumii, din Bizanţ, părându-li-se că ei cu tine şi pe Sfânta Treime, înaintea căreia stând acum, cere luminarea noastră în toată vremea.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Cu lapte ai hrănit, Preacurată, pe Cel ce hrăneşte pe prunci în pântece şi ai ţinut în braţele tale pe Cel Necuprins de minte, pe care arată-L milostiv şi spre robul Tău.

Apoi aceste **stihiri**:

În chip smerit ţi-ai săvârşit viaţa, lepădând toată slava omenească, iar acum pe mine, cel ce nu pot a răbda necazurile spre smerire mă înţelepţeşte ca să umblu în căile Domnului fără prihană.

Preacurată, care, prin cuvânt, negrăit ai născut pe Cuvântul în zilele cele mai de apoi, roagă-te Lui, ca una ce ai îndrăznire de Maică.

Condacul, glas 2:

Podobie: Cu sângiurile tale...

Cu limba ta cea de Dumnezeu grăitoare, încurcăturile ritorilor dezlegând, mărite, ai împodobit Biserica cu veşmântul Ortodoxiei, cel ţesut de sus; pe care şi purtându-l, strigă împreună cu noi, fiii tăi: bucură-te, părinte, mintea cea prea înaltă a Teologiei.

Prochimenul, glas 4: Cinstită este înaintea Domnului, moartea cuviosului Său.

Stih: Fericit bărbatul cel ce se teme de Domnul...

Evanghelia după Matei

Matei 11, 27-30

Zis-a Domnul ucenicilor Săi:
27. Toate Mi-au fost date de către Tatăl Meu şi nimeni nu cunoaşte pe Fiul, decât numai Tatăl, nici pe Tatăl nu-L cunoaşte nimeni, decât numai Fiul şi cel căruia va voi Fiul să-i descopere.
28. Veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi Eu vă voi odihni pe voi.
29. Luaţi jugul Meu asupra voastră şi învăţaţi-vă de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima şi veţi găsi odihnă sufletelor voastre.
30. Căci jugul Meu e bun şi povara Mea este uşoară.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. glasul al 2-lea

Pentru rugăciunile ierarhului Tău, Milostive, curăţeşte mulţimea greşelilor noastre.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, Milostive, curăţeşte mulţimea greşalelor noastre.

Apoi **stihira**, glas 6 (forma glasului 2):

Podobie: Toată nădejdea mea spre tine o pun, Maica lui Dumnezeu, păzeşte-mă sub acoperământul tău.

Stih: ***Miluieşte-ne, Dumnezeule, după mare mila Ta şi după mulţimea îndurărilor Tale curăţeşte fărădelegile noastre.***

Ca unul ce cu cheia cuvintelor tale ai deschis inimile cele ţinute în întu-nericul înşelăciunii, cu lumina cuvintelor tale dumnezeieşti ne povăţuieşte şi pe noi a căuta viaţa îmbunătăţită.

[*Diaconul (iar în lipsa lui, preotul) rosteşte rugăciunea: Mântuieşte, Dumnezeule, poporul Tău şi binecuvântează moştenirea Ta, cercetează lumea Ta cu milă şi cu îndurări, înalţă fruntea creştinilor ortodocşi şi trimite peste noi milele Tale cele bogate; pentru rugăciunile prea curatei Stăpânei noastre Născătoarei de Dumnezeu şi pururea Fecioarei Maria; cu puterea cinstitei şi de viaţă făcătoarei Cruci; cu ocrotirile cinstitelor, cereştilor netrupeşti Puteri; pentru rugă-*

ciunile cinstitului, măritului prooroc, Înaintemergătorului şi Botezătorului Ioan; ale Sfinţilor, măriţilor şi întru tot lăudaţilor apostoli; ale tuturor sfinţilor sfinţiţilor ierarhi; ale sfinţilor, măriţilor şi bunilor biruitori mucenici; ale prea cuvioşilor şi de Dumnezeu purtătorilor părinţilor noştri, ale Sfinţilor (N), a căror pomenire o săvârşim, ale Sfântului ierarh Spiridon, ale Sfinţilor şi drepţilor dumnezeieşti părinţi Ioachim şi Ana şi pentru ale tuturor sfinţilor; rugămu-ne, Mult-milostive Doamne, auzi-ne pe noi păcătoşii, care ne rugam Ţie, şi ne miluieşte pe noi.]

[Strana: Doamne, miluieşte (de 12 ori).]

Cântarea a VII-a

Irmos: Chipului celui de aur neînchinându-se tinerii lui Avraam, s-au lămurit ca aurul în topitoare; că, în cuptorul cel de foc, ca într-o cămară luminată, dănţuiau, cântând: Binecuvântat eşti, Dumnezeul părinţilor noştri !

Stih: ***Sfinte ierarhe Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Pe podul prieteniei ai alergat grabnic şi mai aproape de Hristos te-ai aflat, pe care roagă-L împreună cu Sfântul Vasile să întărească legătura prieteniei curate dintre creştini spre sporirea cea duhovnicească.

Stih: ***Sfinte ierarhe Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Valurile patimilor se ridică asupra mea şi către limanul rugăciunii tale alerg părinte: Nu mă trece cu vederea pe mine, cel mult greşit, care am trebuinţă de a ta milostivă cercetare.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Taberele demonilor ai înfrânt cu sabia cuvântului tău şi pe eretici ai ruşinat, de a căror osândă izbăveşte-mă şi pe mine, păzindu-mi paşii de alunecările în înşelăciune.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Numai tu singură ai împreunat ceata îngerească cu oamenii prin naşterea Îngerului Celui de mare sfat, pe care arată-L mie milostiv când voi sta înaintea judecăţii Sale.

Cântarea a VIII-a

Irmos: În văpaie de foc stau Ţie înainte heruvimii şi serafimii, Doamne, şi toată zidirea cântare frumoasă cântă Ţie: Lăudaţi-L, binecuvântaţi-L şi-L prea înălţaţi întru toţi vecii !

Stih: ***Sfinte ierarhe Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Cu smerenie toată viaţa îngrădindu-te, în pridvorul dragostei dumnezeieşti te-ai odihnit, iar acum alungă din casa inimii noastre viforul ispitelor şi ne umple de lumina Cuvântului.

Stih: ***Sfinte ierarhe Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Bogăţia şi slava lumii lepădând, încă de darul arhieriei nevrednic socotindu-te, L-ai aflat pe Hristos Milostiv şi te-ai făcut moştenitor al măriri cereşti, cu dorirea căreia aprinde şi râvna sufletelor noastre.

Binecuvântăm pe Tatăl şi pe Fiul şi pe Sfântul Duh, Dumnezeu.

Pe mine, cel nepriceput întru cuvânt, care pururea alunec în adâncul patimilor, mă ridică cu mâna ta cea tare, cu care ai scris spre apărarea Celui Atotputernic şi mă călăuzeşte spre limanul înţelepciunii.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Porţile Raiului pe care Adam le-a încuiat prin neascultare Tu le-ai deschis născând pe Fiul Tatălui, iar acum deschide-mi mie uşa pocăinţei, ca să nu rămân în afara cămării de nuntă.

Cântarea a IX-a

Irmos: Eva adică, prin păcatul neascultării, blestem înăuntru a adus, iar tu Fecioară de Dumnezeu Născătoare, prin odrasla purtării în pântece, lumii binecuvântare ai înflorit; pentru aceasta toţi te slăvim.

Stih: ***Sfinte ierarhe Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Cu legătura smeritei cugetări te-ai încins şi cu strălucirile virtuţilor te-ai împodobit, făcându-te vas de mare preţ în ochii Cuvântului înaintea căruia stând cu toată suflarea îngerească cere pace sufletelor noastre şi dumnezeiască iertare.

Stih: ***Sfinte ierarhe Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.***

Norul ispitelor cel abătut asupra mea îl risipeşte cu fulgerul rugăciunii tale ca unul ce în norul tainelor dumnezeieşti ai intrat cu mintea şi te-ai făcut carte a insuflărilor Înţelepciunii.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh.

Descuie-mi vistieriile înţelepciunii de sus ierarhe, ca să măresc vieţuirea ta cea întocmai cu îngerii şi să mă slobozesc eu de partea celor osândiţi pentru nevrednicie.

Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Toate s-au înfricoşat de înălţimea slavei tale, căci numai tu te-ai învrednicit a naşte pe Cel Nevăzut şi a hrăni pe Cel ce toată lumea o hrăneşte cu razele bunătăţii Sale neapuse.

Apoi: ***Cuvine-se cu adevărat să te fericim pe tine Născătoare de Dumnezeu, cea pururea fericită şi prea nevinovată şi Maica Dumnezeului nostru. Ceea ce eşti mai cinstită decât Heruvimii şi mai slăvită fără de asemănare decât Serafimii, care fără stricăciune pe Dumnezeu Cuvântul ai născut, pe tine, cea cu adevărat Născătoare de Dumnezeu, te mărim.***

Apoi aceste **stihiri**, glas 8, podobie:"Ceea ce esti mai cinstită...".

Bucură-te, grădina cea tainică a miresmelor îngereşti ale Cuvântului, podoaba cea prea strălucită a călugărilor iubitori de adevăr, oglinda cerească întru care se închipuie adâncurile tainelor dumnezeieşti, nu înceta a mijloci scoaterea noastră din adâncul răutăţilor.

Biserica saltă şi se veseleşte avându-te pe tine mare cuvântător de taine dumnezeieşti, cu care îndulceşte şi auzul inimii mele celei greu încercate de viforul ispitelor.

Pe urmele apostolului iubit al lui Hristos ai mers şi în inimă ai auzit curgerea adâncului gândurilor dumnezeieşti, cu care curăţeşte şi mintea noastră şi o arată carte a înţelepciunii mai presus de gând.

Cu cântări duhovniceşti te cinstim ierarhe, cel ce cu frumuseţea darului tău foarte ai împodobit Biserica, lăsându-ne nouă moştenire cuvintele tale cele de Duhul insuflate; învredniceşte-ne părinte, şi de darul tău prea cinstit, ca să ne facem vrednici lucrători în via lui Hristos.

Cărările inimii mele le sfinţeşte cu rugăciunea ta şi mă poartă deasupra valurilor ispitelor, ca unul ce stai cu îndrăzneală înaintea tronului lui Hristos şi cu rugăciunea ta scoţi pe toţi din prăpastiile rătăcirii.

Îndulceşte amărăciunea sufletului meu, ca unul ce eşti mai mare între teologi şi mă întăreşte pe mine a purta crucea necazurilor fără cârtire, ca să aflu plata dreptăţii de la Hristos.

Cetele puterilor netrupeşti, cu Botezătorul, cu apostolii lui Hristos, cu Sfântul ierarh Grigorie şi cu Născătoarea de Dumnezeu Maria, faceţi rugăciune ca să ne mântuim.

Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.
Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.
Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluieşte-ne pe noi.

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Preasfântă Treime, miluieşte-ne pe noi;
Doamne, curăţeşte păcatele noastre;
Stăpâne, iartă fărădelegile noastre;
Sfinte, cercetează şi vindecă neputinţele noastre, pentru numele Tău.

Doamne, miluieşte !
Doamne, miluieşte !
Doamne, miluieşte !

Slavă Tatălui şi Fiului şi Sfântului Duh. Şi acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Tatăl nostru, care eşti în ceruri, sfinţească-se numele Tău, vie împărăţia Ta, facă-se voia Ta precum în cer aşa şi pe pământ. Pâinea noastră cea spre fiinţă dă-ne-o nouă astăzi. Şi ne iartă nouă greşalele noastre, precum şi noi iertăm greşiţilor noştri. Şi nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăveşte de cel rău. Că a Ta este Împărăţia şi puterea şi slava, a Tatălui şi a Fiului şi a Sfântului Duh, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

Şi după ecfonis cântăm **Troparul**, glas 4:

Podobie: Degrab ne întâmpină pe noi mai înainte până ce nu ne robim, când vrăjmaşii Te hulesc pe Tine şi ne îngrozesc pe noi, Hristoase Dumnezeul nostru. Pierde cu Crucea Ta pe cei ce se luptă cu noi, ca să cunoască cât poate credinţa

dreptmăritorilor creştini, pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, Unule, Iubitorule de oameni.

Toate se veselesc la minunată prăznuirea ta, căci ca o floare prea slăvită străluceşti în buchetul ierarhilor prin care Se măreşte Treimea, împreună cu care roagă-te să ne facem şi noi moştenitori ai celor trei virtuţi: credinţa, nădejdea şi dragostea spre slava lui Dumnezeu .

Apoi cântăm această **stihiră**, glas 2:

Podobie: Când de pe lemn, mort Te-ai pogorât, cel din Arimateea pe Tine, viaţa tuturor, cu smirnă şi cu giulgiu Te-a înfăşurat, Hristoase şi cu dragoste s-a îndemnat a săruta, cu inima şi cu buzele, trupul Tău cel nestricat. Însă fiind cuprins de frică, se bucura strigând către Tine: Slavă smereniei Tale, iubitorule de oameni!

Vreme în care ne închinăm icoanei sfântului:

Ca unul ce cu strălucirea cuvintelor tale ai orbit pe ereticii cei întunecaţi la minte, ***cu lumina rugăciunii tale alungă întunericul minţii mele şi mă arată smerit păzitor al poruncilor lui Hristos.***

Stăpână, primeşte rugăciunile robilor tăi şi ne izbăveşte pe noi de toată nevoia şi necazul.

Toată nădejdea mea spre tine o pun, Maica lui Dumnezeu, păzeşte-mă sub acoperământul tău.

Imnografie

Troparul Sfântului ierarh Grigorie Teologul, arhiepiscopul Constantinopolului: Fluierul cel păstoresc al teologiei tale a biruit trâmbiţele ritorilor; că ţie, celui ce ai încercat adâncurile duhului, ţi s-au adăugat şi frumuseţile Cuvântului. Ci, roagă pe Hristos Dumnezeu, Sfinte părinte Grigorie, să mântuiască sufletele noastre.

Condacul Sfântului ierarh Grigorie Teologul, arhiepiscopul Constantinopolului: Cu limba ta cea de Dumnezeu grăitoare, încurcăturile ritorilor dezlegând, mărite, ai împodobit Biserica cu veşmântul Ortodoxiei, cel ţesut de sus; pe care şi purtându-l, strigă împreună cu noi, fiii tăi: bucură-te părinte, mintea cea prea înaltă a Teologiei.

Vieţile Sfinţilor - Viaţa celui între Sfinţi părintele nostru Grigorie de Dumnezeu cuvântătorul, patriarhul Constantinopolului

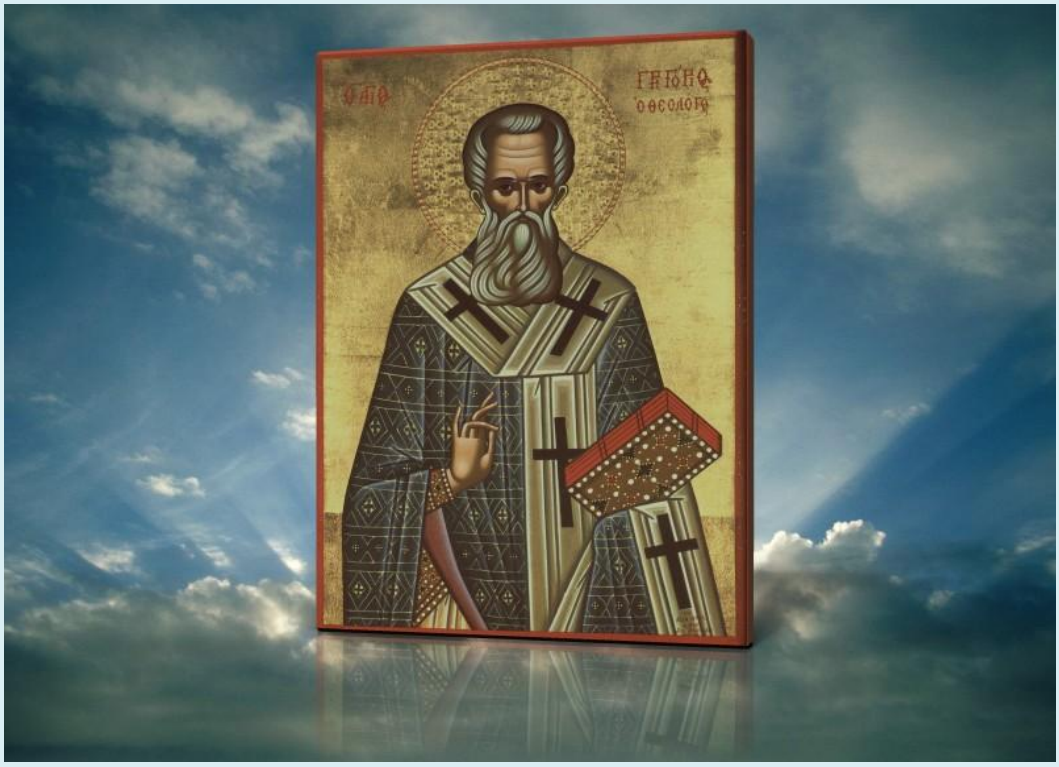

Patria Sfântului Grigorie, cuvântătorul de Dumnezeu (Teologul), era a doua parte a Capadociei, cetatea Nazianz, de unde se numeşte şi Nazianz. ***Părinţii lui erau de bun neam şi cinstiţi, tatăl său avea acelaşi nume de Grigorie, iar maica lui se numea Nona.*** Însă tatăl său era mai înainte în necredinţă, fiind născut de părinţi necredincioşi, din tată elin şi din maică evreică, şi amândurora le urmă în parte, atât cu rătăcirea elinească, cât şi cu necredinţa iudeilor, precum este credinţa cea rea a ipsistarilor.

Iar maica Sfântului Grigorie, fericita Nona, era creştină drept-credincioasă, născută din părinţi creştini, crescută din scutece întru dreapta credinţă şi în frica de Dumnezeu, care este începutul înţelepciunii; ea era bine învăţată, iar prin judecăţile lui Dumnezeu a fost însoţită cu bărbat necredincios, ca să-l aducă şi pe acela la sfânta credinţă şi să se sfinţească bărbatul necredincios, după cuvântul apostolului, prin femeia credincioasă, care lucru s-a făcut.

Fericita Nona, sfătuind totdeauna pe bărbatul său cu cuvinte de Dumnezeu înţelepţite şi cu dinadinsul rugându-se lui Dumnezeu pentru dânsul, l-a dus la creştinătate. Cu ajutorul lui Dumnezeu, i s-a făcut bărbatului ei o vedenie în vis că aceasta: i se părea cântând cuvinte din psalmul lui David, pe care niciodată nu le avea în gura sa, decât numai le auzea cândva de la soţia sa, care adeseori se ruga; el nici nu ştia cum să se roage şi nici nu voia aceasta. Iar cuvintele care

se cântau de dânsul în vis, erau acestea:***Veselitu-m-am de cei ce mi-au zis: În casa Domnului vom merge.*** Cu cântarea aceea a simţit în inimă o mare plăcere; apoi, deşteptându-se, se veselea şi a spus soţiei sale. Iar ea înţelegând că singur Dumnezeu cheamă pe bărbatul ei la Sfânta Biserică, a început mai cu dinadinsul a-l învăţa credinţa creştină şi a-l povăţui la calea mântuirii.

Într-acea vreme, s-a întâmplat că Sfântul Leontie, episcopul Cezareei Capadociei, care mergea la sfântul sobor a toată lumea, cel din Niceea, să vină în cetatea Nazianz; la acela a dus Sfânta Nona pe bărbatul ei. Deci, a fost botezat Grigorie chiar de mâinile arhiereului. Iar după primirea Sfântului Botez, a început viaţa cea curată şi plăcută lui Dumnezeu, precum se cade creştinului celui adevărat şi desăvârşit.

Atât de mult a sporit în dreapta credinţă şi în fapte bune, încât mai pe urmă a fost ales episcop al scaunului vacant din cetatea Nazianzului, de care lucru se va spune mai pe urmă. ***Cu un bărbat ca acesta vieţuind fericita Nona în cinstită însoţire şi dorind ca să aibă copii de parte bărbătească, înălţa rugăciuni cu dinadinsul Dătătorului tuturor bunătăţilor, ca să-i dăruiască măcar un fiu; pe care l-a făgăduit mai înainte de zămislire, ca altă dată Ana pe Samuil, ca să-l dea spre slujba lui Dumnezeu, Care i l-a dăruit.*** Iar Domnul, care face voia celor ce se tem de El şi ascultă rugăciunile lor, a împlinit cererea dreptcredincioasei femei şi în vis, prin descoperire dumnezeiască, înainte i-a arătat pe pruncul ce avea să se nască dintr-însa. Şi a văzut Nona înainte de naşterea fiului, ce fel va fi el, cum şi numele lui l-a ştiut.

Deci, după o vreme, a născut un copil parte bărbătească, şi l-a numit după numele tatălui său, Grigorie, precum în vis i se înştiinţase înainte. Apoi a dat mare mulţumire lui Dumnezeu şi purtării Lui de grijă a încredinţat pe pruncul cel născut, dăruindu-l lui Dumnezeu. Nu l-a botezat îndată, pentru că era în acele vremuri un obicei, ca cei mai mulţi creştini să amâne Botezul până la vârsta la care Hristos Domnul nostru s-a botezat în Iordan de la Ioan, adică până la 30 de ani. Mai pe urmă însă acel obicei, pentru pricini bine socotite, a fost înlăturat de acest Sfânt Grigorie, Cuvântătorul de Dumnezeu, Vasile cel Mare, de Grigorie de Nissa şi de alţi mari părinţi. Deci, ***pruncul cel născut, adică Sfântul Grigorie, nu a fost botezat îndată; ci după obiceiul cel vechi, ce era între creştini, s-a amânat botezul lui până la vârsta anilor Domnului nostru Hristos.***

Crescând pruncul în casa părinţilor, când a venit la vârsta de copil, îndată a învăţat carte şi crescând cu anii, creştea şi cu înţelepciunea, pentru că era, după numele său: isteţ la minte, deştept şi sârguitor în învăţături, încât întrecea pe cei mai vârstnici decât el; căci nu îi erau împiedicare anii cei copilăreşti la înţelegerea lucrurilor pe care le învăţau cei în vârstă. ***Iar obiceiul lui cel bun în***

copilărie se arăta bătrânesc; pentru că jucăriile şi glumele copilăreşti şi tot felul de privelişti, le-a urât cu totul, îndeletnicindu-se la cele mai bune, şi mai vârtos la învăţătură; cheltuindu-şi vremea, nu în deşertăciune. Şi după ce a venit mai în vârstă, dreptcredincioasa maică îl învăţa dreapta credinţă cu multe învăţături, spunându-i că el este rod al rugăciunii; căci cu rugăciuni osârdnice l-a cerut de la Dumnezeu şi că, chiar mai înainte de zămislire, l-a făgăduit la slujba Domnului.

Deci, bunul tânăr punea cuvintele cele de maică în inima sa şi i se lumina sufletul în credinţă, în nădejde şi în dragoste către Hristos, adevăratul Dumnezeu. Iar ***întreaga înţelepciune sufletească şi curăţia trupească a iubit-o foarte mult şi şi-a pus în gând, ca să-şi păzească cu dinadinsul fecioria sa până la sfârşitul său; iar la aceasta a fost povăţuit, pe de o parte de învăţăturile cele multe ale maicii sale iubite, iar pe de alta de o vedenie din vis ce i s-a arătat lui în anii tinereţii***, despre care singur mai pe urmă a povestit.

Pentru că, dormind odată, i se părea că vede stând aproape de sine două fecioare, îmbrăcate în haine albe, amândouă frumoase la vedere, şi amândouă de vârstă şi de ani potrivite, însă amândouă neînfrumuseţate cu podoabele cele din afară; pentru că nu cu aur, nici cu argint, nici cu mărgăritare, nici cu pietre de mare preţ şi mărgele scumpe, nici cu haine noi de mătase, nici cu brâie de aur nu se împodobeau, nici se mândreau cu frumuseţile feţei, nici cu potrivirea sprâncenelor, nici cu răsfirarea părului, nici cu altele de acestea, cu care fecioarele cele lumeşti se sârguiesc a vâna ochii tinerilor, spre a fi plăcute acelora, ci cu haine albe curate fiind îmbrăcate şi încinse cu cinste, având acoperite cu mahrame subţiri, nu numai capetele, ci şi feţele lor, privind cu ochii în jos şi roşindu-se cu obrajii de ruşine fecioreasc; apoi erau pline de curăţenie, buzele erau ca floarea trandafirului roşu şi cu tăcere multă arătându-se. Iar el văzându-le, a simţit mare bucurie în inima sa şi socotea că nu sunt dintre pământeni, ci din cei ce covârşesc firea omenească.

Acelea văzându-l că se bucură foarte mult de vederea lor, l-au cuprins cu dragoste. Apoi, întrebându-le el: "Cine sunteţi şi de unde aţi venit?"

Cea dintâi i-a spus că este curăţia, iar a doua s-a numit înfrânarea şi spunea că stau înaintea scaunului Împăratului slavei Hristos şi de frumuseţile cereştilor fecioare se îndulcesc.

Şi-i ziseră: "Fii de un gând cu noi, uneşte mintea ta cu mintea noastră, ca pe tine strălucit să te înălţăm la cer, în lumina cea aleasă, şi aproape de lumina cea fără de moarte a Treimii să te punem". Acestea zicându-i, s-au înălţat la cer, precum cu nişte aripi zburând în sus.

Iar tânărul Grigorie le petrecea cu ochiul plin de dragoste, până ce au intrat în cele cereşti, apoi deşteptându-se, şi-a simţit inima sa plină de negrăită plăcere şi veselie. Şi dintr-acea vreme s-a aprins cu duhul, spre paza cea cu osârdie a fecioriei sale, pe care cu multă înfrânare se sârguia a o păzi, fugind de toată hrana dulce, de beţii, şi de îmbuibări.

După naşterea Sfântului Grigorie, fericita Nona a mai născut şi alt fiu, anume Chesarie, şi o fiică, Gorgonia, pe care i-a crescut tot în dreapta credinţă şi învăţătura cărţii.

Iar fericitul Grigorie vrând să se deprindă desăvârşit cu frumoasa vorbire retoricească, filosofia scolasticească, şi cu toată înţelepciunea elinească cea din afară, ***s-a dus mai întâi în Cezareea Capadociei, şi acolo petrecând cu cei mai aleşi şi mai învăţaţi dascăli, s-a deprins în puţină vreme din destul la învăţături***; mai întâi că era foarte isteţ la minte, şi al doilea, avea multă sârguinţă, şi s-a ostenit peste măsură. Iar după ce a stat destulă vreme în Cezareea Capadociei, ***a plecat în Palestina***, unde erau într-acea vreme vestite învăţături şi avea acolo dascăl pe Fespesie retorul. Apoi ***s-a dus în Alexandria***, adunând de la mulţi bărbaţi comoara înţelepciunii şi cu înţelepciunea îmbogăţindu-se.

După aceasta, ***vrând să meargă în Atena***, s-a suit într-o corabie cu oameni necredincioşi.

Plutind el pe noianul mării, s-a ridicat o mare furtună, încât toţi plângeau deznădăjduindu-se de viaţa lor şi de moartea cea trupească; atunci Grigorie temându-se de moartea cea sufletească, plângea, de vreme ce nu era botezat, ci era numai catehumen; şi îşi aducea aminte de minunile lui Dumnezeu ce s-au făcut demult cu trecerea lui Israil prin Marea Roşie, apoi de mântuirea proorocului Iona din pântecele chitului; şi se ruga lui Dumnezeu cu tânguire, ca să-i izbăvească de înecare. Această primejdie provenită din învăluirile mării, s-a descoperit părinţilor lui în vis, care îndată stând la rugăciune, vărsau lacrimi fierbinţi către Dumnezeu, cerând ajutor pentru fiul lor ce înota în mare.

Dumnezeu, păzind pe robul său Grigorie spre folosul altora şi pregătindu-l spre întărirea Bisericii, a îmblânzit acea sălbatică învăluire, a certat furtuna şi valurile şi s-a făcut linişte pe mare. Şi toţi cei din corabie, văzându-se mai presus de nădejde mântuiţi de înecare şi scăpaţi ca din ghearele morţii, au preamărit pe Hristos Dumnezeu; pentru că ştiau, că prin chemarea numelui Celui Atotputernic şi cu rugăciunea lui Grigorie s-a alinat marea. Apoi, un tânăr din cei ce împreună pluteau, care era cunoscut şi iubit de sfânt, a văzut noaptea, în vremea furtunii, pe maica lui Grigorie, fericita Nona, umblând pe

mare, apucând corabia, când se afunda, şi târând-o la uscat; şi a spus la toţi acea vedenie, după ce s-a făcut alinare şi toţi au mărturisit că este ajutător Dumnezeul lui Grigorie; au mulţumit şi au crezut în El.

Tatăl lui Grigorie, rugându-se în Nazianz pentru fiul său Grigorie, iar după rugăciune adormind, i s-a arătat iarăşi altă vedenie, şi anume: a văzut un diavol pregătind pierzarea lui Grigorie pe mare, iar Grigorie l-a apucat cu mâinile şi l-a biruit pe diavol. Dintr-această vedenie a cunoscut tatăl mântuirea lui Grigorie de înecare şi a dat lui Dumnezeu mulţumire, împreună cu soţia sa.

Grigorie, după aceea plutind fără primejdie, a ajuns la Atena, şi acolo petrecând în învăţătura cea din afară, a fost la toţi de mirare, pentru ascuţimea minţii sale şi pentru viaţa cea plină de înţelepciune. *Apoi, nu după mult, a mers la Atena şi Sfântul Vasile, pentru învăţătura înţelepciunii. Şi erau amândoi, Grigorie şi Vasile, adevăraţi prieteni şi împreună vieţuitori. Una le era lor casa şi hrana, unul le era duhul şi aceleaşi obiceiurile, ca ale unor fraţi de o mamă. Deci, erau amândoi cinstiţi în Atena, căci în puţină vreme au întrecut pe dascălii lor şi ucenicii s-au făcut dascăli dascălilor lor.*

În acel timp Constanţiu, fiul marelui Constantin, împărăţea peste Roma şi peste greci (337-361), iar Iulian care mai pe urmă a fost împărat (361-363) şi depărtat de la Dumnezeu, învăţa cu ei filosofia, la Atena. *De aceea, adeseori zicea Grigorie: "O! cât de mare răutate hrăneşte pământul Romei şi al grecilor!", pentru că vedea mai înainte ceea ce avea să se întâmple.*

Deci, petrecând Grigorie şi Vasile ani destui în Atena, şi trecând toată învăţătura desăvârşit, chiar şi mai presus de toată înţelepciunea atenienilor, Vasile s-a dus în Egipt, la părinţii insuflaţi, ca să înveţe înţelepciunea cea duhovnicească, precum scrie în viaţa lui. Iar Grigorie a fost ţinut de atenieni prin rugăminte şi puţin după Vasile stând acolo, a auzit că tatăl lui a fost ales episcop în Nazianz.

Deci, nezăbovind, s-a întors de acolo în patria tatălui său, ***după treizeci de ani de la naşterea sa şi a primit Sfântul Botez chiar din mâinile tatălui său, dar voia ca îndată să se lepede de lume, să se ducă în pustie; însă oprindu-se de tatăl său, petrecea lângă dânsul, acasă.*** Şi şi-a pus rânduiala ca niciodată să nu se jure, nici să cheme numele lui Dumnezeu în deşert, şi a păzit aceasta până la sfârşitul vieţii sale; neîncetat stătea la citirea dumnezeieştilor cărţi, apoi, în gândirea de Dumnezeu petrecând ziua şi noaptea, de multe ori vedea pe Hristos în vedenie.
După aceea, tatăl său cu sila l-a sfinţit ca preot şi încă voia ca să-l facă şi episcop, dar *Sfântul Grigorie neprimind o vrednicie şi cinste ca aceea, şi liniştea monahicească dorind-o, a fugit în taină şi a mers la prietenul său,*

Sfântul Vasile; care şi el era acum preot şi avea în Pont o mânăstire cu o mulţime de monahi şi care a scris din Pont către Grigorie, cu dragoste chemându-l la sine. Deci, iarăşi amândoi, ca mai înainte în Atena, au început a vieţui împreună, unul pe altul având ca model de fapte bune şi unul altuia urmând. Deci, au scris împreună pustnicescul aşezământ al monahilor, petrecând acolo Sfântul Grigorie cu Sfântul Vasile, vreme destulă.

Murind Chesarie, fratele lui Grigorie, plângeau părinţii foarte mult după dânsul. Atunci a scris tatăl către Grigorie cu lacrimi, îndemnându-l să se întoarcă la dânsul, să-i ajute la bătrâneţe; iar fericitul Grigorie, pe de o parte voind a asculta pe tatăl său, iar pe de alta, văzând nevoia Bisericii, căci atunci Biserica era foarte tulburată de eresul lui Arie, de care şi tatăl lui Grigorie, fiindcă era neînvăţat, se vătămase în parte, a mers iarăşi din Pont în Nazianz şi ajuta pe bătrânul său tată în lucrurile bisericeşti şi în rânduielile casei, spunându-i despre rătăcirea lui Arie şi întărindu-l în dreapta credinţă.

După moartea împăratului Constanţiu, fiul lui Constantin, luând împărăţia Iulian, s-a împlinit despre dânsul proorocia lui Grigorie; căci mare răutate a făcut nelegiuitul acela, lepădându-se de Hristos şi ridicând prigonire asupra Bisericii Lui. Aceluia se împotrivea Sfântul Grigorie cu multe şi înţelepte scrisori ale sale, văzându-i rătăcirea şi pierzătoarea înşelăciune idolească, cum şi basmele elineşti cele mincinoase. Nu mult după aceea, murind acel rău călcător de lege, după dânsul a luat împărăţia dreptcredinciosul creştin Iovian (363-364), iarăşi a înflorit credinţa lui Hristos.

Iar după Iovian, urmând la împărăţie Valens arianul(364-378) şi pe mulţi vătămându-i cu credinţa cea rea, a tulburat Biserica lui Hristos; pentru că acum şi arhiepiscopul Eusebiu, fiind neiscusit în Scriptura cea dumnezeiască, a început a se clătina cu mintea, îndoindu-se de dreapta credinţă. De aceasta Sfântul Grigorie a scris către dânsul, sfătuindu-l să roage pe Sfântul Vasile, ca să se întoarcă din Pont în Cezareea, spre a fi ajutor împotriva celor răucredincioşi. Deci, a scris Sfântului Vasile, sfătuindu-l prieteneşte şi rugându-l ca, nepomenind mânia cea mai dinainte a lui Eusebiu asupra lui, să meargă în Cezareea, şi să ajute celor fără de ajutor, iar Biserica cea clătinată de arieni, iarăşi să o întărească. Astfel, ***Sfântul Grigorie, făcând pace între Eusebiu arhiepiscopul şi Sfântul Vasile, prin scrisorile sale, a ajutat Sfântului Vasile la întoarcerea în Cezareea Capadociei.*** Deci, îndată, prin venirea aceluia, arienii au fost ruşinaţi, încât unii au tăcut, iar alţii au fugit. Iar arhiepiscopul Eusebiu se bucura de Sfântul Vasile şi, în dragoste cu dânsul vieţuind, s-a sfârşit; iar în locul lui a fost ridicat la scaun de cei dreptcredincioşi, marele Vasile, chiar nevrând. Iar cei răucredincioşi neîngăduind aceasta şi cu zavistie pornindu-se, au făcut ca cetatea Tiana să se despartă de Cezareea, pentru că în

Tiana era episcop Antim, care se făţărnicea că este dreptcredincios, dar cu fapta era eretic.

Acela cu alţi episcopi, de un gând cu sine, deosebindu-se de Vasile, s-a făcut mitropolit al Tianei; şi a făcut ca partea aceea a Capadociei să se despartă în două; s-au făcut apoi multe certuri acolo pentru despărţirea eparhiei. Văzând Sfântul Vasile luate din eparhia sa câteva cetăţi şi sate, a socotit astfel: *era între Cezareea şi între Tiana o cetate mică, Sasima, în aceea Sfântul Vasile voia să aşeze noul scaun de episcopie şi să pună acolo un bărbat drept-credincios; pentru că nădăjduia că astfel să potolească şi certurile, şi sufletele multora întru dreaptă credinţă să le păzească. Însă neavând bărbat iscusit, a trimis la Sfântul Grigorie prietenul său, rugându-l să primească sfinţirea episcopiei la scaunul cel din Sasima; pentru că nimeni nu era mai bun acolo, să întărească dreapta credinţă, precum era el.*

Sfântul Grigorie i-a scris, lepădându-se de ea cu totul; dar Vasile scriind de multe ori către dânsul şi necâştigîndu-şi dorirea, s-a sculat şi a mers singur în cetatea Nazianz, unde, sfătuindu-se cu bătrânul Grigorie, episcopul Nazianzului, adică cu tatăl lui Grigorie, Vasile şi bătrânul Grigorie, au silit pe Grigorie fiul, să primească sfinţirea arhierească; deci, a fost pus cu sila episcop al cetăţii Sasimei. De care lucru înştiinţându-se Antim, mitropolitul Tianiei, care trăgea Sasima spre hotarul său, a dus acolo putere de oaste, ca să nu lase pe Grigorie la scaun şi străjuia drumurile venirii lui. ***Sfântul Grigorie venind acolo şi înştiinţându-se despre răutatea lui Antim şi despre puterea ostaşilor, s-a dus într-o mânăstire, unde slujea bolnavilor; apoi s-a sălăşluit în pustie, la dorita lui linişte.***

După câtăva vreme însă, iarăşi prin părinteasca rugăciune s-a întors în Nazianz, pentru că părinţii lui îmbătrâniseră şi le trebuia la bătrâneţe ajutor de la dânsul, fiindcă ei nu mai aveau alţi fii, afară de acesta singur, pentru că Chesarie, celălalt fiu al lor, murise; precum despre aceea mai înainte s-a pomenit. Asemenea şi fiica Gorgonia acum trecuse din cele de aici, şi acolo îngropară pe sora lor. Sfântul Grigorie cu cuvinte alese a cinstit-o; şi rămăsese singur la părinţi, ca o lumină a ochilor, şi nu era cu putinţă ca să nu asculte pe părinţii lui, ci era dator să le slujească la bătrâneţile lor, şi apoi, sfârşindu-se ei, să-i dea obişnuitei îngropări.

Întorcându-se iarăşi Sfântul Grigorie din pustie în Nazianz, Grigorie, tatăl lui, slăbind acum cu bătrâneţea, a voit ca, în viaţă fiind, să aşeze pe fiul său Grigorie ca episcop al Nazianzului; pentru care nu numai cu îndemnări şi cu rugăminte, ci şi cu jurăminte silea pe fiul său; iar el de grijă pentru bisericeştile rânduieli, nu se lepăda, supunându-se la porunca tatălui său, dar scaunul episcopiei nu voia nicidecum să-l primească.

"Nu este cu putinţă mie, o! părinte, neplecat fiind tu din viaţa aceasta, ci fiind viu, ca să primesc scaunul tău".

Iar tatăl nemaisupărându-l pentru luarea scaunului, ci numai grija pentru Biserică punând asupra lui, i-a zis: "Viu fiind eu, o! fiul meu, să fii toiag bătrâneţilor mele, iar după ducerea mea, vei face precum îţi va fi plăcerea!"

Nu mult după aceasta s-a sfârşit Grigorie, episcopul Nazianzului, tatăl Sfântului Grigorie, având pe scaunul episcopiei 45 de ani. Deci a vieţuit 100 de ani de la naşterea sa, şi a fost îngropat cu cinste, venind şi Sfântul Vasile cel Mare la îngroparea lui. Şi a rămas între cei vii numai Nona, maica Sfântului Grigorie, prietenul lui Vasile; dar nu după multă vreme şi aceea s-a odihnit întru Domnul, asemenea fiind de o sută de ani.

Îngropând Sfântul Grigorie pe ai săi sfinţi părinţi, s-a uşurat de grija pentru dânşii; apoi, vrând să scape şi de tulburare, de vreme ce îl silea poporul ca, după tatăl său, el să primească scaunul episcopiei, ***s-a dus în taină în Seleucia şi petrecea lângă biserica Sfintei celei dintâi Muceniţe Tecla.*** De acolo, ***fiind chemat cu rugămintea prietenească a marelui Vasile, a primit grija pentru casele de străini şi de bolniţe; pentru că Sfântul Vasile zidind case spre odihna celor ce nu aveau unde să-şi plece capul, aduna pe săraci şi bolnavi, văduvele, sărmanii şi străinii acolo, şi de hrana cea rânduită lor îngrijindu-se, a încredinţat iubitului său prieten grija pentru dânşii. Şi era Sfântul Grigorie hrănitorul săracilor, sprijinitorul bolnavilor şi odihnitorul străinilor.***

Într-acea vreme fiind tulburată Biserica lui Dumnezeu de eresul arienilor, încă de mulţi ani, ca o hidră cu nouă capete, vătăma pe mulţi; iar acum se mai ivise şi eresul lui Macedonie, hulitorul împotriva Sfântului Duh. Pentru că arienii mărturiseau pe Tatăl că este Dumnezeu necreat mai înainte de veci, iar pe Fiul creat, nu de o fiinţă cu Tatăl; iar macedonienii mărturiseau pe Fiul întocmai cu Tatăl şi huleau pe Sfântul Duh. Unii dintr-înşii numindu-L a fi făptură, nu Dumnezeu, şi nu-L preamăreau pe El; deci îi numea Sfântul Grigorie semiarieni, ca cei ce cinsteau pe Fiul, iar pe Sfântul Duh nu-L cinsteau. Şi se înmulţea acel eres mai mult în Constantinopol.

Apoi, cu sfatul de obşte al Sfântului marelui Vasile şi al altor mulţi credincioşi şi episcopi, Sfântul Grigorie, ca un bărbat înţelept şi puternic la cuvânt, a fost îndemnat să meargă la Bizanţ, pentru biruirea învăţăturii celei eretice şi pentru apărarea dogmelor celor drepte ale sfintei credinţe. Dar mai înainte de a merge la Bizanţ, Sfântul Vasile cel Mare îmbolnăvindu-se, s-a sfârşit; şi aşa s-a stins luminătorul a toată lumea. Pentru care Sfântul Grigorie, plângând mult şi cu cuvânt frumos cinstindu-l, a luat calea ce era înaintea lui şi ajungând la Bizanţ, cetatea cea împărătească, l-au primit drept-credincioşii cu bucurie. Acolo a aflat

Biserica lui Hristos împuţinată şi numărul credincioşilor lesne de numărat; de vreme ce, cea mai mare parte a cetăţii se dusese pe urma eresului şi toate bisericile lui Dumnezeu cele mari şi frumoase le ţineau ereticii; numai una mică şi veche, a Sfîntei Anastasia, nebăgată în seamă de dânşii, era lăsată dreptcredincioşilor.

Drept aceea, ***Sfântul Grigorie îndată înarmându-se împotriva ereticilor cu praştia cuvântului lui Dumnezeu - precum odinioară David împotriva Filistenilor -, biruia întrebările şi dogmele lor, pe care le rupea ca pe nişte pânze de păianjen; şi în toate zilele întorcea pe mulţi de la credinţa cea rea către dreapta credinţă; apoi, cu cuvintele cele înţelepte şi insuflate de Dumnezeu, în puţină vreme a înmulţit atât de mult Biserica lui Hristos, încât nu era cu putinţă a se număra. Iar numărul ereticilor se împuţina din zi în zi şi se împlinea ceea ce se scrisese în Sfânta Scriptură despre casa lui David şi a lui Saul:*** *casa lui David se înălţa şi se întărea, iar casa lui Saul slăbea.*

Neîncetând răutatea arienilor şi a macedonenilor, s-a ridicat un eretic nou din Siria, cu numele Apolinarie, care înţelegea rău întruparea Domnului, propovăduind-o a fi neadevărată, ca şi cum Hristos n-ar fi luat suflet, şi că în loc de suflet, avea dumnezeirea. Apoi, fiind bun vorbitor ereticul acela şi iscusit în înţelepciunea elinească, pe mulţi a înşelat cu eresul său; iar ucenicii lui străbăteau pământul, vânând pe cei neînvăţaţi şi atrăgându-i la pierzare, ca cu o undiţă. ***Iar bunul nevoitor, Sfântul Grigorie, avea iarăşi mare nevoinţă, luptându-se cu ereticii aceia şi cu cei căzuţi din dreapta credinţă, învăţându-i, rugându-i, şi pe unii păzindu-i în credinţă, iar pe alţii ridicându-i din cădere.*** Iar ucenicii lui Apolinarie, înconjurând poporul, cleveteau pe Sfântul Grigorie, ca şi cum Hristos ar fi despărţit în doi fii; apoi, mereu semănând o clevetire ca aceea, a pornit pe popor spre mânie şi răutate împotriva Sfântului Grigorie, pentru că şi picăturile de apă picând, adeseori, găuresc piatra.

Deci, cei ce nu puteau să priceapă meşteşugul cuvintelor eretice şi să înţeleagă adâncul tainelor lui Hristos, lupii şi ereticii erau crezuţi şi cinstiţi, în locul păstorilor şi bunilor învăţători; iar păstorul cel ce învăţa adevărul, se socotea ca un lup şi eretic. Şi făcând gâlceavă, aruncau pietre asupra sfântului, ca şi altădată iudeii asupra Sfântului întâiului Mucenic Ştefan, căci Dumnezeu a acoperit pe plăcutul său. Dar neîndestulându-se cu răutatea lor, l-au prins că fiarele şi l-au adus înaintea judecăţii eparhului cetăţii, ca pe un tulburător şi pricinuitor de gâlceavă şi de zavistie.

Dar sfântul, nefiind vinovat de nici o răutate, ci fiind blând şi smerit cu inima, într-atâta primejdie şi năvălire de popor, zicea către Dumnezeu: În numele Tău, Hristoase, de voi merge chiar prin mijlocul umbrei morţii, nu mă voi teme de rele, că Tu cu mine eşti. Iar eparhul ştiindu-i nevinovăţia şi

văzând răutatea omenească cea nedreaptă, l-a lăsat liber; şi a ieşit mucenicul fără răni şi fără bătaie, ca un purtător de cunună, fără lovituri, având totuşi voinţă să pătimească pentru Hristos.

Cu nişte nevoinţe ca acestea şi cu lupta cea mare cu ereticii, strălucind Sfântul Grigorie, s-a făcut cunoscut tuturor; dar înţelepciunea lui era slăvită pretutindeni, şi a fost chemat de toată Sfânta Biserică cu un nume nou "Teologul", adică "Cuvântătorul de Dumnezeu", asemenea celui mai vechi cuvântător, adică Sfântului şi iubitului Ioan, ucenic al lui Hristos. Această numire de "Cuvântător de Dumnezeu", măcar că se dă de obşte tuturor celor mai mari învăţători şi arhierei, pentru că toţi au predicat cu dreapta credinţă Sfântă Treime; însă ***Sfântului Grigorie i s-a dat într-un chip mai ales, adică să se numească "Cuvântător de Dumnezeu", spre semn de biruinţă asupra acelor atât de mari şi de mulţi eretici; şi de atunci au început toţi a-l chema "Cuvântător de Dumnezeu".***

Deci, era foarte iubit de cei dreptcredincioşi şi toată mulţimea voia să-l aibă patriarh. Chiar şi Petru, patriarhul Alexandriei, care a luat scaunul după marele Atanasie, a scris acestui mare Sfânt Grigorie, Cuvântătorul de Dumnezeu, încredinţându-i scaunul cetăţii lui Constantin (379-381) ca unui păstor vrednic şi ca celui ce multe osteneli a suferit pentru Biserica lui Hristos. Dar îndată i s-a făcut împiedicare de oamenii cei răi în acest chip.

Era în Constantinopol unul din filosofii elini, anume Maxim, de neam egiptean, meşter în răutate, tare viclean şi înşelător. Acela venind la fericitul păstor Grigorie, Cuvântătorul de Dumnezeu, a lepădat nedumnezeirea elinească şi fiind botezat, s-a unit cu Sfânta Biserică; dar vieţuia cu vicleşug, acoperindu-se făţărniceşte cu cucernicia, ca şi cu o haină de oaie, iar înăuntru era lup; care lucru a fost descoperit mai pe urmă. Iar arhiereul lui Dumnezeu Grigorie, neştiindu-i vicleşugul lui şi întoarcerea de la păgânătate spre creştinătate socotind-o dreaptă, l-a făcut locuitor sub un acoperământ cu el; el însă, urmând lui Iuda, a gândit să se depărteze de părintele şi învăţătorul său şi să ridice război asupra lui şi luând ajutător al scornirii sale pe un prezbiter oarecare, netemător de Dumnezeu şi iscusit a ţese vicleşuguri. Cu acela a început cu vicleşug a se îngriji în taină cum ar putea să răpească scaunul patriarhiei Constantinopolului. Dar de vreme ce la un lucru ca acesta era trebuinţă nu de puţin aur, adică cu plată şi cu daruri să înduplece pe mulţi la împlinirea gândului său, de aceea pentru aur se îngrijea mai întâi, şi cu sporirea satanei şi-a câştigat dorinţa în acest chip.
A venit în Bizanţ un prezbiter din insula Tasos, aducând aur mult; voia să cumpere pentru o zidire oarecare lespezi de marmură, care se aduceau de la Procones; pe acela înşelându-l cu mari făgăduinţe, au luat aur destul, să le ajungă pentru săvârşirea vicleşugului scornit şi au trimis în taină la Alexandria

multe şi mari daruri lui Petru patriarhul, episcopilor şi clericilor de lângă dânsul, rugându-l foarte mult să-i trimită la Bizanţ pe episcopii săi şi prin ei să ridice pe Maxim la scaunul patriarhiei. Petru amăgindu-se cu darurile, ca şi cum ar fi uitat de scrisoarea sa mai înainte către Sfântul Grigorie, s-a învoit îndată la rugămintea lor şi nezăbovind episcopii cei trimişi de dânsul, au venit din Egipt în Constantinopol, nespunând nimănui scopul lor, nici păstorului, nici clerului, nici la vreunul din boieri; iar în vremea cântării Utreniei, au intrat în biserică cu Maxim (Sfântul Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu, fiind cuprins de boală trupească în acea vreme) şi voiau să-l sfinţească pe Maxim ca arhiepiscop.

Înştiinţându-se aceasta îndată la toţi, degrabă s-au adunat prezbiterii, clericii şi popor mult, nu numai credincioşi, ci şi eretici, pentru că toţi, mirându-se de acea răutate tăinută şi de hirotonia cea fără de rânduială, s-au aprins de mânie, şi strigau contra episcopilor ce veniseră, oprindu-i cu totul de la acel lucru nedrept cu adevărat. Iar ei cu ruşine ieşind din biserică, au intrat în casa unui om, şi acolo, făcând sfinţirea cea fără de lege, au propovăduit pe Maxim ca patriarh al Constantinopolului (380-381), având ajutor pe unii din clerici şi mireni, din care unii din greşeală erau despărţiţi de Biserică, alţii pentru plată, iar alţii prin făgăduinţă de daruri şi de cinstire erau înşelaţi; se ţineau lingă Maxim, întărindu-l în ascuns. Iar cei mai mulţi şi mai cinstiţi cetăţeni aprinzându-se, defăimau cu negrăite ocări şi dosădiri pe Maxim; dar şi pe Sfântul Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu îl prihăneau că a primit pe un om ca acela să vieţuiască în casă cu dânsul şi că de prieteşugul său l-a învrednicit.

Sfântul răspundea către dânşii, zicând: ***"Nu vă măniaţi asupra mea, o! bărbaţilor, că bine i-am făcut aceluia, nevăzându-i mai înainte răutatea lui; pentru că nu suntem vinovaţi de aceasta, când nu cunoaştem mai înainte răutatea cuiva. Pentru că lucrul lui Dumnezeu este ca să ştie tainele omeneşti cele dinăuntru. Iar pe lângă aceasta, au nu prin lege ni se porunceşte ca să deschidem părinteşte şi cu dragoste mila noastră, la cel ce vine? Căci, zice Domnul: Pe cel ce vine la Mine, nu-l voi scoate afară. Mare lucru mi-a fost dat să văd, căci de la elineasca închinare de idoli, Maxim a fost adus la Botez şi în loc de slujitor al lui Heracles, s-a făcut slujitor al Sfintei Treimi, şi se arăta îmbunătăţit, deşi cu făţărnicie, precum acum s-a vădit făţărnicia şi răutatea lui; şi nu este al nostru lucru ca să cercetăm tainele acestea; pentru că nu intră în omeneştile gândiri, nici ştim ce va să fie, fără numai când Dumnezeu ni le va descoperi. Noi numai la faţă căutăm, iar Dumnezeu în inimă".***

Cu nişte cuvinte ca acestea potolindu-se poporul, cu mai multă dragoste s-a lipit de Sfântul Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu. Iar Maxim luându-şi soborul episcopilor celor din Egipt, care-l puseseră arhiereu, s-a dus la dreptcredinciosul împărat Teodosie cel Mare (379-395), fiind el atunci cu oastea în Tesalonic, de

care apropiindu-se, cerea scaunul Constantinopolului. Căci de vreme ce ticălosul nu avea putere de la bisericeştile rânduieli, s-a gândit să aibă prin poruncă împărătească stăpânirea ocârmuirii bisericeşti, vrând mai ales să domnească decât să păstorească.

De aceea, dreptcredinciosul împărat, cu mare mânie şi îngrozire a izgonit de la dânsul pe Maxim şi pe episcopii care veniseră cu dânsul. Şi au plecat toţi în Alexandria, unde Maxim a început a face răutate. Căci cu mult aur umplând mâinile clericilor Bisericii din Alexandria, cu îndrăzneală şi fără ruşine zicea către patriarhul Petru: "Sau să mijlociţi scaunul Constantinopolului sau, de nu, de la al tău nu mă voi depărta". Şi săpa groapa patriarhului prin viclene meşteşugiri şi ar fi săvârşit răutatea sa, de nu s-ar fi înştiinţat despre aceea eparhul Alexandriei. Acela temându-se ca să nu se ridice vreo tulburare în popor, a izgonit cu necinste pe Maxim din cetatea Alexandria.

Sfântul Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu, fiind cuprins în Bizanţ de o boală trupească, s-a lepădat de grija pentru ocârmuirea Bisericii Bizanţului, voind să se ducă la casa sa părintească din Nazianz. Şi a făcut către popor cuvântul cel de pe urmă, învăţând să păzească credinţa fără de prihănire şi să facă lucruri bune. Iar poporul înţelegând că vrea să se ducă, şi-a ridicat glasul şi toţi plângeau, zicând cu o gură: "O! părinte, plecând de la noi, duci cu tine şi pe Sfânta Treime; căci, fără de tine nu va fi întru această cetate dreaptă credinţă".

Un glas ca acesta şi plângerea poporului auzind Sfântul Grigorie, a părăsit scopul său şi a făgăduit să petreacă cu ei până ce va fi venirea episcopilor. Pentru că era aşteptare ca, adunându-se episcopii, să aleagă la patriarhie un bărbat vrednic. Deci, pe acela îl aştepta sfântul, căci dacă ar fi văzut pe scaun un păstor drept-credincios, putea să se ducă întru ale sale.

În vremea aceea, dreptcredinciosul împărat Teodosie avea război cu barbarii, pe care biruindu-i, a venit în Constantinopol cu bucurie. Atunci ţineau Biserica cea sobornicească arienii, având patriarh pe Demofil (370-379). Iar credincioşii, precum mai înainte s-a zis, aveau o biserică mică şi veche, a Sfintei Anastasia. Deci, chemând împăratul pe Demofil, îl îndemna, ca să primească mărturisirea cea dreaptă, iar de nu, apoi să se depărteze de la locul său. Iar Demofil împietrit fiind cu inima, a preferat să se lipsească de scaun, decât să se depărteze de la credinţa lui cea rea.

Atunci împăratul a dat Sfântului Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu şi adunării celei dreptcredincioase, sobornicească biserică, pe care arienii de patruzeci de ani o ţineau, cum şi celelalte biserici. Şi când arhiereul lui Dumnezeu a vrut să intre în biserică cu clerul şi poporul, mulţimea arienilor înarmându-se ca la război, stăteau lângă biserică, oprind intrarea credincioşilor; iar pe sfânt îl

îngrozea cu moartea, apoi a momit un tânăr îndrăzneţ şi voinic, ca, apropiindu-se în taină de Grigorie, să-i înfigă sabia în pântece.

Atunci s-a făcut tulburare şi gâlceavă de arieni; şi cu adevărat ar fi făcut acel rău sfântului, dacă n-ar fi venit împăratul şi n-ar fi dus singur în biserică pe sfântul arhiereu. Deci, poporul celor drept-credincioşi, cu mare bucurie şi veselie a înălţat glasuri de laudă şi slavă lui Dumnezeu, vărsând lacrimi de bucurie, ridicând şi mâinile în sus, căci bisericile după atâţia ani, iarăşi şi-au dobândit a lor sfinţenie; iar către împărat striga cu o gură să pună pe scaunul patriarhiei pe Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu. Iar sfântul neputând singur să strige împotriva strigării poporului, cu mare glas, căci nu avea tărie din pricina bolilor trupeşti, a strigat printr-un oarecare cleric: "O! fiilor, acum este vremea de mulţumire şi de laudă lui Dumnezeu, Unul în Treime, pentru că ne-a ajutat, ca iarăşi să primim a noastră biserică; pentru aceasta acum să preamărim bunătatea Lui cea multă; iar pentru scaunul patriarhiei, vom rândui mai pe urmă altă vreme". Un răspuns ca acesta al arhiereului auzindu-l poporul, a încetat de a mai striga; şi după săvârşirea Sfintei Liturghii, s-au dus lăudându-L pe Dumnezeu, iar arienii au tăcut ruşinaţi.

Binecredinciosul împărat Teodosie, foarte mult cinstea pe Sfântul Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu, ca pe un tată al său; dar el se ducea mai rar la împăratul, aducându-şi aminte de cuvintele lui Solomon, care zic: ***Rar adu-ţi piciorul înăuntru la prietenul tău, ca nu cumva săturându-se de tine, să te urască. Iar sârguinţa sfântului era ca de-a pururea să înveţe pe popor, să cerceteze pe cei bolnavi şi să-i tămăduiască, să ajute năpăstuiţilor, să sprijinească pe cei neputincioşi şi să-şi cureţe turma sa de vătămările eretice.*** Ieşea uneori la sat, iubind liniştea şi tămăduind puţin prin odihnă bolile sale cele dese, ca trupul lui să nu slăbească de celelalte osteneli. Apoi, stăpânind mari averi bisericeşti, nici un ban nu şi-a oprit sieşi şi nici nu cerceta pe iconomii bisericeşti, cât au adunat şi cât au cheltuit; pentru că lucrul acela nu-l socotea că este al episcopului, ci al boierilor. Pe toţi îndemna să-şi păzească conştiinţa curată pentru Dumnezeu.

Apoi, slăbind de ostenelile cele de-a pururea şi de bătrâneţe, s-a îmbolnăvit odată şi zăcea la pat; de care lucru înştiinţându-se poporul, au venit să-l cerceteze, iar el şezând în pat, întreba: "Ce voiţi, fiilor? Care este pricina venirii voastre la mine?". Iar aceia, închinându-se, îi aduceau mulţumire pentru ostenelile lui cele multe; căci a curăţat cetatea de eresuri şi a întors iarăşi la dreapta credinţă sfintele biserici, pe care de mulţi ani le ţineau arienii; că atât de mult bine a făcut tuturor, prin învăţătură şi prin păstoresca grijă cea pentru toţi; iar după aceea îi ziceau: "Acum, o! părinte, de te vei duce la Dumnezeu, să te rogi pentru turma ta, pentru binecredinciosul împărat şi pentru toată Biserica".

Dar sfântul spunându-le că boala sa nu este spre moarte şi învăţându-i după obicei, i-a slobozit.

Ieşind aceia, a rămas un tânăr, care stând la picioarele sfântului, cu lacrimi şi cu tânguire îl ruga, să-i ierte greşeala. Iar sfântul întrebându-l care este greşeala lui, tânărul nu răspundea nimic, ci numai se tânguia şi cerea iertăciune. Iar unul din cei ce stă înaintea lui a zis: "Acesta este ucenicul tău, o! părinte, care prin îndemnarea ereticească a vrut să înfigă sabia în pântecele tău, dar Hristos te-a apărat; deci, acum iată se căieşte şi cere iertăciune".

Sfântul a zis tânărului: "Domnul nostru Iisus Hristos să-ţi fie milostiv, o! iubite, şi să-ţi ierte greşeala, dar de acum să fii al nostru; lasă-ţi eresul şi apropie-te de Hristos Dumnezeu şi slujeşte Aceluia cu credinţă". Şi astfel a liberat cu iertăciune pe tânărul acela; de care lucru înştiinţându-se toată cetatea şi minunându-se de bunătatea lui, cu mai multă dragoste s-au aprins de dânsul.

După aceasta, au început a se aduna episcopii în Bizanţ, pe de o parte pentru alegerea patriarhului cetăţii împărăteşti, iar pe de alta ca eresurile, prin al doilea sinod din toată lumea, să le dea anatemei. Şi adunându-se episcopi credincioşi, 150, printre care era începător Sfântul Meletie antiohianul; atunci, Sfântul Grigorie Cuvântătorul de Dumnezeu, chiar şi nevrând, fiind bolnav şi plângând, a fost pus pe scaunul patriarhiei, rugându-l împăratul şi tot poporul. Apoi nu multe zile trecând, preasfinţitul Meletie, patriarhul Antiohiei (360-381) îmbolnăvindu-se, s-a dus către Domnul.

Atunci au venit îndată episcopii din Egipt şi din Macedonia şi nu îngăduiau aşezarea lui Grigorie, de vreme ce fără de dânşii este ales, şi ziceau că nu după lege este punerea lui, că nu de patriarhul Alexandriei, ci de al Antiohiei este pus; pentru că scaunul Alexandriei, după al Romei era întâi, şi pe acela trebuia să se aşeze patriarhul Constantinopolului; deci, se făcuse multă neînţelegere şi gâlceavă între episcopi, unii zicând că după dreptate este punerea lui Grigorie, iar alţii împotrivindu-se; şi aşa episcopii se gâlceveau unul cu altul.

Sfântul Grigorie, văzând cearta care era între episcopi pentru el, le-a ţinut în sobor o cuvântare, zicând: "Eu, păstori sfinţiţi şi cinstiţi, n-am poftit să am începătoria acestei Biserici a Constantinopolului; cu toate că această Biserică a crescut şi s-a întărit cu ale mele sudori şi osteneli, era destul să dăruiesc acelea lui Dumnezeu, şi de la El să aştept răsplată; totuşi dragostea turmei celei cuvântătoare şi judecata arhiereilor cea de obşte m-au silit să primesc scaunul; acum însă aud pe mulţi că nu mă voiesc pe mine. Deci, să ştiţi, că nu caut nici bogăţii, nici scaun înalt şi cinste şi nici că doresc a mă numi

patriarh al Constantinopolului; iată, fără de mâhnire, voi ieşi din episcopie; iar voi sfătuiţi-vă şi faceţi cele plăcute vouă; mie de mult îmi este plăcută pustia, pentru că cei ce mă lipsesc de scaun, nu mă lipsesc de Dumnezeu".

Zicând acestea, a ieşit, lăsând casa patriarhală, şi s-a sălăşluit într-una mică, care era departe de biserică, fugind de gâlceavă şi de întrebările celor ce veneau la dânsul. Apoi, mulţi din popor alergând la dânsul, îl rugau să se milostivească spre turma sa, să n-o lase, căci a crescut-o şi a înmulţit-o cu atâtea osteneli şi sudori; şi-i ziceau: "Dă, o! părinte, darul tău iubiţilor tăi fii, pentru care multă vreme te-ai ostenit, dăruieşte nouă şi rămăşiţa zilelor tale, ca după moartea ta, să avem trupul tău noi cei ce suntem luminaţi prin învăţăturile tale". Iar sfântul, ca un părinte iubitor de fii, se înduioşa cu inima şi nu ştia ce să facă; numai se ruga lui Dumnezeu, ca să rânduiască cum e mai bine pentru turma sa.
Adunându-se mai mulţi episcopi, şi mai mare neunire şi gâlceavă făcând, *fericitul Grigorie, stând în mijlocul soborului, a zis:* ***"Bărbaţi şi împreună păstori ai sfintei turme a lui Hristos! Urât şi cu totul trist ar fi dacă învăţând pe alţii pace, înşivă să ridicaţi război unii către alţii; căci pe alţii învăţaţi a se uni într-un cuget, iar voi înşivă sunteţi neuniţi; deci, vă rog pentru însăşi Preasfânta şi cea de o fiinţă Treime, să vă uniţi unii cu alţii în bine şi cu pace, iar de sunt eu pricinuitor de dezbinare, nu sunt mai cinstit decât proorocul Iona, deci, aruncaţi-mă în mare şi va înceta dintre voi furtuna tulburărilor; căci voiesc a pătimi orice aţi voi, deşi sunt nevinovat, pentru unirea voastră într-un cuget. Din scaun scoateţi-mă, din cetate goniţi-mă, numai adevărul şi pacea, precum zice Zaharia, iubiţi-le; fiţi sănătoşi, sfinţi păstori, şi a pomeni ostenelile mele să nu încetaţi".***

Acestea zicându-le, ei s-au ruşinat, umilindu-se de cele zise. Iar sfântul, ieşind din sinod şi gândind să se întoarcă în patria sa, s-a dus la împăratul, să ceară voie a se duce întru ale sale, apoi i-a zis: *"Pentru ale tale faceri de bine, pe care le-ai făcut Bisericii, o! împărate, să-ţi răsplătească Hristos, în ziua răsplătirii; iar darul pe care acum îl poftesc de la tine, preaputernicule stăpâne, să nu te îndoieşti a mi-l dărui. Nu poftesc averi, nici mă rog pentru rudeniile mele, nici voiesc acoperământuri de mult preţ; ci doresc încetarea ostenelilor mele, ca să înceteze şi zavistia multora şi să aibă pace episcopii, prin sârguinţa ta; alinează războiul arhiereilor, cel ce ai potolit îndrăznirea barbarilor; pe stăpânirea ta cea purtătoare de biruinţă s-o împodobeşti prin aceasta, ca adică episcopii să aibă pace şi unire între ei; şi o vor avea aceasta, de voi fi eu liberat la patria mea. Această dăruire o poftesc; acest dar desăvârşit să-l arăţi mie".*
Deci, s-a minunat împăratul de cele grăite de sfântul şi a lăcrimat; la fel şi boierii cei ce erau cu împăratul, pentru că toţi erau cuprinşi de mare dragoste către dânsul şi nu voiau să-l libereze. Iar el pe de o parte punând înainte bătrâneţile şi bolile cele de-a pururi, iar pe de alta dezbinările cele ce se făceau

pentru dânsul între episcopi, şi mult rugând pe împărat, l-a înduplecat ca să nu-l oprească, ci să-l libereze unde voieşte; ca celelalte zile ale vieţii sale să le săvârşească în pace, odihnindu-se puţin de ostenelile cele multe. Deci, fiind eliberat, i-a sărutat pe toţi şi, pace dând oilor sale, ieşea din cetate, tot poporul petrecându-l şi cu mare tânguire plângând. Apoi, episcopii care iubeau pe Sfântul Grigorie şi plângeau după dânsul au ieşit din cetate, lăsând soborul şi s-au întors fiecare la locul său, între care era Grigorie de Nissa, fratele marelui Vasile, Amfilohie al Iconiului, Evloghie al Edesei, Eladie al Cezareei, Otreie al Melitinei şi mulţi alţii. Iar soborul cel ce a rămas în Constantinopol a pus pe scaunul acela pe Nectarie.

Sfântul Grigorie, Cuvântătorul de Dumnezeu, mergând în ţara Capadociei, s-a sălăşluit în satul părintesc, care se numea Arianz, şi se odihnea acolo, fiind foarte slab; totuşi nu înceta ostenelile cele pentru Dumnezeu, pentru că aflându-şi patria sa, Nazianzul, vătămată de eresul lui Apolinarie, a curăţit-o prin multe sfătuiri şi scrisori. Şi fiind rugat de cetăţeni ca să primească scaunul cel părintesc, n-a voit, ci pe un preot oarecare, anume Eulalie, bărbat drept-credincios şi îmbunătăţit, l-a pus episcop; iar el se liniştea în satul Arianz, unde vieţuind câtva vreme, şi multe scrieri folositoare lăsând, întru adânci bătrâneţe a trecut la viaţa cea neîmbătrânită, în 25 de zile ale lunii ianuarie, şi a fost îngropat cu cinste în cetatea Nazianz.

După mulţi ani, cinstitele lui moaşte le-a mutat dreptcredinciosul împărat Constantin VII Porfirogenetul (913-959) din Nazianz în Constantinopol şi le-a pus în biserica Sfinţilor Apostoli, spre ajutorul şi apărarea cetăţii şi spre mărirea lui Hristos Dumnezeu, Celui împreună cu Tatăl şi cu Sfântul Duh slăvit, în veci.

Amin.

(Adunată pe scurt după Grigorie prezbiterul, ucenicul său şi după Rufin)

Sinaxar - Pomenirea Sfântului nostru părinte Grigorie, cuvântătorul de Dumnezeu (Teologul), arhiepiscopul Constantinopolului

În această lună, în ziua a douăzeci şi cincea, pomenirea sfântului nostru părinte Grigorie, cuvântătorul de Dumnezeu (Teologul), arhiepiscopul Constantinopolului.

Marele Grigorie, cuvântătorul de Dumnezeu, a trăit pe vremea împărăţiei lui Valens şi a lui Teodosie cel mare. ***Patria lui pământească a fost Capadochia Secunda, iar patria cerească, Ierusalimul cel de sus.***

Părinţii lui erau de neam bun şi drepţi: Grigorie şi Nona, care mai înainte, din lipsă de cunoştinţă se închinau idolilor. După ce au născut pe marele Grigorie, părinţii lui au fost renăscuţi, primind Botezul prin apă şi prin Duh, şi tatăl sfântului a ajuns îndrumător adevărat şi arhiereu al cetăţii Nazianz.

Grigorie a străbătut toată învăţătura ştiinţei ca nimeni altul, ascultând pe cei mai vestiţi dascăli ai timpului său, în Cezareea şi Atena. Filozofii din Atena au căutat să-l oprească la ei, ca dascăl de filozofie, dar ***Grigorie, care singur spune că el împreună cu Sfântul Vasile nu cunoşteau decât două căi în Atena: a şcolii***

şi a bisericii, nu s-a amăgit de slava păgână a filozofiei, ci s-a întors la tatăl său Grigorie, care era episcop bătrân în Nazianz.

- *A vieţuit câţiva ani în pustiu, frământând în mintea lui întrebările cele mari ale învăţăturii creştine, sufleteşte îmbrăcat în strălucirea ortodoxă.*
- *A fost preot în Nazianz, a îmbrăcat în strălucire ortodoxă amvonul bisericuţei Sfânta Anastasia din Constantinopol, pe când ereticii arieni erau puternici în cetate.*
- *A ajuns patriarh şi întâistătător al soborului al doilea de la Constantinopol, din anul 381.*

Dar când era pe culmea faimei lumeşti, Grigorie, care iubea liniştea şi gândirea la cele înalte, a părăsit cetatea şi scaunul patriarhal şi s-a aşezat în satul Arianz din Capadochia, unde mai apoi, în linişte, a trecut către Domnul.

Vestite sunt scrierile lui, mai ales cele cinci cuvântări teologice, în care lămureşte taina cea adâncă a Sfintei Treimi.

Mişcătoare sunt cuvintele la îngroparea lui Vasile cel mare, a tatălui său Grigorie, a fratelui său Chesarie, a surorii sale Gorgonia. A scris multe scrieri; a scris versuri şi a întocmit Filocalia împreună cu Sfântul Vasile.

Pentru gândirea lui adâncă, biserica l-a numit cuvântător de Dumnezeu.

Şi era Sfântul Grigorie, cuvântătorul de Dumnezeu, la stat, om de mijloc; cu faţa galbenă, dar veselă; cu nările late, cu sprâncenele drepte; căutătura blândă, cu ochiul drept mai mâhnit căci avea un semn de lovitură pe pleoapă. Barba lui nu era lungă, dar destul de deasă şi cam galbenă pe margine; cu părul alb, pleşuv.

Moaştele lui au fost aduse din Nazianzul Capadociei, în biserica Sfinţilor apostoli, de iubitorul de Hristos şi prea cucernicul împărat Constantin Porfirogenetul.

Arhid. Ştefan Sfarghie - Sinaxar - Sfântul ierarh Grigorie Teologul, arhiepiscopul Constantinopolului; Sfântul ierarh Bretanion, episcopul Tomisului

Marele Grigorie s-a născut în cetatea Nazianz, către anul 328. A trăit pe vremea împăraţilor Valens (364-378) şi Teodosie cel mare (379-395). Părinţii săi se numeau Grigorie şi Nona. Pentru vredniciile sale, tatăl său a fost făcut episcop de Nazianz.

În tinereţe, Grigorie a studiat la cele mai înalte şcoli ale vremii: la Cezareea Capadociei, la Cezareea Palestinei, la Alexandria şi Atena, şcoala cea mai înaltă de atunci, unde a şi fost rugat să rămână ca dascăl.

A fost sfinţit episcop de Sfântul Vasile cel mare, prietenul său, pentru cetatea Sasima.

Sfântul Grigorie era un cuvântător înnăscut. Iubea viaţa duhovnicească, poezia creştină şi teologia pe înţelesul oamenilor. El a rostit vestitele Cinci Cuvântări Teologice în care a tălmăcit învăţătura despre Sfânta Treime.

A fost o vreme şi întâistătător al Noii Rome şi a adus dovezi contra ereziilor dezbătute în timpul Sinodului al II-lea Ecumenic. Din cauza unor neînţelegeri provocate de răutatea şi invidia unora, în scurtă vreme, sfântul a părăsit scaunul arhieresc al Constantinopolului şi s-a retras în singurătate.

Până la sfârşitul vieţii a alcătuit multe scrieri şi poeme despre viaţa spirituală, despre teologie şi poezie creştină.

S-a mutat la Domnul la 25 ianuarie în anul 389.

***

Astăzi îl pomenim şi pe Sfântul ierarh Bretanion, episcopul Tomisului, cel care a luptat împotriva arianismului în timpul lui Valens (364-378).

Venind împăratul arian la Tomis, Sfântul Bretanion l-a înfruntat spunându-i că nu este alt Crez decât cel de la Niceea, şi ieşind din biserică împreună cu poporul, l-a lăsat pe Valens singur cu alaiul său. Pentru aceasta a fost exilat, dar a fost readus pe scaunul său la insistenţele credincioşilor.

La cererea Sfântului Vasile cel mare, Sfântul Bretanion a trimis în Capadocia moaştele Sfântului Sava.

În 380 a trecut în pace la Domnul.

Iulian Dumitraşcu - Calendar Ortodox - Sfântul ierarh Grigorie Teologul, arhiepiscopul Constantinopolului; Sfântul ierarh Bretanion, episcopul Tomisului

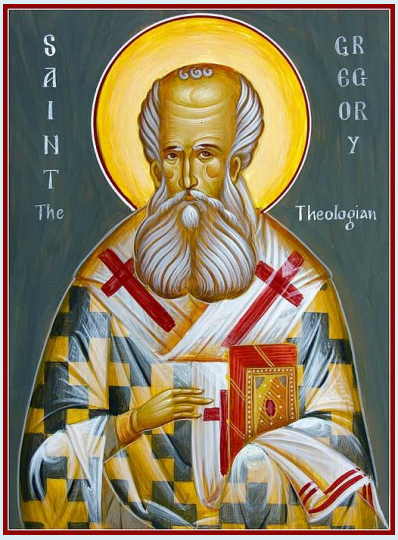

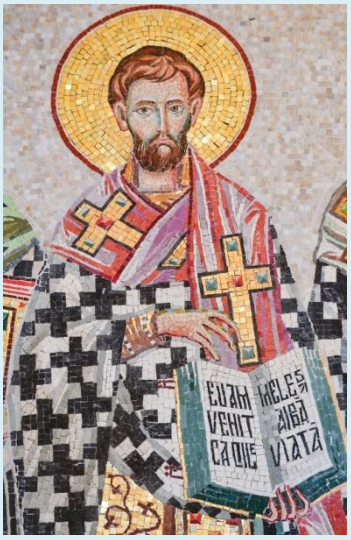

Sfântul ierarh Grigorie, cuvântătorul de Dumnezeu (Teologul), s-a născut în anul 328 în cetatea Nazianz din Capadocia şi a trăit în vremea împăraţilor Valens (364-378) şi Teodosie cel mare (379-395).

S-a născut într-o familie de neam ales, din oameni drepţi, Sfinţii Grigorie cel bătrân şi Nona. Tatăl său, deşi venise la credinţă de puţină vreme, a fost hirotonit episcop de Nazianz pentru vredniciile sale.

Din tinereţe, Sfântul Grigorie a învăţat la şcolile cele mai de seamă din vremea sa: la Cezareea Capadociei, unde s-a împrietenit cu Sfântul Vasile, la Cezareea Palestinei, la Alexandria şi la Atena, şcoala cea mai înaltă de atunci, unde a şi fost rugat să rămână ca profesor.

S-a întors în Capadocia, iar tatăl său, care era acum bătrân, l-a sfinţit preot, fără voia lui. Voind tatăl său să-l sfinţească episcop în locul său, Sfântul Grigorie a fugit în pustie, lângă Sfântul Vasile cel mare, prietenul său, de unde s-a întors peste o vreme, fiind chemat în ajutor de tatăl său, ajuns la neputinţă din cauza bătrâneţii. Mai târziu a fost sfinţit episcop pentru cetatea Sasima, tot fără voia lui, de către Sfântul Vasile cel mare.

Era un cuvântător înnăscut. Iubea viaţa duhovnicească, poezia creştină şi teologia pe înţelesul oamenilor.

Când Biserica din Constantinopol a fost ameninţată de rătăcire, întrucât dreapta credinţă a fost primejduită de înşelătoarele învăţături ale ereticilor Arie şi Macedonie, Sfântul Grigorie a fost chemat de puţinii drept-credincioşi care mai erau

în cetate ca să le fie păstor, iar el a primit. Sfântul Grigorie a adunat pe credincioşi într-o bisericuţă mărginaşă, pe care a numit-o biserica Învierii, deschisă chiar în casa uneia dintre rudele sale.

Aici a rostit şi vestitele cinci Cuvântări teologice, care i-au adus faima de mare cuvântător de Dumnezeu, adică teolog, pentru că tâlcuia, pe înţelesul oamenilor, dreapta învăţătură despre Sfânta Treime. Astfel, el i-a întors pe cei mai mulţi la dreapta credinţă, devenind arhiepiscop al cetăţii imperiale, Constantinopolul.

În această calitate, el a participat la cel de-al doilea Sinod Ecumenic, care s-a ţinut în anul 381, la Constantinopol, pe vremea bine credinciosului împărat Teodosie cel mare (379-395).

Sfântul Grigorie a adus multe dovezi contra învăţăturilor greşite care tulburau atunci Biserica, el susţinând dumnezeirea Duhului Sfânt şi învăţătura ortodoxă despre Sfânta Treime. Din pricina unor neînţelegeri provocate de invidia unora, în scurtă vreme, sfântul a părăsit scaunul arhieresc al capitalei şi s-a retras în singurătate, unde, până la sfârşitul vieţii sale, a alcătuit multe scrieri şi poeme despre viaţa duhovnicească şi despre teologia ortodoxă, pe care le-a lăsat moştenire Bisericii.

În teologia sa, Biserica Răsăritului regăseşte tâlcuită propria ei teologie despre Sfânta Treime; de aceea, creştinătatea îl cinsteşte pe Sfântul Grigorie ca fiind cel mai mare teolog al Sfintei Treimi.

Şi astfel, trăindu-şi credinţa şi tâlcuind oamenilor învăţătura despre Dumnezeu şi tainele Lui, Sfântul Grigorie s-a mutat la Domnul la 25 ianuarie, în anul 389.

***

Sfântul Bretanion (sau Vetranion) a fost episcop de Tomis (Constanţa de astăzi), în Dobrogea, şi s-a făcut cunoscut mai ales datorită luptei sale împotriva ereziei ariene.

În vremea aceea, împăratul Valens (364-378) cerceta episcopii, pentru a-i atrage la arianism. Ajuns şi la Tomis, pe când se îndrepta spre biserica oraşului însoţit de popor mult, a fost întâmpinat de Sfântul Bretanion, care îl aştepta împreună cu clerul şi cu poporul ortodox în biserică, şi care l-a înfruntat, spunându-i că nu este decât un crez, cel de la Niceea.

Împăratul a încercat la rândul său să-l înfrunte pe fericitul Bretanion, dar acesta, ieşind din biserică împreună cu preoţii, a mers într-alt loc pentru a săvârşi Liturghia.

Poporul, urmând episcopului, l-a lăsat pe împărat singur cu alaiul său. Supărat de aceasta, Valens a poruncit ca episcopul Bretanion să fie închis şi trimis în exil, însă, la împotrivirea poporului, a fost eliberat.

Sfântul Bretanion era sprijinit în lucrarea sa de poveţele şi exemplul Sfântului Vasile cel mare, la cererea căruia a trimis în Capadocia moaştele Sfântului Sava de Buzău, care pătimise pentru Hristos în anul 372.

Bine povăţuind poporul dobrogean, Sfântul Bretanion s-a mutat către Domnul în jurul anului 380, fiind urmat în scaun de fericitul Gherontie, care avea să fie unul dintre Sfinţii părinţi de la al doilea Sinod a toată lumea din Constantinopol, din anul 381.

Proloagele din 25 ianuarie

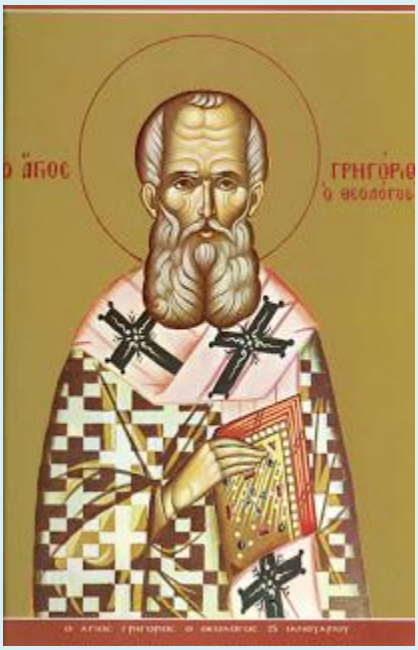

Luna ianuarie în 25 zile:Pomenirea celui între Sfinţi, Părintelui nostru Grigorie, de Dumnezeu cuvântătorul, arhiepiscopul Constantinopolului

Marele Grigorie, cuvântătorul de Dumnezeu, a trăit pe vremea împărăţiei lui Valens (364-378) şi Teodosie cel mare (379-395) şi s-a născut în cetatea Nazianz din Capadochia, către anul 328. Se trăgea din părinţi de bun neam şi drepţi, Grigorie şi Nona, tatăl său, măcar că de curând era venit la credinţă, fiind, pentru vredniciile sale, episcop de Nazianz.

Ajuns la măsura vârstei şi plăcându-i să înveţe, Sfântul Grigorie a străbătut, ca nimeni altul, tot meşteşugul învăţăturii, umblând la şcolile cele mai de seamă din vremea sa: la Cesareea Capadochiei, unde s-a împrietenit cu Sfântul Vasilie, la Cezareea Palestinei, la Alexandria şi la Atena, şcoala cea mai înaltă de atunci, unde a şi fost rugat să rămână ca dascăl. S-a întors, însă, şi s-a făcut dascăl în Capadochia, lângă tatăl său, bătrân, care l-a sfinţit, fără voia lui, preot.

Voind însă tatăl său să-l sfinţească episcop, în locul său, Sfântul Grigorie a fugit în pustie, lângă Sfântul Vasilie, prietenul său, de unde peste o vreme, s-a întors totuşi, chemat în ajutor de tatăl său, ajuns, acum, la neputinţă.

A fost sfinţit episcop, mai târziu, de Sfântul Vasilie, pentru cetatea Sasima, tot fără voia lui.

Era un cuvântător înnăscut. Iubea viaţa duhovnicească, poezia creştină şi teologia pe înţelesul oamenilor. Iar când Biserica cea mare din Constantinopol

era ameninţată de rătăcire, când dreapta credinţă era primejduită de înşelătoarea învăţătură a lui Arie, Sfântul Grigorie a fost chemat de puţinii dreptcredincioşi din cetate, ca să le fie păstor, şi el a primit. Sfântul Grigorie a adunat pe credincioşi într-o bisericuţă mărginaşă, deschisă chiar în casa uneia din rudele sale, bisericuţă pe care el, a numit-o biserica Învierii. Aici a rostit el cele cinci cuvântări teologice vestite, care i-au adus faima de mare cuvântător al lui Dumnezeu. Că ele tălmăceau, pe înţeles omenesc, dreapta învăţătură despre Sfânta Treime. Şi pe mulţi i-a întors la dreapta credinţă.

Fericitul Grigorie a fost, o vreme, şi patriarh al marii cetăţi a Constantinopolului, iar la cel de al doilea Sinod ecumenic, ce s-a ţinut, la anul 381, în Constantinopol, pe vremea bine credinciosului împărat Teodosie, Sfântul Grigorie a adus multe dovezi contra greşitelor învăţături, ce tulburau atunci Biserica.

Din cauza unor neînţelegeri, în scurtă vreme, Sfântul a părăsit, însă scaunul patriarhicesc şi s-a retras în singurătate, unde până la sfârşitul vieţii sale, multe scrieri şi poeme de viaţă duhovnicească, de teologie pe înţeles şi de poezie creştină a lăsat Bisericii.

În teologia lui, Biserica Răsăritului şi-a văzut tălmăcită propria ei teologie despre taina Sfintei Treimi şi, iată de ce, ea îl cinsteşte pe Sfântul Grigorie, ca pe teologul ei cel mai de seamă.

Şi aşa, trăindu-şi credinţa şi tălmăcind pe Dumnezeu şi tainele Lui oamenilor, Sfântul Grigorie s-a mutat la Domnul, la 25 ianuarie, în anul 389.

Întru această zi, pomenirea Sfântului episcop Bretanion al Tomisului (Vetranion) strălucit episcop din secolul al IV-lea.

Despre viaţa şi activitatea acestuia au rămas destul de puţine ştiri. Se ştie însă sigur că el păstorea Biserica tomitană şi a întregii provincii Sciţia (Dobrogea), în vremea când pe tronul imperial al Constantinopolului se afla împăratul Valens. Venit în părţile Dunării de Jos cu prilejul unor războaie purtate cu barbarii goţi, acesta a poposit în anul 369 la Tomis, unde a fost întâmpinat de ierarhul tomitan în catedrala oraşului.

Întâlnirea aceasta, relatată de istoricii bisericeşti Sozomen şi Teodoret al Cyrului, este momentul sigur al intrării episcopiei Tomisului în istorie.

Evenimentul mai prilejuieşte constatarea că Biserica tomitană era condusă de ierarhi destoinici, apărători ai credinţei ortodoxe formulate la primul Sinod Ecumenic de la Niceea (325).

Istoricii de mai sus relatează că Valens, care era un aprig susţinător al ereziei ariene, a venit la Tomis şi, intrând în catedrala oraşului, a încercat să-l determine pe episcopul Bretanion să îmbrăţişeze credinţa rătăcită: "Şi era acolo popor mult, aproape tot oraşul, fiindcă voia să-l vadă pe împărat, bănuind că se va întâmpla şi ceva deosebit.

Însă Bretanion, plin de credinţă, şi-a aprins cugetul cu râvna dumnezeiască şi a discutat cu mult curaj în faţa stăpânitorului, apărând dogmele Sinodului de la Niceea, asemănându-se dumnezeiescului David, care a zis: "Grăit-am întru mărturiile Tale înaintea împăraţilor şi nu m-am ruşinat"(Psalmi 118,46). După aceea l-a părăsit pe împărat mergând în altă biserică, iar poporul l-a urmat".

Istoricul Sozomen dă şi amănuntul că Valens, "părăsit acolo, a suportat cu greu această înfruntare şi prinzându-l pe Bretanion a poruncit să fie trimis în exil, dar nu după mult timp l-a readus la locul său."

Motivul restabilirii episcopului în drepturile sale a fost, după Sozomen, teama împăratului de o revoltă a poporului, fiindcă ştia că "locuitorii ţinutului sunt viteji din fire şi prin poziţia locurilor necesari lumii romane, fiind aşezaţi ca un zid în faţa presiunii barbarilor".

Din cele relatate de acest istoric bizantin, deducem că Bretanion trebuie să fi fost de mai multă vreme în fruntea episcopiei Tomisului, fiindcă poporul se simţea legat de el încât n-a ezitat să-l părăsească pe împărat şi să meargă cu episcopul în altă biserică.

Comportarea aceasta a creştinilor este cu atât mai semnificativă cu cât trebuie să ne imaginăm că vizitele împărăteşti în oraşele de graniţă, cum erau şi cele din Sciţia, nu reprezentau evenimente curente în viaţa de atunci a imperiului, şi, pe de altă parte, că împăraţii dispuneau de puteri discreţionare în deciderea pedepsei lor împotriva celor care li se opuneau.

În confruntarea dintre ierarhul tomitan şi Valens, constatăm, deci, că primul a ieşit biruitor faţă de cel de al doilea. Istoricul citat îşi încheie relatarea cu următoarele consideraţii: "În acest chip, Bretanion s-a arătat mai puternic decât zelul stăpânitorului; era de altfel un bărbat destoinic şi renumit prin virtutea vieţii sale, după cum mărturisesc chiar sciţii (locuitorii Sciţiei) înşişi".

Teodoret al Cyrului aminteşte şi el că Bretanion strălucea prin tot felul de virtuţi şi că păstorea ca arhiereu peste cetăţile întregii Sciţii". Curajul şi virtuţile care-i împodobeau viaţa l-au impus în faţa poporului în aşa măsură, încât nici chiar împăratul bizantin n-a putut să-l persecute prea mult timp. Bretanion a fost foarte iubit şi respectat de credincioşii săi, el numărându-se printre acei păstori

sufleteşti despre care Sozomen spune că "dacă se întâmpla ca Bisericile să fie bine conduse de oameni îndrăzneţi, poporul nu-şi schimba credinţa de mai înainte". Desigur, istoricul bizantin se referă aici la statornicia în vechea credinţă niceeană (ortodoxă).

Alte ştiri despre viaţa şi activitatea sfântului ierarh tomitan le dobândim din evenimentele legate de mucenicia Sfântului Sava de la Buzău şi de trimiterea moaştelor sale în Capadocia, la cererea marelui Vasile.

Unii învăţaţi consideră că actul martiric al Sfântului Sava a fost scris de Bretanion sau de oamenii din imediata lui apropiere şi că Sfântul Vasile i se adresează episcopului tomitan în legătură cu aceasta şi cu primirea moaştelor în Capadocia, în scrisorile sale cu numărul 164 şi 165.

Din citirea atentă a actului martiric al Sfântului Sava reiese însă că redactarea lui s-a făcut "pe pământ roman", unde fuseseră aduse moaştele din ordinul guvematorului Iunius Soranus de dincolo de Dunăre, "din ţara barbară". Acelaşi guvernator, care era capadocian de neam, trebuie să fi dispus şi redactarea actului martiric, fapt care a fost realizat de episcopul Bretanion sau de oamenii din jurul său. De altfel, limba în care e compus documentul este o greacă literară, care cu greu putem admite că se vorbea în mediu etnic atât de amestecat din stânga Dunării, unde predomina latina şi gotica. Această limbă era însă la ea acasă la Tomis, cetate de veche tradiţie greacă.

În afară de aceasta, autorul actului martiric se dovedeşte un om de aleasă formaţie teologică şi cu profunde cunoştinţe ale Sfintei Scripturi, elemente care ne duc cu gândul la Tomis, centru teologic atât de important în această vreme.

Există însă în Scrisoarea nr. 165 a Sfântului Vasile cel mare câteva amănunte care, credem, constitute dovezi clare în favoarea adresării ei lui Bretanion; totodată din aceasta se poate deduce participarea directă a episcopului tomitan la trimiterea moaştelor în Capadocia. Marele ierarh capadocian îl consideră pe adresantul scrisorii "un cetăţean al patriei sale, care întocmai ca o creangă înflorită din rădăcină nobilă a umplut cu fructele Duhului o ţară îndepărtată". Această "ţara îndepărtată" nu putea fi decât Sciţia, deoarece el se afla în inima imperiului şi nu părea nimănui - oriunde s-ar fi găsit - atât de inaccesibil. De altfel, în partea de început a scrisorii, Sfântul Vasile se plânge "de marea depărtare" dintre el şi adresant, care îi împiedică întâlnirea personală şi "împărtăşirea reciprocă a darurilor duhovniceşti". Destinatarul scrisorii este considerat mai departe "mlădiţă cu care patria mamă se poate mândri pe drept" şi motivul arătat pentru aceasta este faptul că "a reuşit în luptele pentru credinţă, arătându-se o bună moştenire a părinţilor.

Se pune acum întrebarea: cine a biruit în luptele pentru credinţă ? Nu Bretanion, care l-a înfruntat pe împăratul Valens, apărând dogmele de la Niceea ? Sfântul Vasilie scrie imediat mai departe: "Dar care este realitatea ta cea mai nouă ? Ai redat patriei sale un martir, care lucra atât de strălucit în ţara barbară cu tine, oferind ca un grădinar iscusit, ca răsplată primele fructe acelora care i-au dat lui sămânţa". Martirul trimis în patrie este Sfântul Sava, iar "ţara barbară" nu poate fi decât Goţia, adică nord-estul Munteniei şi sudul Moldovei.

Se surprind astfel două momente în Scrisoarea nr. 165 a Sfântului Vasilie. Primul este lauda pe care marele Părinte capadocian o aduce destinatarului pentru lupta în apărarea credinţei ortodoxe; al doilea este mulţumirea pentru trimiterea martirului în ţara sa natală. Cine putea fi acesta mai bine decât Bretanion? Lui i s-ar potrivi şi epitetul de "pios", pe care îl foloseşte Sfântul Vasilie în scrisoarea sa pentru adresant.

La toate acestea s-ar putea adăuga faptul că marele ierarh îşi încheie textul scrisorii cu cuvintele: "Te rog, aminteşte-ţi de rugăciunile tale şi de noi, cei care te iubim, rugându-te cu osârdie Domnului pentru sufletele noastre, ca să fim vrednici să slujim lui Dumnezeu, pe calea poruncilor Lui, pe care ni le-a dat spre mântuirea noastră".

După sosirea moaştelor Sfântului Sava în Capadocia, a actului martiric şi a unei scrisori însoţitoare, Sfântul Vasilie se adresează din nou cu o scrisoare de mulţumire: este Scrisoarea nr. 164 prin care mulţumeşte expeditorului care i-a scris cu cea mai frumoasă dragoste, "dintr-o ţară îndepărtată" (aceeaşi expresie ca mai sus, în Scrisoarea nr. 165) şi totodată i-a trimis pe un martir "din ţara barbară, de dincolo de Dunăre". Credem că cel mai indicat în expedierea scrisorii şi a moaştelor a fost episcopul Bretanion al Tomisului, vecin cu "ţara barbară".

Putem oare concepe că în evenimentele legate de Sfântul Sava şi în care a fost implicat direct guvernatorul provinciei, Iunius Soranus, şi el capadocian de neam, Bretanion se va fi ţinut departe de ele ? Nu îşi aveau ambele personalităţi sediul în acelaşi oraş ? Nu erau asemenea lucruri, în primul rând, de competenţa ierarhului ? Se putea dezinteresa Bretanion de activitatea misionarilor din stânga Dunării, mai ales când aceştia erau în majoritate originari din Capadocia ?

De altfel, un argument în plus în favoarea identificării adresantului Scrisorilor nr. 164 şi 165 ale Sfântului Vasile cu Bretanion este amănuntul, dat de ilustrul arhiepiscop, că scrisoarea primită de el cuprindea ştiri despre Eutihie, misionar şi martir capadocian în mediul gotic. Nu erau goţii vecini cu eparhia lui Bretanion ?

În sfârşit, un ultim element cuprins în Scrisoarea 164 a Sfântului Vasilie care sugerează redactarea actului martiric de către Bretanion, sau de către cei apropiaţi lui, este faptul că marele Părinte află despre furia barbarilor, despre feluritele chinuri la care sunt supuşi mucenicii, despre statornicia lor în toate încercările din scrisoarea pe care el o numeşte "raportul tău". Este sigur că acest document conţine ştiri importante despre activitatea misionară la Dunărea de Jos şi despre suferinţele celor care o împlineau. Nimeni nu cunoştea mai bine aceste realităţi ca episcopul Tomisului.

În lumina acestor consideraţii putem afirma că Bretanion a fost în strânsă legătură cu Sfântul Vasilie cel mare, că a purtat cu el o corespondenţă şi că Scrisorile nr. 164 şi 165 i-au fost adresate de marele Părinte.

Activitatea misionară la Dunăre, de care Sfântul Vasilie se interesa, iar Bretanion era direct implicat în ea, i-a apropiat. În plus, amândoi erau capadocieni şi apărători ai Ortodoxiei, aşa cum fusese stabilită la primul Sinod Ecumenic de la Niceea. Obiectivele comune şi afinităţile sufleteşti i-au legat într-o strânsă colaborare şi prietenie.

Bretanion ne apare astfel nu numai ca primul episcop tomitean atestat sigur în documentar, ci şi cel dintâi care a făcut o legătură a Bisericii noastre cu unul dintre cei mai mari Părinţi ai creştinătăţii. Sfântul Vasilie lăuda sfinţenia, evlavia şi darurile duhovniceşti ale lui Bretanion. Din păcate nu s-au păstrat scrisorile de răspuns ale acestuia, ca să apreciem pregătirea teologică şi toate darurile sufleteşti ale ierarhului tomitan. Nu cunoaştem nici alte aspecte ale activităţii sale, practice ori spirituale. Este sigur însă că ele l-au impus în faţa poporului, că "viaţa sa strălucea prin tot felul de virtuţi" şi aceasta l-a ajutat să înfrunte tot felul de pericole.

Împodobit cu atâtea calităţi, plin de credinţă şi neînfricat păstor duhovnicesc, Bretanion a condus Biserica Tomisului până aproape de anul 381, când a închis ochii în ziua de 25 ianuarie, părăsind astfel viaţa pământească pentru cununa vieţii veşnice, pe care a bine meritat-o.

Credincioşii eparhiei l-au păstrat în amintirea şi dragostea lor, sărbătorindu-l în fiecare an cu mare evlavie.

Iar urmaşul său, tot un ierarh destoinic (poate unul dintre ucenicii săi), a mers la Constantinopol la cel de-al doilea Sinod Ecumenic, ca să apere, ca şi el, dreapta credinţă a Bisericii în Duhul Sfânt.

Întru această zi, cuvânt al Sfântului Grigorie, papă al Romei, despre primirea de străini.

Un oarecare om bogat slujea cu mare osârdie, împreună cu toată casa lui, oaspeţilor, că, în fiecare zi, aducea străini la masa sa. Şi într-o zi, a venit un străin, împreună cu mulţi alţii, şi l-a dus şi pe acesta la masa sa. Însă, când a vrut, după obiceiul smereniei sale, să-i toarne apa pe mâinile lui şi s-a întors să ia ibricul cu apă, îndată nu l-a mai văzut pe acela, pe ale cărui mâini voia să toarne apa. Şi făcându-se lucrul acesta, se mira omul singur întru sine.

Dar în noaptea aceea, i-a zis lui Domnul, în vis: "În celelalte zile M-ai primit, adică, prin fraţii mei mai mici, iar în ziua de ieri, pe Mine Însumi M-ai primit. Deci, la judecata cea viitoare, se va zice ţie: Cele ce aţi făcut unuia din aceşti mai mici ai Mei, acelea Mie le-aţi făcut."

Iată, dar, mai înainte de judecată, că Domnul arată că, atunci când este primit prin fraţii Lui mai mici, atunci ne socoteşte pe noi ca pe cei ce-L primesc pe El Însuşi. Şi noi, dar, să nu ne lenevim spre primirea de străini.

Socotiţi, fraţilor, cât de mare este lucrul primirii de străini. La mesele voastre, pe Hristos primiţi-L, ca şi voi să fiţi primiţi de El la ospăţul cel veşnic. Daţi, acum, străinului Hristos, la primirea de străini, ca şi El, pe voi, la ziua Judecăţii, nu ca pe nişte străini să vă ştie, ci ca pe cei apropiaţi ai Săi, în Împărăţia Sa să vă primească.

Întru această zi, cuvânt al aceluiaşi Sfânt Grigorie, despre moartea drepţilor.

Ne spunea nouă Sfântul Grigorie: "A fost, zicea, un oarecare rob, pe care mulţi din voi, împreună cu mine, îl ştiu şi era sărac în viaţa lumii acesteia, iar cu faptele bune era bogat. Pe acesta îl cuprinsese o boală grea şi lungă, încât nu putea niciodată să se scoale de pe patul său, nici să stea, nici să se întoarcă pe altă parte, nici nu putea să-şi ducă mâinile sale la gură. Însă maica lui şi fraţii îi erau lui de slujbă, şi cele ce-i dădeau lui creştinii, pentru Dumnezeu, pe acelea toate, cu mâinile maicii sale şi ale fraţilor lui le împărţea la săraci. Carte nu învăţase, dar îşi cumpărase cărţi şi cei ce-l cercetau, pentru Dumnezeu, aceia îi citeau şi el, ascultându-i, se mângâia în boala sa şi lăuda pe Dumnezeu în toate ceasurile şi vremile.

Iar când i s-a apropiat lui ceasul, ca să se ducă din viaţa aceasta, în vremea mutării sale, a început a cânta şi a slăvi pe Dumnezeu; încă şi pe cei ce veneau atunci la dânsul, îi îndemna să cânte împreună cu dânsul.

Iar o dată, după ce au început să cânte cu el, a strigat zicând : "Tăceţi, tăceţi, au nu auziţi cât de mari laude grăiesc în ceruri ?"

Şi întru acel ceas, acel sfânt suflet s-a luat din trup de îngeri. Şi toţi s-au umplut de bună mireasmă din trupul lui şi au cunoscut toţi că primit este la ceruri sufletul lui.

Deci, aceasta vă rog eu pe voi, fraţilor, să cunoaşteţi ce vom lua, la Judecata cea înfricoşătoare, noi, dacă vom slăbi în fapte bune, de vreme ce acest sărac, fără de mâini, a putut să împlinească poruncile Domnului. Au nu ne va arăta atunci Domnul, împotriva noastră, pe apostoli, care au adus mulţimi de credincioşi în Împărăţie, împreună cu dânşii ? Au nu ne va arăta nouă împotrivă pe mucenicii, care şi-au vărsat sângele lor pentru Dânsul ? Iar noi ce vom zice atunci, când pe acest rob, de care am vorbit, îl vom vedea mântuit ?

Drept aceea, acestea le grăiesc, îndemnându-vă pe voi ca să faceţi fapte bune, ca să fim şi noi părtaşi moştenirii acestora şi Împărăţiei cerurilor să ne învrednicim, întru Hristos Iisus, Domnul nostru."

Întru această zi, cuvânt din Everghitinos, despre faptul că se cuvine pururea a ne aduce aminte de moarte şi de judecată.

Trei lucruri sunt, pe care cu anevoie le câştigă omul şi acestea păzesc toate faptele bune: plângerea, a plânge pentru păcatele sale şi a avea înaintea ochilor moartea sa. Că cel ce gândeşte în toate zilele şi zice întru sine: "Numai astăzi mai am a fi în lume," niciodată nu va greşi înaintea lui Dumnezeu. Iar cel ce aşteaptă a trăi multă vreme, cu multe păcate se va acoperi.

Celui ce se găteşte a da seamă înaintea lui Dumnezeu pentru toate lucrurile sale, Dumnezeu se îngrijeşte a-i curăţi toată calea lui de păcat. Iar cel ce defaimă şi zice : "Cine ştie când voi ajunge acolo," acela locuieşte în răutăţi.

Mai înainte de a face orice lucru, în fiecare zi, adu-ţi aminte unde eşti, şi unde ai a merge, când vei ieşi din trup. Şi, să nu te leneveşti de sufletul tău nici o zi; ia aminte la tine, ca de-a pururea să pomeneşti şi să ai înaintea ochilor moartea şi veşnicile munci şi pe cei ce acolo se muncesc şi se chinuiesc şi, ca pe unul dintre aceia pe tine să te socoteşti, mai vârtos decât ca pe unul dintre cei vii.

Vai nouă că, vrând a ne muta de pe pământul în care păcătuim, ne facem griji îndelungate pentru lucruri pământeşti şi stricăcioase. Şi, în vremea neiertatei noastre duceri de aicea, nu ne învrednicim a aduna nici un lucru.

Vai nouă, că vom suferi întrebare, la înfricoşătorul Judecător, pentru toată fapta cea din viaţa pământească şi pentru tot cuvântul deşert şi pentru toate relele amintiri şi necurate şi pentru toate aducerile aminte ale sufletului.

Şi, iată, ca nişte nevinovaţi, în toată vremea vieţii noastre suntem, fără de grijă de sufletele noastre. Pentru aceasta ne aşteaptă pe noi, acolo, focul cel nestins al gheenei şi întunericul cel mai dinafară şi viermele cel neadormit şi plângerea şi scrâşnirea dinţilor şi veşnica ruşine, înaintea a toată zidirea, cea de sus şi cea de jos.

Vai nouă, că acele şi înţepăturile muştelor, ale trântorilor şi ale albinelor nu le răbdăm, iar de balaurul care ne muşcă în fiecare zi, care, ca într-o sorbitură, ne înghite pe noi, şi care ne străpunge peste tot cu boldurile veninoase ale morţii, de loc nu ne îngrijim şi nici să fugim de dânsul, nu voim. Şi, atunci, cum, oare, vom putea suferi înfricoşatele şi nesfârşitele munci ?

Dumnezeului nostru slavă, acum şi pururea şi în vecii vecilor ! Amin.

Poem autobiografic – Despre viaţa sa

II, I, 11[24]

Intenţia cuvântului meu e aceea de a istorisi calea relelor sau reuşitelor mele, fiindcă unii ar putea vorbi despre unele, alţii despre altele, după cum le este, socot, înclinarea lor. Căci voinţa nu e un criteriu sigur. Dar metrul poetic e un leac al durerii, deopotrivă o educaţie şi o dulceaţă pentru tineri, un îndemn desfătător. Dar cuvântul meu este adresat vouă, celor care o vreme aţi fost ai mei, dar acum sunteţi ai altuia, câţi aveţi acelaşi gând cu mine sau câţi aveţi un gând fals, căci toţi îmi sunteţi dragi mie, celui ce vieţuiesc în tăcere. Bărbaţi, care sunteţi ochiul slăvit al lumii, care locuiţi, cum văd, o a doua lume, îmbrăcaţi fiind cu podoaba pământului şi a mării, noua Romă, scaun al altor oameni nobili, cetate a lui Constantin şi stâlp al imperiului, ascultaţi, bărbaţi, un bărbat care nu minte niciodată şi a suferit multe în multe întorsături ale lucrurilor, din care îi vine şi cunoaşterea sporită!

[24] *Peri ton heautou bion* (*De vita sua*); PG 37, 1029 -1166. Ed. critică comentată a lui Christoph Jungck: GREGOR VON NAZIANZ, *De vita sua*, Heidelberg, 1974, mi-a fost procurată prin amabilitatea dlui Ioan Moga, căruia îi mulţumesc şi pe această cale. ***Acest mare poem autobiografic şi apologetic în acelaşi timp – unica autobiografie din literatura antică – a fost scris de Grigorie după retragerea sa definitivă la Arianz în etape succesive după 381 şi până în 389.*** Cele 1949 de versuri se grupează după următorul plan:

- 50 – *Prolog*

- 51- 551 – **I. *Epoca dinainte de chemarea la Constantinopol***
- 51-100: origine şi copilărie
- 101-110: tranziţie
- 111-210: călătoria la Atena, furtuna
- 211-236: studiile la Atena
- 237-276: întoarcerea acasă
- 277-336: căutarea unei vieţi potrivite
- 337-385: preoţia şi greutăţile successive
- 386-485: episcop al Sasimei
- 486-525: fugă şi reîntoarcere
- 526-551: scurtă activitate la Nazianz; retragerea la Seleucia
- 552-1918 – **II. *Activitatea la Constantinopol***
- 552-561: tranziţie
- 562-606: al doilea prolog: situaţia în capital
- 607-651: agitaţia apolinaristă
- 652-727: depăşirea primelor obstacole
- 728-1112: intrigile lui Maxim cinicul
- 1113-1272: succes în lupta pentru Ortodoxie
- 1273-1395: instalarea la biserica Sfinţii Apostoli
- 1396-1505: activitatea după biruinţa Ortodoxiei
- 1506-1918: Sinodul de la Constantinopol
- 1506-1545: deschidere; Grigorie arhiepiscop al Constantinopolului
- 1546-1702: disputele legate de succesiunea lui Meletie al Antiohiei
- 1703-1796: retragerea lui Grigorie din Sinod
- 1797-1918: demisia
- 1919-1949 – *Epilog*

Toate sfârşesc; chiar şi cele bune şi frumoase cu timpul sfârşesc. Nimic sau puţin rămâne, ca atunci când pământul e spălat de revărsarea unei ploi puternice şi tot ceea ce rămâne în urmă e pietrişul. Nu e un lucru mare dacă spun lucrurile ce se întâmplă cu cei mulţi care nici odinioară nu erau în cinul celor buni, umblând ca nişte oi cu capul plecat în jos. Noi suntem acel torent cumplit şi repede; ordinea noastră e destrămată, o spun plângând cu jale, noi câţi şedem nu frumos pe scaune înalte, prezidând [ca episcopi] poporul, învăţători ai binelui, cărora ne-a fost hărăzit să hrănim sufletele cu hrană dumnezeiască, flămânzim noi înşine. Medici ai patimilor, suntem cadavre fermentând de boli nenumărate, călăuze pe căi abrupte, pe care nici n-am călăuzit pe cineva nici n-am umblat încă. A nu urma lor este structura cea mai concisă a mântuirii şi învăţătura cea mai iscusită în a atinge ţinta; fiindcă altarul e acuzarea purtării lor, grilajul lui despărţind nu vieţile, ci trufiile lor.

Ce anume m-a făcut să dau cuvântului aceste lucruri – căci nu-mi place să ţin multe rapsodii în zadar -, să asculte toţi, şi cei de acum şi cei ce vor veni mai pe urmă. Dar e nevoie să-mi povestesc peripeţiile puţin mai dinainte, chiar dacă ar trebui să lungesc cuvântul, ca să n-aibă putere împotriva noastră cuvintele minciunii. Căci celor răi le place să atribuie cauzele relelor pe care le fac ei înşişi celor ce le suportă, ca să le facă şi mai mult rău cu minciunile lor, iar ei să scape de învinuiri. Acesta să fie dar prologul cuvântului meu.

Am avut un părinte foarte frumos şi bun, bătrân, simplu la purtare, cu viaţă aşezată, un adevărat patriarh, al doilea Avraam, fiind, nu părând, un om excelent, dar nu în felul de acum; fusese mai înainte prietenul rătăcirii [25] *Aluzie la faptul că multă vreme Grigorie cel Bătrân a ţinut de erezia ipsistarienilor.)*, dar mai apoi s-a făcut prietenul lui Hristos, după care a ajuns păstor şi tăria păstorilor.

Iar mama, ca să fiu scurt, soaţă pe potrivă a unui asemenea bărbat şi de aceeaşi greutate morală, încă dinainte foarte evlavioasă din părinţi evlavioşi, femeie la trup, dar mai mult decât un bărbat prin purtare; amândoi erau pe buzele tuturor prin viaţa lor deopotrivă. Ce anume este evident prin aceasta? Cum îmi voi demonstra cuvântul? Pe ea, de care am vorbit, o voi chema martoră, pe cea care m-a născut, gură a adevărului, obişnuită mai degrabă să ascundă ceva din cele evidente decât să facă publice cele ascunse de dragul slavei; căci o conducea frica, un mare învăţător. ***Dorind ea să vadă în casă un prunc de parte bărbătească*** [26] *Grigorie cel Bătrân şi Nonna aveau deja o fiică: pe Gorgonia.)*, ***lucru drag multora, s-a adresat lui Dumnezeu şi L-a rugat să-i împlinească dorinţa*** [cf. 1 Rg 1, 10-11].

Iar pentru că avea o fire năvalnică, îl face dar pe cel pe care cerea să-l primească dând din râvnă darul însuşi. Prin urmare, nu păcătuieşte prin rugăciunea ei dragă, ci în chip de preludiu propice îi vine o vedenie care purta în ea umbra celor cerute, căci i se arată limpede chipul şi numele meu; iar harul nopţii s-a făcut faptă. Căci m-am născut lor eu. Iar dacă sunt demn de această rugăciune, acesta e darul lui Dumnezeu Care l-a dat, dar dacă sunt detestabil, atunci e păcatul meu. Deci aşa am venit în această viaţă, amestecat cu lutul – vai mie, nenorocitul! – şi în compunerea de care suntem stăpâniţi sau pe care cu anevoie o stăpânim; am primit totuşi această naştere ca pe o arvună a oricărui lucru foarte bun, căci nu este îngăduit să fim nerecunoscători. ***Dar de cum am venit, îndată am ajuns şi străin cu înstrăinarea cea bună; căci am fost înfăţişat lui Dumnezeu ca un miel sau un viţel drag, jertfă nobilă şi cinstită cu raţiune, pentru că-mi este greu să spun ca un nou Samuel [1 Rg 1, 28], afară numai dacă m-aş uita la dorinţa celor ce m-au dăruit.***

Crescut din faşă în toate cele bune – căci avem de-acasă cele mai bune modele – aveam deja sfiala bătrâneţii şi, puţin câte puţin, mi se strângea ca un nor din nor râvna de cele mai bune. ***Înaintam având drept tovarăşă de alergare raţiunea, mă bucuram de cărţile care pledau pentru Dumnezeu şi-i frecventam pe bărbaţii cu purtarea cea mai bună.***

Acestea sunt deci astfel. Pentru celelalte însă nu ştiu ce cărare să croiesc cuvântului. Să ascund oare lucrurile minunate spre care m-a împins Dumnezeu luând drept cel mai bun început râvna mea – căci aşa ştie El să ne tragă spre mântuire -, sau să mă pun în mijloc grăindu-le cu înflăcărare? Primul lucru înseamnă nerecunoştinţa, al doilea nu e în afară de înfumurare. Mai bine este a tăcea – căci îmi e de ajuns că le ştiu eu -, ca nu cumva cele de acum ale mele, şi care sunt mult lipsite de râvna de odinioară, să nu pară că sunt în luptă cu cuvântul acesta. Voi face deci cunoscut celor mulţi ce este necesar.

Fiind încă imberb, mă poseda o dragoste fierbinte de literatură. Căci căutam să vin în ajutor literaturii neautentice cu o literatură adevărată, ca să nu se înalţe cei ce nu învaţă nimic altceva decât limbuţia deşartă şi goală ce stă în zgomote făcute din gât, şi să n-am nevoie de sofisme împletite. Nu mi-a venit nicicând în minte să pun ceva înaintea educaţiei mele [creştine]. Dar ceea ce păţeşte veşnic înflăcărarea tinerilor smucită uşor de porniri dezordonate ca un mânz plin de înfocare ce se avântă pe drumuri, acestea am păţit şi eu.

Căci cu totul în afara timpului prielnic, când marea nu mai era blândă – cunoscătorii spun că o anume coadă a [constelaţiei] Taurului [27] *Luna noiembrie, periculoasă pentru navigaţie prin furtunile ei. Călătoria a avut loc în anul 350.)* nu e lipsită de primejdii, şi că a pleca atunci cu corabia pe mare e un lucru cutezător, nu înţelept -, lăsând eu atunci Alexandria – căci şi de acolo îmi strânsesem o parte din educaţia literară -, străbăteam marea drept spre Elada.

Trecând pe lângă coastele Ciprului, o dezlănţuire năprasnică de vânturi a izbit nava şi toate: pământ, mare, eter, cerul întunecat, erau o noapte adâncă; tunetele fulgerelor răsunau cu zguduiri; lemnăria trosnea când pânzele erau umflate de vânt, catargul se clătina iar cârma nu mai avea nici o putere, căci mânerele ei erau smulse cu forţa din mâini; cala se umplea de apa ce se ridica mai înaltă ca un zid. Se înălţau strigăte amestecate şi pline de tânguire ale marinarilor, vâslaşilor şi comandanţilor lor, domnilor şi pasagerilor care strigau cu un glas pe Hristos, între care erau şi câţiva care nu-L cunoscuseră mai înainte pe Dumnezeu; căci frica e o învăţătură foarte oportună. Dar răul cel mai cumplit între toate era că nava rămăsese fără apă [de băut], căci îndată ce nava începuse să se clatine, butoaiele s-au spart şi şi-au vărsat în adânc dulcea lor comoară. Foamea, furtuna şi vânturile se întreceau să ne omoare. *Dar Dumnezeu a găsit o dezlegare grabnică a acestei situaţii. Căci nişte negustori din Fenicia, apărând*

pe neaşteptate, măcar că erau înfricoşaţi şi ei, aflând din rugăminţile noastre puterea primejdiei, şi evitând ciocnirile sprijinindu-se de prăjini şi de mâini – căci erau puternici – ne-au salvat din valuri deja morţi ca pe nişte peşti scoşi din mare sau ca un opaiţ care moare nefiind alimentat. Marea însă a continuat să fie sălbatică mugind încă multe zile împotriva noastră, fără ca noi cei care pluteam să ştim unde ne duc multele ei răsuciri, nici să vedem vreo mântuire de la Dumnezeu. Şi deşi toţi se temeau de moartea comună, ***eu eram în ascuns cel mai înfricoşat dintre ei; căci eram înstrăinat prin apele omorâtoare de străini [ale mării] de apele curăţitoare [ale Botezului] prin care ne îndumnezeim. Aceasta era durerea mea, acesta era necazul meu. De aceea, întinzându-mi mâinile, scoteam strigăte care întreceau vuietul tare al valurilor, rupându-mi haina şi zăcând aplecat în faţă nenorocit. Iar lucru care nu e poate credibil, dar e cu totul nemincinos, lăsându-şi necazul lor, toţi îşi uneau cu mine strigătele de rugăciune, plutind evlavioşi în relele comune şi sufereau astfel împreună cu pătimirile mele.***

Şi Tu, Hristoase al meu, ai fost atunci Mântuitor mare, Tu Care şi acum mă eliberezi din valurile vieţii ([28] *Aluzie la eliberarea lui Grigorie din agitaţiile şi intrigile care au însoţit episcopatul său în Constantinopol între 379-381.)*! ***Căci atunci când nu-mi mai rămânea nici o speranţă bună, nici insulă, nici uscat, nici vârf de munţi, nici foc de semnalizare, nici stele călăuze pentru navigatori, nici ceva mic, nici ceva mare din cele văzute, ce să mai plănuiesc? Ce ieşire să aflu din greutăţile mele? Disperând de toate cele de jos privesc spre Tine: viaţa, răsuflarea, lumina, tăria, mântuirea mea, care înfricoşezi şi loveşti, surâzi blând şi vindeci, împletind pururea în cele contrare şi cele de folos. îmi aduceam aminte de toate minunile Tale dinainte, prin care cunoaştem mâna Ta cea puternică, când marea s-a despicat şi Israel a trecut prin mijlocul ei*** [Iş 14, 21 sq.], ***duşmanii au fost învinşi de înălţarea mâinilor*** [Iş 17, 10 sq.], ***egiptenii au fost loviţi de plăgi, împreună cu conducătorii provinciilor lor, creatura a fost robită, zidurile s-au prăbuşit la glasul trâmbiţelor şi la înconjurul poporului*** [Ios 6, 20], şi, adăugând la cele strigate odinioară, spuneam: ***„Al Tău am fost înainte şi sunt şi acum. Mă vei primi de două ori, avuţie scumpă Ţie, dar al pământului şi al mării, închinat Ţie atât de făgăduinţa mamei, cât şi de frica mea nemăsurată. Pentru Tine voi trăi, de voi scăpa de acest îndoit pericol*** (*[29] De pierderea vieţii în furtună şi de moartea nebotezat.*). ***Dacă mă laşi, vei pierde un adorator. Iată-mă acum ucenic al Tău în furtună. Alungă-mi somnul sau apropie-Te şi opreşte-mi frica!”*** Acestea le-am spus şi răzmeriţa valurilor a încetat, marea s-a domolit şi nava plutea uşor. Şi acesta a fost un rezultat al făgăduinţei mele; căci întreg echipajul şi pasagerii au plecat crezând în Hristos primind de la Dumnezeu o îndoită mântuire (*[30] A trupului şi a sufletului.)*. Şi depăşind Rodosul, navigând cu vânt favorabil, am ajuns în portul Egina; căci nava era egineză.

După care a venit Atena şi studiile. Alţii să spună aici, şi întâi de toate cei ce cunosc adevărul, cum petreceam în frica lui Dumnezeu; şi cum, fiind în floarea tinereţii şi în năvala îndrăznelii, în vreme ce alţii erau ca înţepaţi de tăun cu tovărăşiile lor, noi duceam astfel o viaţă liniştită – ca un izvor de ape dulci în ape amare, cum se crede *([31] Aluzie la mitul antic al lui Alfeu şi Aretusa.)*-, nelăsându-ne târâţi de cei ce duceau spre vătămare, ci trăgându-ne noi înşine prietenii spre cele mai bune. ***Căci şi în aceasta mi-a făcut bine Dumnezeu, căci m-a unit cu un bărbat prea înţelept, unic prin viaţă şi mai presus de toţi prin cuvânt. Cine e acesta? Dar îl cunoaşteţi foarte bine: era Vasile, marele folos al vieţii de acum. Cu acesta aveam în comun studiul, acoperişul şi gândurile. Iar dacă trebuie să mă laud, eram o pereche nu neînsemnată în Elada, căci toate le aveam comune şi un singur suflet lega două trupuri distincte. Ceea ce ne unea îndeosebi era aceasta: Dumnezeu şi dorul de cele mai bune. Căci de când am ajuns la atâta încredere încât să ne spunem şi adâncurile inimii, eram legaţi unul de altul de un dor şi mai mare; întrucât comunitatea în intenţii era garanţia creşterii în comun. Ce ne mai lipsea? Patria şi modelele de viaţă. Căci petrecusem deja mult timp în studii; aveam deja aproape treizeci de ani. Şi atunci am cunoscut ce dor şi ce părere aveau despre noi colegii noştri. Sosise vremea plecării şi era multă durere. Era nevoie de îmbrăţişări şi de triste cuvinte de adio şi de aprindere a amintiri.*** De-abia i-am cedat însă [lui Vasile] cu de-a sila, pentru că spunea multe motive pentru plecare. Chiar şi acum mă năpădesc lacrimile când îmi aduc aminte de tulburarea de atunci. Toţi: străini, obişnuiţi, congeneri, învăţători, mă înconjurau cu multă grabă, cu jurăminte şi vorbe îndurerate, amestecând în ele şi o anume violenţă – căci iubirea îi făcea să îndrăznească şi aceasta – şi mă ţineau strâns zicând că, orice s-ar întâmpla, nu-mi vor da drumul să plec – căci nu se cade ca Atena să piardă asemenea lucruri de preţ ca noi – atribuindu-mi prin vot întâietate în elocvenţă; până că aproape m-au înduplecat – căci trebuia să fi un om stejar să reziști atâtor lamentaţii şi discursuri -, dar nu desăvârşit; căci mă atrăgea patria care prin credinţă era aproape întâia sub soare şi în care se puteau vedea filozofarea lucrurilor frumoase *([32] Philosophein ton kalon; asceza şi contemplaţia creştină.)* şi nişte părinţi osteniţi de bătrâneţe şi de timp.

Deci, după ce am rămas puţin timp în Atena, am plecat ceva mai târziu de aici în ascuns. Am venit acasă, mi-am arătat elocinţa, am împlinit dorinţa celor ce-mi cereau aceasta ca pe o datorie. Căci cuvântul meu nu era făcut din bătăi din palme şi aplauze, nici din linguşeli şi inflexiuni, de care se bucură sofiştii într-o mulţime de tineri. ***Ci mai întâi mi-am propus să duc o viaţă filozofică, să închin lui Dumnezeu între celelalte şi ostenelile elocinţei, ca aceia care şi-au lăsat câmpurile oilor sau şi-au strâns aurul în adâncurile mării.*** Şi, cum spuneam mai înainte, m-am prins în dans cu prietenii. Acestea erau ca nişte exerciţii pentru întreceri sau ca nişte rituri preliminarii înaintea unor misterii mai mari.

Aveam însă nevoie de sfaturi bărbăteşti. Şi atunci am şezut în tribunalul prietenilor, îndemnători ai gândurilor mele autentice. Un vârtej cumplit domnea în cugetul meu pe când căutam ce e mai bun în cele mai bune. Să arunc în adâncuri cele ale trupului hotărâsem de mult şi îmi plăcea mult. Dar când priveam căile dumnezeieşti nu-mi era uşor să o găsesc pe cea mai bună. Căci altul e binele sau răul pentru alţii, cum se arată peste tot când e vorba de acţiunile ce trebuie făcute. Acest lucru mi se părea a fi asemenea cuiva care se gândeşte să facă o călătorie; scăpasem de navigare şi de chinurile mării, dar eram pe urmele căii cele mai uşor de parcurs. ***Aveam în minte pe [Ilie] Tesviteanul şi marele Cârmei [3 Rg 18], sau hrana lui străină, averea Inaintemergătorului: pustia [Mt 3, 1], şi viaţa simplă a fiilor lui Ionadav [Ir 35, 6-8]. Dar iarăşi mă stăpânea dorul cărţilor dumnezeieşti şi lumina Duhului întru contemplarea Cuvântului – lucru care nu e al pustiei nici al liniştirii -; până ce înclinând adeseori de ambele părţi, în cele din urmă petrec în acest mod în dorurile mele şi rătăcirea minţii s-a oprit oarecum***. Căci văzându-i pe cei pe care-i delectează viaţa activă că sunt utili celor în mijlocul cărora trăiesc, dar lor înşişi sunt inutili şi răscoliţi de rele care învolburează obiceiul lin; iar pe cei ce sunt în afara acestora fiind oarecum mai stabili şi privind spre Dumnezeu cu minte liniştită, dar utili numai lor înşişi cu o afecţiune strâmtă şi trăind o viaţă neobişnuită şi aspră, ***am ajuns la o viaţă de mijloc între pustnici şi căsătoriţi, luând de la unii reflecţia, iar de la alţii utilitatea. La care se adaugă mai mult recunoştinţa faţă de cei scumpi, adică faţă de părinţi, cărora le sunt dator.*** Am purtat de grijă şi am sprijinit cu toată puterea bătrâneţea lor – căci e lucru foarte evlavios a acorda prima cinstire după Dumnezeu părinţilor, de la care vine şi cunoaşterea lui Dumnezeu -, i-am dus de mână ca să-mi asigur o bătrâneţe primită, veselind o bătrâneţe; căci secerăm ceea ce semănăm. Acest lucru făcea parte din educaţia mea de filozof: nu aparenţa de a suferi viaţa dintâi, ci faptul de a fi, mai degrabă decât a părea, prieten lui Dumnezeu. Deci mi se părea că trebuie să am afecţiune şi faţă de cei activi cărora li s-a hărăzit de la Dumnezeu cinstea de a conduce popoarele în celebrările dumnezeieşti, dar mai mare îmi era dorul de cele monahale, deşi în aparenţă eram împreună cu mulţi; căci mănăstirea stă în modurile de comportare, nu în trupuri. Altarul era venerabil pentru mine, dar stăteam departe de el cum stă lumina soarelui de ochii bolnavi. În multele întorsături ale vieţii mele aş fi sperat totul mai degrabă decât să-l primesc pe acesta. Pe scurt, să nu spui nici un lucru mare, cât eşti om. Invidia doboară pururea înălţările. Nu trebuie să iei pentru aceasta drept exemplu nimic din afară, ci uită-te la mine. Căci celui ce cugetă aşa i se întâmplă o agitaţie cumplită.

Căci tatăl meu, deşi ştia foarte exact opinia mea, mişcat nu ştiu de ce anume, poate de afecţiunea paternă – căci afecţiunea unită cu autoritatea e un lucru formidabil -, ca să mă lege cu lanţurile Duhului şi să mă cinstească cu ce e mai bun, mă împingea cu de-a sila spre treapta a doua a scaunului său Episcopal (33

Grigorie cel Bătrân voia să-l facă pe fiul său episcop auxiliar.). Deci ***atât de mult m-a făcut să sufăr această tiranie – căci nu pot să o numesc altfel, să mă ierte Duhul dumnezeiesc, dar aşa stau lucrurile -, încât lăsând grămadă prieteni, părinţi, patrie, neam, ca boii muşcaţi de tăun am fugit în Pont punându-mi drept leac pe rană pe dumnezeiescul meu prieten.*** Căci acolo se nevoia împreună cu Dumnezeu învăluit de un nor ca un înţelept din vechime [(34] *Moise pe Sinai.)*, Vasile acesta, care acum e între îngeri [(35] *Vasile cel Mare murise pe 1 ianuarie 379 în vârstă de 49 de ani. Grigorie din Nazianz îi va rosti doi ani mai târziu un faimos cuvânt funebru.*). Cu aceasta mi-am muiat întristarea cugetului. Dar pentru că bunul părinte, istovit de bătrâneţe şi de dor, îşi ruga mult copilul să-i dea cinstirea ultimelor sale suflări, iar timpul îmi muiase necazul – cum nu trebuia -, iarăşi am alergat în prăpastie [(36] *Aşa descrie Grigorie întoarcerea acasă la Nazianz.)* temându-mă ca suspinul părintesc să nu prefacă afecţiunea pentru mine în blestem; fiindcă aşa este simplitatea înfuriată.

Dar, după un scurt interval de timp, a venit iarăşi o furtună cum nu se poate spune mai sălbatică. Şi nu e nimic rău a face cunoscute prietenilor toate. Fratele meu deţinea o funcţie publică – fratele meu!, o, răule, cât eşti de puternic! -; aceasta era vistieria publică. Iar în mijlocul exerciţiului funcţiei moare şi o mulţime de câini se ridică asupra banilor şi celor lăsate în urmă de cel mort. Servitori, străini, prieteni au jefuit toate. Căci cine nu taie stejarul atunci când cade? în ce mă priveşte, n-aş fi avut nicicând nevoie de vicisitudinile afacerilor; căci sunt o pasăre care zboară uşor. Era necesar însă să suport împreună cu bunul meu tată toate, şi cele utile şi cele contrare, făcându-mă părtaş al afacerilor, nu al banilor. Dar aşa cum cei ce n-au umblat mai întâi pe teren ferm, o dată ce alunecă, cad în adâncul prăpastiei, fără a mai fi stăpâni pe ei, aşa şi cu mine, după ce am gustat răul, mi s-a ridicat un lucru cumplit după altul. Odată – trec sub tăcere cele petrecute între timp ([37] *Aluzie la alegerea în 370 a lui Vasile ca episcop al Cezareei. O vreme Grigorie şi-a imaginat că Vasile dorise acest scaun din ambiţie lumească (cf. Scrisoarea 48).)*, ca să nu pară că rostesc un cuvânt de hulă împotriva bărbatului pe care acum am încetat a-l elogia – a venit la noi Vasile – vai mie, ce cuvinte!, dar le voi spune totuşi -; acesta era pentru mine un alt părinte, mult mai sever; pe acela [Grigorie cel Bătrân] trebuia să-l suport chiar dacă mă tiraniza, pe acesta [Vasile] însă nu era necesar să-l suport de dragul unei prietenii care aducea vătămare, nu eliberare de rele. *Nu ştiu dacă trebuie să-mi fac reproşuri mai degrabă mie însumi din pricina păcatelor cele multe care mă înspăimântau de multe ori, sau pe tine, cel mai bun între bărbaţi, din pricina înălţimii pe care ţi-a dat-o scaunul? în celelalte, în studiile din tinereţe, poate nu te-ai socotit superior, şi cu siguranţă odinioară chiar nu te-ai socotit; iar dacă te-ai fi socotit, probabil că un judecător imparţial dintre cei ce ne cunosc pe amândoi te-ar fi reţinut.* Ce ai păţit deci? Cum m-ai putut abandona atât de mult încât să piară din viaţă o lege a prieteniei care-i cinsteşte astfel pe prieteni? ***Ieri eram lei; astăzi eu sunt o maimuţă, iar pentru tine e***

puţin lucru să fi şi un leu. Dacă – voi spune acum un cuvânt înalt – aşa i-ai privit pe toţi prietenii, nu trebuia să mă fi privit aşa şi pe mine, pe care, înainte de a avea toate sub tine însuţi, umblând dincolo de nori, mă socoteai înaintea tuturor prietenilor. De ce fierbi, suflete? Ţine cu putere în frâu buiestrul! Dar să întoarcem cuvântul iarăşi înapoi la borna de plecare. Deşi în celelalte era cu totul în afara minciunii, acela [Vasile] era pentru mine un mincinos, pentru că mă auzise adeseori spunând că acum voi suporta toate, chiar dacă mi s-ar întâmpla lucruri încă şi mai rele, dar când părinţii mei vor lăsa viaţa aceasta, şi eu voi lăsa toate lucrurile ca să câştig ceva din viaţa fără familie, făcându-mă uşor cetăţean al oricărui loc [de pe lume]; deşi auzise acestea şi-mi lăuda cuvântul, totuşi el mă silea să urc pe scaunul unei episcopii, şi însuşi tatăl meu mi-a jucat a doua oară această festă (*[38] De Crăciunul anului 361 Grigorie cel Bătrân îl hirotonise cu forţa pe Grigorie preot în Nazianz.)*. Să nu te tulburi încă, până ce n-ai aflat totul. Dacă neprietenii mei s-ar fi gândit şi mai mult timp cum să mă necinstească n-ar fi găsit, socot, alt mod decât cel de acum. Doreşti să-l asculţi? Nu ţi-l vor spune oare toţi cărora lucrul nu li s-a părut a fi din cele drepte? Cum m-am purtat eu însumi cu prietenul meu ştie tot Pontul, ştie şi cetatea Cezareea şi toţi prietenii comuni. Căci ar fi meschin ca aceste lucruri să-mi facă reproşuri mie. Fiindcă acela care pătimeşte cele bune se cade să-şi aducă aminte de înseşi lucrurile bune pe care le-a pătimit, nicidecum de cel care i le-a făcut. Dar cum s-a purtat el cu mine să o arate convingător înseşi lucrurile.

Există o staţie la jumătatea şoselei ce traversează Capadocia, acolo unde aceasta se rupe în alte trei drumuri, fără apă, fără iarbă, nici măcar liberă, un cătun cumplit de respingător şi strâmt. Peste tot pulbere, zgomote şi case, târguri, suspine, perceptori, instrumente de tortură şi lanţuri, iar poporul ei format doar din oameni străini şi rătăcitori. Aceasta e Biserica sasimenilor mei! Acestora m-a dat cel care cu cei cincizeci de horepiscopi ai săi se simţea strâmtorat – ce suflet bun! – şi aici şi-a făcut un nou scaun [episcopal] în cazul când altul i l-ar răpi pe al său cu forţa. Căci eu îi eram cel dintâi între prietenii cei mai belicoşi, pentru că fusesem viteaz odinioară şi rănile binecuvântate nu erau ceva cumplit pentru mine. Pe lângă celelalte inconveniente enumerate de mine era şi acela că scaunul nu se putea ocupa fără vărsare de sânge, pentru că el era în mijlocul câmpului de luptă între doi episcopi rivali (*[39] Vasile al Cezareei, episcop al Capadociei I, şi Antim al Tyanei, episcop al Capadociei II.*) şi se dezlănţuise o încleştare cumplită, a cărei cauză era împărţirea patriei [provinciei natale] care organizase în ea două cetăţi metropole, mame de copii mici (*[40] În 371, împăratul arian Valens împărţise provincia Capadocia în două, pentru a reduce influenţa ortodoxă a lui Vasile al Cezareei. Gestul său de a-l face pe Grigorie episcop al Sasimei era un semn al voinţei de a apăra independenţa circumscripţiilor bisericeşti faţă de administraţia civilă.*).

Sufletele erau pretextul, cauza reală era iubirea de stăpânire; căci ezit să spun că au fost bogăţiile şi impozitele care zdruncină în chip nenorocit lumea întreagă. Ce ar fi fost aşadar drept să fac eu, pentru Dumnezeu? Să fiu mulţumit? Să primesc atacurile relelor? Să mă las aruncat într-un lucru prematur? Să mă fi sufocat în noroi? Să nu-mi pot stabili acolo un loc în care să-mi duc bătrâneţea fiind scos mereu cu forţa din adăpost? Să nu am nici măcar pâine care să o rup cu cel străin, hărăzit eu, un sărac, să conduc un popor sărac? Şi aceasta fără să văd nici măcar un simplu lucru pe care să-l realizez, ci numai relele de care sunt pline oraşele. Să văd doar spini, fără să strâng trandafiri, şi culegând drept roade doar lucruri cumplite, goale de cele bune? Cere-mi alt curaj, pe care-l vrei, iar pe acesta propune-l celor mai înţelepţi decât mine! Atena a cunoscut acestea: şi ostenelile comune ale studiilor şi viaţa sub un acelaşi acoperiş şi la aceeaşi masă, o singură minte, nu două, în amândoi – minunea Eladei! – şi gânduri de a arunca lumea cât mai departe de noi, iar noi să ducem o viaţă comună pentru Dumnezeu şi a ne dedica elocvenţa numai Logosului înţelept. Risipite sunt toate, aruncate la pământ, suflările vânturilor poartă vechile speranţe. Unde voi rătăci? Nu mă primiţi la voi, fiarelor sălbatice, căci pe cât mi se pare la voi fidelitatea e mai mare? Aşa stăteau lucrurile, ca să fiu scurt. Dar pentru că mi s-a încovoiat nu cugetul, ci gâtul, ce voi spune? De unde îţi voi putea înfăţişa durerea mea? Şi iarăşi pinteni pentru mine, iarăşi o fugă şi o alergare în munte ca să-mi fur o vieţuire dragă, desfătarea mea. Care-mi e câştigul? Fiindcă, după cum părea, nu era o fugă. Căci ştiind să îndur toate, nu ştiam un singur lucru: să suport mânia unui părinte. Deci mai întâi se luptă cu mine să mă stabilesc în Sasima tatăl meu. Dar cum a fost neputincios, iată cum a făcut a doua navigaţie: m-a rugat să nu rămân jos, ci să-i uşurez ostenelile ostenind împreună cu el – căci era îngreunat deja la trup -, şi întinzându-şi mâinile şi atingându-se de această barbă, s-a folosit de aceste cuvinte spuse către mine: „Un tată te roagă, pe tine, cel mai iubit dintre fii, un tată bătrân pe fiul tânăr, şi stăpânul pe sluga supusă lui atât prin fire, cât şi printr-o dublă lege[41] *A Vechiului şi a Noului Testament.)*. Nu aur cer de la tine, nici pietre preţioase sau argint, nu ogoare şi pământuri, copile, nici cele ce ţin de desfătare. îţi cer să stai aproape de Aaron şi de Samuel şi să te laşi aşezat slujitor preţios lui Dumnezeu. Cine te-a dăruit te are încă. Nu mă necinsti, copile, ca să dobândeşti mila de la singurul Tată. Bună e cererea mea, iar dacă nu e aşa, e măcar părintească. N-ai măsurat încă atâta viaţa, cât timp am petrecut eu la jertfe [ca episcop]. Fă-mi această favoare, fă-mi-o, sau altul să mă dea mormântului! Aceasta hotărăsc să fie pedeapsa neascultării. Dă aceste scurte zile celor ce-mi mai rămân. Iar cele de după aceasta să-ţi fie pe plac şi cum ţi-e voia!” După ce am auzit acestea şi sufletul mi s-a uşurat puţin de povară ca soarele de nori, ce s-a întâmplat? Cum s-au curmat suferinţele mele? Mă gândeam că nu e nici o pagubă să împlinesc dorinţa tatălui mergând până la a urca pe scaunul episcopal. ***„Acest lucru nu mă va ţine legat de el fără voia mea, îmi spuneam, dat fiind că nu e în vigoare***

nici o proclamare publică şi nici o făgăduinţă!" Aşa mă mâna frica care mă biruise.

Dar după ce născătorii mei au ieşit din această viaţă dobândind moştenirea spre care se grăbeau de mult, iar eu am rămas liber dar nu bine, nu m-am alipit deloc de biserica dată mie, nici măcar pentru a aduce o singură jertfă sau a mă ruga împreună cu poporul ori a-mi pune mâinile peste vreun cleric. Nu voi tăgădui că pentru scurt timp am avut grijă de biserica părintească ca un străin de un lucru străin; căci nu m-au lăsat unii oameni cucernici căzând în genunchi cu jurăminte şi înştiinţându-mă de moartea multor neiniţiaţi [nebotezaţi]. Acelaşi lucru spunându-l şi eu mereu episcopilor, le ceream în dar din adâncul inimii să pună cetăţii un episcop spunând adevărul că, pe de o parte, nu primisem încă nici o biserică prin proclamare publică, iar, pe de altă parte, că hotărâsem de mult să fug şi de prieteni şi de treburile publice. Dar cum nu i-am convins – unii vrând să mă ţină din prea mult dor, iar alţii poate din mărinimie – mai întâi am fugit la Seleucia în mănăstirea fecioarelor copilei de veşnică pomenire Tecla, spunându-mi: „***Poate aşa, obosiţi de trecerea timpului, se vor convinge să o dea altuia***". Şi am petrecut acolo nu puţin timp.

Dar întrucât, căzând iarăşi în relele mele n-am găsit nici unul din lucrurile bune pe care le credeam, multă era grămada lucrurilor de care fugeam, tonul cuvântului meu va fi aici intenţionat unul mai de sus. Cele ce le voi grăi le voi spune chiar dacă le ştiţi bine, pentru ca voi, nemaiavându-mă pe mine, să aveţi cuvântul acesta drept leac al mâhnirii voastre, reproş duşmanilor şi mărturie prietenilor de nedreptăţile pe care le-am suferit fără să fi făcut nici o nedreptate.

Aşadar, firea n-a dat doi sori, ci a dat două Rome, luminătoare ale întregii lumi, stăpânire veche şi nouă, pe atât de deosebite între ele, pe cât se deosebeşte soarele ce răsare de cel al înserării, unei frumuseţi opunându-i-se drept pereche o altă frumuseţe. În ce priveşte credinţa lor însă, una [Roma Veche] umblă bine de mult şi până acum adăpând tot Apusul cu cuvântul mântuitor aşa cum cinsteşte scaunul care prezidează toate scaunele şi poartă de grijă de conglăsuirea lui Dumnezeu; cealaltă [Roma Nouă] însă mai înainte fusese ortodoxă, dar acum nu mai era, ci zăcea în adâncul pierzaniei, de când cetatea uşuratică şi plină de toate relele, Alexandria, cu înfierbântare lipsită de minte l-a produs pe Arie, urâciunea pustiirii, care primul a zis: „Treimea nu trebuie venerată!" şi a pus limite de demnitate în unica Fire trăind inegal Fiinţa indivizibilă până ce a secţionat-o cu totul în multe căi. Dar deşi prea nefericitul oraş [Constantinopolul] era aşa şi avea doar legea care vine o dată cu trecerea timpului – căci obiceiul care durează mult timp se preface în lege – şi era moartă din pricina nebuniei vrednice de plâns care vine din necredinţă, mai avea totuşi o mică sămânţă de suflare de viaţă, suflete desăvârşite în cuvântul credinţei, un popor puţin numeros dar mult pentru Dumnezeu, Care nu numără mulţimea ci inimile,

sădire credincioasă, mlădiţă preacinstită. La aceştia - căci unora li s-a părut că sunt prin viaţă şi cuvânt între cei cunoscuţi, deşi duc mereu o viaţă sălbatică - m-a trimis drept ajutor al poporului şi apărător al cuvântului harul Duhului, pentru că mulţi păstori şi multe oi îl chemau, ca să răcoresc cu curgere cucernică suflete neadăpate şi încă vii, pentru ca lumina din opaiţ să fie alimentată cu untdelemn şi pentru ca limbile năvalnice şi împletirile lor cu multe întorsături, prin care se duce simplitatea credinţei, pânze de păianjeni, închisori putrede, care leagă lucrurile uşuratice şi iau în râs cele serioase, să fie rupte şi destrămate prin cuvinte tari, iar cei căzuţi în ele să fugă din cursele lor.

Aşa am venit aici, nu de bunăvoie, ci răpit de bărbaţi silnici, ca un apărător al Cuvântului. Căci se zvonea de o adunare de episcopi care introduceau o nouă erezie [42] Erezia hristologică iniţiată de Apolinarie din Laodiceea.) în Bisericile prietene, un cuvânt care tăind amestecul cu noi al lui Dumnezeu Cuvântul prin care Acesta a primit fără schimbare un om înzestrat cu suflet şi cu minte şi pătimirile trupului, pe Adam întreg cel dinainte, afară de păcat, introducea un Dumnezeu lipsit de minte temându-se ca nu cumva mintea să se lupte cu Dumnezeu – aşa însă ar trebui să mă tem şi de firea trupului fiindcă ea este şi mai departe de Dumnezeu – sau, când celelalte au nevoie de mântuire, dogmatiza că mintea s-a distrus în chip desăvârşit, tocmai ea care mai cu seamă trebuie mântuită de Dumnezeul meu ca una care s-a ruinat în plăsmuirea primului om; căci acela a primit-o, dar i-a dispreţuit legea; iar ceea ce era dispreţuit aceea trebuia asumat. Să nu mă mântuiască deci Cuvântul doar pe jumătate pe mine care am pătimit întreg, nici să mă necinstească Dumnezeu luându-mă nu întreg, ci numai lutul şi un suflet lipsit de minte ca al unui animal necuvântător, adică tocmai ceea ce e mântuit de cuvântul Său. Să înceteze a mai spune unele ca acestea orice drept-credincios. Căci aceştia greşesc diametral opus faţă de cei ce introduc fără minte doi fii: pe cel din Dumnezeu şi pe cel din Fecioară, şi care taie buna armonie [a unirii] de jos, unii răzuind-o, iar alţii dublând-o în chip rău. Căci dacă sunt doi, mă tem de una din două: fie să nu cumva să venerăm doi dumnezei în loc de unul, fie, temându-ne să nu păţim aceasta, să scoatem afară din Dumnezeu compusul [uman]. Căci dacă Dumnezeu n-ar putea pătimi nimic din cele ce le pătimeşte carnea, în schimb firea omului s-a împărtăşit de Dumnezeu întreg, nu ca un profet sau altcineva inspirat de Dumnezeu şi care s-ar împărtăşi nu de Dumnezeu, ci de cele ale [atributele] lui Dumnezeu, ci fiind înfiinţată [în El] ca un soare în razele lui. Deci aceştia ar curge din mijlocul cuvântului [raţiunii], dacă n-ar cinsti ca pe un singur Om-Dumnezeu pe Cel ce a asumat împreună cu ceea ce a asumat, pe Cel atemporal împreună cu ceea ce e amestecat cu timpul, pe Cel dintr-un singur Tată şi o singură mamă, două firi care converg într-Un singur Hristos.

Dar cum şi în ce fel stau lucrurile mele? Venind aici [în Constantinopol] am căzut în multe rele. Mai întâi oraşul s-a aprins împotriva mea ca şi cum aş fi

introdus mai mulţi dumnezei în loc de Unul. Şi nu e de mirare, căci au fost crescuţi astfel încât să ignore cu totul cuvântul dreptei credinţe, cum anume Unirea se treimizează iar Treimea se uneşte din nou atunci când amândouă acestea sunt înţelese în mod dumnezeiesc. Dar poporul atât de numeros şi plin de minte, pentru care a nu birui toate era un blam, e atras de cei ce suferă ca şi de ocrotitorul şi păstorul de atunci care lua drept milă apărarea suferinţei. Voi lăsa deoparte pietrele [43] *Aluzie la violenţele arienilor împotriva lui Grigorie din noaptea de Paşti a anului 379 (21 aprilie).)*, ospăţul meu îmbelşugat, cărora le-aş face un singur reproş: că n-au fost bine ţintite, când s-au întâmplat ele, care urmăreau omorul gol. După care am fost adus ca un ucigaş la autorităţi care au o singură lege: să fie în graţiile poporului, şi care s-au uitat de sus şi cu trufie la mine, cutare, care nu făcusem nici cugetasem vreodată nimic [rău] ca un ucenic al Cuvântului. Dar Avocat Apărător al cuvântului mi-a venit ajutor în sprijinul apărării mele Hristos, El Care ştiuse să scape de lei nişte străini, să facă pentru tineri focul în rouă răcoritoare [Dn 3, 49-50; 6, 17-28] iar din balenă să facă un loc de rugăciune pentru cei drept-credincioşi [Iona 2, 1-10]; El m-a slăvit în tribunalul străin. După care o cumplită invidie îi cuprinde pe ai mei care m-au tras spre un Pavel şi Apolo [44] *Aluzie la schisma din Antiohia.)*[cf. 1 Co 3, 4], care nici nu s-au întrupat vreodată pentru noi, nici nu şi-au vărsat sângele unei scumpe patimi; după care suntem acum numiţi, nu de la Cel care ne-a mântuit, şi care agită şi zdruncină toate, ca şi cum în celelalte Biserica ar merge bine. Dar cum ar putea sta în picioare vreodată nava, oraşul, armata, plinătatea unui cor sau o casă, dacă au în ele mai mult ceea ce le vatămă decât ceea ce le ţine?

Deci acest lucru îl pătimea pe atunci poporul lui Hristos; căci înainte de a se fixa şi a dobândi îndrăznire, înainte de a se dezlega din scutecele prunceşti, înainte de a-şi fi pus temelie în chip desăvârşit, era tăiat, rupt, sfâşiat, el odrasla nobilă, sub ochii născătorilor, de lupi înfometaţi de lipsa mea de copii. Căci nu suportau ca un bărbat foarte sărac, zdrenţăros, cu capul plecat mereu în jos şi prost îmbrăcat, pradă muşcăturilor stomacului, mistuit de lacrimi şi de teama de viitor, ca şi de relele altora, nefălos la vedere, străin, rătăcitor, ascuns de întunericul pământului, are mai mult succes decât cei viguroşi şi frumoşi. Căci din partea lor se auzeau poate acestea: *„Noi linguşim, tu nu; noi cinstim tronurile, tu evlavia; nouă ne sunt dragi bucatele bine pregătite, ţie ţi-e dragă simplitatea şi, mâncând drept dulceaţă sare, dispreţuieşti saramura aroganţei; noi slujim vremurilor şi poftelor poporului întinzând mereu pânza bărcii spre vântul favorabil care să sufle în ea, punând mereu în cuvintele noastre multe culori asemenea cameleonilor şi polipilor. Tu însă eşti o nicovală lipsită de maleabilitate; ce aroganţă! Ca şi cum credinţa ar fi mereu una, tu ţii tare dogma adevărului, umblând întotdeauna pe cărarea Cuvântului. De unde vine aceea, preabunule, că reuşeşti cu limba ta flecară să atragi poporul şi să-i loveşti bine ţintit pe cei ce gândesc rău în rătăcirea cu multe forme, fiind două lucruri pentru prieteni şi pentru străini: pentru unii magnet, iar pentru alţii praştie!”*

Dar dacă acestea nu sunt lucruri rele, cum nici nu sunt, de ce-ţi displac ca şi cum ai suferi ceva nelalocul lui? Iar dacă sunt aşa ceva şi numai ţie ţi se par aşa, judecă drept ca un slujitor al lui Dumnezeu: pedepseşte-mă pe mine, care greşesc, dar lasă poporul care n-a comis nici o altă nedreptate decât că mă iubeşte şi e cucerit de învăţăturile mele. Aceste prime lucruri le puteam însă suporta. Căci chiar dacă noutatea mă înspăimânta puţin, ca un zgomot care loveşte pe neaşteptate urechile cuiva sau ca repeziciunea scânteierii unui fulger pentru ochii neîncercaţi, eram încă neatins şi tare să suport toate, iar speranţa care eliberează de lucruri, de a nu cădea iarăşi în aceeaşi suferinţă, mă convingea să suport uşor necazul. Dar de aici mi-au venit iarăşi alte rele. O, cum aş putea exprima suferinţele mele? O, demon pizmuitor şi aducător al celor rele, cum ai putut împlini un rău atât de mare? Nu sângele, nici broaştele, nici norul de viermi, nici muştele, nici moartea dobitoacelor, nu bubatul negru, nu grindina, nu lăcustele, nici pierzania întâilor-născuţi, răul ultim, m-au lovit, căci acestea au fost faimoasele flagele care i-au lovit pe egiptenii sălbatici, la care voi adăuga şi valul Mării Roşii care a înghiţit poporul. Dar ce m-a prăvălit? Uşurătatea egiptenilor. Merită să spun însă şi cum m-au prăvălit; căci aceasta ar putea fi columna veşnică a relelor mele.

Era pe atunci la noi în oraş un om efeminat, o nălucă egipteană, un câine rău lătrător, un cinic, slugă a cartierelor, un Ares, o nenorocire fără glas, o balenă monstruoasă cu plete blonde şi negre şi păr frizat simplu. – Unele din acestea sunt vechi, altele născocite recent, căci meşteşugul e un al doilea demiurg: a împleti plete aurii în felul filozofilor e lucru al femeilor, dar şi al bărbaţilor; înţelepţii suferă să poarte pe feţe sulimanuri femeieşti; căci de ce frumuseţea neîngrijită să fie propice numai femeilor înţelepte, ea care e chiar şi tăcând un adevărat program al modului de comportare, ca şi cum bărbaţii nu şi-ar avea Maximii lor? Tunsura arăta acest lucru ascuns până atunci. Căci de la înţelepţii de acum ne vin aceste lucruri minunate: şi anume că cineva poate fi dublu prin fire şi înfăţişare făcând parte în chip de trei ori nefericit din amândouă sexele: prin plete din sexul feminin, iar prin toiag din sexul masculin. - Vorbea cu emfază părând oraşului a fi cineva, umbrindu-şi mereu umerii cu buclele-i plăcute, emiţându-şi gândurile printre pletele-i coafate şi purtându-şi întreaga cultură în trup. Acesta, străbătând, precum auzim, căi rele - care sunt ele să se preocupe alţii, căci eu n-am răgaz să cercetez toate, dar cărţile magistraţilor poartă în ele multe -, sfârşeşte prin a se aşeza în acest oraş. Căci având vedere ageră şi miros iscusit, n-avea drept hrană nimic din cele obişnuite; căci urmărea în chip iscusit să mă lovească amarnic şi să mă scoată din scaun pe mine care nu aveam, nici nu eram cinstit cu altă demnitate decât aceea de a păzi şi îndrepta poporul. Şi s-a arătat foarte iscusit, căci ca un născocitor sofistic şi alcătuitor al celor rele a ţesut întreaga piesă nu prin persoane străine, ci prin mine însumi, care eram nedeprins şi străin de orice ţesătură de acest fel şi eram obişnuit să cinstesc o altă iscusinţă extraordinară: şi anume faptul de a spune ceva înţelept,

a admira pe cel ce spune aşa ceva şi a-mi culege inima din Cărţile dumnezeieşti. Dar ajungând acum în cele rele, vreau să spun un cuvânt mare: toţi oamenii ar fi trebuit să fie de acelaşi fel: fie neştiutori ai celor rele, fie unşi cu toate unsorile. Căci s-ar vătăma mai puţin dacă purtările lor ar fi opuse sau convergente; acum însă cei mai buni sunt prada celor răi. Ce este această confuzie atât de mare a plămadei noastre? Cât de foarte inegal am fost înjugaţi de Dumnezeu! Cine dintre cei modeşti vede pe cel rău care se ţese cu vicleşug şi se ascunde pururea cu meşteşug sub zeci de mii de întorsături? Căci cel pus uşor în mişcare spre ticăloşie observă toate şi vede toate prilejurile favorabile, dar cel râvnitor de virtute e zăbavnic şi lent prin fire la bănuirea celor mai răi. Şi aşa bunătatea e prinsă şi mâncată uşor. Cum şi cât de felurit - observă - se face aceasta! Vei vedea un alt Proteu. El se face unul dintre cei mai binevoitori şi credincioşi. Căci cine altul decât Maxim acesta a fost pentru mine părtaş al acoperişului, mesei, învăţăturilor şi sfaturile mele? Nu e nici o mirare, căci era un câine mare care lătra, chipurile, la cel ce cugeta cele rele fiind grabnic lăudător al cuvintelor mele. In acest timp, unul din cei ce şedeau în altar îmbolnăvindu-se de o boală care era rămăşiţa unei boli anterioare - acesta era o invidie nestăvilită, un rău adânc săditi, căci răutatea nu se încovoaie uşor -, fiind arbitru inegal între aceştia de dragul lui însuşi, folosindu-se de doi complici ai amărăciunii, şi unul şi altul omorâtori de oameni, a dat naştere unei vipere: primul era Beliar, odată înger, al doilea un preot al acestui popor, barbar la minte mai mult decât la trup, care, fără să fi fost trecut cu vederea şi să fi suferit ceva nepotrivit, având mereu întâ-ietatea scaunelor şi cinstirii - ascultă, Hristoase, Ochi fără greşeală al dreptăţii, dacă se cuvine a-L invoca aici pe Hristos - a dat naştere unei invidii rele şi răutăcioase. Vai mie! Cum voi plânge? întuneric e cerul luminos şi răul compus, norul egiptean, a venit la noi de departe. Mai întâi vin iscoade ale slăvitului pământ Israel, dar nu cele pe care le-au trimis odinioară viteazul Iosua sau Caleb, înţelepţii [Nm 13], ci o ceată insolentă de tineri şi bătrâni: Amon, Apanon, Hipocrate, Stippas, Rodon, Anubis, Hermanubis, zeii Egiptului, cu chip de maimuţă şi demoni câinoşi, marinari ticăloşi şi stricaţi, care pentru un mic câştig ar fi vândut mulţi zei, dacă ar fi fost mai mulţi. Puţin după aceasta vin şi cei ce i-au trimis pe aceştia, generali demni de falanga lor sau, pentru a spune ceva mai potrivit pentru nişte câini, păstorii [episcopii] lor. Mai multe nu voi spune - deşi înăuntru meu sunt frământat de multe cuvinte ca un burduf legat în care fierbe mustul sau ca foalele unui cuptor pline de aer – din respect faţă de cel care i-a trimis [45] *Arhiepiscopul Petru al Alexandriei care voia să-l impună episcop al Constantinopolului pe Maxim Cinicul.)*, chiar dacă a fost uşuratic, şi chiar faţă de aceia care merită poate iertare întrucât, amăgiţi din neştiinţă, au fost purtaţi acolo unde-i duceau cei răi pe care ni i-a plăsmuit aici invidia. Înţelepţilor, lămuriţi-mi problema - căci nu-mi este foarte limpede, dacă nu-mi explică unul dintre înţelepţi -, cum însuşi Petru, arbitrul acelor păstori, m-a aşezat mai întâi în scaun prin scrisori evident libere de orice duplicitate, după cum ne pot convinge înseşi scrisorile trimise nouă, şi prin semne de cinste

pentru aşezarea noastră în el, iar acum vine la noi un cerb în locul unei fecioare [46] *Aluzie la Agamemnon care în Aulida a sacrificat un cerb în locul fiicei sale Ifigenia destinată a fi sacrificată pentru ca aheii să poată pleca spre Troia.)*? Aceste lucruri nu sunt clare, acestea au nevoie de o explicaţie. S-a văzut vreodată ceva mai teatral, deşi mulţi şi-au jucat rău rolul? S-a văzut ceva mai ridicol? Vinul, a spus cineva oarecând, stăpâneşte peste toţi, femeia, a zis altul, iar înţeleptul a zis că adevărul [3 Ezra 3, 10-12]; eu însă aş fi spus că putere peste toţi are aurul; cu acesta se pot juca cu uşurinţă toate. Nu e nimic extraordinar dacă la noi cele ale lumii au mai multă putere decât Duhul. Dar de unde a venit aurul câinelui [Cinicului Maxim]? Trebuie cercetat acum. Venise încoace un preot din Thassos ducând aurul Bisericii de acolo ca să cumpere cu el plăci de marmură de Proconez; pe acesta vânându-l şi luându-l complice şi legându-l pe nenorocitul acela de multe speranţe – căci cei răi se amestecă uşor cu cei răi -, a avut aurul slujindu-i la toate: colaborator fidel, adevărat tovarăş de neguţătorie. Dovada e faptul că aceia care mai înainte mă cinsteau, acum mă dispreţuiau cum dispreţuiesc prietenii prietenul care nu mai are bani, şi înclină uşor spre rău ca talgerul unei balanţe.

Era noapte şi eu boleam, iar ei arătându-se deodată ca nişte lupi hoţi înăuntrul staulului, având cu ei tocmiţi mulţi marinari din flotă, şi cu care s-ar putea da foc cu uşurinţă Alexandriei - căci cad pe neaşteptate împreună cu stolul acela - se grăbesc să tundă în scaun pe câinele [Cinicul Maxim] înainte a face cunoscut acest lucru poporului, drepţilor Bisericii şi mie însumi, măcar ca unui câine. Spuneau că aşa li s-a poruncit. Aşa cinsteşte Alexandria ostenelile! Aşa ar putea judeca un altul mai favorabil vouă! Era în zori. Clerul însă, care locuia în apropiere, a luat foc, iar cuvântul mergea din om în om. A izbucnit apoi o flacără foarte strălucitoare. O, câţi nobili, câţi străini şi oameni falşi au curs într-acolo. Nu era cine să nu înnebunească văzând că acestea erau premiile ostenelilor. Dar ce mai lungesc cuvântul? Au plecat de la mine cu furie, suferind că nu şi-au putut atinge scopul. Dar ca să nu fie răi, în zadar, au făcut şi restul finalului scenei. Venerabilii prieteni ai lui Dumnezeu fiind mânaţi în locuinţa tristă a unui flautist de cor şi având drept popor câteva lepădături îl aşează păstor pe cel mai rău dintre câini [Cinicul Maxim], tunzându-l, dar fără să-l lege şi fără violenţă, căci câinele era râvnitor de cele mari cu înflăcărare. A venit apoi tăierea buclelor euforbiene [47] *Euforb, personaj troian din Iliada, renumit pentru buclele sale cârlionţate.)* care a făcut să înceteze fără forţare osteneala mâinilor dându-i acestuia numai cât să se dezgolească taina părului în care zăcea toată puterea lui, cum se spune despre judecătorul Samson din vechime, pe care l-a trădat tăierea părului pe care a făcut-o într-o vară timpurie şi stricată de vânturi o femeie de dragul duşmanilor lui [Jd 16, 19 sq.].

Fiind primit păstor dintre câini [cinici], s-a arătat apoi iarăşi dintre păstori câine [cinic]; o, ce necinste! Un câine [cinic] singuratic care nu mai purta frumuseţea

coamei nici nu mai întorcea turma, ci alerga iarăşi după oasele măcelarilor. Dar ce vei face acum cu frumoasa coamă? O vei îngriji iarăşi cu iubire de osteneală? Sau vei rămâne aşa de râs? Căci amândouă acestea sunt ruşinoase şi nu poate fi găsit nimic de mijloc între acestea două, fără strângere de inimă. Unde vei pune părul, unde-l vei trimite? Recuzitei scenice a teatrelor - spune-mi! - sau fecioarelor? Şi cărora dintre ele? corintencelor tale, împreună cu care te exercitai odinioară în cele dumnezeieşti în chip preaînţelept, singur împreună cu ele singure? în locul acestora te-aş pune mai degrabă câine al cerului. Deci oraşul s-a îndurerat până într-atât de relele întâmplate atunci, încât toţi îşi aduceau obolul; fiecare spunea cuvinte neplăcute care acuzau viaţa lui, mânia făcându-l să spună cele ce le gândea mintea. Unul spunea una, altul alta, compunându-se astfel de pretutindeni simfonia răului desăvârşit. Aşa cum în trupuri suferinţele mici sunt iscate de bolile mari, şi, dacă acestea până atunci lipseau, era din pricina vigorii lor, tot aşa şi acum ultima răzmeriţă a făcut publice toate relele lui dinainte. Dar nu mie îmi revine să vorbesc despre ele. Le ştiu cei ce le spun; eu îmi muşc buzele, mi-e ruşine de cele dinainte, măcar că am fost nedreptăţit. „Dar ce? Oare ieri nu l-ai avut între prieteni şi-l socoteai vrednic de cele mai mari laude?", mi-ar răspunde poate cineva din cei ce ştiu acestea şi care acuză uşurinţa mea de-atunci, cu care cinsteam şi pe cei mai răi dintre câini. ***Am fost vinovat de ignoranţă vrednică de ură. Am fost amăgit ca Adam cu gustare rea. Frumos era la vedere pomul amar. M-a înşelat chipul unei credinţe ce se vedea până şi pe faţă şi în vorbe. Căci nimic nu e mai uşor de crezut decât un bărbat îmboldit uşor spre evlavie, fie ea reală, fie aparentă. O, patimă bună! Căci fiecare crede ceea ce vrea să creadă. Ce trebuia oare să fac? Să-mi spună înţelepţii! Ce altceva i se pare cuiva dintre voi că aş fi putut face când Biserica era atât de strâmtorată, încât strângeam şi paie? Căci vremea strâmtorată nu dă atâta putere cât dă vremea plină de lărgime. Un lucru de cea mai mare importanţă pentru mine era şi acela că acel câine [cinic] mânca la curtea mea cinstind pe Hristos în loc de Heracles. Dar mai era ceva: el se silea să ne convingă că fuga lui pentru motive ruşinoase era pentru că pătimise pentru Dumnezeu. Era demn de biciuire, dar pentru mine era purtător de biruinţă. Dacă acest lucru e îngrozitor, ştiu că de multe ori am păcătuit astfel. Dar iertaţi-mi, bărbaţi judecători, faimosu-mi păcat. Era foarte rău, dar eu îl cinsteam ca pe unul bun.*** Voi spune însă ceva încă şi mai obraznic. Iată îmi scot afară limba flecară şi inoportună. Şi cine vrea, să o taie fără milă. Dar de ce nu mi-a fost tăiată? Sau ţi se pare că ea, care a tăcut timp îndelungat, va tăcea încă şi mai mult, plătind poate preţul inoportunităţii ei, ca să înveţe astfel să nu fie primitoare cu toţi? Dar care e acel lucru? Căci e de ajuns să adaug doar faptul că răutatea e cu adevărat iraţională. Fiindcă pe omul pe care nu l-a făcut blând bunătatea, ce altceva l-ar putea face vreodată? Căci ce vei spune că e purtarea unuia a cărui cinste atât de mare era de fapt un blam, decât un rău mare? Deci, dacă acestea sunt demne de crezare, nu căuta mai mult, iar dacă nu sunt adevărate, nu le primi nici pe cele dinainte. Dar care lucru

ar fi mai cu anevoie de combătut decât acestea? Astfel acel rău a fost dus în chip rău de aici sau, pentru a spune mai bine adevărul, a fost dus în chip bun ca un rău.

Dar fiindcă împăratul avea ca bază de plecare pentru războiul împotriva triburilor barbare Tesalonicul, ce ţese acum atotrăul acela? Luând cu el acel pâlc murdar din Egipt – adică pe cei care-l tunseseră în chip necuviincios – aleargă spre tabăra lui ca să-şi asigure scaunul prin ordinul imperial. Dar alungat şi de acolo ca un câine, cu multă mânie şi jurăminte înfricoşătoare – căci încă nimeni nu-şi pleca în chip rău urechile împotriva mea, ci le aveau sănătoase – se întoarce să strice iarăşi Alexandria, făcând în mod intenţionat şi în chip iscusit aceasta. Căci pe Petru, al cărui condei era cu două peniţe pentru a scrie uşor cele opuse, îl atacă cu o bandă de mercenari străini şi-l strâmtorează pe bătrânul fie cerându-i scaunul pe care-l nădăjduia, fie spunând că nu se va mai muta din cel de acum. Până ce guvernatorul, temându-se ca flacăra iscată să nu se adauge la vechile necazuri, cum era verosimil de altfel, îl alungă afară din oraş. Şi acum mi se pare că e linişte, dar mă tem ca nu cumva norul cumplit şi plin de grindină, împins fiind de un vânt puternic, să nu-şi reverse gheaţa peste cei ce nu vor. Căci ticăloşia nu se linişteşte vreodată, nu se cuminţeşte, chiar dacă acum e ţinută în frâu. Unele ca acestea le filozofează câinii [cinicii] de acum: câini lătrători şi numai în aceasta câini. Ce lucru asemănător are Diogene sau Antistene? Ce are cu voi Crates? El [Maxim Cinicul] scuipă pe însoţitorii lui Platon; stoicii nu sunt nimic. O, Socrate, până acum erai primul. Voi spune însă acum ceva mai demn de crezare decât Pitia: „Maxim e cel mai înţelept dintre toţi bărbaţii!”

Dacă e însă cineva dintre muritori, atunci eu am fost de la început supus suferinţelor, şi încă şi mai mult acum, chinurilor de pe pământ, primejdiilor de pe mare, din care am fost salvat – şi mulţumită multă aduc pentru aceste temeri. Fiindcă acestea m-au predat cu înţelepciune celor de sus ridicându-mă deasupra tuturor celor amăgitoare. Nesuportând totuşi necinstirea de atunci, după ce am aflat că acel om rău a fost tuns, având în jurul meu pe toţi prietenii mei care mă ţineau sub strajă ascunsă observându-mi mişcările, ieşirile şi întoarcerile, iar toţi duşmanii [arienii] care vedeau lupta crezând că această ruptură e destrămarea cuvântului [învăţăturii ortodoxe]; văzând deci eu şi neputând suporta acestea, păţesc – căci nu voi putea nega acest lucru – ceva ce se poate spune mai degrabă despre un om mai simplu decât despre unul mai înţelept. Căci, cum se spune, întorc îndată pupa înapoi, dar nu în chip iscusit, căci atunci nimeni n-ar fi ştiut-o. Acum însă am făcut să ţâşnească un cuvânt de adio pe care l-am rostit cu durerea unei compasiuni părinteşti: ***„Păziţi Treimea pe care v-am dat-o eu, un părinte foarte bogat în copii doriţi, şi aduceţi-vă aminte, iubiţilor, de ostenelile mele!”*** Dar când poporul a auzit acest cuvânt, iar unul dintre cei mai neaşezaţi a început să strige, mulţimea s-a sculat numaidecât ca un roi de albine sub

suflarea fumului, şi a înnebunit strigând; bărbaţi, femei, fecioare, tineri, copii, bătrâni, nobili, nenobili, demnitari şi unii soldaţi în permisie fierbeau fiecare deopotrivă de mânie şi de dor: de mânie împotriva vrăjmaşilor şi dor faţă de păstorul lor. Dar nu stă în obiceiul meu să-mi plec genunchiul forţei, nici să îmbrăţişez scaunul ocupat ilegal, eu, care n-am putut fi silit să-mi ocup scaunul meu legitim [48] *Deşi consacrat episcop al Sasimei, Grigorie nu şi-a exercitat niciodată funcţia aici, iar la Nazianz n-a fost decât episcopul auxiliar al tatălui său Grigorie cel Bătrân.)*. Atunci pentru a-şi împlini dorul aceştia o iau pe altă cale. Folosindu-se de multe jurăminte şi implorări, îmi cer să le stau alături şi în ajutor şi să nu las turma pradă lupilor. Cum aş fi putut să-mi ţin lacrimile? O, Anastasia [49] *Prima capelă ortodoxă din Constantinopolul arian amenajată în casa verişoarei lui Grigorie, Teodosia, ca să fie punct de plecare şi simbol al învierii Ortodoxiei în capitala Imperiului.)*, cel mai cinstit dintre temple, care ai trezit credinţa ce zăcea la pământ, arcă a lui Noe, singura care ai scăpat de potopul revărsat peste lume şi ai purtat în seminţe a doua lume ortodoxă, spre tine curgea mult popor de pretutindeni, ca unul ce stătea în cea mai mare dintre primejdii, şi atunci a cui trebuia să fie biruinţa: a mea sau a dorului?

Eram fără glas şi plin de întuneric, fiindcă nu puteam nici stăvili glasurile, nici nu puteam făgădui ceva din cele cerute: primul lucru nu era cu putinţă, iar celălalt era supus fricii. Căldura era apăsătoare, trupurile asudate. De frică femeilor le pierise graiul, mai ales acelora dintre ele care erau mame, copiii plângeau, ziua se sfârşea. Fiecare părea să nu cedeze ostenelilor, chiar dacă i s-ar cere să fie îngropat frumos în biserică, înainte de a-mi fi smuls vreunul din cuvintele dorite. Vai, ce auzire! De ce nu mi s-au astupat atunci urechile? Căci, silit de durere, cineva a spus: „Dacă pleci, duci cu tine Treimea!” Astfel că, temându-mă să nu iasă de aici vreo primejdie, n-am jurat nimic – căci sunt liber de jurământ, ca şi eu să mă laud puţin în Dumnezeu, de Care am fost spălat în Duhul -, ci mi-am dat cuvântul încredinţat de purtarea mea să rămân până ce vor apare unii din episcopi – căci se spera că vor veni atunci -, nădăjduind să mă dezleg atunci de grijile străine. Aşa ne-am despărţit cu greu unii de alţii, biruitori amândoi prin umbra speranţei: ei crezând că mă au, iar eu crezând că mai rămân doar puţin timp.

Acestea au fost aşa. Iar cuvântul dumnezeiesc [al Ortodoxiei] a strălucit iarăşi, partea care suferea fiind degrabă astupată ca un zid sau o falangă de promptitudinea comandantului şi mulţimea lucrătorilor. Căci cei care fuseseră legaţi de dogme şi numai de aceea stăteau cu mine, văzând ce sufeream, m-au îndrăgit mai mult. Căci îi mâna Treimea grăită răspicat, care de multă vreme nu mai era propovăduită - căci este poate lucru greu a spune că era de mult îngropată - propovăduirea părinţilor şi a prozeliţilor; căci o vreme ea a fost, apoi s-a sfârşit, şi a venit iarăşi, încredinţând astfel învierea din morţi. Aceştia aveau poate câte un cuvânt [discurs] din cuvintele [discursurile] mele; unii însă

alergau la mine ca la un atlet tare, alţii le ţineau cu plăcere ca pe lucrul lor însuşi. Voi însă, învăţaţi acestea de la cei ce le ştiu bine, iar alţii povestiţi-le celor ce nu le ştiu – dacă unii sunt atât de departe de voi sau de puterea ce stăpâneşte acum în Italia -, ca acestea să se spună şi celor care vin după, ca pe un altul din relele noi ale vieţii pe care târâtul zadarnic al zilelor le poartă împletind mai răul cu mai binele. Nu vorbesc încă de poporul cel drept în credinţă, odrasla nobilă născută din durerile mele, ci de cei de care - întrucât nici unul dintre ortodocşi n-a apărut alergând la mine când am venit - se poate vorbi ca de nişte însetaţi de undele unor ape aparente [dintr-un miraj], care-şi fac rost de cuvânt pentru a veni în ajutor foamei lor, sau ca unii stăpâniţi de întuneric care aleargă la o mică lumină. Dar ce ar putea spune cineva de cei străini de credinţă de care îmi aduc aminte că se bucurau de cuvântul meu? Foarte multe sunt devierile de la calea nerătăcită şi orânduită, toate ducând în prăpastia pierzaniei, în care stricătorul [demon] a împărţit chipul [lui Dumnezeu] ca intrând pe aici să separe minţile, nu limbile ca odinioară Dumnezeu. De aici vin bolile dogmelor; [păgânii] cei care nu cunosc nimic dumnezeiesc sau numai o mişcare de care e generat şi purtat acest univers, care introduc o mulţime de zei în locul Unuia singur şi cad înaintea celor plăsmuite de ei înşişi, care nu admit o providenţă a celor de jos şi le încredinţează pe toate conjuncţiilor astrelor; [iudeii] cei care fiind poporul ales al lui Dumnezeu L-au răstignit pe Fiul în cinstea Tatălui, câţi sunt evlavioşi în porunci mici, care tăgăduiesc pe îngeri, Duhul şi învierea şi scrierile profeţilor; cei care-L cinstesc pe Hristos în umbrele Legii; [gnosticii] cei care cinstesc Abisul, Tăcerea, naturile veşnice şi eonii masculini-feminini ai lui Simon Magul şi odraslele lor; cei care compun Dumnezeirea din litere, care atribuie Vechiul şi Noul Testament la doi dumnezei: unul sever şi unul bun; care instituie trei naturi nemişcate: a spiritului, a pământului şi cea din mijlocul lor; cei care se bucură de principiul întunericului al lui Mani; cei care cinstesc rău duhul lui Montan sau înălţarea deşartă a mândriei lui Novaţian; cei care contrag Treimea necurgătoare, cei care divid natura indivizibilă, şi, iarăşi, cei care ies cu multe capete ale impietăţii produse de o singură hidră: [arienii] cei care-L aşază numai pe Duhul de partea creaţiei, cei care-L adaugă Duhului şi pe Fiul; cei care introduc un dumnezeu de vârsta Cezarului, cei care introduc în mod absurd trupul aparent; [adopţienii] cei care spun că Fiul de jos e al doilea; [apolinariştii] cei care spun că ceea ce este mântuit nu este desăvârşit, ci e lipsit de minte. Căci acestea sunt, într-un cuvânt, tăierile dreptei credinţe şi mamele celor absurde. Cine dintre aceştia a fost vreodată atât de neclintit, ca să nu-şi plece urechea la cuvintele mele? Pe unii îi prindea forţa dogmelor, iar pe alţii îi îmblânzea modul exprimării. Căci nu-mi rosteam cuvintele cu duşmănie, nici în chip defăimător sau patronal, ci suferind, nu lovind, nici înălţându-mă purtat de o împrejurare prielnică, dar curgătoare şi amăgitoare, ca unii - căci ce are în comun cuvântul cu puterea? -, nici nu făceam caz de îndrăzneală, odrasla lipsei de raţiune - căci aceasta e extrem de iscusită şi seamănă cu o sepie care vomită

din adâncul ei negreală, ca să se sustragă de mustrări prin întuneric -, ci în chip blând şi potrivit, ca un avocat al Cuvântului compătimitor şi blând şi Care nu loveşte pe nimeni; de unde urmează că şi biruinţa are o logică, dar ea este mult mai de cinste când cineva e câştigat pentru Dumnezeu de forţa convingerii. Unele ca acestea erau scrise pe tăbliţele mele. ***Aici era scrisă în chip înţelept şi frumos şi o altă lege a educaţiei mele: a nu recunoaşte o singură cale a dreptei-cinstiri: limbuţia uşoară şi rea, a nu râde la teatre, în foruri şi la banchete umflaţi de cântece înainte de a fi spălat limba de cuvinte de ruşine, nici a arunca cuvintele tainice în urechi profane şi străine de Hristos amuzându-ne de cele vânate cu osteneală, ci de a fi cât mai cucernici prin păzirea poruncilor, hrănind săraci, găzduind străini, îngrijind bolnavi, stăruind în psalmodii, rugăciuni, suspine, lacrimi, culcări pe jos, presări ale pântecului, sugrumări ale simţurilor, irascibilităţii şi râsului, buna rânduială a buzelor, adormind trupul cu puterea Duhului. Căci multe sunt căile mântuirii, toate ducând la comuniunea cu Dumnezeu, pe care trebuie să mergi, nu numai pe cea în cuvânt.*** Căci cuvântul ajunge pentru credinţa simplă, cu care Dumnezeu mântuieşte în chip simplu pe cei mai mulţi. Iar dacă credinţa ar cădea numai peste cei înţelepţi, nimic n-ar fi atunci mai sărac la noi decât Dumnezeu. Dacă eşti iubitor de limbă sau plin de râvnă şi te temi ca nu cumva cuvântul să ţi se scurgă – căci e omeneşte, îţi recunosc acest lucru -, vorbeşte, dar cu teamă şi nu întotdeauna, nu toate, nici tuturor, nici peste tot, ci cărora, cât, unde şi când se cuvine. Căci este vreme pentru orice lucru, cum auzi [din Scriptură, Ecc 3, 1 sq.] şi „măsura e lucrul cel mai bun", cum spune cuvântul unui înţelept [50] *Prima maximă a lui Cleobul, unul din cei şapte înţelepţi ai epocii arhaice a Eladei.)*. Separate sunt ţinuturile misilor şi frigienilor, separate sunt şi cuvintele mele de cele ale celor din afară [intelectualilor păgâni]; căci cuvintele acestora sunt pentru ostentaţie în reuniuni de tineri, în situaţii fictive, în care succesul sau insuccesul nu e lucru mare, nu e decât o umbră, şi nimic nu e mai inconsistent decât o umbră. Dar pentru mine – căci scopul meu e să rostesc adevărul – a vorbi aşa sau nu e un lucru ce-mi produce spaimă; căci e o cale străjuită de prăpăstii, din care de cade cineva e limpede că a căzut în porţile iadului.

De aceea trebuie să avem pază la cuvinte, pe unele spunându-le, iar pe altele ascultându-le cu înţelepciune; iar uneori trebuie fugit de amândouă acestea deopotrivă folosindu-ne ca de o balanţă dreaptă de frică. Căci urechea aduce mai puţină primejdie decât limba, iar încă şi mai puţină primejdie decât auzul are fuga din mijlocul auditoriului; căci ce trebuie să omori minţile atingându-te de un peşte torpilă sau să te apropii la o răsuflare de un câine turbat? ***Aşa fiind învăţat din Scripturile dumnezeieşti, în care am fost crescut înainte de a-mi fi adunat minţile, şi aşa conducând şi cetăţeni şi străini, eram acum între agricultorii bogaţi, chiar dacă secerişul meu nu era totodată şi adunat. Căci pe unii îi îmblânzeam scoţându-i dintre spini, alţii erau neteziţi, iar în alţii se***

arunca sămânţa; unii erau în lupte, alţii mai presus de pământ; unii abia încolţeau, alţii erau legaţi spice; unii creşteau, alţii erau albi gata de seceră; pe unii îi avea aria, altora le era prietenă grămada; unii erau întinşi la uscat, alţii în hambare, iar unii erau pâine, capătul agriculturii: pâine care hrăneşte acum nu pe cel ce a ostenit, ci pe cei ce n-au vărsat nici o picătură de sudoare.

Aş fi vrut să opresc cuvântul aici şi să nu mai spun nimic din cele nedemne de cuvânt. Dar continuarea lucrurilor nu mă lasă, dintre care unele au ieşit aşa după dreptate, despre altele însă nu ştiu ce trebuie să spun şi cărei părţi să le atribui şi pe cine să laud. În acest fel stând lucrurile, după ce a oprit norul barbarilor muşcători prin marea lor mulţime şi îndrăzneală, pe neaşteptate vine din Macedonia împăratul [Teodosie]: om nu rău în a stăpâni firile mai simple în credinţa în Dumnezeu şi învins în chip mai presus de fire de Treime – căci acesta este cuvântul milostiv al tuturor celor ce păşesc în siguranţă pe un sol tare -, dar nu atât de mare prin fervoarea duhului ca să egalizeze perfect cele de acum cu cele trecute, tămăduind cu vremea greşelile vremii; era oare egal în fervoare sau nu? ce voi spune? avea curaj ori îndrăzneală? învăţaţi-mă voi! Dar poate e mai bine să numim aceasta „prudenţă”. Căci cred că atât pentru noi, cât şi pentru cei pe care-i aducem lui Dumnezeu nu e legitimă constrângerea, ci convingerea – fiindcă ceea ce e ţinut fără voie, cu forţa, ca o săgeată în coada arcului şi o piatră în mână, sau curgerea unui râu constrâns din toate părţile să curgă în albie, atunci când se iveşte ocazia dispreţuieşte forţa; Dar ceea ce e de bunăvoie rămâne strâns tot timpul cu legăturile de nedezlegat ale dorinţei – gândind la acestea şi stăvilindu-mi, pe cât mi se pare, frica, aceasta îi atrage pe toţi cu blândeţe propunându-şi voinţa ca o lege nescrisă a convingerii. Deci ce trebuie să mai spun cu ce m-a cinstit de la prima vedere, ce cuvinte mi-a spus şi cu câtă bunăvoinţă m-a ascultat când m-a vizitat bucuros pe mine, cel de trei ori bucuros? Căci ar fi plin de ruşine dacă la vârsta mea aş apărea gândind astfel de lucruri; ***pentru mine singurul lucru de preţ este numai Dumnezeu.*** Deci la sfârşit a zis: „Dumnezeu îţi dă prin mine acest temple [51] *Biserica Sfinţilor Apostoli din Constantinopol, unde se aflau şi mormintele tuturor împăraţilor romano-bizantini începând cu Constantin cel Mare.)* ţie şi ostenelilor tale!”, glăsuire de necrezut înainte de a fi dusă la bun sfârşit. Orăşenii erau atât de porniţi, fierberea era atât de multă şi grozavă, că şi dacă s-ar fi întâmplat ceva din cele neplăcute, ei n-ar fi cedat, ci ar fi menţinut ceea ce ţineau; dacă însă ar fi fost violentată, greaua lor ranchiună ar fi căzut asupra mea, care eram uşor de ţinut în stăpânire.

Deci acela [împăratul] a vorbit aşa, iar pe mine m-a cuprins un freamăt de plăcere amestecat cu cutremur. ***O, Hristoase al meu, Care chemi la pătimire pentru cele ce ai pătimit, Tu ai fost şi atunci Arbitrul ostenelilor mele, fă-Te şi acum Mângâietorul relelor mele!*** Timpul sosise. Armata cu săbiile în mâini ocupase în ascuns templul dispunându-şi forţele în el. Iar poporul fremătând tot

i se opune ca nisipul, norii sau valurile mării, amestecând în el mânia şi implorările: mânia împotriva mea şi implorările la adresa puterii. Pieţele, hipodromul erau pline ochi, rândurile al doilea şi al treilea erau pline de bărbaţi, femei, copii, bătrâni, care priveau în jos: durere, suspin, lacrimi, urlete, imaginea unei cetăţi cucerite cu forţa. Iar eu, viteazul general, deşi într-un trup bolnav şi destrămat, care de-abia mai respira, la jumătatea distanţei între comandantul suprem şi armată, privind în sus, folosindu-mă drept ajutor de speranţă, m-am oprit, nu ştiu cum, în templu. Dar e demn de spus şi aceea că multora acest lucru li s-a părut atunci mai bun decât orice cuvânt, pentru că mai ales în asemenea clipe mari nimic din cele văzute nu era pentru ei ceva simplu. Eu nu pot să nu-i cred pe cei ce o spun, măcar că de este cineva ostil celor străine acela sunt eu. Fiindcă a te opune tuturor e la fel de rău cu a voi să crezi toate cu uşurinţă: una e uşurătate, alta e îndrăzneală. Deci care e minunea? O, carte, vesteşte-o lumii, ca atâta har să nu rămână ascuns celor ce vin după! *Era în zori, dar noaptea acoperea încă tot oraşul, în timp ce un nor acoperea discul soarelui, un lucru pe vremea de atunci foarte puţin potrivit, căci nimic nu este atât de iubitoare de senin ca o adunare populară. Acest lucru a produs duşmanilor plăcere, ca şi cum Dumnezeu ar fi fost nesatisfăcut de cele făcute, iar mie o mâhnire ascunsă în suflet. După ce însă eu şi puterea în purpură am fost înăuntrul sanctuarului circular şi s-a înălţat o laudă amestecată a tuturor chemând pe Dumnezeu cu strigăt şi cu întinderea mâinilor, până într-atât a strălucit lumina soarelui norul fiind rupt de porunca lui Dumnezeu, încât toată casa [biserica], care mai înainte era întunecoasă, s-a făcut numaidecât plină de scânteiere şi toţi au putut avea icoana Cortului din vechime [Vechiului Legământ] pe care l-a ascuns strălucirea lui Dumnezeu, iar chipul şi sufletul tuturor s-a înseninat. Şi atunci curajul mergând mână în mână cu priveliştea, căutându-mă strigau cu glas puternic, ca şi cum numai de acest lucru ducea lipsă împrejurarea de faţă, că prima şi cea mai mare cinste pentru oraş din partea puterii e să mi se dea scaunul episcopal al oraşului. Aceste lucruri erau strigate de bărbaţii cu funcţii publice şi de cei de jos, toţi având deopotrivă aceeaşi dorinţă, erau strigate de femeile de sus [de la balcon] ca ceva ce venea de dincolo de podoaba lor feminină. Un tunet de necrezut a răsunat până ce au sculat de pe scaun pe un coleg episcop – căci n-aveam putere în voce, strâns şi ţinut fiind de spaimă – şi prin limba altuia am spus aceste cuvinte: „Opriţi strigătul! Opriţi! Acum e vremea potrivită pentru mulţumire, abia mai pe urmă va veni vremea pentru lucruri mai mari”. Iar poporul a primit cele ce am spus, căci tuturor le este dragă modestia, şi însuşi împăratul a plecat dând laude. Aşa s-a sfârşit deci această adunare care m-a înfricoşat atât de mult, întrucât o singură sabie a ieşit din teacă şi iarăşi a fost vârâtă înăuntru şi’ a fost destul să reteze îndrăzneala poporului înfierbântat.*

Nu ştiu însă cum să aduc vorba şi despre cele ce au urmat şi care au o anume pondere în aceste lucruri. Care autor mi-ar putea da sfârşitul cuvântului? Căci

mă ruşinez de laudele mele, chiar dacă despre mine ar vorbi bine un altul. Aceasta e legea mea. Voi vorbi însă moderând cât mai tare cuvântul: *Eram înăuntrul bisericii, iar cetatea, punând stăpânire pe templu, şi-a domolit vuietul, dar suspina ca gigantul din vechime despre care se spune că, prăvălit de fulger sub muntele Etna, scotea din adânc fum şi foc. Deci, pentru Dumnezeu!, ce ar fi fost drept să fac? Învăţaţi-vă voi, spune-ţi voi, judecătorii de acum, adunarea de tineri nenorociţi, pentru care blândeţea e socotită slăbiciune, iar nebunia şi răutatea bărbăţie! Să-i fi împins deoparte, să fi scos afară [pe eretici], să fi fost crud şi sălbatic, să fi dat foc, profitând nesăţios de prilej şi de putere? Sau să-i lecuiesc cu leacuri de mântuire? Căci aşa se puteau câştiga două lucruri bune: pe ei îi puteam face moderaţi prin moderaţie, iar eu puteam primi slavă şi afecţiune. Acest lucru era drept şi acest lucru mă voi arăta făcându-l pururea, şi l-am făcut şi atunci, pe cât îmi era cu putinţă. Mai întâi, ca să mă arăt că nu dau mersului vremilor mai multă importanţă decât puterii lui Dumnezeu, ce anume sunt povăţuit de bunul sfătuitor, pe care-l socotesc că are un sfat foarte sigur? Când toţi cinsteau aroganţa magistraţilor, şi între aceştia mai ales pe cei ce stau înăuntrul palatului şi care sunt nevolnici în toate celelalte afară de bani, cine ar putea spune cum şi cu câte meşteşuguri, lipindu-se de porţile împărăteşti, acuzând, luând mită, umplându-se rău de evlavie şi, ca să spun scurt, purtându-se neruşinat, eu singur am hotărât să fiu mai degrabă dorit decât urât şi mi-am cumpărat respectul cu raritatea, preferând să mă dedic cel mai mult lui Dumnezeu şi curăţiei şi lăsându-i pe alţii să stea la porţile celor puternici. Văzând apoi că unii erau stingheriţi pentru nedreptăţile pe care ştiau că mi le făcuseră, iar alţii trebuiau, cum era şi de aşteptat, să fie trataţi iarăşi bine, pe unii i-am iertat de frică, iar altora le-am fost de folos în cutare sau cutare nevoie, cum îmi stătea în putere.*

Voi povesti drept exemplu un singur lucru dintre toate. Mă linişteam odată în casă din pricina unei boli care sosise să fie tovarăşă ostenelilor mele; acestea erau desfătarea mea, cum li se pare celor invidioşi. Fiind eu aşa, pe neaşteptate unii din popor au pătruns în casă şi împreună cu ei un tânăr palid, pletos şi îmbrăcat de doliu. Iar eu dându-mi jos picioarele din pat, cum fac cei cuprinşi de spaimă, unii au început să spună din belşug, cum le era drag, vorbe de mulţumire lui Dumnezeu şi împăratului care le-au dăruit ziua de faţă şi, lăudându-mă şi pe mine cu aceste cuvinte, au plecat. Acesta însă, îmbrăţişându-mi dintr-o dată picioarele, sta ca un rugător fără glas şi înlemnit. Când l-am întrebat: „Cine eşti, de unde eşti, şi de ce ai nevoie?”, acela nu scotea decât strigăte încă şi mai mari. A început să se jure, să suspine, să-mi strângă şi mai tare mâinile, iar atunci m-au podidit şi pe mine lacrimile. Iar când a fost smuls cu forţa de mine – căci nu putea vorbi -, unul din cei de faţă a spus: „Acesta e asasinul tău. Află că vezi încă lumina zilei din pricina acoperământului lui Dumnezeu. Iată-l stând de faţă de bunăvoie, prizonier al conştiinţei, ucigaş mărturisit, acuzator nobil al lui însuşi, plătind

cu lacrimile sale preţul sângelui". Acestea le-a spus, iar eu am fost izbit de cuvintele lui şi i-am dat aceluia un cuvânt care să-l dezlege de rău: „Dumnezeu să te mântuiască. Nu e lucru mare pentru mine, salvatul, să arăt bunătate junghietorului meu. Îndrăzneala ta te-a făcut al meu. Priveşte cum te-ai făcut cuviincios pentru mine şi pentru Dumnezeu!" Acestea le-am spus. Iar oraşul - căci nici un bine nu rămâne ascuns - îndată s-a muiat ca fierul de la mişcările focului.

Atât de marile sume de bani, de care se vorbea, şi pe care cele mai mari temple ale lumii le strângeau dintotdeauna, vasele şi veniturile care curgeau de pretutindeni, le-am preluat fără să găsesc nici o socoteală în registrele întâi-stătătorilor Bisericii de până atunci, nici în vistieriile noi, în care se găsesc lucrurile, dar n-am luat nici un lucru străin, cum mă îndemnau şi aţâţau unii, socotind acest lucru o insultă adusă tainei. Cum ţi se pare? Cineva este răspunzător numai de cele pe care le-a avut, nu de cele pe care ar fi în drept să le primească. Cine e biruit de bani, acela îmi va face reproşuri, dar cine e superior, acela va accepta aceasta. Căci dacă nesăturarea este rea pentru toţi, faptul de a fi nesătul e şi mai rău la oamenii Duhului. Dacă toţi ar gândi aşa despre bani, personalul din biserici nu s-ar afla în această stare, vorbesc – şi nu după mintea mea – de cei ce liturghisesc şi se apropie de Dumnezeu. Dar potrivnicii mi-au mai scos o vorbă: cum că pe când eram în nevoi poporul, care mai înainte era împărţit, nu era de ajuns pentru a umple pridvoarele bisericii. Până într-atât eram de dispreţuit de toţi noi, ale cărora sunt acum templele şi mulţimile templelor. De aceste lucruri mă ocupam cu sârg, ca să nu mai vorbesc de săraci, de monahi, de fecioare, de cei aflaţi în boli, de străini, venetici, închişi, de psal-modii, lacrimi şi privegheri de toată noaptea, de bărbaţi şi de femei care practicau asceza, şi de toate celelalte de care se bucură Dumnezeu când sunt în bună rânduială.

Dar invidia corupătoare nu se liniştea; ea care mănâncă fie pe faţă, fie pe ascuns toate, îmi introduce ca obârşie a relelor mele voinţa de stăpânire. Căci întâi-stătătorii [episcopii] popoarelor câţi erau în Răsărit, afară de Egipt, şi până la a doua Romă [Constantinopol], puşi în mişcare de nu ştiu ce planuri ale lui Dumnezeu din colţurile cele mai dinăuntru ale pământului şi mării, s-au adunat ca să fixeze dreapta credinţă [52] *Aluzie la convocarea în mai 381 de către împăratul Teodosie a ceea ce avea să devină Sinodul II Ecumenic de la Constantinopol pentru a clarifica problema divinităţii Duhului Sfânt.)*

Preşedintele lor era un bărbat preacucernic, simplu şi neprefăcut la purtare, plin de Dumnezeu, cu privire senină, care insufla celor ce-l vedeau îndrăzneală amestecată cu respect, cultivator al Duhului. Cine nu-l ştia pe acesta, pe care-l arată cuvântul, întâi-stătătorul [episcopul Meletie al Antiohiei, care era ceea ce se numea şi se numea ceea ce era? Căci miere [melitos] era şi purtarea şi numele

lui. Suferise mult pentru Duhul Cel Dumnezeiesc, chiar dacă pentru puţin timp fusese înşelat de o mână străină [53] *Meletie fusese chemat episcop al Antiohiei de o facţiune ariană. Dar, o dată instalat, Meletie a proclamat Ortodoxia niceeană.)* ispăşind rătăcirea cu strălucite lupte. Aceştia m-au aşezat pe veneratul scaun pe mine care strigam şi suspinam, şi care numai pentru un singur lucru nu m-am opus tare. Tu îmi eşti martorul lui, Cuvinte! De ce? Căci nu este legiuit a ascunde adevărul. Credeam cu închipuiri zadarnice ale inimii - căci viaţa e la îndemâna nădejdii şi toate sunt uşoare pentru înflăcărarea duhului, şi de altminteri eram cu gânduri înalte pentru asemenea lucruri - că dacă aş primi puterea acelui scaun - căci aparenţele înclină şi ele mult balanţa - atunci ca un dirijor a două coruri care, stând în mijlocul acestora, poate uni pe cei dintr-o parte, i-aş putea aduna după legea corului într-una pe cei divizaţi în chip rău [54] *Aluzie la schisma antiohiană. Aceasta a urmat depunerii şi exilării în 330 a episcopului Eustatie, când pe scaunul Antiohiei au fost numiţi doi episcopi ortodocşi rivali: Meletie şi, respectiv, Paulin (susţinut de Roma şi de Alexandria). Grigorie voia ca după moartea lui Meletie succesorul său să devină Paulin. Sinodul l-a numit însă pe Flavian, şi astfel schisma s-a prelungit mai departe până în 482.*)

Şi cum nu este acest lucru mai rău şi vrednic de bogate lacrimi, de tânguiri şi sfâşieri multe, întrucât în nici o situaţie grea nimeni din cei din vechime şi mai recent nu s-a complăcut în acestea, deşi mulţi au căzut în multe rele: toţi cântă risipirea lui Israel pe care a desfăşurat-o ranchiuna omorâtoare de Hristos. Căci episcopii şi învăţătorii poporului, dătătorii Duhului care din înălţimea scaunelor lor rostesc un cuvânt mântuitor, care în biserici predică tuturor cu voci pline pacea, s-au pornit amarnic unii împotriva altora cu atâta nebunie încât, strigând, adunând aliaţi, acuzând şi fiind acuzaţi, sărind în picioare şi ieşind în salturi, furându-i pe cei ce se întâmpla să le iasă în cale, turbaţi de iubirea de stăpânire şi de stăpânire de unul singur [monarhie] - cum voi striga acestea şi cu ce cuvinte? - ruinaseră deja întreaga lume, lucru pe care l-am spus deja mai sus când am început cuvântul. Între partea răsăriteană şi cea occidentală se socotea a fi o separaţie mai mult de învăţătură decât de locuri şi de climă. Căci locurile se unesc între ele, dacă nu în extremităţi, atunci în zonele de mijloc, dar nu este nimic care să-i poată lega pe cei separaţi nu de dreapta-credinţă - căci acest lucru îl născoceşte ranchiuna, gata la minciună - ci de cearta pentru scaune. Dar de ce spun asta celor doi episcopi? Nu o spun atât episcopilor – căci îi cunosc bine pe amândoi -, cât răilor lor susţinători de ambele părţi, care suflă în flacăra aprinsă şi care în cele ale prietenilor lor îşi văd bine de ale lor, că acest lucru este bine şi mai degrabă rău. De unul din aceste rele am avut parte şi eu. Căci după ce întâi-stătătorul Bisericii Antiohiei, pe care l-am lăudat acum, plin de ani măsuraţi şi nenumăraţi, şi care îndemna mult, precum am auzit, la împăcare cu cuvinte pe care până atunci era auzit rostindu-le prietenilor, s-a mutat de aici spre corul îngerilor, şi cu pompă dumnezeiască şi cu revărsarea oraşului care s-a

arătat atunci în număr mare, a fost trimis, cum aud, în eparhia lui ca o frumoasă comoară pentru cei ce l-au cunoscut, atunci ni s-a adus înainte un sfat de nesfătuit pe care l-au făcut cei răzvrătiţi şi răi sârguindu-se să ridice un alt întâi-stătător în locul [lui Paulin] celui care era acum singur în scaun. Multe discursuri s-au ţinut de ambele părţi, fie paşnice, fie ducând spre rău; atunci eu însumi am ţinut următorul discurs, pe care l-am socotit cel mai bun şi izbăvitor de rele:

„Nu mi se pare, prieteni, că voi cunoaşteţi cele pentru care se ţine sfat acum şi veniţi să vorbiţi despre acestea, ci într-o foarte mare măsură greşiţi de la ceea ce se cuvine. Despre un singur lucru trebuie să vorbiţi acum: despre oraş, şi aceasta pentru că acum în el sunt încă şi mai multe lupte – acesta e scopul pentru care trebuie să vă sârguiţi – şi aveţi nevoie de ajutorul mâinii mele. Dar eu vreau să vă vorbesc despre cele mai mari şi mai depline. Priviţi acest mare crug al pământului care e pecetluit de curgerile scumpului sânge al lui Dumnezeu – căci pătimind Dumnezeu S-a dat pe Sine însuşi preţ de răscumpărare pentru om – şi de sângele multor altor victime ulterioare. Această lume, să presupunem, e clătinată de doi îngeri, dar nici aceia – cuvintele mele sunt ale unuia care suferă – nu sunt vrednici de o aşa mare cinste. Din contră, cu cât sunt mai îngeri, cu atât mai mult nu sunt vrednici de luptă şi de cele mai rele, în cazul în care ceea ce e mai bun e vrednic de cele mai bune. Până ce acel dumnezeiesc episcop [Meletie] era în mijlocul nostru, nu era încă limpede cum occidentalii ar fi putut primi bărbatul pe care-l combătuseră cu înverşunare până atunci, dar era scuzabilă cumva şi întristarea moderată a celor ce sunt, cum spun, «apărători ai legilor». Căci un bărbat blând e un leac al mâniei [Ecc 6, 16], dar ignoranţa e instrumentul cel mai mare când e vorba de îndrăzneală. Acum însă – fiindcă nu este nici o furtună, întrucât Dumnezeu a dat vreme senină lucrurilor Sale -, ce spun că trebuie? Primiţi-mi cuvântul, un cuvânt prudent, mai înţelept decât al tinerilor. Căci noi, bătrânii, nu vom domoli fierberea, fiindcă aceasta e întotdeauna învinsă de slava deşartă. Să ţină scaunul [Paulin] cel care-l ţine acum. Ce lucru mare este dacă-l vom plânge pe bărbatul acela [Meletie] puţin mai mult timp decât spune Legea veche? După care rezolvarea lucrului o va da bătrâneţea, buna şi necesara fixare dinainte a capătului vieţii, comună întregului neam omenesc. Căci murind şi acesta [Paulin], se va duce unde de mult dorea să meargă dându-şi duhul lui Dumnezeu Care i l-a dat. Iar eu atunci, cu consimţământul întregului popor şi al înţelepţilor episcopi, voi da cu Duhul Sfânt scaunul său altuia. Aceasta ar putea fi singura soluţionare a relelor. Sau, încă şi mai bine, vom primi chiar şi un străin – căci acum e străin, pe cât văd, Occidentul – ori a doua navigaţie, şi vom cuminţi cetatea, un popor obosit de atâta amar de vreme. Să se oprească odată, chiar mai târziu, să se oprească furtuna lumii. Să ne fie milă atât de cei ce sunt acum aproape de această suferinţă, cât şi de cei ce vor fi în ea mai apoi. Să nu vrea

nimeni să afle unde se va ajunge dacă lucrurile acestea vor birui pe timp lung. Suntem pe muchie de cuţit şi dogma noastră respectată şi venerabilă poate fi sau salvată, sau să nu mai fie, frântă de răzvrătire. Căci aşa cum reaua stare a culorilor e atribuită pe nedrept pictorului, sau reaua purtare a elevilor e atribuită dascălilor lor, tot aşa dacă iniţiatul e rău, atunci cel ce l-a iniţiat nu va fi cu atât mai mult o insultă la adresa tainei? Să ne lăsăm biruiţi puţin, ca să câştigăm o biruinţă mai mare. Să fim mântuiţi de Dumnezeu şi să mântuim lumea căzută rău în ruină. Căci nu întotdeauna biruinţa poartă în ea şi slava. E mai bine să fi lipsit în chip frumos decât să ai în chip rău. Acestea le ştie Treimea şi predica strălucită a îndrăznelii mele unită cu pietre, şi care m-a făcut să ajung pradă invidiei celor răi. Am spus azi cu simplitate şi dreptate cele ce ştiu că pot contribui la scopurile noastre. Iar dacă cineva dintre cei răi crede că spun aceasta fie pentru a fi pe plac, el însuşi fiind cumpărat – căci există cumpărători ai celor de sus plini de aur, ca şi de ambiţie -, fie pentru că urmăresc ceva propriu, cum este o lege la cei mulţi, el însuşi folosindu-se pe ascuns de meşteşugiri în relele sale, fie crezând că de aici voi câştiga putere, să lase judecata pe seama focului de pe urmă. Iar mie să-mi îngăduie o viaţă fără scaun [episcopal], lipsită de slavă, dar şi de primejdii. Căci voi merge să şed acolo unde lipsesc cei răi. Pentru că acest lucru e mai bun pentru mine decât a fi amestecat cu cei mulţi fără a-i putea atrage pe alţii la voia mea, şi fără a mă putea pune de acord cu alţii, acolo unde nu e nici o logică. Să vină în faţă oricine ştie ce e scaunul [episcopal]; pe mulţi îi va schimba, şi vrednici şi răi. Despre acestea să vă sfătuiţi şi să luaţi o hotărâre. Cuvântul a fost spus."

Acestea am spus. Iar ei au început să strige de la unul la altul, popor de cornute strânse într-un loc, vacarm asurzitor de tineri, gaşcă nouă, vârtej care ridică praful la răscoala vânturilor, cărora, din frică de Dumnezeu şi de scaun, nimeni din cei cu funcţii n-ar fi socotit vrednic să le dea cuvântul, căci fierbeau dezordonat sau se aruncau pe neaşteptate peste persoane ca nişte viespi, şi în urma cărora veneau venerabilii bătrâni; atât erau de departe de a-i cuminţi pe tineri. Observă acum cât de lăudabil e gândul lor. „Lucrurile, spuneau ei, trebuie să se potrivească cu soarele şi să înceapă de acolo de unde Dumnezeu ne-a strălucit în haină trupească [din răsărit]." Dar ce? Să învăţăm să nu cinstim rotirile astrelor, şi să credem că trupul lui Hristos e pârga întregului neam omenesc. „Dar, ar spune poate degrabă cineva, aceasta a început acolo unde era mai multă şi îndrăzneala, ca acolo să poată fi şi omorât uşor; de unde a venit mai apoi învierea, din care vine mântuirea." Iar cei ce gândeau acestea nu trebuiau oare să cedeze celor care, precum spuneam, cunoşteau bine situaţia?
De unde se vede bine că erau cu mintea pe sus şi în celelalte. Care anume? Dulcele şi bunul izvor al vechii credinţe, care unea într-una Firea Treimii, a cărei şcoală fusese odinioară Niceea, pe acesta îl vedeam tulburat în chip nefericit de curgerile sărate ale celor cu opinii îndoielnice, care cred cele ce

bucură puterea, care sunt oameni de mijloc, şi e foarte bine dacă sunt de mijloc şi nu stau pe faţă de partea adversă; episcopi care acum află de Dumnezeu, ieri învăţători azi învăţăcei, iniţiatori iar acum iniţiaţi a doua oară, care rânduind poporul îşi spun, nu ştiu cum, propriile lor rele, dar le spun fără lacrimi – lucru străin: o spunere a bolilor fără lacrimi! Aşa erau aceştia. Căci toate, se spune, sunt sclavele vremii. Dar ce desfătare e mai mare decât jocul? Cele ce nu se obţin cu osteneală, cum sunt cele mai multe, nici nu pot fi procurate altfel, nici măcar cu bani. Ce am făcut atunci eu, foarte iubitor de oameni? Am pus să se vestească înaintea tribunelor, am strigat tuturor: ***„Cine vrea, să intre înăuntru, chiar dacă şi-a schimbat de două sau de multe ori credinţa. Scena e deschisă tuturor, târgul la fel: nimeni să nu plece fără să fi cumpărat ceva. Dacă zarul s-a schimbat – căci nimic nu e mai uşor schimbabil decât momentul prielnic -, arată-ţi iscusinţa! Joacă-l din nou! Nu este inteligent să te ţii de o singură credinţă, ci să ştii să-ţi croieşti multe căi în viaţă.”*** Şi de aici ce s-a făcut? Acea mult împletită imagine din vise: aur, apoi argint, bronz, fier, lut ars la picioare [Dn 2, 31 sq.]. Mă tem ca nu cumva o piatră să spulbere toate. Moabiţilor şi anumiţilor, cărora în vechime nu le era îngăduit [Dt 23, 3 sq.], acum li se dă intrare în Biserică. „Dar n-ai lăudat tu mai înainte acestea? Spune! Cine a avut pe atunci puterea în reuniuni?” Reuniunile erau ale celor ce erau pe atunci – îmi este greu s-o spun iarăşi, căci mi-e ruşine -, erau ale tuturor, ceea ce e acelaşi lucru cu a spune că erau ale nimănui, fiindcă stăpânirea multora este lipsa oricărei stăpâniri [anarhie]. Pe mine mă stăpânea boala care mă ţinea multă vreme şi adeseori în casă cu ochii ţintă spre un singur lucru: ieşirea din această viaţă care are eliberarea de toate relele. Deci ceea ce mi s-a întâmplat, aceasta să fie lege. Erau însă unii [episcopi] care cu forţa sau cu greu veneau, pentru care îndrăzneala de a vorbi era ceva, pentru care ignoranţa era avocatul răului, furaţi de duble învăţături, deşi predica pe care o ţineau în public era drept-cinstitoare [ortodoxă], o odraslă cu totul străină de cei ce o odrăsleau. Acea mare gloată de neguţători ai lui Hristos am tolerat-o chiar şi atunci când cineva amesteca noroi în buna-mireasmă a mirului; căci e mai uşoară participarea la rău decât la bine. Acestora nu le plăcea însă inovatorul – căci aşa-i numesc cei îndrăzneţi pe cei prudenţi -, dar nici prudentului nu-i plăceau aceia. S-a întâmplat atunci ce s-a întâmplat cu Lot acela şi cu patriarhul Avraam: unul o apucă pe o cale, altul pe cea opusă pentru a nu fi strâmtoraţi de lărgimea turmelor [Fc 13, 5 sq.]. Ce mai trebuie să spun cu câte şi cu ce fel de discursuri au pus la încercare preaiubiţii aceştia părul meu alb, dându-mi scaunul, dar cerându-mi sinceritate! Cereau – vai! – să aibă un Grigorie sincer, ei care erau sinceri în conspirarea celor rele; iar aceasta pentru a mă avea complice în toate. Cum în toate? Dar cine are o imaginaţie atât de bogată încât să spună că mulţimea, nu Cuvântul lui Dumnezeu, m-a mânat spre ceva? Firea izvoarelor va curge în sus şi focul o va lua în direcţie opusă înainte ca eu să trădez mântuirea mea.

De atunci mi-am scos picioarele din mijlocul lor. Iar acest lucru a fost vădit. Căci mi-am schimbat şi casa trăgându-mă din prăpăstiile Bisericii, departe atât de cuvintele, cât şi de adunările rele. Dar cât suspinau cei apropiaţi, mai ales din popor, ca să nu vorbesc despre toţi, strigând, implorând, ridicând mâinile spre Dumnezeu, jurându-se, plângându-mă deja ca pe un mort - o, ce suferinţă şi ce lacrimi! Cum aş fi putut suporta toate acestea şi cu ce inimă? *„Lăsa-vei oare - cum auzeam - spicul tău, cândva firav, iar acum gata de seceriş? Lăsa-vei poporul tău prozelit, care stă la uşile [bisericii] tale, şi căruia trebuie doar să-i deschizi, sau pe cel aflat deja înăuntru, şi vânător de străini? Cui îi vei lăsa? Cine va hrăni odraslele născute de tine? Cinsteşte-ţi ostenelile de care te rupi! Dă-ţi ultima suflare nouă şi lui Dumnezeu! Această biserică să fie locul din care să ieşi din viaţă!”* Acestea au fost o frângere pentru mine, dar am rezistat. Puţin timp după aceea Dumnezeu mi-a dat şi soluţia. Căci au venit pe neaşteptate, ca să contribuie la scopul păcii, episcopii egipteni şi macedoneni, lucrători ai legilor şi tainelor lui Dumnezeu, suflând spre mine un vânt aspru dinspre apus [(55] *Cu alte cuvinte, erau partizani ai lui Paulin susţinuţi de Roma.)*. Dar lor li se împotrivea un popor care gândea ca răsăritenii. Scrâşnindu-şi dinţii feroce ca nişte mistreţi – ca să imit ceva din ale tragediei -, privind lăturiş cu ochii aprinşi, au luat foc. În multe acţiuni puse în mişcare mai mult de irascibilitate decât de raţiune, au analizat cu asprime situaţia episcopatului meu, distorsionând legi îngropate de mult [(56] *Grigorie a fost acuzat de încălcarea canonului 15 al Sinodului de la Niceea, abandonându-şi scaunul de la Sasima pentru cel mai prestigios, al Constantinopolului. În realitate, el nu ocupase niciodată scaunul din Sasima, iar la Nazianz fusese doar episcop auxiliar.)*, de a căror majoritate eram în mod limpede liber; nu atât din duşmănie faţă de mine, nici grăbindu-se să dea scaunul meu altuia, cât pentru a face necaz celor ce mă întronizaseră, ca unii care credeau că aceştia mă convinseseră prin înştiinţări ascunse, spunând că nu pot suporta să ştie ofensa care li se făcuse atât în vechime, cât şi în lucrurile recente. Eu însă, ca un cal legat [(57] *Cf. Iliada 6, 506.)*, deşi istovit de rele şi de boală, n-am încetat să bat din picioare şi nechezam rob din pricina violenţei legatarilor, dorind păşunile şi singurătatea mea.

Iar când am socotit că merită să pun în discuţie cele ce le spusesem înainte, am rupt legăturile şi mi-am răpit prilejul favorabil, căci altfel nu i-aş fi putut convinge nicicând pe iubitorii de stăpânire, lucru evident, dar adevărat. Fiindcă era prilejul favorabil pentru mine. Şi venind în mijlocul lor am spus acestea:

„Bărbaţi, pe care Dumnezeu v-a adunat ca să vă sfătuiţi pentru ceva din cele plăcute lui Dumnezeu, acesta să fie al doilea cuvânt al meu despre mine – căci e de mică importanţă pentru o atât de mare adunare cum stau lucrurile cu mine chiar dacă m-aş înălţa pe mine însumi în zadar -, iar voi înălţaţi-vă minţile spre ceva mai înalt. Deveniţi una; uniţi-vă chiar şi mai târziu. Până când oare ne vom face de râs ca nişte sălbatici ştiind numai un singur lucru:

să respirăm aer de luptă? Daţi-vă cu râvnă mâna dreaptă a comuniunii. Iar eu voi deveni prorocul Iona. Mă dau pe mine însumi pentru salvarea navei, deşi nu sunt vinovat de furtună. Luaţi-mă şi aruncaţi-mă prin tragere la sorţi. O balenă din adânc mă va primi ospitalieră. De acum înainte începeţi să vă puneţi de acord gândind acelaşi lucru; după care porniţi la drum pentru a rezolva toate. Acest loc să se numească locul lărgimii [Fc 26, 22]. Aşa va fi gloria mea. Dacă vă opriţi la mine, acest lucru e o necinste. Lege vă pun să nu luptaţi în apărarea scaunului meu. Dacă aşa gândiţi, nimic nu va fi greu. N-am fost înscăunat de plăcere, şi acum plec de bunăvoie. Şi trupul mă convinge de aceasta. Sunt dator cu o singură moarte şi Dumnezeu o are. Dar, o, Treime a mea, numai de Tine mă voi îndeletnici; avea-voi o limbă bine învăţată să fie avocata ta, iar dacă nu, liberă şi plină de zel? Rămâneţi sănătoşi şi aduceţi-vă aminte de ostenelile mele!"

Acestea le-am spus. Iar ei s-au pus în genunchi. Iar eu am ieşit stând la mijloc între bucurie şi mâhnire: plin de bucurie pentru că am primit încetarea ostenelilor mele, şi de întristare pentru că nu ştiam al cui va fi poporul. Căci cine nu va fi sfâşiat ajungând lipsit de copii? Eu aşa sunt, iar ei şi Dumnezeu ştiu asta; în mijlocul lui sunt încă multe lucruri ascunse, pierzanii ale tinerilor, întinăciuni şi curse ale abisului. Dar alţii să spună acestea, eu voi tăcea. Căci n-am răgaz să cunosc relele încâlcite [ale oamenilor], eu care mă nevoiesc în asceza simplităţii inimii de unde vine mântuirea, şi numai despre aceasta va fi cuvântul meu. Ştiu însă acestea; cu acordul lor uşor am fost cinstit mai mult decât bine. Unele ca acestea le dăruie celor dragi patria. Aşa au stat deci acestea. Dar cum au stat lucrurile cu împăratul? M-am plecat? Am căzut în genunchi? I-am prins mâna dreaptă? Am adăugat cuvinte de implorare? Am trimis înainte alţi mijlocitori dintre prietenii în funcţii mari, mai ales din cei foarte dragi? Am vărsat aur, stăpânul cel mare, ca să nu cad din scaun? Acestea să fie ale altora, ale celor foarte schimbători. Eu însă, aşa cum eram înveşmântat, am alergat la purpură [împărat] şi, mulţi fiind de faţă şi privind, am zis:

„Şi eu, împărate, o singură favoare cer puterii tale care face daruri măreţe. Nu cer aur, nu tăbliţe multicolore, nu acoperăminte pentru masa de taină, nu să primesc o înaltă demnitate pentru neamul meu sau să stau aproape de tine, cel preabun. Acestea sunt ale altora, care se sârguiesc pentru lucruri mici. Eu mă socotesc vrednic de lacrimi mai mari. Un singur lucru cer să mi se dea: să stau puţin departe de invidie. Doresc să cinstesc scaunul, dar de departe. Am obosit să fiu urât de toţi, chiar şi de prieteni, pentru că nu pot privi spre altceva, decât spre Dumnezeu. Cere de la aceştia un acord prietenesc, să arunce armele, măcar de dragul tău, dacă nu din frică de Dumnezeu şi de pedeapsa Lui. Ridică trofeul luptei fără sânge, tu care ai oprit îndrăzneala nedomolită a barbarilor. Acestuia – şi aici arăt părul alb şi sudoarea pe care

am vărsat-o pentru Dumnezeu – cere-i să-ţi spună cât a suferit pentru lume. Află că fără voie m-au aşezat în scaun."

La acestea împăratul a aplaudat în public şi au aplaudat şi ceilalţi, iar eu am obţinut favoarea, cu greu, după cum se spune, dar am obţinut-o. La ce urma să mă gândesc acum în răul acesta? Să-i conving pe toţi să primească uşor acestea şi să nu se gândească la nici o încăpăţânare din afecţiune pentru mine şi din ură faţă de rău. îi mângâiam cu căldură, îi îndemnam, căutam să împac cu relele altarul, pe cei din afară, pe preoţii turmei, atât cea veche, cât şi cea nouă [prozelită], care nu suportau absenţa părintelui lor, şi pe aceia dintre episcopi rămaşi foarte loviţi. Căci mulţi, de cum auziseră ce fusese hotărât, fugeau ca de nişte trăsnete astupându-şi urechile şi lovindu-şi mâinile, ca să nu vadă un altul înălţat în scaunul meu.

Aici sfârşeşte cuvântul meu, iată-mă un mort însufleţit. Un învins - o, minune! - purtător de cunună, care are pe Dumnezeu şi prieteni în Dumnezeu în locul unui scaun şi al grohăitului zadarnic. Veseliţi-vă, săltaţi, înţelepţilor, cântaţi în adunări, la banchete şi în altare, nenorocirile mele. Cântaţi de biruinţă ca nişte cocoşi lovindu-vă coastele cu coatele, drepţi, înălţându-vă capul în mijlocul celor fără minte. Prin voia unuia aţi biruit toţi. „Dacă ar vrea…" Ce invidie! Şi de aceasta mă lipsiţi fălindu-vă ca şi cum aş fi fost îndepărtat; iar dacă n-ar vrea, ruşinaţi-vă de cele rele, voi care ieri m-aţi înscăunat, iar azi m-aţi alungat pe mine care fug de acestea. Voi sta împreună cu îngerii. Nimeni nu va putea vătăma viaţa mea, dar nici nu-mi va putea fi de folos. Mă voi retrage cu Dumnezeu. Limbile să se scurgă pe lângă mine ca nişte brize goale. Sunt sătul de acestea, eu care mult am fost lovit de defăimări, ca şi de laude excepţionale. Cer să-mi locuiesc singurătatea departe de cei răi, unde este Divinul căutat numai cu mintea şi nădejdea uşoară a celor de sus care-i hrăneşte pe bătrâni. Ce voi da Bisericilor? Lacrimile. Căci la acestea m-a adunat Dumnezeu conducând prin multe cotituri viaţa mea. Dar unde va ajunge aceasta? ***Spune-mi, Cuvinte al lui Dumnezeu! - în sălaşul cel neclintit, aşa mă rog, unde e Treimea mea şi strălucirea amestecată*** [58] *Strălucirea luminii comune între Ele a Persoanelor Treimice.*), ***de ale cărei umbre sunt înălţat acum în chip nedesluşit?***

Traducere de diac. Ioan Ică jr.

(Din cartea* Grigorie din Nazianz – Teologul şi epoca sa, *Jean Bernardi, ed. Deisis, 2002)

Sfântul Grigorie Teologul - Sfinte moaşte

1. Părticele din sfintele moaşte ale Sfântului Grigorie Teologul se găsesc şi în Catedrala Mitropolitană din Iaşi.

2. Capul Sfântului Grigorie Teologul, ferecat la 1709 de Maria Doamna, soţia lui Şerban Cantacuzino, se află la Marea Lavră de la Vatoped.

3. Părticele din moaştele Sfântului Grigorie se găsesc şi la Mănăstirea Sfântului Grigoriu.

4. Moaştele Sfântului Grigorie Teologul şi ale Sfântului Ioan Gură de Aur aflate în Biserica Sfinţilor apostoli, Patriarhia Ecumenică, Istanbul

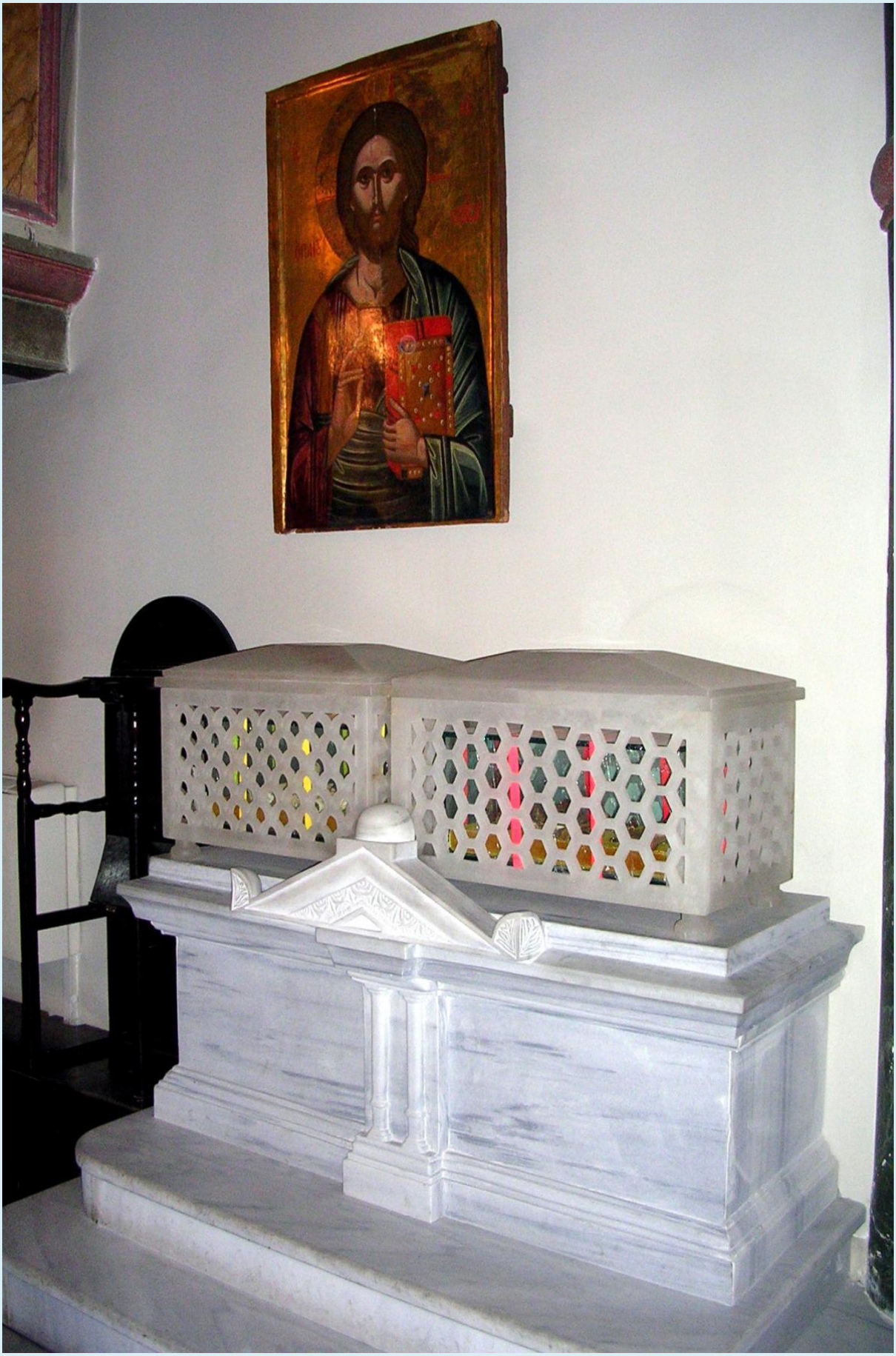

5. Racla cu moaştele Sfântului Grigorie Teologul de la Măn. Slatina, jud. Suceava

6. Biserica Sfânta Vineri nouă - Racla cu moaştele Sfântului ierarh Nicolae, ale Sfântului Haralambie, ale Sfântului Grigorie Teologul şi Sfinţilor ucişi în Rait şi Sinai

Capul Sfântului Grigorie Teologul, arhiepiscopul Constantinopolului

Sfântul Grigorie era originar din oraşul Nazianz din Capadocia. Părinţii lui s-au numit Grigorie şi Nona. Datorită virtuţii sale, tatăl său a fost rânduit episcop al oraşului Nazianz, fiind trecut şi el în rândul cuvioşilor.

Cutia şi racla cu capul Sfântului Grigorie Teologul

Sfântul Grigorie a studiat în Atena, urmând cursurile specifice învăţământului antic împreună cu un alt mare sfânt al Bisericii noastre, Vasile cel mare.

După ce şi-a încheiat studiile, s-a întors în Asia mică, ducând în continuare pentru scurtă vreme o viaţă isihastă şi pustnicească împreună cu Vasile cel mare într-o anumită zonă din Pont.

La îndemnul insistent al nedespărţitului său prieten care preluase deja păstorirea Mitropoliei Cezareii, dar şi din cauza ereziei lui Arie, a acceptat şi a fost hirotonit episcop, deşi era iubitor de isihie şi de «comuniune» nestingherită cu Dumnezeu.

Apoi a fost chemat la Constantinopol pentru a-i sprijini pe ortodocşi care sufereau mult din pricina arienilor şi unde la îndemnul lui Vasile şi al poporului, a urcat pe tronul arhiepiscopal. Nu va rămâne însă pentru mult timp arhiepiscop din cauza unor scandaluri care au apărut. Demisionează de bună voie, pentru pacea Bisericii şi se va retrage într-o sihăstrie, aproape de oraşul natal, loc unde îşi va sfârşi şi viaţa.

Sfântul Grigorie a fost numit Teologul prin excelenţă, întrucât în urma punerii în practică şi a împlinirii cu consecvenţă a poruncilor dumnezeieşti, a urcat pe culmile contemplaţiei, tâlcuind prin înţelesuri înalte, dar şi clare, dogmele credinţei noastre.

Într-un anumită parte a capului sfântului se poate vedea un semn, care conform celor relatate de viaţa sa, provine de la o cicatrice apărută în urma unei lovituri, deasupra unuia dintre ochi. Acest lucru constituie un indiciu al autenticităţii moaştelor dumnezeiescului Părinte.

Mâna dreaptă a Sfântului Grigorie Teologul

În Biserica Sfântul Nicolae „a Bătătorilor” din Ioannina se păstrează mâna dreaptă a Sfântului ierarh Grigorie Teologul, arhiepiscopul Constantinopolului. Racla din argint a fost lucrată în 1784 de către argintarul Nicolae Pontikis, din Kalavrita.

Icoana Sfântului Grigorie Teologul pictată de iconarul Konstantinos Giannakis

Traducere și adaptare: Pr. Elisei Roncea
Sursa: Greek Orthodox Religious Tourism

Despre cum a ajuns mâna dreaptă a Sfântului Grigorie Teologul în biserica Sfântul Nicolae „a Bătătorilor” aflăm din istorisirea lui Konstantinos T. Kazantzis (1864-1927), intitulată „Mâna Sfântului Grigorie”, publicată pentru prima oară la Chicago, S.U.A., în 1910, în cartea „Istorisiri din patria mea”.

Potrivit istorisirii, dar și tradiției așa cum s-a păstrat, odată un preot din Morea umbla pe străzile strâmte ale orașului, făcând colectă și s-a întâlnit cu un hoge care purta turban. Acesta l-a invitat pe preot să-l urmeze și, după puțin timp, au ajuns amândoi la Seraiul aceluia.

Acolo, hogele i-a spus:

Mâna dreaptă a Sfântului Grigorie Teologul

- Nu te teme, Părinte, suntem creștini în ascuns și avem mult timp de când nu ne-am împărtășit. Vei rămâne aici luând aminte să nu te vadă cineva și ne vei sluji Sfânta Liturghie. Vei avea la dispoziție tot ceea ce vei avea nevoie.

Părintele s-a speriat, dar nu putea să facă altceva. A doua zi, de dimineață, a mers la el hogea și i-a spus:
- Astăzi ne vei sluji Sfânta Liturghie.

Și luându-l de mână, au trecut prin toate camerele Seraiului, au coborât multe trepte și acolo, la subsol, părintele a zărit o bisericuță.

După ce părintele a liturghisit, hogea, vrând să-i mulțumească, i-a zis:
- Aici, în aceste cutii, am moaște de Sfinți. Alege una și ia-o ca mulțumire pentru slujire.

După ce le-a văzut, Părintele i-a zis lui hogea:
- Această mână o voi lua, pentru a binecuvânta cu ea.

Atunci hogea, după ce i-a spus că acea mână este mâna dreaptă a Sfântului Grigorie Teologul, i-a adăugat:
- Ia-o și să mergi cu bine!

Părintele s-a întors în Morea în perioada revoluției Orlovilor (cunoscută ca A doua revoltă peloponeziacă sau Revolta maritimă, n. trad.) din 1770. Atunci toate au fost distruse și arvaniții săvârșeau jafuri și prădări, iar împreună cu altele au luat și mâna Sfântului Grigorie Teologul. Pe aceasta au vândut-o în Ioannina, unde au cumpărat-o cei din breasla takiantziilor, care brodau veste. După ce au argintat cutia în care se afla cinstita mână, au dăruit-o în 1778, după cum se menționează în această istorisire, bisericii Sfântul Nicolae „a Bătătorilor”.

Racla cu moaștele Sfântului Grigorie Teologul

După mult timp, părintele respectiv s-a arătat în satele dimprejur și căuta mâna Sfântului. Când a găsit-o nu a putut să o ia, însă unii i-au dat aproximativ 300 de monede de argint, ca s-o răscumpere.

Așa s-a răspândit istoria...

De curând, racla din argint din anul 1784 a fost a fost împodobită cu o minunată icoană a Sfântului Grigorie, lucrare a pictorului Konstantinos Giannakis.

Cinstita mână a Sfântului Grigorie Teologul este așezată spre închinare în partea de miazănoapte a bisericii Sfântul Nicolae „a Bătătorilor”, alături de părticele din Sfintele moaște ale Sfinților Gheorghe noul mucenic din Ioannina, Gheorghe purtătorul de biruință, Chiric, Pantelimon și Trifon.

Pr. Silviu Cluci - Odoarele Mănăstirii „Sfântul Pavel” - Athos

Vistieria nepreţuită a mănăstirii o constituie darurile magilor (aur împletit ca o dantelă, tămâie şi smirnă în formă sferică), care sunt păstrate în cutii de argint, precum şi o bucată din lemnul cinstitei Cruci, cu găuri de la cuiele cu care a fost răstignit Domnul. Se spune că este darul ţarului Petru al Bulgariei făcut Sfântului Pavel, care a dat o parte Mănăstirii Xiropotamu, iar cealaltă Mănăstirii „Sfântul Pavel”.

În biserica mănăstirii se află moaște de la 98 de sfinți, dintre care amintim: capetele (întregi sau fragmente) Sfinţilor: Antim al Nicomidiei, Nimfodora muceniţa, Damian doctorul cel fără de arginți, Agata muceniţa, Ipatie episcopul Gangrei, Vasilie episcopul insulei Paros, Fevronia şi Pantelimon.

Se mai găsesc aici părţi din moaştele Sfinţilor: Maxim Mărturisitorul (mâna), Grigorie Teologul, Haralambie, Mihail episcopul Sinadelor, Calinic mucenicul, Chiriachi, Mitrodora muceniţa, Teona episcopul Tesalonicului, Trifon, Mamant, Evdochim vatopedinul.

În tezaurul mănăstirii se află şi icoana Maicii Domnului „Oglinda”, care, potrivit tradiţiei, a aparţinut împărătesei Teodora, soţia împăratului Teofil (829-842), luptătorul împotriva Sfintelor icoane.

În katholikon se află şi icoana Maicii Domnului Mirovlitissa „Izvorâtoarea de mir”.

O altă icoană importantă este cea a Maicii Domnului „Odighitria”, care are pictată pe spatele ei Răstignirea Domnului şi care este opera unei şcoli de pictură din Constantinopol (secolul al XIV-lea). Ea se mai numeşte şi „Antifonitria Lacului”, pentru că provine de la vechea Mănăstire Officiara, care se afla în locul Schitului Lacu de astăzi.

Pr. Silviu Cluci - Odoarele Mănăstirii Cutlumuş

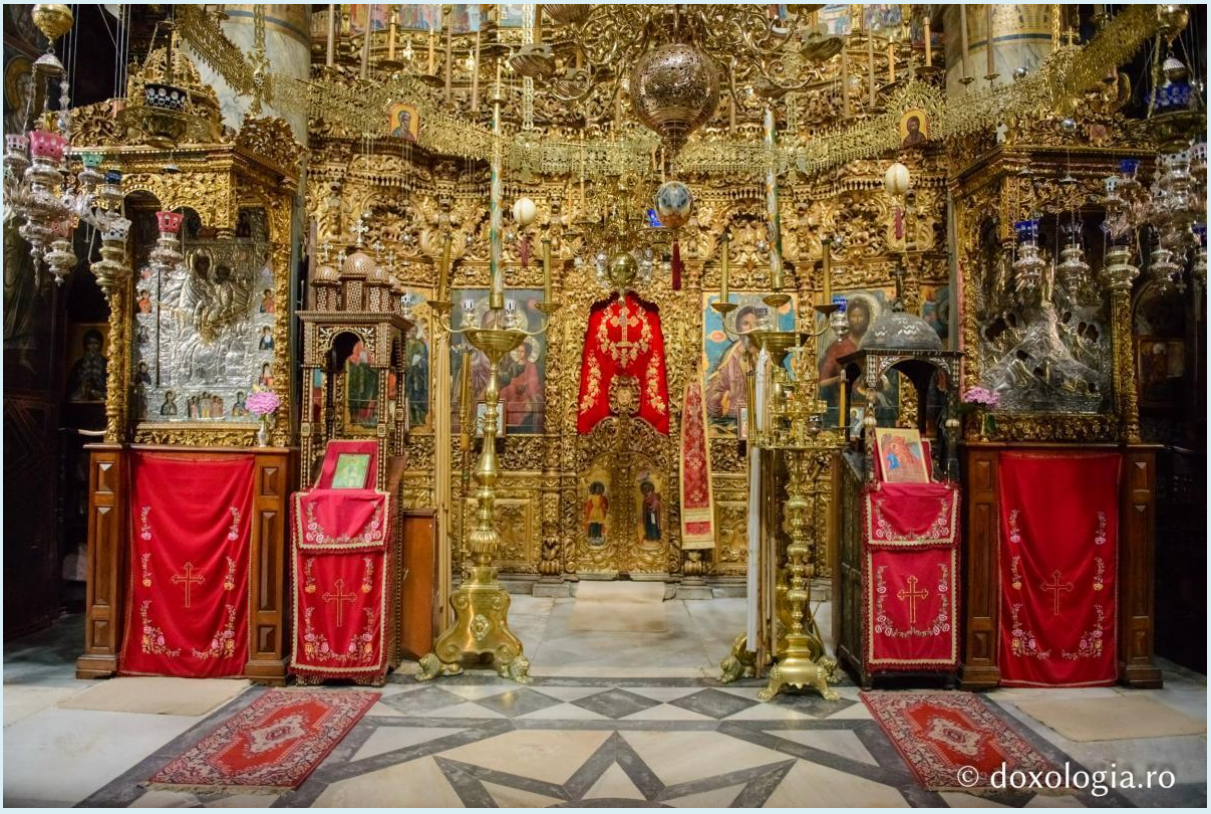

În Mănăstirea Cutlumuş se păstrează o părticică din Lemnul Sfintei Cruci, părți din moaștele Sfintei Ana, mama Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, ale Sfântului Grigorie Teologul și ale Sfântului Alipie Paflagonul.

De asemenea, se păstrează părticele din Sfinte moaşte ale Sfinţilor: Timotei, Pantelimon, Panaghiotis din Cezareea, Nil Athonitul, Chiril, Trifon, Iacob Persul, Vasilie cel mare, Haralambie, Parascheva şi Matroana.

Mănăstirea mai are două icoane făcătoare de minuni ale Maicii Domnului: „Ocrotitoare nebiruită” (1733) şi „Milostiva”, darul Teodorei, fiica împăratului Ioan al VI-lea Cantacuzino (1341-1345).

În biblioteca mănăstirii se păstrează 662 de manuscrise, dintre care 100 sunt din pergament, având pe ele şi icoane. Deosebit de însemnate sunt Viaţa lui Iosif (secolul al XVI-lea) şi Codicele 1677, care conţine cele trei Sfinte Liturghii.

Unicat este Codicele 64 care conţine poeziile sultanului Valint (Iconiu, secolul al XIII-lea) în limba greacă populară a vremii, dar scrisă cu litere arabe.

Tot în bibliotecă se păstrează şi aproximativ 157 de documente ce privesc în mod direct relaţiile acestei mănăstiri cu Ţara Românească, pentru o perioadă cuprinsă între 1372-1939.

Predici

Sfântul Nicolae Velimirovici - Proloagele de la Ohrida - Pomenirea Sfântului Constantinopolelui, Grigorie Teologul, arhiepiscopul

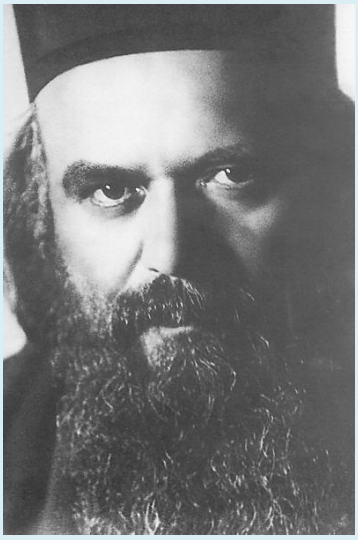

Sfântul Grigorie s-a născut la Nazianz, dintr-un tată elin şi o mamă creştină, înainte de a primi Sfântul Botez [la maturitate, cum era obiceiul pe atunci], el a mers la Atena, unde a studiat cu cei mai mari dascăli ai vremii, avându-i colegi pe Sfântul Vasile cel mare şi pe Iulian, care mai târziu avea să fie Apostat [nepotul de fiu al Sfântului Constantin cel mare], după cum însuşi Sfântul Grigorie de multe ori a prorocit despre el.

Cea mai mare înrâurire Sfântul Grigorie a primit-o de la mama lui, Nona. După ce şi-a încheiat studiile, Grigorie a primit Sfântul Botez. Sfântul Vasile 1-a sfinţit episcop de Sasima, iar împăratul Teodosie cel mare 1-a chemat pe scaunul episcopiei Constantinopolelui, atunci vacant.

El a scris foarte multe lucrări, faimoase fiind mai ales cele teologice, pentru care s-a şi numit Teologul. Mari mai ales între lucrările telologice sunt cele destinate Sfintei Treimi. Grigorie a scris şi împotriva ereticului Macedonie care învăţa greşit că Duhul Sfânt este creaţia lui Dumnezeu şi împotriva lui Apolinarie care învăţa greşit că Hristos nu a avut suflet omenesc, ci că dumnezeirea Lui îi era în loc de suflet.

De asemenea Sfântul Grigorie a scris în contra lui Iulian Apostatul, tovarăşul lui de studii de odinioară, în anul 381, când a început să-i fie clevetită canonicitatea alegerii sale ca episcop, Sfântul Grigorie s-a retras singur din scaun, zicând: ***"Cei care voiesc să jefuiască scaunul nostru episcopal nu ne pot jefui de Dumnezeu".***

El a părăsit apoi Constantinopolul şi s-a retras la Nazianz, unde a vieţuit în singurătate şi rugăciune, şi unde a scris şi minunatele sale cărţi.

Deşi a ajuns până la vârsta de optzeci de ani, Sfântul Grigorie a fost chinuit de boală toată viaţa lui.

Sfintele sale moaşte au fost mai târziu mutate la Roma. O raclă purtând cinstitul său cap se află în Biserica Catedralei Adormirii din Moscova.

El a fost şi rămâne o făclie strălucitoare şi măreaţă a Bisericii Ortodoxe atât prin marea blândeţe şi curăţenie a vieţii sale, cât şi prin covârşitoarea adâncime, cea neîntrecută, a gândirii şi teologhisirii sale.

El a adormit în Domnul la anul 390 după Hristos.

Cugetare

Se înşeală aceia care trufaş se laudă că îi cunosc foarte bine pe oameni şi că nimeni nu-i poate înşela. ***Căci cine poate cunoaşte gândurile inimii omului în afară de unul Dumnezeu, Cel Ce scrutează inima şi rărunchii, pe care însuşi le-a zidit ?***

Până şi marii Sfinţi s-au înşelat în judecăţile lor asupra altor oameni.

- *De pildă, însuşi Sfântul Vasile cel mare, timp îndelungat a socotit că un anume eretic este om cinstit şi sfânt şi l-a apărat în faţa Bisericii faţă de mulţi invinuitori, pină când s-a convins singur de falsitatea ereticului şi a suferit cu amar.*
- *Sfântul Grigorie Teologul însuşi, îl botezase pe un anumit filozof, Maxim cu numele, şi îl cinstea atât de mult încât şi în casa lui îl adăpostea şi la masă cu el mânca. Şi cu toate acestea Maxim era la fel de plin de otravă ca şi cel mai otrăvitor şi viclean dintre şerpi. După un timp, prin intrigi şi cumpărare, el a obţinut recunoaşterea lui ca patriarh din partea unor cetăţeni ai Constantinopolelui, în locul Sfântului Grigorie. Când după mari neînţelegeri această ispită a fost înlăturată, mulţi l-au certat pe Grigorie pentru că singur a locuit cu trădătorul în casă.*

Iar sfântul a spus: ***“Nu suntem vinovaţi dacă nu sesizăm răutatea cuiva. Numai unul Dumnezeu ştie gândurile oamenilor. Cât despre noi, nouă ni se porunceşte prin legea cea dumnezeiească să ne deschidem inimile cu dragoste părintească faţă de toţi cei care vin la noi”.***

Căci omul bun nu va putea înţelege niciodată răutatea celui rău.

Luare aminte

Să luăm aminte la Domnul Hristos, împăratul Cel veşnic:
La Hristos împăratul întregii zidiri pe care El o îmblânzeşte şi o face să-I slujească Lui;
La Hristos împăratul care stăpâneşte şi demonii, şi boala şi moartea;
La Hristos împăratul Vieţii Celei cereşti şi nemuritoare a îngerilor şi sfinţilor.

Predică *despre Cine este Hristos?*

Cine zic oamenii că sunt ? (Marcu 8:27).

Fraţilor, au trecut aproape două mii de ani de la ziua aceea în care Domnul lisus le-a pus această întrebare ucenicilor Săi. De atunci şi până în ziua de azi această întrebare se pune fiecăruia dintre noi, în fiecare zi, şi în fiecare noapte - şi în fiecare zi, şi în fiecare noapte, fiecare dintre noi trebuie să dea răspuns la ea.

Această întrebare este o întrebare de viaţă şi de moarte, iar răspunsul la ea este fie de viaţă făcător, fie de moarte aducător. ***Tu eşti Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui viu*** (Matei 16 :16), răspunde la ea Sfântul Apostol Petru.

Unii spun, întocmai ca evreii, că El este distrugătorul Legii lor şi că Se numeşte pe Sine Mesia cu de la sine putere. Alţii spun, ca şi Pilat atunci, că ei de fapt nu pot cunoaşte adevărul despre acest Om. O a treia seamă de oameni spun, împreună cu Apostolii, că El este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui Viu, Mântuitorul rasei umane, care o scapă pe aceasta de păcat şi de moarte, că El este înviatul şi învietorul tuturor, că este Cel Viu şi Cel Dătător de Viaţă.

Iar noi toţi aceştia care suntem botezaţi în Sfânt Numele Preasfintei Treimi suntem cu toţii de acord şi cu o gură mărturisim împreună cu Sfinţii Apostoli şi cu Sfânta Biserică cea apostolică şi una, că Hristos este Domnul Dumnezeu.

O, Doamne, Unule Născut Fiule al Tatălui, ajută-ne nouă ca să putem şi noi, în toate zilele vieţii noastre să credem în Tine cu inimile noastre şi să Te mărturisim pe Tine cu buzele noastre ca Dumnezeu şi Mântuitor al nostru, pe Tine care eşti Hristos, puterea lui Dumnezeu şi înţelepciunea lui Dumnezeu (I Cor l :24). Căci a Ta este slava şi mulţumita în veci, Amin.

Mitropolitul Augustin de Florina - Predică la pomenirea Sfântului Grigorie Teologul - În cuptorul necazului

"…Cealaltă universitate, prin care, dacă nu treci, nu eşti om, este durerea, este necazul, este aventura vieţii. Cel pe care nu l-a durut, cel care nu a plâns, cel care nu şi-a udat perna cu lacrimi, nu a cunoscut ce înseamnă viaţa. De aceea, şi tineretul de astăzi, care are toate bunătăţile, nu ştie ce înseamnă viaţă. Dar proorocesc: Acel dandy, taddy-boy, care aruncă farfuria plină, pentru că nu-i place, va flămânzi şi va plânge şi atunci va simţi viaţa…"

"…Eşti creştin adevărat? Vei fi prigonit. Eşti mamă iubitoare, eşti tată bun, eşti funcţionar cinstit, om al datoriei şi nu eşti mason şi rotarian şi linguşitor, ci eşti om cu conştiinţă în lumea aceasta? Vei suferi. „***Prin multe necazuri ni se cuvine nouă a intra în Împărăţia lui Dumnezeu***" (Fapte 14, 22)…"

"…Aşadar, nu morţi, ci creştini vii, credincioşi şi dedicaţi, copii ai lui Grigorie, copii ai lui Vasilie, copii ai marilor Părinţi, să continuăm pe drumul nostru, ca acest pământ al Părinţilor noştri să fie un pământ sfânt, prin mijlocirile Sfântului Grigorie Teologul…"

Ne aflăm, iubiţilor, în prima lună a anului. Luna aceasta, ianuarie, se numeşte „Luna Părinţilor". Oare de ce se numeşte aşa? Se numeşte „Luna Părinţilor", pentru că în această lună sunt sărbătoriţi mulţi Părinţi.

[…]

Îmi veţi îngădui, iubiţii mei, ca în loc să explicăm Evanghelia sau Apostolul zilei, să vă spun câteva cuvinte, foarte puţine cuvinte, despre eroul credinţei noastre, a cărui sfântă pomenire o sărbătorim astăzi, despre Grigorie de Nazianz.

Patria lui care este? Nimeni nu s-a născut din stâncă, nici n-am venit de pe lună. Din acest sărman pământ ne-am născut. Patria lui a fost Asia Mică. Pământ sfinţit, pământ sfânt care este adăpat cu sângiurile a zeci de mii de martiri. Satul său – un mic şi neînsemnat sat în afara Cezareei, numit Nazianz. S-a născut din părinţi buni, nobili şi minunaţi. Iar o femeie deosebită era mama lui, vestita Nonna. O femeie rară, din cele mai rare femei, pe care le-a născut duhul Evangheliei.

Sfânta şi marea dorinţă a Mamei Sfântului Grigorie

Mama Sfântului Grigorie a avut o mare şi nobilă dorinţă. O astfel de mare dorinţă nu găsesc astăzi. Dacă sunteţi în biserică o sută, sau chiar şi două sute de femei, fac rămăşag că nici una din voi nu are o dorinţă atât de mare şi de nobilă. Nici voi, nici alte femei, ale miniştrilor, ale prefecţilor, ale…, ale…, de care s-a umplut lumea. Nici una din aceste femei ale aşa numitei aristocraţii, care se evidenţiază la dansuri şi-n distracţii şi în petreceri şi în exaltări şi nebunii, nu are această dorinţă mare. Şi care a fost marea ei dorinţă? Să o învrednicească Dumnezeu să nască un băieţel. Şi băieţelul ei ce să devină? Avocat, inginer, un alt om de ştiinţă? Ce să devină? Preot şi să-l închine lui Dumnezeu! Care mamă are această dorinţă? Toate doresc ca pruncii lor să devină avocaţi, medici, ingineri… Preot nu. De altfel, de ce să devină copilul preot? Ca să fie bătaia de joc a nemernicilor şi a dandy-lor, a celor numiţi taddy-boys, şi să nu îndrăznească să meargă pe stradă, să urce în maşini şi în tren? Deci, nu preot. Şi urmarea? În acest moment, în care voi sărbătoriţi aici, mii de sate, da, mii de sate în Elada nu au preoţi; şi nu bat clopotele, pentru că nu se fac preoţi. Avocaţi avem câţi vrei. Toţi Balcanii nu au atâţia avocaţi câţi are Elada. Între 25 şi 30 de mii de avocaţi. Profesori - alţi 30 de mii, medici - alţi 25 de mii. Absolvenţi de gimnaziu - sute de mii. S-au umplut munţii şi dealurile de învăţaţi. Preot cine?

Nonna, însă, această minunată şi bogată femeie din Asia Mică, a avut cea mai nobilă dorinţă înlăuntrul ei: să facă din copilul ei un preot. Şi-L ruga cu lacrimi pe Dumnezeu să-i îndeplinească marea ei dorinţă.

Şi Dumnezeu i-a dat un minunat băieţel. I l-a dat pe Grigorie, care s-a născut în anul 325 d. Hr. S-a născut în acel an în care s-a întrunit primul Sinod Ecumenic. S-a distins de la o vârstă fragedă cu studiile; iubea cărţile. Tatăl său a avut toate mijloacele să-l educe. L-a trimis în Cezareea, de acolo la Alexandria, şi din Alexandria la Atena, centrul ştiinţelor şi al artelor. Acolo a studiat împreună cu Iulian Paravatul, de către care nu a fost influenţat deloc, ci, dimpotrivă, îl mustra foarte aspru. ***Şi avea prieten preaiubit pe Vasilie, cu care a legat o indestructibilă legătură de prietenie, într-un asemenea mod încât***

prietenia dintre Grigorie şi Vasilie să fie un exemplu de prietenie în lume şi să se spună despre ei că erau un suflet în două trupuri.

Dar nu a fost educat doar lumeşte. Nu a învăţat doar filosofia şi retorica şi matematica şi astronomia şi celelalte ştiinţe, ca să devină unul din cei mai învăţaţi bărbaţi ai epocii lui. ***În afară de educaţia lumească, s-a îngrijit şi de educaţia în Hristos; s-a îngrijit să devină un adevărat creştin.*** La toate celelalte şcoli să mergi, de la grădiniţă până la universitate, nu eşti educat. ***O singură şcoală este superioară. Este frica de Dumnezeu.***

„Ştiinţă este a te teme de Dumnezeu". „Începutul înţelepciunii este frica de Domnul" (Psalmul 110, 10; Paralipomena 1, 7).

Grigorie Teologul a studiat la şcoala Hristosului nostru. A studiat la două mari universităţi. Oamenii de astăzi nu studiază la acestea. Dar cine nu studiază la acestea nu este creştin. ***Sfântul Grigorie a trecut prin două universităţi. O universitate este pustia. Da, pustia.*** N-aţi auzit niciodată aici, în biserică, psalmodiindu-se: ***„Viaţa pustnicilor fericită este, a celor ce se întraripează cu dumnezeiescul dor"?*** (Antifoane, glasul al V-lea).

Da, în pustie, unde a trăit Ilie Tesviteanul. Da, în pustie, dincolo de Iordan, unde a trăit Ioan Înaintemergătorul. Da, în pustie, acolo unde au trăit asceţii şi filosofii. Da, în pustie, unde a trăit şi Hristos 40 de zile. În pustie a studiat, lângă asceţi şi adevăraţii filosofi. Şi acolo, ***în pustie, a studiat trei cărţi, pe care noi nu le deschidem.*** Una nu am deschis-o nici eu, care vă predic, nici voi care mă ascultaţi.

Prima carte este sinele nostru. Este ***„Cunoaşte-te pe tine însuţi!".*** Nimeni nu-şi cunoaşte sinele în profunzime, în întregime. Dacă l-am cunoaşte, ne-am îngrozi în faţa abisului pe care îl ascunde sinele nostru.

A doua carte este natura, întru tot frumoasa lume, cerul înstelat, făpturile lui Dumnezeu care strigă că Dumnezeu este Creatorul lumii întregi.

Iar a treia carte, mică pe de-o parte, dar cea mai înaltă din toate cărţile, este Sfânta Scriptură.

Aceste trei cărţi le studia.

Şi arunca o privire în el însuşi şi spunea; ***„Dumnezeule, curăţeşte-mă pe mine păcătosul" (Luca 18, 13).*** Altfel, îşi arunca privirea la stelele cerului şi spunea: ***„Cerurile spun slava lui Dumnezeu, iar facerea mâinilor Lui o vesteşte tăria"*** (Psalmul 18, 2). Altădată îşi arunca o privire în Sfânta Scriptură şi vedea

preafrumoasa Persoană a lui Iisus Hristos, pe care O iubea nemăsurat.

Dar, în afară de pustie, a trecut şi printr-o altă universitate. Care?

Necazurile Sfântului Grigorie

Cealaltă universitate, prin care, dacă nu treci, nu eşti om, este durerea, este necazul, este aventura vieţii.

Cel pe care nu l-a durut, cel care nu a plâns, cel care nu şi-a udat perna cu lacrimi, nu a cunoscut ce înseamnă viaţa. De aceea, şi tineretul de astăzi, care are toate bunătăţile, nu ştie ce înseamnă viaţă. Dar proorocesc: Acel dandy, taddy-boy, care aruncă farfuria plină, pentru că nu-i place, va flămânzi şi va plânge şi atunci va simţi viaţa.

Dacă nu ne-ar durea, dacă nu ne-am îndurera, dacă n-am plânge şi dacă n-am suferi, n-am cunoaşte ce înseamnă viaţa. Şi Sfântul Grigorie Teologul a plâns mult.

A suferit, pentru că a murit minunata lui mamă, a murit tatăl lui, a murit sora lui, Gorgonia. A murit – şi a suferit şi mai mult, Vasilie cel Mare, pe care l-a tânguit chiar mai mult decât pe tatăl său. A fost în pericolul de a se îneca, călătorind din Asia Mică şi străbătând Marea Egee, lângă Rodos a naufragiat şi s-a primejduit şi i-a promis lui Dumnezeu să rămână consacrat Lui. S-a primejduit şi a suferit de la colegii săi răi, care îşi băteau joc de el şi îl batjocoreau; derbedei. Aşa cum acum sunt cei cu părul lung, aşa şi-n acea epocă copiii de oameni bogaţi şi nemernici umblau ca nişte turme şi ca nişte cirezi în Atena şi făceau gălăgie.

Grigorie cu Vasilie cel mare două drumuri cunoşteau: unul care ducea la biserică şi unul care ducea la şcoala lor, la Universitate.

A suferit de la oameni. A fost ales episcop într-o cetate mică, numită Sasima. Oamenii ei, grosolani şi barbari, nu erau în stare să înţeleagă marele duh al lui Grigorie.

A suferit de la eretici. A suferit de la arieni. În timp ce acest gigant predica, aceştia două tentative de asasinat au pus la cale împotriva lui. În timp ce predica acest gigant al amvonului, acest filosof şi poet, duşmanii lui au intrat în biserică şi au început să arunce în el cu pietre şi erau cât pe ce să-l ucidă în biserică. A suferit de la episcopii răi.

A suferit şi de la… cine? ***A suferit de la fiii săi duhovniceşti. Cât a plâns din***

cauza fiilor lui duhovniceşti Sfântul Grigorie, nu a plâns din toate celelalte întâmplări. Aşa cum voi plângeţi şi suferiţi de pe urma copiilor voştri – şi durerea mamei şi a tatălui este mare -, aşa şi Grigorie Teologul a suferit de la copiii lui duhovniceşti.

De la unul chiar, Maxim, pe care l-a luat de copil sărman la curtea lui, l-a făcut diacon, l-a făcut preot, l-a făcut arhimandrit. L-a cinstit mai mult decât pe sine. Şi acesta l-a rănit mult mai mult decât toţi duşmanii. Şi plângea şi suspina Sfântul Grigorie.

A suferit. Dar a învins, pentru că a avut cu el poporul credincios şi pe Dumnezeu. Dacă l-au părăsit fiii lui duhovniceşti; dacă fiii lui duhovniceşti s-au arătat nemulţumitori şi prost-crescuţi şi barbari, încercând în fel şi chip să-l înjosească în popor; dacă arienii au ridicat război împotriva lui turbaţi de mânie; dacă criminalii au căutat să-i înfigă pumnalul; dacă tatăl lui şi mama lui au murit, el îl avea pe Dumnezeu. **Îl avea pe Dumnezeul Treimic.** Credea în Tatăl şi în Fiul şi în Sfântul Duh. Şi-n marile necazuri, spunea: ***Sfântă Treime, Tată şi Fiule şi Duhule Sfinte, miluieşte-mă pe mine, păcătosul!*** *Şi cu această Cântare a cântărilor şi-a încheiat viaţa.*

Şi-a dat demisia. N-a mai suferit răutatea, clevetirile şi calomniile şi şi-a dat demisia. A părăsit Constantinopolul şi s-a dus departe, în pustie, şi acolo a alcătuit cântări prea dulci.

Aceste cântări pe care le auzim aici în biserică: „Hristos se naşte, slăviţi-L…” şi „Ziua învierii, popoare să ne luminăm…” sunt ale lui Grigorie.

El i-a întrecut pe Pindar şi pe ceilalţi poeţi.

În cele din urmă, şi-a sfârşit viaţa într-un loc pustiu, într-o sihăstrie, cu totul şi cu totul singur, „singur cu Dumnezeu trăind”. Iar trupul lui cel sfânt a fost în Nazianzul Capadociei până în anul 1922, când, refugiaţii noştri, lăsând toate – n-au luat nimic altceva cu ei – au luat doar moaştele Sfântului Grigorie şi le-au adus în pământul nostru părintesc, în Elada. Câţi vor, pot să-l viziteze. Este în afara Kavalei, în Nea Karvali, şi de aceea, astăzi, sărbătoreşte toată Kavala şi împrejurimile.

Acesta a fost marele Părinte, Sfântul Grigorie Teologul.

***

Ce învăţăm, fraţilor? Două lucruri.

Mai întâi, ***trebuie să-I mulţumim lui Dumnezeu, Care, bisericii, în momente dificile, i-a trimis oameni potriviţi, după cum şi neamului; când acesta era în primejdie, iată că se năştea un mare om, care lua neamul şi-l înălţa până la stelele cerului.*** Istoria neamului nostru este un şir de eroi. Dar şi istoria Bisericii noastre este un şir de eroi. Suntem datori să-I mulţumim lui Dumnezeu, pentru că a arătat în Biserica Lui odată pe Marele Vasilie, altădată pe Marele Atanasie, odată pe Marcu Evghenicul, altădată pe Grigorie Teologul, altădată pe Marele Antonie. Un şir de bărbaţi, care au ţinut la înălţime steagul Ortodoxiei. ***Să-I mulţumim pentru Părinţi.***

În al doilea rând, **să învăţăm din necazurile Sfântului Grigorie.** Marele Grigorie a trecut prin cuptor. Aşa după cum aurul este trecut prin cuptor şi se curăţă, aşa şi Grigorie a trecut prin cuptor. ***„Ca pe aur în topitoare l-a încercat pe el” (Înţelepciunea lui Solomon 3, 6).***

Ce să învăţăm, iubiţii mei? Eşti creştin? Vrei să trăieşti o viaţă creştină? Îţi păstrezi credinţa? Spune, cât preţuieşte pentru tine creştinismul? Crezi că eşti creştin, dacă vii aici, aprinzi o lumânare, faci o metanie şi caşti în ceasul în care trece Evanghelia şi Sfintele Sfinţilor? Pentru aceste lucruri formale pe care le faci te voi numi creştin? Spune-mi cât preţuieşte pentru tine creştinismul? Ce te costă?

Pe Marele Grigorie l-a costat mult. A trecut prin prigoane, prin persecuţii şi pericole, a fost încercat „ca aurul în topitoare”. Aşadar şi tu. Eşti credincios? Vei fi prigonit. Eşti creştin adevărat? Vei fi prigonit. Eşti mamă iubitoare, eşti tată bun, eşti funcţionar cinstit, om al datoriei şi nu eşti mason şi rotarian şi linguşitor, ci eşti om cu conştiinţă în lumea aceasta? Vei suferi. ***„Prin multe necazuri ni se cuvine nouă a intra în Împărăţia lui Dumnezeu”*** (Fapte 14, 22).

Mai spune Duhul Sfânt: ***„Cei ce voiesc să trăiască cu evlavie… vor fi prigoniţi”*** (II Timotei 3, 12).

Aşadar, măcar de ne-am învrednici să fim prigoniţi, ca sfinţii Bisericii noastre. Şi eu, când sunt în pericol - şi am multe istorii în viaţa mea; de aceea, viaţa Părinţilor mă emoţionează profund - când văd înmulţindu-se vrăjmaşii mei, Îl slăvesc pe Dumnezeu şi zic: Augustine, ceva faci în lume. Te războiesc, când te nevoieşti. Pe morţi nu-i războiesc, pentru că sunt îngropaţi în cimitire.

Aşadar, nu morţi, ci creştini vii, credincioşi şi dedicaţi, copii ai lui Grigorie, copii ai lui Vasilie, copii ai marilor Părinţi, să continuăm pe drumul nostru, ca acest pământ al Părinţilor noştri să fie un pământ sfânt, prin mijlocirile Sfântului Grigorie Teologul şi ale tuturor sfinţilor. Amin.

(Sfânta Biserică a Sfântului Pantelimon - Florina, 25 ianuarie 1976)
(traducere: Frăţia Ortodoxă Misionară „Sfinţii trei noi Ierarhi”; sursa: A.K.)

Părintele Sofian Boghiu - Predică la Sfântul Grigorie Teologul

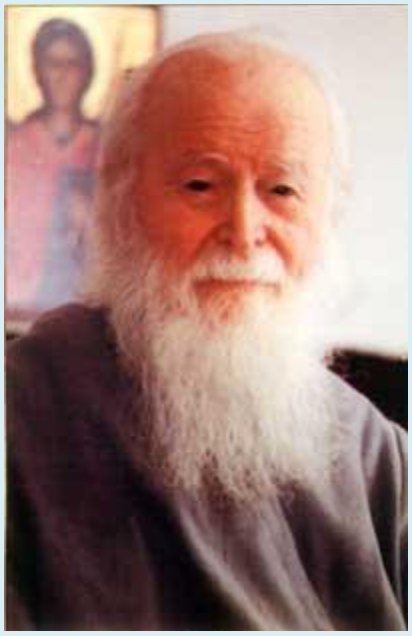

Fraţi creştini, după cum ştiţi prea bine, auzind şi de la strană şi de la altar, începând din seara aceasta şi mâine îi prăznuim pe Sfântul Grigorie Teologul, sau Cuvântătorul de Dumnezeu, unul dintre cei Trei Mari Ierarhi pe care-i prăznuim la 30 ianuarie.

Aş vrea să vă reţin atenţia puţin asupra acestei mari personalităţi din epoca de aur a Bisericii creştine universale. Distinct de cei Trei Ierarhi, prăznuim pe Sfântul Vasile cel Mare la 1 ianuarie, pe Sfântul Grigorie astăzi, după calendar mergând, şi pe Sfântul Ioan Gură de Aur la 27 ale lunii.

Din scrierile celor care s-au ocupat de aproape de viaţa lor şi de felul de a gândi şi de a vorbi, am aflat că

- ***Sfântul Vasile reprezintă voinţa***, o voinţă de fier: trebuia să împlinească ceea ce ştia că era nevoie pentru Biserica lui Hristos în vremea aceea şi a fost un mare gospodar, un mare administrator al Bisericii din veacul al IV-lea.
- ***Sfântul Grigorie este simţământul delicat, inima sensibilă, bună, simţitoare la tot ce era frumos şi sfânt, la care se adăugă mintea lui duhovnicească de mare adâncime.*** De aceea a fost numit şi Teologul, Cuvântătorul de Dumnezeu.
- ***Sfântul Ioan Gură de Aur este cel care rosteşte***, de aceea îi spune Gură de Aur, pentru că avea un grai şi un cuvânt şi o logică în ceea ce spunea, o putere de a evoca, încât a fost neîntrecut până acum şi până la sfârşitul lumii; cel mai mare orator al lumii, acest Sfânt Ioan, cu graiul sfânt.

Deci Sfântul Vasile voinţa, faurul Grigorie, simţirea aleasă şi sfântă şi Sfântul Ioan Gură de Aur - graiul care exprimă aceste virtuţi.

Despre Sfântul Grigorie, puţine lucruri.

S-a născut în Nazianz, de fapt într-un orăşel lângă Nazianz, în Asia Mică: Iurda de astăzi, numit Arianz. Tatăl său era episcop şi se numea Grigorie; mama sa, Nona, o creştină model, pentru veacul acela şi pentru totdeauna. A avut încă un frate şi o soră, fratele se chema Chesarie, iar sora Gorgonia.

O familie de creştini cum rar se întâmplă în vremea aceea, când lumea era în pragul dintre păgânism şi creştinism. Libanius, un mare orator de atunci din Constantinopol, lăudând mamele creştine, spunea "ce admirabile mame au creştinii!" - pentru că tot, în majoritate, li se datora această sfinţenie a vieţii, geniile care s-au născut în acest veac, supranumit "de aur" al Bisericii creştine.

Educaţia pe care le-au dat-o aceste mame sfinte, le-a fost de mare sprijin şi ajutor în viaţa lor de tineri şi, mai târziu, de oameni ai lui Dumnezeu. În această familie apare Sfântul Grigorie, cel mai mic dintre toţi. Mama sa avea două virtuţi remarcabile: era milostivă şi rugătoare. Se ruga foarte mult şi ajuta foarte mult. Erau nişte oameni bogaţi, făceau parte din marea societate din vremea aceea, dar au ştiut să folosească bunurile acestea pământeşti pentru dobândirea celor cereşti.

Ca de obicei, în vremea aceea - era veacul al IV-lea, pe la începuturile lui - tinerii urmăreau să se instruiască, să înveţe.

Sfântul Grigorie, ca şi Vasile cel mare şi Ioan Gură de Aur şi ceilalţi sfinţi ierarhi aveau nişte familii bogate care ţineau să-şi înveţe copiii la şcoli vestite în vremea aceea. Prima şcoală a Sfântului Grigorie a fost în familie: mama l-a îndrumat şi l-a educat, apoi tatăl său care era încă magistrat chiar acolo, în Nazianz.

După ce a terminat aceste cursuri elementare, pleacă de acolo la Cezareea Capadociei, un centru aproape de Nazianz, cu o şcoală mai deosebită, mai de seamă, un fel de liceu, cum am spune noi astăzi. A epuizat tot ce putea să înveţe acolo. A plecat, după aceea, în Cezareea Palestinei, care era capitala politică a Palestinei pe atunci.

Acolo erau profesori vestiţi şi a avut să înveţe lucruri de mare preţ. De acolo a plecat în Alexandria Egiptului, unde era o şcoală vestită încă din timpul lui Origen şi Clemeni Alexandrinul, cu multe adâncimi duhovniceşti.

A terminat şi această şcoală şi a plecat mai departe, la Atena. Pe drum, pe drumul fără pulbere, adică pe apă, o mare furtună s-a stârnit şi toţi erau îngroziţi că vor pieri în valuri. Sfântul Grigorie era şi el printre ei, era tânăr. Mergea la studii la Atena şi se ruga cu toată fiinţa lui, făgăduind că, dacă va scăpa cu viaţa, îşi va dărui toată energia lui în slujba lui Dumnezeu şi pentru mântuirea sufletului său. Şi Dumnezeu i-a ajutat, poate şi pentru rugăciunile lui, încât au ajuns sănătoşi la Atena.

Încă înainte de ajunge aici, ***la Cezareea Capadochiei l-a cunoscut pe Sfântul Vasile cel Mare, era atunci elev acolo. S-a înjghebat o mică prietenie între ei şi la Atena a avut ocazia să-l întâlnească din nou pe Sfântul Vasile, care venise şi el pe altă cale la Atena***, la acel izvor de cultură, de frumuseţe literare, la Atena "cea de aur", cum îi spuneau atunci poeţii.

Era un oraş vestit prin cultură şi prin artă, mai ales prin frumuseţea sa, grecii fiind nişte oameni, mai ales atunci, de foarte mare bun gust. Tot ce făceau era foarte frumos. ***Aici, la Atena, s-a întâlnit cu Sfântul Vasile cel mare şi aici s-a întărit foarte mult prietenia dintre aceşti doi tineri studenţi creştini. Nu erau încă creştinaţi, nu erau botezaţi, că aşa era obiceiul în veacul al IV-lea, să-i boteze mai târziu; era perioada catehumenatului, o anumită pregătire în doctrina creştină, la adânc.***

Şi aici, tinerii aceştia doi cunoşteau două drumuri: unul care ducea la universitate şi altul care mergea la casa de rugăciune, la biserică. Dar erau o excepţie între toţi aceşti studenţi de la Atena. Ceilalţi erau preocupaţi de patimi trupeşti; erau bogătaşi printre ei, aveau bani, plăcerile nu mai erau în nici un fel cenzurate, pentru că nu aveau conştiinţa creştină şi atunci îşi petreceau vremea în fel de fel de dezmăţuri.

Se uitau curioşi la aceşti doi tineri străini de Grecia, care veniseră din Asia Mică (Turcia de astăzi), cât de luminoşi erau, mai ales că erau foarte vrednici la învăţătură. Veneau la ei, la Vasile şi la Grigorie, să-i ajute să descifreze texte vechi din scriitorii antici, din greceşte şi din latineşte. Creşteau în virtute, creşteau în ştiinţă şi-şi sfinţeau viaţa în acel focar de imoralitate, care era pe vremea aceea Atena.

Sfântul Vasile a plecat înapoi în Cezareea lui, iar Sfântul Griorie a rămas mai departe să-şi continue studiile. A făcut studii de literatură, de retorică şi de poezie. Acestea erau obiectele cele mai căutate ale acelor vremuri. Şi a ajuns cu adevărat şi un mare poet. Era o bogăţie de sentimente în el.. a învăţat "frumuseţea vorbelor", cum spune în troparul lui la strană, încât tot ce spunea el, aşa cum spunea oarecând Virgiliu, orice încerca să spună era vers, poate cu rimă, poate fără rimă.

De la Sfântul Grigorie de Nazianz ne-a rămas o autobiografie, scrisă într-o mare smerenie, dar cuprinsă în versuri, tradusă şi în româneşte de părintele Ioan Coman. Imagini, frumuseţi, îndemnuri morale, îndemnuri către o viaţă sfântă întâlnim aproape la fiecare vers. În această autobiografie a sa ne spune, între altele, că a avut un vis în tinereţea lui, mai mult vedenie decât vis şi acolo i-au apărut două femei foarte frumoase, îmbrăcate în alb. "***Mi se părea că văd două femei de o rară frumuseţe, care reprezentau, una curăţia şi altă cumpătarea. Ele mă mângâiau ca pe un copil şi mă invitau să le urmez: "Vino cu noi" ziceau ele, "şi noi te vom înălţa până la lumina Sfintei Treimi cea nemuritoare***"".

Aceasta a fost vedenia lui, ***era un mesaj din partea lui Dumnezeu pentru acest tânăr care toată viaţa a slujit cu toată fiinţa lui Sfintei Treimi, Dumnezeului Celui nevăzut şi Atotputernic.***

După studiile pe care le-a făcut la Atena s-a întors la Nazianz, însă nu s-a mulţumit cu mediul de acolo. Tatăl său era episcop, dar atunci erau în mare fierbere arienii. Însuşi Constantiu, fiul lui Constantin cel Mare, era arian convins. Şi arienii îşi băteau joc de credinţa ortodoxă şi de ortodocşi; fiinţe orgolioase, tăgăduind dumnezeirea Mântuitorului Hristos.

Pentru arieni, Iisus Hristos Mântuitorul era o mare personalitate, o personalitate deosebită - aşa cum spune şi Renan în Viaţa lui Iisus, aşa erau şi arienii - nu recunoşteau în Iisus pe Dumnezeul Cel Atotputernic, Unul din Sfânta Treime. De aceea erau şi mândri. Şi au atras şi pe împărat de partea lor, erau atotputernici. Adeseori luau cu furie bisericile ortodoxe, transformându-le în biserici ariene.

Sfântul Grigorie, scârbit de această obrăznicie ariană, comunica cu Sfântul Vasile cel Mare care era plecat deja de la Atena la Cezareea Capadochiei. În tinereţe, Sfântul Vasile cel Mare nu a rămas retor în Cezareea, unde tatăl său era tut retor, ci a plecat pe malul Mării Negre, în sudul ei, pe firul unui râu ce se varsă în mare. Aici Sfântul Vasile cel Marc îşi făcuse un bordei şi îi scria lui Grigorie. El ştia câtă râvnă are Grigorie pentru viaţa singuratică şi i-a scris să vină şi el acolo, să-l însoţească, să lucreze împreună.

Şi Sfântul Grigorie care caută cu adevărat liniştea, s-a dus şi l-a întâlnit pe Sfântul Vasile acolo, pe tânărul Vasile. ***Aceşti doi oameni foarte talentaţi, care aveau bogaţii în familiile lor, trăiau într-o mare simplitate, într-o mare sărăcie.***

Munceau cărând cu roaba pământ sau bolovani ca să construiască nişte locuinţe pentru călugării pe care i-au adunat mai târziu în jurul lor. Ziua

munceau, iar noaptea se rugau şi scriau. De atunci avem noi în literatura creştină Filocalia, o Filocalie din literatură mai veche. Au cules aceşti doi tineri savanţi texte, cele mai frumoase texte ale sfinţilor Părinţi Clement Alexandrinul, Atanasie cel Mare, Origen şi alţii şi le-au grupat într-un volum numit Filocalia, adică "iubire de frumos". Deci trăiau în simplitate, în rugăciune, în post şi în muncă, munca manuală şi munca intelectuală.

Pe Sfântul Grigorie îl cheamă înapoi tatăl său care era episcop. Avea vârsta de 80 de ani şi-l chema să-l ajute în conducerea eparhiei, mai ales că năvăliseră în eparhia lui aceşti arieni de care v-am vorbit. Sfântul Vasile face o călătorie în acest timp în Siria şi în Egipt, vizitând mănăstirile de acolo. După aceea, Sfântul Vasile scrie Regulile mari şi mici pentru viaţa călugărească.

Sfântul Grigorie s-a întors înapoi la tatăl său şi l-a ajutat în conducerea eparhiei sale. Apoi a mers la Constantinopol, chemat de fratele său Chesarie care terminase studiile la Alexandria Egiptului şi venise în capitala imperiului. Şi acolo Sfântul Grigorie, văzând ce ravagii fac arienii, a transformat casa unde era familia lui, Chesarie şi alte rudenii, în biserică, numită biserica Anastasia.

Anastasia, în limba greacă, însemnează înviere. Acolo Sfântul Grigorie a început să ţină o serie de cuvântări, cuvântări pentru dreapta credinţă, împotriva arienilor care învăţau greşit, strâmb despre Hristos şi despre tainele credinţei creştine.

Câştigă foarte mulţi aderenţi, arienii se întorceau la credinţa ortodoxă. Şi de aceea era aşa de hulit Sfântul Grigorie, încât când venea să predice la această bisericuţă, aruncau cu pietre în el şi-l huleau, strigau fel de fel de batjocuri acestui mare sfânt al Bisericii.

El nu se uită la răutăţile lor şi spunea mai departe, îşi depăna şirul cuvântărilor sale. Avem aceste cuvântări şi în limba română: ***Cele cinci cuvântări teologice ale Sfântului Grigorie. Despre Sfânta Treime nu s-a mai scris vreodată altă carte mai adâncă şi mai adevărată, decât această carte.***

În această vreme, pe scaunul patriarhal din Constantinopol era Meletie, care a fost patriarh la Antiohia şi fusese mutat la Constantinopol, însă era bătrân acest părinte patriarh. Şi l-a asociat pe Sfântul Grigorie la scaunul patriarhal din Constantinopol. Atunci a avut loc sinodul al III-lea ecumenic, la 381.

Şedinţa a condus-o Sfântul Grigorie, însă la sinodul acesta s-au ridicat episcopii egipteni, mai ales - care aveau o opinie separată - şi chiar cei din Asia şi din Siria, spunând că Sfântul Grigorie nu este îndreptăţit să ocupe acest scaun patriarhal, din cauza unor canoane care se opuneau numirii.

Atunci Sfântul Grigorie, după ce s-a terminat şedinţa sinodală, le-a ţinut un cuvânt şi le-a spus: ***"Dacă eu sunt sminteală pentru voi, dacă din pricina mea vă tulburaţi, faceţi cu mine aşa cum a făcut Dumnezeu cu profetul Iona, aruncaţi-mă în mare. Eu mă retrag, pentru pacea voastră, a Bisericii".***

S-a retras cu adevărat din scaunul patriarhal şi a ţinut o cuvântare foarte frumoasă atunci. Lumea care era acolo şi care-l cunoştea, ierarhi şi clerici inferiori, plângeau toţi pentru părăsirea scaunului patriarhal de către Sfântul Grigorie.

Sfântul Grigorie a mai spus, între altele, în cuvântarea sa: ***"Când am venit în Constantinopol, toţi aproape erau arieni, acum când plec aproape toţi sunt ortodocşi"*** - în urma celor cinci cuvântări de care v-am amintit. Iar ortodocşii se rugau plângând şi spuneau: "Părinte Grigorie, cu sfinţia ta pleacă Sfânta Treime de la noi".

Sfântul Grigorie plângea şi el de duioşia lor, dar şi-a urmat totuşi hotărârea. S-a retras pentru că nu i-a plăcut trufia ariană, luxul lor. Şi s-a retras Sfântul Grigorie; a ţinut un cuvânt acolo şi în acest cuvânt şi-a motivat plecarea din Scaunul patriarhal.

S-a retras la Arianz, un orăşel lângă Nazianz, cam în centrul Turciei de astăzi. Şi acolo are durerea să ia parte la înmormântarea tatălui său, Grigorie. Curând moare şi mama sa, Sfânta Nona. Peste puţină vreme moare Chesarie, fratele său, care era medic foarte bun, primul medic la curtea lui Constantiu din Constantinopol, primul medic al Palatului.

Moare şi Gorgonia, sora lor. Sfântul Grigorie ţine pentru tiecare câte un cuvânt care se păstrează, cuvinte funebre care sunt de o mare frumuseţe şi de o mare revelaţie. Se deschid nişte zări dincolo de moarte, prin spusele acestui mare teolog creştin, Sfântul Grigorie.

După moartea lor, Sfântul Grigorie îşi risipeşte o parte din avere, dând-o la săraci. Era multă sărăcie. Şi el se retrage într-o singurătate la Arianz şi duce o viaţă de mare sărăcie. Am să vă citesc câteva lucruri pe care le spune chiar el: ***"Tot ce am, dau Celui de la care am primit. Numai pe Dânsul îl am."*** Tot ce a avut, avere materială, a dat-o, a împărţit-o. ***"Mi-am jertfit averea, gloria, sănătatea, limba şi talentul. Tot ce am, de la El este".***

Şi spune autorul Vieţii lui: ***"Mort lumii, tuturor plăcerilor vieţii, nu mai iubea decât cele dumnezeieşti. Mânca pâine cu sare şi bea apă. Hainele sale erau groase şi pământul îi servea drept pat. Ziua muncea din greu, iar noaptea se ruga, priveghea şi scria. Elocvenţa profană, pe care o studiase aşa de mult, o***

consideră netrebnică, ca şi averile. Cărţile clasice le lăsa să le mănânce moliile şi praful. Onorurile erau numai nişte visuri deşarte a căror iluzie amăgeşte pe oameni. Nimic nu era în stare să-l lipească de lumea aceasta, dar aceasta nu-l oprea a chivernisi casa părintelui său. Răbdarea sa fusese încercată prin diferite boale. Era pleşuv şi slab de post şi cu cearcăne la ochi din cauza lacrimilor. Plângea foarte mult pentru păcatele lui şi ale altora".

Cu el, fraţi creştini, se împlineşte un cuvânt al Mântuitorului din Evanghelie, în care spune aşa: "***Bobul de grâu, dacă nu putrezeşte, nu se naşte viaţă din el***". Era ca un bob de grâu acest Grigorie, semănat de Dumnezeu în pământul lumii acesteia, aşa cum suntem fiecare din noi: *cu cât slăbeşte trupul, cu cât renunţăm la bucuriile vieţii, cu atât se dezvoltă în noi nişte energii dumnezeieşti. Facem loc lui Dumnezeu în noi.* Un om despătimit, un om de rugăciune, un om de post, un om care se ocupă cu gânduri înalte, cum era Sfântul Grigorie, se adăugă înăuntru şi creşte ca un uriaş înaintea lui Dumnezeu. Aşa era acest Grigorie.

Către sfârşitul vieţii şi-a mărit aceste suferinţe ale lui de bunăvoie. Cum spune el însuşi: ***"Trăiesc între stânci şi animale sălbatice, nu văd focul niciodată şi n-am încălţăminte. Mă îmbrac cu o singură haină. Mă culc pe paie şi mă acopăr cu un sac. Perna mea este totdeauna udă de lacrimi".***

Acest mare teolog al sfintei noastre Biserici aşa şi-a dus viaţa până în clipa când l-a chemat Dumnezeu dincolo. Şi vă închipuiţi un asemenea om, cu asemenea cunoştinţe uriaşe, cu asemenea înălţime de duh, trăieşte numai 60 de ani, ca să rămână nemuritor pentru totdeauna, până la sfârşitul lumii. A murit acolo, la Arianz, între stânci. De acolo Sfântul său trup a fost adus la Constantinopol mai târziu, prin secolul al X-lea, la 950. Iar de acolo cruciaţii l-au mutat în Roma şi se află moaştele sale sfinte la Vatican.

Fraţi creştini, vă spuneam că Sfântul Grigorie a scris mult, însă pentru încheiere am să vă citesc un răspuns la o scrisoare a unei doamne din înalta societate din Constantinopol. numită Olimpiada - "Poem-indemn către Olimpiada".

Din acest răspuns vă citesc câteva rânduri, cu acest gând, că poate vor fi de folos pentru fiecare din dumneavoastră, mai ales pentru mame, pentru femei în general. *Pe această sfântă Olimpiada - era o femeie nobilă, aristocrată, însă de mare sfinţenie, căsătorită, cu familie - o sfătuieşte să cinstească mai întâi pe Dumnezeu, să-şi respecte bărbatul, să-l asculte şi să nu-l supere.*

Să cedeze la mânie, adică atunci când îl vede mânios, să nu-l întărâte, să rabde, să-l aştepte să se potolească, să-l ajute şi să-l mângâie în necazuri. Să vorbească cu blândeţe şi cu bunătate. Se roagă apoi ca Olimpiada să aibă mulţi copii.

Motivul: pentru ca să aibă mai multe suflete care să cânte laudă lui Dumnezeu. Şi când ne gândim la crimele pe care le fac mamele, multe mame de astăzi, care nu ştiu ce ucid! Ucid nişte fiinţe fără apărare, ucid poate nişte genii, nişte poeţi sau nişte sfinţi. Ucid ca să trăiască ele bine şi abia se îmbolnăvesc şi ele, şi partea ultimă a vieţii este amară şi seacă şi searbădă. Au trăit degeaba. Sfântul Grigorie le îndeamnă pe mame, prin această Olimpiadă, să aibă copii, ca să aducă laude lui Dumnezeu cu toţii.

Fiecare lucrare trebuie s-o înceapă şi s-o sfârşească pentru Dumnezeu, cu o scurtă rugăciune, cerând ajutorul Său. ***"Tot ce avem şi suntem datorăm lui Dumnezeu", spunea Sfântul Grigorie*** către Olimpiada.

"El primeşte şi răsplăteşte faptele noastre, oricât de mici ar fi ele, numai să pornească din inimă curată. Nu respinge o inimă care în sărăcia ei dă tot ce are, răscumpărând de aceea stăpânirea Domnului Său".

Acestea sunt sfaturile Sfântului Grigorie către o mamă, el care nu a fost căsătorit, însă ştia ce însemnează acest rod, a naşte oameni de mare folos pentru lume, pentru societate.

Fraţi creştini, viaţa Sfântului Grigorie de Nazianz poate să ne fie de folos şi nouă care o auzim aici, ceva spicuiri din viaţa lui ne pot folosi pentru a nu ne trufi cu ceea ce avem, că averile pe care le avem, dacă le avem, zboară.

Măririle care sunt, dacă sunt, se risipesc şi ele. Toată această aglomeraţie de materie de care ne înconjurăm şi ne îngrăşăm e spre pierderea noastră. "Bobul de grâu, dacă nu putrezeşte, nu aduce rod" pentru el, pentru fiecare din noi.

Adică trebuie să renunţăm de bunăvoie la anumite lucruri, pentru că acumulările de bunuri sunt, adeseori, de prisos. Stau, le mănâncă moliile sau şobolanii şi noi, din cauza lor, pentru că nu le folosim cum trebuie, pierdem esenţialul - pentru că toţi trăim pentru lumină, pentru veşnicie.

E bine ***să trăim în lumină***, nu în întuneric, aşa cum ne târăsc grijile şi faptele noastre de fiecare zi. Măcar aceste gânduri să ne rămână de folos, citind sau gândind la Sfântul Grigorie Teologul, marele sărbătorit de astăzi şi de mâine.

Amin!

Prof. Dr. Remus Rus - Sfântul Grigorie Teologul - văzător al tainelor dumnezeieşti

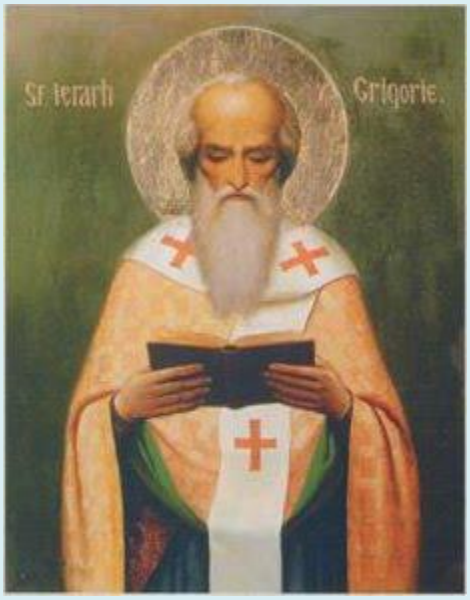

Sfântul Grigorie de Nazianz (329-389), unul dintre "părinţii capadocieni", numit "teologul". S-a născut într-o familie aristocratică la Arianz, în partea de sud-vest a Capadociei, în vecinătatea cetăţii Nazianz, unde familia sa avea proprietăţi, iar tatăl său era episcop. Mama sa, Nona, se trage dintr-o familie creştină. Tatăl său, Grigorie, aparţinea sectei hypsis-tarienilor. Sub influenţa soţiei sale Nona, el se increştinează şi devine episcop de Nazianz. Deşi a fost un stâlp al ortodoxiei, Grigorie, tatăl Sf. Grigorie, iscăleşte crezul de la Ariminium, din respect faţă de împăratul Constantius, (360).

El a participat mai apoi şi la hirotonia Sfântului Vasile la Cezareea, şi s-a opus încercărilor împăratului Valens (371) de a răsturna ortodoxia în favoarea arianismului. Scapă de pedeapsa cu exilul, împreună cu Sf. Vasile, pentru opoziţia sa. A slujit ca episcop timp de 45 de ani şi a decedat în anul 374.

Sfântul Grigorie creşte într-un mediu creştin de înaltă ţinută, educaţia primară primind-o în sânul familiei, îşi continuă studiile la Cezareea Capadociei, unde urmează cursurile de retorică împreună cu Sf. Vasile, de care îl va lega o trainică prietenie. Continuă apoi studiile la Alexandria, iar de acolo se îndreaptă spre Atena, unde rămâne o perioadă de 8-9 ani.

Despre şederea şi studiile la Atena ne vorbeşte el însuşi în lucrările sale autobiografice: Despre viaţa sa şi apoi în Necrolog la moartea Sfântului Vasile (381)

Părăseşte Atena în jurul anului 357 şi se întoarce acasă. ***Primeşte taina Sfântului Botez. După acest important eveniment din viaţa sa, primeşte invitaţia Sfântului Vasile de a-l vizita la mănăstirea pe care el o înfiinţase pe malul râului Iris în Pont.*** Aici rămâne o perioadă destul de lungă şi probabil s-ar fi stabilit în acest loc, dacă nu ar fi fost chemat de tatăl sau să revină acasă pentru a-i da ajutor în activitatea sa pastorală, ***în perioada şederii la Iris, el îl ajută pe Sfântul Vasile la redactarea Filocaliei.*** Îndrăgeşte foarte mult viaţa monahală şi dorea să devină monah. Chemarea tatălui şi a credincioşilor din Nazianz îi zădărniceşte planul. Revenit acasă, este hirotonit preot de către tatăl său, împotriva voinţei sale, probabil la sărbătorile Crăciunului din anul 361.

Ca gest de revoltă faţă de hirotonirea oarecum forţată, considerată de el "un act de tiranie", pleacă din oraşul natal şi se retrage din nou în Pont, la prietenul său Vasile. De aici revine, este posibil la rugăminţile tatălui său, având o nouă înţelegere a preoţiei şi a responsabilităţilor preoţeşti, dedicându-se muncii de administrare a episcopiei, cât şi grijii pastorale faţă de credincioşi. Cu această ocazie, el ţine o cuvântare, Apologeticus de fugă, despre fugă sa, încercând să explice plecarea subită de după hirotonie, afirmând că nu era pregătit pentru o taină atât de mare ca preoţia. Această cuvântare (Orat.2) este în realitate un adevărat tratat despre preoţie a cărui influenţă se face simţită în Cele şase cărţi despre preoţie ale Sfântului Ioan Hrisostom, iar prin traducerea în latină, în Regula Pastorală a lui Grigorie I. În 371, împăratul Valens împarte provincia Capadociei în două: Capadocia Prima şi Capadocia Secundă.

Cezareea, unde fusese hirotonit Sfântul Vasile ca episcop, a devenit capitala Capadociei Prima, iar Tyana, unde Antim se afla episcop, capitală a Capadociei Secundă. Antim îşi extinde jurisdicţia, preluând o serie de episcopii, incluse în jurisdicţia Sfântului Vasile, şi pretinzând titlul de mitropolit. Pentru a contracara pretenţiile acestuia, Sfântul Vasile îl hirotoneşte pe Sfântul Grigorie episcop de Sasima, un orăşel lipsit de orice viaţă şi importanţă teologică şi culturală. O descriere a acestei localităţi o găsim în poemul De Vita sua al Sfântului Grigorie: "***Pe un drum mult circulat al Capadociei, în punctul unde se împarte în trei, se află un loc de popas, unde nu există nici apă, nici iarbă şi nici vreun semn de civilizaţie. E un sătuc înspăimântător şi de nesuferit. Pretutindeni nu întâlneşti decât praf, gălăgie, căruţe, urlete, gemete, funcţionari mărunţi, instrumente de tortură, lanţuri. Populaţia întreagă e formată din străini şi călători. Aceasta a fost biserica mea din Sasima***" (Carm., XI, 439-446).

Din această scurtă descriere înţelegem de ce Grigorie nu va pune niciodată piciorul în acest oraş, rămânând în continuare la Nazianz, pentru a-şi ajuta tatăl. După moartea tatălui său în 374, el preia scaunul episcopal de Nazianz, însă nu pentru multă vreme, deoarece se retrage, după numai un an, la Seleucia în

Isauria, dedicându-se vieţii contemplative. Liniştea după care tânjea îi este însă întreruptă în 379, când un grup de credincioşi ortodocşi îl solicită să vină la Constantinopol pentru a reorganiza Biserica de aici, persecutată şi distrusă de o serie de împăraţi şi arhiepiscopi arieni. Grigorie acceptă această invitaţie şi timp de doi ani se dedică trup şi suflet organizării Bisericii din Constantinopol, devenind o personalitate de prim rang a cetăţii. ***Una din rudele sale apropiate îi dăruieşte o casă, pe care Grigorie o amenajează şi o sfinţeşte, cu hramul Anastasia, învierea, în această biserică, el va ţine cele cinci omilii despre dumnezeirea Logosului. Aceste cinci Cuvântări teologice îi vor aduce mai târziu numele de "Teologul"***, în anul 380, împăratul Teodosie îşi face intrarea triumfală în Constantinopol.

Ortodocşii îşi reprimesc vechile lor proprietăţi, iar Grigorie, pentru activitatea, meritele sale deosebite în lupta contra ereticilor, este instalat în scaunul patriarhal în biserica Sfinţii Apostoli, împăratul însuşi conducând procesiunea. Sinodul II ecumenic, care s-a deschis în mai 381, confirmă alegerea lui Grigorie ca episcop de Constantinopol şi este instalat de Meletie al Antiohiei. Decesul neaşteptat al lui Meletie, îl aduce pe Grigorie în prim plan, fiind numit preşedintele sinodului. Acest lucru a fost făcut în virtutea canonului 3 al acestui sinod, care acordă scaunului de Constantinopol un primat de onoare, dar şi pentru prestigiul de care el se bucura, ceea ce nu a fost pe placul episcopilor din Egipt şi din Macedonia, care au protestat, considerând numirea lui ca fiind necanonică, motivând acest lucru prin faptul că el era deja episcop de Sasima, şi apoi, pentru că nu s-a aşteptat sosirea lor pentru a se face această numire.

Protestul acestora a avut loc la instigaţia papei Damasus, care ducea o politică duplicitară faţă de Biserica de Răsărit. Pe de o parte, îi sprijinea pe alexandrini, în timp ce pe meletieni îi privea cu suspiciune. Dezgustat, Grigorie demisionează şi, după ce ţine o cuvântare în biserica din Constantinopol, părăseşte capitala şi revine la Nazianz, în Capadocia, în 381. Conduce câtva timp treburile episcopiei din Nazianz şi apoi îl hirotoneşte pe Eulalius ca episcop de Nazianz, iar el se retrage în oraşul natal, Arianz. Aici îşi petrece ultimii ani din viaţă în meditaţie, studiind şi scriind poezii. Se stinge din viaţă în anul 389/390.

Moştenirea sa literară este deosebit de vastă, fără însă a fi şi prolifică. De la el nu avem nici un comentariu biblic şi nici un tratat dogmatic concis. Cu toate acestea, elementele scripturistice şi cele dogmatice se află în miezul scrierilor sale. Opera sa a fost redactată în proză sau în versuri şi cuprinde: Cuvântări, Poeme şi Scrisori.

I. **Cuvântările sau discursurile sale, în număr de 45**, se împart după conţinut în:

- Cuvântări dogmatice;

- Cuvântări la sărbători mari;
- Necrologuri;
- Panegirice sau Haghiografice şi
- Cuvântări ocazionale.

Cuvântările îl dezvăluie ca orator desăvârşit, profund cunoscător al principiilor retoricii, pe care şi le-a însuşit la Atena de la Himerius, Prohaeresius şi sofistul Polemon. Ele aparţin perioadei de vârf a activităţii sale, între anii 379-381, când, în calitate de episcop al Constantinopolului, a putut atrage atenţia întregii lumi asupra adevărului credinţei ortodoxe. Impactul cuvântărilor Sfântului Grigorie a fost deosebit de mare. Ele au început a fi studiate în şcolile de retorică şi traduse în diverse limbi: latină, siriacă, armeană, slavonă, georgiană, arabă şi etiopiană, în latină, Rufin de Aquileia traduce nouă cuvântări în 399/400. Totodată, ritmul poetic al prozei lui Grigorie a pătruns mai apoi şi în imnografia bisericească, a. Cuvântările dogmatice cele mai importante sunt cinci la număr, autorul însuşi numindu-le: Cuvinte teologice. Ele au fost ţinute în anul 380, la Constantinopol, în capela învierii, fiind îndreptate împotriva eunomienilor şi a macedonienilor.

Acestor Cuvântări, Sfântul Grigorie le datorează numele de "Teologul". Deşi tonul acestor cuvântări este polemic, în esenţă ele nu însumează doar o expunere clasică a credinţei niceene, dar şi o precizare punctuală a doctrinei trinitare. Fiecare dintre cele cinci cuvântări teologice dezvoltă teme independente, deşi nu fără legătură între ele.

- ***Prima cuvântare poate fi considerată ca o introducere şi elaborare de principii fundamentale pentru adevărata teologie.***

Cine poate să teologhisească, modul în care trebuie expusă teologia, ce atitudine trebuie să avem faţă de adversarii noştri eretici şi, bineînţeles, care subiecte pot fi abordate cu folos şi care trebuie privite cu deosebită circumspecţie, întrucât cunoaşterea lor nu aparţine lumii de aici, ci celei de dincolo. *Profesorul de teologie, spune el, trebuie mai întâi să practice virtutea.*

- ***A doua cuvântare se ocupă cu theologia***, în sensul strict al cuvântului, dezvoltând temele cheie ale acesteia: existenţa, natura şi atributele lui Dumnezeu, în măsura în care ele pot fi cunoscute şi definite, căci Dumnezeu nu poate fi cunoscut pe cale raţională (împotriva lui Eunomiu).

Despre Dumnezeu se poate cunoaşte cu certitudine că El există, dar ce este El în Sine însuşi, depăşeşte posibilitatea noastră de cunoaştere.

De aceea, în timp ce Îl vede pe Dumnezeu, teologul nu poate exprima natura Lui în cuvinte şi nici să o înţeleagă. ***Chiar inteligenţele superioare ale îngerilor nu îl pot cunoaşte pe Dumnezeu în Sine. Existenţa lui Dumnezeu poate fi dovedită cel mai bine prin intermediul lumii create.*** De aici putem şti că există o cauză creatoare şi pronietoare, aşa cum sunetul unui instrument da mărturie despre existenţa celui care l-a făcut şi a celui care cântă. ***Că Dumnezeu există, putem şti, dar ce este El, care este natura Lui, unde este şi unde a fost înainte de întemeierea lumii, acest lucru depăşeşte posibilitatea noastră de cunoaştere.*** Infinitul nu poate fi definit, îi putem da doar atribute negative, fiindcă natura esenţei divine este dincolo de înţelegerea umană.

Cauza inabilităţii noastre de a-L cunoaşte pe Dumnezeu rezidă în unirea sufletului cu trupul, acesta din urmă împiedicând sufletul să se ridice peste lucrurile sensibile, în profunda lui milostivire faţă de slăbiciunea noastră, Dumnezeu se numeşte pe Sine în Sfânta Scriptură, cu nume din lumea sensibilă. Teologul poate folosi aceste numiri ca trepte spre cunoaşterea adevărată a lui Dumnezeu.

- ***Cuvântarea a treia intră în tema propriu-zisă a teologiei şi tratează despre de o fiinţimea celor trei Persoane divine, în special despre dumnezeirea Logosului şi de o fiinţimea Logosului cu Tatăl,***

- iar ***a patra, respinge obiecţiile aduse de arieni dumnezeirii Fiului, făcând uz de texte scripturistice.***

- În cele din urmă, ***cuvântarea a cincea afirmă dumnezeirea Sf. Duh împotriva ereticilor macedonieni.***

Sfântul Duh este a treia Persoană a Sfintei Treimi, existând, nu prin naştere, ci prin purcedere. În acelaşi context al teologhisirii, trebuie evaluate şi cuvântările 20 şi 32, care se ridică împotriva mâniei de a se angaja în dispute teologice a constantinopolitanilor. Cuvântarea 20 defineşte mai detaliat învăţătura trinitară.

Cuvântările 4 şi 5 reprezintă un atac virulent la adresa împăratului Iulian Apostatul, pe care Sfântul Grigorie l-a cunoscut în timpul studiilor la Atena. Se pare că au fost scrise după moartea lui Iulian (363), însă nu au fost niciodată ţinute în public. Ele argumentează superioritatea creştinismului faţă de păgânism şi critică în mod necruţător faptele lui Iulian Apostatul. Intransigenţa şi asprimea, predominante în aceste cuvântări, reduc valoarea lor istorică (Quasten).

Cuvântările panegirice şi haghiografice, spre deosebire de cele dogmatice, sunt, din punct de vedere artistic, creaţii de largă respiraţie, în care acurateţea credinţei ortodoxe este alăturată suflului retoric clasic, în esenţă, multe dintre

aceste cuvântări au un caracter liturgic, fiind ţinute cu ocazia unor sărbători împărăteşti (Crăciun, Bobotează, Paşti, Rusalii etc.) sau la sărbătorirea unor sfinţi (Macabei, Sfântul Ciprian de Cartagina, Sfântul Atanasie etc.). La acestea se adaugă cuvântările funebre sau cuvântările necrologuri (la moartea tatălui său, a fratelui său Caesarius, a surorii sale Gorgonia, sau a prietenului său Sfântului Vasile cel mare), importante documente istorice şi biografice. De altfel, Grigorie este cel care a creat acest gen literar în literatura patristică, modelele sale fiind laudele-encomia din literatura păgână (Coman).

Cuvântările ocazionate de diferite evenimente din viaţa sa, sunt surse documentare, conţinând informaţii despre autor, despre momentele care le-au cauzat şi, ceea este deosebit de important, ne introduc în atmosfera, în starea de spirit şi tensiunea duhovnicească care le-au învăluit. Este vorba aici de Cuvânt de apărare pentru fuga sa din Pont sau Despre fugă (Apoiogeticus de fugă)", Cuvântările 9, 10 şi 11 legate de alegerea şi numirea sa ca episcop, în 371; Cuvântarea 36 ţinută cu ocazia numirii sale ca episcop de Constantinopol; Cuvântarea 42 rostită în faţa celor 150 de episcopi adunaţi la sinodul II ecumenic şi a credincioşilor săi, după demisia sa din funcţia de episcop de Constantinopol în 381.

II. Opera poetică, elaborată în timpul retragerii sale la Arianz, a angajat un efort susţinut şi o dăruire remarcabilă din partea Sfântului Grigorie, ea fiind deosebit de extinsă şi variată în conţinut, peste 400 de poeme însumând aproximativ 16.000 de versuri, ***în poemul În suos versus autorul prezintă motivele principale care l-au determinat să adopte poezia ca mijloc de exprimare a credinţei creştine şi a propriilor sale sentimente***: să dovedească în primul rând că, în ceea ce priveşte conţinutul şi menirea ei, cultura creştină nu este cu nimic mai prejos de cea clasică păgână; să facă mai uşor accesibilă credinţa creştină celor tineri, prezentându-le dogmele prin dulceaţa artei poetice, sau să îi combată pe eretici, în special pe apolinarişti, care făceau uz de poezie în propaganda lor.

Poemele sale autobiografice:

- De vita sua, poem considerat a fi cea mai mare realizare autobiografică din întreaga literatura greacă (Quasten);
- Querela de suis ca lamitatibus;
- De animae suae calamitatibus lugubre sau Carmen lugubre pro sua anima, dezvăluie, cu deosebită tărie şi nedisimulat, zbuciumul lăuntric al unui suflet cu adevărat creştin, încât ele pot fi comparate cu Confesiunile Fer. Augustin (Quasten).

După conţinutul ei, opera poetică a lui Grigorie este împărţită în poeme teologice şi poeme istoricei. La rândul lor, acestea se subîmpart astfel:

- cele **teologice**,
  - în poeme dogmatice şi
  - poeme morale,

- iar cele **istorice**, în total 206 poeme,
  - în poeme personale şi
  - poeme despre alţii.

La acestea se adaugă o serie de epigrame şi epitafe.

Poemele dogmatice, 38 la număr, tratează despre Sfânta Treime, despre lucrarea creatoare a lui Dumnezeu, Providenţa divină, Căderea omului, întruparea Mântuitorului, genealogia, minunile şi parabolele Mântuitorului şi despre cărţile canonice ale Sfintei Scripturi.

Părerile privind valoarea operei poetice a Sfântului Grigorie nu sunt unanime în ceea ce priveşte originalitatea şi noutatea ei. Keydell subliniază precumpănitor caracterul ei original, în timp ce Werhahn se străduieşte din răsputeri să dovedească faptul că Grigorie a folosit din abundenţă izvoare filosofice platoniciene, stoice şi literare păgâne. Versul său are rădăcini adânci în tradiţia clasică, însă produsul final pe care Sfântul Grigorie l-a lăsat moştenire poartă amprenta de neconfundat a unui spirit creator creştin.

III. Corespondenţa Sfântului Grigorie este, la rândul ei, deosebit de bogată şi variată. ***S-au păstrat 245 de scrisori, scrise aproximativ în aceeaşi perioadă cu opera sa poetică, adică, în perioada de retragere la Arianz.***

Interesant de ştiut faptul că ***Sfântul Grigorie este primul autor grec care a publicat o colecţie de scrisori (Quasten).*** El face acest lucru la cererea lui Nicobulus, nepotul surorii sale Gorgonia. Pentru Sfântul Grigorie corespondenţa era un lucru serios, un mijloc important de comunicare. De aceea, nu trebuie să ne mire faptul că la el întâlnim chiar o teorie a epistologrqfiei, în sensul că Sfântul Grigorie fixează caracteristicile principale ale unei scrisori bune: concizia, claritatea, graţia şi simplitatea (Ep. 51 şi 54). ***Temele abordate, în scrisorile sale, sunt variate: dogmatice, morale, ocazionale.*** Deşi corespondenţa sa nu s-a ridicat la nivelul importanţei şi popularităţii corespondenţei Sfântului Vasile cel mare, cercul destinatarilor fiind restrâns la prieteni şi rubedenii, trebuie subliniat rolul major pe care o are pentru teologie. Este suficient să amintim aici scrisorile adresate preotului Cledoniu (101 şi 102) sau cea către Nectarie (202), toate îndreptate împotriva apolinarismului.

Sinodul de la Efes (431) a preluat un paragraf din scrisoarea 101, iar cel de la Calcedon (451), întreaga scrisoare. Sfântul Grigorie îi mai este atribuită şi o

tragedie, Hristos suferind, care însă aparţine unui autor bizantin încă neprecizat din sec. XI sau XII.

Testamentul Sfântului Grigorie, redactat în 381 la Constantinopol, prin care lasă toată averea sa pe seama Bisericii din Nazianz, rămâne o mărturie clară a iubirii pe care el a avut-o faţă de Hristos şi Biserica Sa şi faţă de cei năpăstuiţi.

O analiză atentă a teologiei Sfântului Grigorie va releva dependenţa gândirii sale de cea a Sfântului Vasile cel mare. Acest lucru nu îl face însă un simplu imitator. Dimpotrivă, desluşim în gândirea sa teologică un marcant progres în mânuirea terminologiei teologice, în exprimarea şi adâncirea formulelor dogmatice, ceea ce ne face să credem că Sfântul Grigorie a văzut teologia ca pe o ştiinţă adevărată, în repetate rânduri, el prezintă în lucrările sale, în mod explicit, natura teologiei, iar în cele cinci Cuvântări teologice şi mai apoi în cuvântările înrudite, 20 şi 32, avem adevărate "discursuri despre metodă", o elaborare metodologică în adevăratul sens al cuvântului.

Filosofarea despre Dumnezeu, susţine Sfântului Grigorie, nu aparţine tuturor, "***ci celor ce s-au străduit şi au fost învăţaţi în contemplaţie şi, înainte de aceasta, celor ce au fost curăţiţi în suflet şi în trup, sau cel puţin se curăţesc într-o anumită măsură***" (Cuv. 1,3), iar ea se face între anumite limite, începând cu cele ce ne sunt apropiate şi în măsura în care ascultătorul este deprins să le înţeleagă şi are puterea de a face aceasta. Pe Dumnezeu trebuie să-L pomenim mai des decât respirăm, potrivit cuvântului: "***să se cugete ziua şi noaptea***" (Psalmul l, 2) şi "***să se binecuvânteze Domnul în toată vremea***" (Psalmul 33, 1), însă totuşi cu precauţie şi nu oriunde şi oricând, întrucât "***orice lucru îşi are vremea lui***" (Ecclesiast 3, 1).

Cât priveşte cunoaşterea lui Dumnezeu, Sfântului Grigorie se înscrie pe linia marilor capadocieni. ***Legea naturii şi privirea noastră asupra lumii ne dezvăluie că Dumnezeu există şi că este cauza făcătoare şi susţinătoare a întregii creaţii*** (Cuv. 2, 6). Privirea, îndreptându-se spre cele văzute şi armonios stabilite şi tot- odată în mişcare şi mişcate şi purtate în chip nemişcat, deduce din cele văzute şi astfel rânduite pe Autorul lor. Nimeni însă nu ştie ce este Dumnezeu în natura şi în fiinţa sa. Acestea vor fi cunoscute când mintea şi raţiunea se vor uni cu ceea ce le este înrudit, iar chipul se va urca spre arhetipul spre care tânjeşte (Cuv. 2, 17). ***La începutul teologiei trebuie să îl punem pe Tatăl, pe Fiul şi pe Sfântul Duh; întâiul să ne fie binevoitor, al Doilea să ne ajute, iar al Treilea să ne inspire sau, mai bine zis, să ne arate din unica dumnezeire luminarea cea una, distinctă în chip unitar, unită în chip distinct.***

Prin aceasta, Sf. Grigorie pune învăţătura despre Sf. Treime ca piatra de temelie a credinţei în Dumnezeu. De altfel, el ni se dezvăluie ca un adevărat teolog al

Sfintei Treimi, întrucât **el este cel care a stabilit definitiv şi cel dintâi, raporturile dintre persoanele Sfintei Treimi şi specificul fiecăreia: Tatăl, Fiul şi Duhul Sfânt au în comun fiinţă, necrearea şi dumnezeirea; Fiul şi Sfântul Duh au în comun faptul că sunt din Tatăl, iar ca atribute specifice: Tatăl posedă nenaşterea, Fiul naşterea, iar Duhul Sfânt purcederea.** Hristologia Sfântului Grigorie este deosebit de avansată, câştigând recunoaştere din partea Sinoadelor de la Efes (431) şi de la Calcedon (451). ***El susţine unitatea persoanei în Hristos. În Hristos sunt două naturi, Dumnezeu şi Om, întrucât în El există un suflet şi un trup. Prin întrupare, Hristos nu a devenit doi, ci unul din doi. Unirea celor două firi în El a avut loc nu după har, ci după esenţă. De aceea, Fecioara Maria este Născătoare de Dumnezeu.***

Aceeaşi acurateţe şi conciziune în exprimare le întâlnim şi în ceea ce priveşte pnevmatologia. Sfântul Grigorie este cel dintâi care exprimă fără ezitare dumnezeirea Duhului Sfânt, încă în anul 372, el afirmă clar, într-o predică publică, că Sfântul Duh este "Dumnezeu" şi că acest adevăr nu trebuie ţinut ascuns: "***Cât timp vom ţine ascunsă lumina sub obroc şi vom reţine altora cunoaşterea deplină a dumnezeirii (Duhului Sfânt)***", se întreba el (Cuv. 12, 6). Cuvântarea a cincea, dedicată Sfântului Duh, articulează structura de bază a învăţăturii despre Duhul Sfânt, pornind de la afirmarea consubstanţialităţii Acestuia cu Tatăl şi cu Fiul. "***Dumnezeirea e neîmpărţită ... e ca o unică lumină în trei sori ce se penetrează reciproc, fără să se contopească. Când privim la dumnezeire, la cauza primă, la principiul unic (la monarhie), apare în cugetarea noastră unitatea ei. Iar când privim la Cei în care este dumnezeirea, la Cei care ies din cauza primă în mod netemporal, fiind din ea şi din aceeaşi slavă, cei închinaţi sunt Trei***" (Cuv. 5,14X Soteriologia Sfântului Grigorie se centrează în jurul ideii de satisfacţie, în sensul că Hristos s-a făcut pentru noi păcatul însuşi şi blestemul însuşi, într-atât s-a smerit Păcatul este cel care realizează deosebirile dintre oameni.

Deşi, la început, oamenii au fost liberi şi egali, păcatul a efectuat diferenţierile sociale: "***Priveşte la egalitatea de la început, nu la împărţirea de mai de pe urmă; ia seama, nu la legea celui mai puternic, ci la aceea a Creatorului. Dă ajutor firii, după putere, cinsteşte vechea libertate, ruşinează-te de tine însuţi, acoperă cu neamul tău necinstea...***" (Cuv. 14,26). Sfântul Grigorie rămâne în istoria literaturii şi a gândirii creştine ca scriitor şi gânditor de prim rang, fiind considerat nu numai "Teologul, ci şi un adevărat "Demostene creştin" al vremii sale. Opera sa a avut un impact deosebit asupra teologiei răsăritene; lucrările sale fiind traduse în repetate rânduri în diverse limbi orientale (siriacă, armeană, coptică, etc.). Cu timpul, la operele sale au fost redactate scholii, cele mai importante fiind scholiile lui Ilie din Creta (sec. X).

Chiar dacă el nu a scris o summa sau un tratat complet de teologie cu intenţia de a epuiza tematica teologiei, cuvântările sale şi rnai ales cele cinci Cuvântări teologice, elaborează pe deplin scheletul vital al învăţăturii ortodoxe clasice despre Dumnezeu şi despre Sfânta Treime. Cât de importante au fost opera şi gândirea sa o dovedeşte faptul că, în momentele de mare răscruce şi frământare din istoria creştinismului, marii căutători ai vremii au încercat să-l readucă în prim plan ca stâlp al credinţei.

Astfel, în perioada Renaşterii, Aldus Manutius face o selecţie din opera sa poetică şi o publică în vol. 3 din Poetae Christiani Veteres (Veneţia, 1504), iar în timpul Reformei, erudiţii protestanţi de la Basel realizează publicarea unei prime ediţii complete: J. Billius, Opera omnia, Paris, 1609-1611. Nici benedictinii nu se lasă mai prejos, în sec. XVIII, ei publică întreaga operă (Paris, 1778-1840), care va fi retipărită în Migne. Totodată, el a avut o serie de admiratori printre marile personalităţi ale Apusului: Erasmus, Melanchton, Edward Gibbon şi J. H. Newman.

Stânga Daniel - Predică la Sfântul Grigorie Teologul

"Priviţi la cinstea pe care au primit-o toţi sfinţii şi imitându-i veţi fi atraşi încet, încet de virtute" (Ava Isaia Pustnicul)

Iubiţi credincioşi, Sfinţii au fost oameni simpli, ca şi noi, însă pentru viaţa lor virtuoasă, pentru suferinţele îndurate, pentru credinţa în Mântuitorul Hristos, şi pentru dragostea lor faţă de Dumnezeu şi faţă de semeni, au devenit "oameni îndumnezeiţi", "***moştenitori ai Împărăţiei lui Dumnezeu***" şi "***prieteni ai Lui***" (În. 15,14)

Despre aceştia Psalmistul David spune: "***Sufletele drepţilor sunt în mâna lui Dumnezeu şi moartea nu se va atinge de ele***". Şi cum poate fi întru moarte cel ce stă lângă "Izvorul vieţii şi al nemuririi"? Cu adevărat, sfinţii au descoperit "Apa cea vie" şi de aceea nu vor înseta în veac.

Astăzi, ne-am adunat cu toţii aici, să-l cinstim pe apărătorul Treimii, "***pe fluierul cel păstoresc al teologiei***" pe sfântul şi marele Ierarh Grigorie Teologul.

Acesta s-a născut în anul 329 în Arianz ca rod al iubirii şi rugăciunii tatălui său Grigorie şi al mamei sale numită Nona.

- Despre tatăl său avea să spună mai târziu într-unul din poeme: "*că era drept şi simplu în purtări ca alt Patriarh Avraam*", i-a pus fiului său "*cărţi în mână care vorbeau despre Dumnezeu*" şi l-a pus în legătură "*cu oameni dintre cei mai aleşi în caracter*" iar
- despre mama sa care i-a fost un viu călăuzitor spunea: "*Femeie ca trup, ea întrecea în caracter pe orice bărbat. Era obişnuită să ascundă marile ei însuşiri pe care toţi le vedeau. Aceasta pentru ca să-şi facă glorie din*

lucruri care nu se vedeau. Teama de Dumnezeu, acest mare învăţător, era călăuza ei…"

Adesea Sfântul Grigorie cel mare aminteşte despre ajutorul lui Dumnezeu izvorât din rugăciunile fierbinţi ale mamei lui. Sfântul Grigorie a avut şi doi fraţi:

- pe Gorgonia care era "*sinteza prin excelenţă a celor mai frumoase calităţi omeneşti*" şi
- Cezar care era doctor şi despre care Grigorie spune că "*dintre multele şi marile titluri pe care le purta, cel care avea mai mult preţ în ochii lui era acela de a fi creştin şi de a purta acest nume*" ceea ce nu se mai întâmplă şi astăzi.

Sfântul Grigorie Teologul a avut şansa de a studiat la marile şcoli ale vremii, în Cezareea Capadociei, Cezareea Palestinei, Alexandria şi apoi în Cetatea democraţiei - Atena, unde şi-a pus bazele unei imense culturi filosofice. A luat câte puţin din toate ştiinţele studiate, a luat doar ceea ce era bun, şi a pus totul în slujba adevărului religios devenind astfel teologul prin excelenţă al Treimii. ***El este cel ce stabileşte cel dintâi şi definitiv raporturile dintre Persoanele Sfintei Treimi şi specificul fiecăreia dintre Ele.*** Tot este cel care a combătut erezia arienilor şi pnevmatomahilor care luptau împotriva Ortodoxiei, pentru aceasta vrednic făcându-se de toată lauda Bisericii lui Hristos.

Însă pentru noi, ca teologi, cel mai important lucru este puterea exemplului. Sfântul Grigorie a fost adevărat teolog în faptă şi în cuvânt. ***A teologhisi presupune a trăi întru Hristos ceea ce Grigorie a făcut desăvârşit.*** Având un temperament delicat, sensibil şi fiind frământat de marile taine ale existenţei, a iubit pustnicia şi desăvârşirea în singurătate, fapt pentru care iniţial fugea de preoţie spunând plin de smerenie: ***"Ce om ar îndrăzni să îmbrace chip şi nume de preot, când încă nu i s-a aprins inima de cuvintele cele curate, în foc lămurite ale lui Dumnezeu, spre a i se deschide Scripturile, ca să aibă gândul lui Hristos?"***

El a fost chemat spre a îmbrăţişa preoţia depre care spunea că este ***"Arta artelor şi ştiinţa ştiinţelor"***, dar considerându-se a fi nevrednic pentru o asemenea chemare şi mistuit fiind de dorul pustiei a dorit să-şi înalţe sufletul prin asceză fugind în Pont. Despre aceasta spunea: ***"Nimic nu mi se pare atât de frumos ca viaţa pustnicească, să-ţi încui simţurile, să ajungi în afară de trup şi de lume, să te adânceşti în tine însuţi, să nu te apropii de nimic din cele omeneşti decât atât cât e de neapărată trebuinţă, să vorbeşti cu tine însuţi şi cu Dumnezeu, să trăieşti mai presus de cele văzute, să porţi în tine însuţi, totdeauna curate***

chipurile cele dumnezeieşti să fii încă pe pământ dar să părăseşti pământul, să fii urcat de Duhul Sfânt sus în Ceruri"

Pentru a fi buni preoţi mai întâi de toate trebuie să fim buni creştini. Iar dacă nu suntem buni creştini cum îi vom putea învăţa pe alţii? Astăzi, mai mult ca oricând, se simte în lume o lipsă de autentici trăitori întru Hristos. Secolul acesta scoate la iveală uneori adevăraţi teoreticieni ai teologiei însă nu şi trăitori ai Cuvântului. Este nevoie de o renaştere spirituală, de o reevaluare a zestrei noastre spirituale pe toate treptele societăţii. Răspunsul este unul singur. Schimbarea lumii începe de la noi înşine. Să ne schimbăm noi, cei ce vrem să-I slujim Domnului Hristos şi mai târziu vom reuşi să-i schimbăm pe alţii căci altfel "orb pe orb de se vor călăuzi vor ajunge în groapă"

Sfântul Grigorie Teologul s-a spăimântat când a auzit cuvintele lui Iezechiil proorocul care spune: ***"Din mâinile voastre voi cere sufletele lor"*** (Iez. 3,18) dacă el s-a spăimântat de această mare chemare a preoţiei, noi de ce suntem îndărătnici şi indiferenţi neconştientizând importanţa acestei chemări? Iubitorul de Dumnezeu Grigorie spunea: ***"Este mai presus de puterile mele să fiu preot, să primesc, să conduc, şi să îndrumez sufletele, când încă nu m-am învăţat să mă păstoresc bine pe mine însumi şi nici nu mi-am curăţat sufletul cât trebuie, ca să mi se poată încredinţa supravegherea turmei"***

Dar dacă am pornit pe acest drum al slujirii lui Hristos să luptăm, să fim vrednici de El. Nimeni nu este vrednic de o asemenea slujire însă mila lui Dumnezeu primeşte lipsurile dacă-I cerem aceasta. "Nimeni din cei legaţi cu patimi" nu poate sluji cu adevărat Domnului Hristos. Despre aceasta, un alt colos al teologiei, ***Sfântul Ioan Gură de Aur, spunea: "Preotul trebuie să fie atât de curat, ca şi cum ar sta chiar în cer, printre puterile cele îngereşti. Trebuie să fie mai curat decât înseşi razele Soarelui, pentru ca Duhul Sfânt să nu-l părăsească niciodată"***

"Scopul cel mai de seamă al preoţiei este să-l facă pe om, Dumnezeu şi părtaş fericirii celei de sus pe cel ce aparţine celui de jos "Şi cum să-i ajutăm pe alţii să se îndumnezeiască, când noi înşine nu suntem părtaşi la îndumnezeire? Putem noi oare să spunem asemenea apostolului Pavel: "***De acum nu mai trăiesc eu ci Hristos trăieşte în mine***" ? Ne-am luat măcar Crucea care ne-a fost dată şi (I-am urmat lui Hristos?) îi urmăm lui Hristos? Cum putem aşadar să vorbim despre o asemenea înaltă chemare? Nouă, celor ce vrem să devenim slujitori ai lui Dumnezeu ni se cere: "***Fiţi desăvârşiţi precum Tatăl vostru Cel Ceresc desă-vârşit este!***" (Mt. 5,48)

Pe lângă modul său exemplar de a trăi, Sfântul Grigorie ne-a mai lăsat şi mode-lul perfect la unei prietenii. Niciodată în lumea veche, nici măcar Homer, Platon

sau Cicero nu au scris lucruri mai înaripate şi mai frumoase asupra prieteniei, ca acelea scrise de Grigorie de Nanzianz. ***Modelul prietenului ideal din copilărie şi până la moarte i-a fost Sfântul Vasile cel mare împreună cu care a studiat la Atena.*** Despre şederea lor acolo, Grigorie spunea: ***"trăiam sub acelaşi acoperământ, mâncam la aceeaşi masă, aveam aceleaşi păreri, trăiam în deplină armonie şi ne spoream reciproc cu multă râvnă dragostea unuia către celălalt... Se părea că avem amândoi un singur suflet ce pune în mişcare două trupuri... un singur lucru doream amândoi: virtutea şi realizarea nădejdilor viitoare, să trăim adică viaţa viitoare înainte de a fi părăsit pe cea de aici... Cunoşteam pentru aceasta doar două căi: cea dintâi ducea spre casele noastre iar cea de-a doua, la profesorii de ştiinţe profane."***

Aceşti doi mari teologi s-au desăvârşit unul pe celălalt intru dragostea lor, luând aminte la ceea ce spune Mântuitorul: "***Iubiţi-vă unul pe altul după cum şi Eu v-am iubit pe voi... intru aceasta vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenicii Mei***" (În. XIII, 34-35)

Sfântul Grigorie Teologul a luptat din răsputeri să-i schimbe şi pe alţii. Pentru aceasta a acceptat cu greu să fie hirotonit preot iar mai târziu să ajungă chiar patriarhul Constantinopolului şi să conducă parţial întrunirile celui de-al doilea Sinod Ecumenic din 381 de la Constantinopol. ***Prin operele sale, în special prin Cele cinci cuvântări teologice" - care sunt de-o profunzime rară, a temeluit adevărul despre Sfânta Treime luptând împotriva ereziilor vremii.*** Pentru toate câte a făcut pentru Biserica lui Hristos, a luat nenumărate palme, chiar de la unii preoţi contemporani. Acestora le spune într-unul din poemele sale: ***"Confraţi intru preoţie, invidia aproape m-a omorât. Răsăritul şi apusul, precum şi invidia de la duşmani şi prieteni vor lua sfârşit. Am plecat. Grăiţi de bine! Tuturor le voi spune însă un rămas bun. De veţi găsi altul în locul meu cinstiţi-l! Duhul e venerat de mine, avocatul lui sunt. De acum nu mai sunt în mijloc între taberele aflate în lume."***

După plecarea din Scaunul patriarhal el se retrage în locurile natale de la Arianz unde îşi petrece restul vieţii în asceză meditând la Dumnezeu. Aici scrie cele mai frumoase poeme care ne descoperă un adevărat geniu poetic. Rămas singur, toţi membrii familiei murindu-i, chiar şi prietenul lui cel mai bun - Vasile, spune în unul din poemele sale: ***"Primul a murit Cesar şi durerea a fost comună. Apoi Gorgonia. După care iubitul tată şi nu după mult timp mama. O, mână tristă şi litere amare ale lui Grigorie!. Voi scrie şi moartea mea, căci am rămas ultimul." (Poemul II,I: 90)***

Sfântul Grigorie s-a stins din viaţa aceasta trecătoare în jurul anului 390 în singurătatea chiliei sale din Arianz unde şi-a purtat mereu cu dragoste şi răbdare şi sarcina unei boli cumplite.

Într-unul din ultimele lui poeme intitulat "Epitaf" spunea: "***Puţin ai trăit pe pământ şi toate de bunăvoie le-ai dat lui Hristos, iar împreună cu ele şi un cuvânt intr-aripat. Iar acum Cerul te are în el preot mare şi întru corurile cereşti ilustre Grigorie***" (Epitaf II,I, 37)

Să luăm aşadar aminte la viaţa Sfântului Grigorie care a luptat până la sfârşit ţinând cont de cuvintele Mântuitorului care spune: "***Îndrăzniţi, Eu am biruit lumea! Căci cel ce va lupta până la sfârşit se va mântui***" şi să-l lăudăm împreună cu Cetele îngereşti pe marele Grigorie zicând:

"***Bucură-te râule cel dumnezeiesc care eşti pururi plin de apele valului, care veseleşti toată cetatea Împăratului Hristos cu dumnezeieştile cuvinte şi învăţături, izvorule al desfătării, noianul cel nesecat, păzitorule cel hotărât şi după lege al dogmelor, apărătorul Treimii, organul Duhului, minte veghetoare, grai cu răsunet plăcut care tâlcuieşti adâncul Scripturilor, pe Hristos acum roagă-L să dăruiască sufletelor noastre mare milă.*** "

Amin.

(Predică la Vecernia Sărbătorii Sfântului Grigorie Teologul, ocrotitorul spiritual al Seminarului Teologic Liceal Ortodox "Nifon Mitropolitul" din Bucureşti - Mănăstirea Radu Vodă, Elev: Stânga Daniel, clasa XIII-a B – a Seminarului Teologic Liceal Ortodox "Nifon Mitropolitul" din Bucureşti)

Neacşiu Bogdan - Cuvântul de învăţătură rostit la sărbătoarea Sfântului Grigorie Teologul

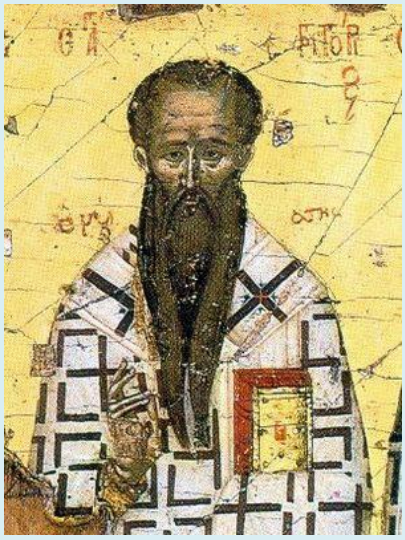

"***Fiţi dar voi desăvârşiţi precum Tatăl vostru Cel ceresc este***". (Mt. 5, 48)

Iubiţi credincioşi, acest îndemn al Mântuitorului Hristos a fost împlinit în chip desăvârşit de cei ce s-au învrednicit a fi în viaţa lor pământească slujitori credincioşi ai lui Dumnezeu şi apărători ai dreptei credinţe în Hristos, adevăraţi îngeri pământeşti şi "***următori ai lui Dumnezeu ca nişte fii iubiţi***" (Ef. 5, 1)

Sfinţii au fost oameni care prin modul în care au vieţuit au bineplăcut lui Dumnezeu, învrednicindu-se după moarte de fericirea cea veşnică. Ei sunt numiţi în Sfânta Scriptură "prieteni ai lui Dumnezeu" datorită vieţii lor virtuoase, datorită suferinţelor îndurate pentru credinţa în Hristos şi pentru dragostea lor faţă de Dumnezeu. Mântuitorul însuşi mărturiseşte că: "***Voi sunteţi prietenii mei dacă faceţi ceea ce vă poruncesc***". (În. 15,14)

Următor al căii sfinţeniei s-a învrednicit a fi şi Sfântul Grigorie Teologul, un strălucit mărgăritar al Bisericii lui Hristos, Sfânt pe care noi astăzi îl prăznuim şi sub a cărui ocrotire stă şi Seminarul nostru Teologic.

Sfântul Grigorie s-a născut în jurul anului 330 la Arianz ca fiu al Episcopului Grigorie, zis şi "cel bătrân", şi al Nonei, o creştină pioasă ce şi-a dobândit fiul în urma rugăciunilor fierbinţi către Dumnezeu. Viaţa acestui înalt şi luminat cugetător al teologiei este legată de un alt apărător al dreptei credinţe şi anume de Sfântul Ierarh Vasile cel mare împreună cu care studiază la Cezareea Capadociei şi la Atena.

Întorcându-se în ţara natală Sfântul Grigorie este botezat, retrăgându-se apoi în Pont la mănăstirea înfiinţată de bunul său prieten Vasile. Este hirotonit preot în

anul 361, învrednicindu-se de treapta episcopatului zece ani mai târziu, în anul 371.

Sfântul Grigorie de Nazianz ajunge în anul 379 la Constantinopol spre a sprijini Biserica Ortodoxă de acolo, luminând cu învăţătura sa toată lumea creştinească întocmai ca o rază strălucitoare a lui Hristos. Aici, în casa unei rude, înfiinţează o capelă numită simbolic "Învierea" în cadrul căreia îşi rostea predicile sale printre care se numără şi cele cinci Cuvântări Teologice care i-au adus mai târziu numele de Teologul.

Munca lui, virtuţile lui de monah cu viaţa severă, succesele lui misionare contra ereticilor, au dus la rânduirea lui ca Episcop al Cetăţii Constantinopolului în anul 381.

Un moment de cumpănă din viaţa sfântului îl reprezintă Sinodul al doilea ecumenic de la Constantinopol din anul 381, a cărei preşedinţie i-a revenit Sfântului Părinte Grigorie. În cadrul acestui Sinod, el s-a dovedit a fi un adevărat stâlp de neclintit al Bisericii lui Hristos şi un mare ierarh vrednic de numele de cuvântător de Dumnezeu, combătând şi tăind cu sabia adevărului toate învăţăturile eretice. ***Sfântul Grigorie de Nazianz este unul dintre cei mai mari teologi ai secolului al IV-lea cugetările sale fiind unele dintre cele mai importante podoabe ale gândirii şi literaturii patristice. Înzestrat cu o sensibilitate excesivă, el posedă un deosebit simţ al problemelor teologice, având o mare înclinare către viaţa ascetică, o înaltă nobleţe sufletească şi un excepţional talent oratoric şi literar.***

Încă de la o vârstă fragedă, Sfântul Grigorie s-a deprins cu înfrânarea, disprețuind orice lux, rămânând toată viaţa curat şi sfânt înaintea lui Dumnezeu.

Demn de menţionat este faptul că Sfântul Grigorie, tânăr fiind şi încă nebotezat, punea mai mare preţ pe sufletul veşnic decât pe trupul muritor întocmai după cuvintele Scripturii care zice că trupul este făcut ca "***să se întoarcă în pământ cum a fost, iar sufletul la Dumnezeu Care l-a dat***" (Ecc. 12,7).

Pe când călătorea pe Marea Partenica a izbucnit o puternică furtună punându-i în primejdie viaţa. Dar pe când ceilalţi tovarăşi de călătorie se înfricoşau mai tare pentru pierderea vieţii trupeşti, Sfântul Grigorie se înspăimântă mai mult pentru pieirea cea veşnică a sufletului, întrucât nu fusese încă pecetluit cu Taina sfântului botez. Aşadar putem spune că murea înecat în apă mai înainte de a fi fost mântuit prin apă.

Apoi a început a povesti celor cu care călătorea toate minunile pe care le-a săvârşit Dumnezeu în orice loc, atât pe mare cât şi pe uscat, făcând apoi

făgăduinţă că dacă va scăpa cu viaţa din primejdia în care se afla şi va ajunge să aibă parte de botezul cel mult dorit îşi va închina viaţa slujirii Lui. Dumnezeu l-a izbăvit de moarte şi prin rugăciunile sale, furtuna s-a oprit.

Sfântul Părinte Grigorie ura mândria şi slava deşartă, fugind deopotrivă de lăcomie, de risipă şi de averi. El însuşi mărturiseşte în poemul său intitulat "Despre căile vieţii" că ***"bogăţia nu prezintă încredere, iar scaunul visează trufie. Este greu să fii stăpânit de alţii iar sărăcia e o piedică. Să vieţuim însă o viaţă străină de viaţa aceasta, schimbând lumea aceasta cu alta, suportând toate întristările apăsătoare"*** spunea Sfântul Grigorie. Era însă stăpânit de dorinţa de a dobândi înţelepciunea întocmai ca cei ce umblă să dezgroape o comoară, însă o înţelepciune de pe urma căreia să nu dobândească avuţii ci să lumineze cu învăţăturile sale toată lumea creştinească.

Spre sfârşitul vieţii sale, Sfântul Grigorie se retrage la locurile natale ducând o viaţă de sfinţenie până la vârsta de 80 de ani când Dumnezeu l-a chemat la sine din viaţa aceasta pământească la Împărăţia cea cerească, drept răsplată pentru ostenelile şi luptele pe care le-a purtat, pentru bună întărire a Bisericii lui Hristos. Privind viaţa sa şi gândirea sa, în sufletele noastre, ale credincioşilor, ia fiinţă o întrebare: Este oare Sfântul Grigorie de Nazianz un model de preot desăvârşit pe care să ni-l însuşim spre a-l urma şi la asemănarea căruia să ajungem şi noi, elevii seminarişti? Iubiţi credincioşi, răspunsul la această întrebare ne este dat de felul în care Sfântul Grigorie a privit Taina preoţiei, a privit misiunea de preot şi de modul în care şi-a însuşit-o. Căci, şi în privinţa hirotoniei sale, Sfântul Grigorie a dat dovadă de cumpătare şi de înţelepciune. Fiind hirotonit preot, Sfântul Grigorie s-a îndepărtat treptat de slujba de păstor spre a scăpa de grijile care îndreaptă mintea mai mult spre cele lumeşti, retrăgându-se în Pont alături de Sfântul Vasile spre a duce o viaţă de ascet, întocmai după cuvintele Mântuitorului care zice: "***Unde sunt doi sau trei adunaţi în numele Meu, acolo sunt şi Eu în mijlocul lor.***" (Mt. 18, 19-20).

Vorbind despre viaţa pustnicească, stareţul Grigorie însuşi mărturiseşte: ***"Mi s-a strecurat în suflet dragostea de frumuseţea sihăstriei şi pustniciei. Eram îndrăgostit dintru început de singurătate. Nimic nu mi se pare mai frumos ca viaţa pustnicească. Să-ţi încui simţurile, să trăieşti mai presus de cele văzute, să porţi în tine însuţi totdeauna curate chipurile cele dumnezeieşti.***" (*Tratatul despre preoţie*)

Iată iubiţi credincioşi de ce pregătire are nevoie un preot spre a deveni un cârmaci bine priceput al Bisericii lui Hristos, fapt pentru care Sfântul Grigorie s-a retras în pustie alături de Sfântul Vasile.

Sfântul Grigorie Teologul ridică preoţia la rangul slujirii celei mai înalte considerând că nici o altă ştiinţă nu este mai presus de ea. În Tratatul său el ne spune că ***"preoţia, arta de a conduce pe om - fiinţa cea mai complexă şi cea mai felurită în gând şi faptă - este arta artelor şi ştiinţa ştiinţelor."***

Sfântul Grigorie de Nanzianz socoteşte că preoţii trebuie să se ferească a deveni pilde rele pentru păstoriţi spunând că preotul trebuie să depăşească oamenii de rând în virtute şi în asemănarea cu Dumnezeu spre desăvârşirea Bisericii.

Nu numai că Sfântul Grigorie de Nazianz a păstorit totdeauna cu vrednicie şi cu dreptate Biserică şi poporul creştinesc ce i-a fost încredinţat de Dumnezeu, dar a şi apărat dreapta credinţă ortodoxă de învăţăturile greşite care ameninţau Biserica în acea vreme. Astfel, Sfântul Grigorie, acest doctor iscusit al Ortodoxiei este ales şi trimis de Bunul Dumnezeu în Bizanţ spre a vindeca bolile sufleteşti ale creştinilor de acolo şi spre a combate erezia pnev-matomahilor, care nega dumnezeirea Sfântului Duh. Şi prin înţelepciunea sa, Sfântul Grigorie luminat şi împodobit fiind cu meşteşugul cuvântării de Dumnezeu a întrecut pe toţi ritorii de-atunci păstorindu-şi credincioşii în livada credinţei Sfintei Treimi.

Aceste fapte meritorii ale Sfântului Grigorie nu trebuie să fie trecute cu vederea de către noi credincioşii, dar mai ales de către noi seminariştii, ci trebuie să ni le însuşim drept pildă pentru viaţa noastră creştinească, căci urmându-le exemplul putem reuşi să aşezăm în sfeşnicele sufletelor noastre lumina adevăratei credinţe, asemenea Sfântului Grigorie, prealuminat arhiereu care, prin puterea cuvintelor sale dumnezeieşti a spulberat neghina eresurilor.

Stâlp neclintit al Bisericii lui Hristos, semănător al dogmelor şi cârmaci bine priceput al corabiei Bisericii creştineşti, Sfântul Grigorie de Nazianz reprezintă aşadar un model de preot desăvârşit spre care trebuie să tindem cu toţii. El este un exemplu vrednic de urmat pentru noi toţi, dar mai ales pentru noi, elevii seminariştii, viitori slujitori ai Sfintelor Altare.

Prin viaţa sa, dar şi prin zestrea sa teologică şi poetică ce ne-a rămas de la el, Sfântul Grigorie s-a învrednicit a fi următor al lui Dumnezeu, văzând sfinţenia după cum el însuşi mărturiseşte drept: ***"asemănarea omului cu Dumnezeu prin virtuţi şi prin curăţirea de patimi".***

Asemenea tuturor sfinţilor şi Sfântul Grigorie Teologul este mijlocitor pentru noi oamenii înaintea lui Dumnezeu după cum spune şi Scriptură că: "***mult poate rugăciunea stăruitoare a celui drept.***" (Iac. 5,16)

Se cuvine aşadar, iubiţi credincioşi, să ne rugăm Sfântului Grigorie de Nazianz să mijlocească pentru sufletele noastre zicând:

"***Cuvioase, de trei ori fericite, prea sfinţite Părinte, Păstorule cel bun şi ucenic al lui Hristos, mai marele păstorilor, tu cel ce ţi-ai pus sufletul tău pentru noi, prealăudate de Dumnezeu cuvântătorule, roagă pe Hristos Dumnezeu să mântuiască sufletele noastre.***"

Amin.

(Cuvântul de învăţătură rostit la Sărbătoarea Sfântului Grigorie Teologul, ocrotitorul spiritual al Seminarului Teologic Liceal Ortodox "Nifon Mitropolitul" din Bucureşti - Mănăstirea Radu Vodă, Elev: Neacşiu Bogdan, clasa XIII-a B a Seminarului Teologic Liceal Ortodox "Nifon Mitropolitul" din Bucureşti)

OrthodoxWiki - Sfântul ierarh Grigorie Teologul

Sfântul ierarh Grigorie Teologul (329-390), cunoscut şi ca Grigorie de Nazianz, a fost un mare sfânt părinte şi învăţător al Bisericii. ***Prăznuirea lui se face pe 25 ianuarie, iar la 19 ianuarie se prăznuieşte aducerea moaştelor sale în biserica Sfinţilor apostoli din Constantinopol. De asemenea, pe 30 ianuarie, la praznicul Sfinţilor trei Ierarhi***, şi Sfântul Grigorie Teologul este comemorat de Biserică, împreună cu Sfinţii Vasile cel mare şi Ioan Gură de Aur.

Viaţa

S-a născut la Arianz / Arianzus, în Capadocia (Asia Mică, azi în Turcia), nu departe de Nazianz. Tatăl său, după ce s-a convertit la creştinism, a intrat mai târziu în monahism, devenind apoi episcopul Grigorie de Nazianz (este prăznuit la 1 ianuarie), iar mama lui a devenit mai târziu monahia Nona (prăznuită la 5 august).

Învăţăturile elementare Sfântul Grigorie le primeşte în casa părintească, în Arianz, apoi studiile mai înalte le face la şcoala din Cezareea Capadociei, unde cunoaşte pe viitorul său prieten, Vasile. De aici trece în Cezareea Palestinei, bogată prin biblioteca şi amintirile unul alt mare scriitor creştin, Origen, apoi studiază la Alexandria şi, în sfârşit, la Atena. Aici va rămâne 8 sau 9 ani, până

în anul 358 sau 359 şi va studia gramatica, retorica, matematica, filozofia şi poezia. Tot aici leagă o strânsă prietenie cu Sfântul Vasile cel mare, prietenie ce va dura până la moarte. Pe lângă studiile profane, a folosit timpul şi pentru a cerceta şi aprofunda adevărurile Sfintei Scripturi.

De la Atena pleacă la Constantinopol, unde îl întâlneşte pe fratele său, Cezar, care practica medicina, plecând amândoi spre Nazianz. Aici va primi botezul creştin, după care se dedică vieţii ascetice, retrăgându-se pe malul râului Iris, unde ducea viaţă retrasă şi prietenul său, Sfântul Vasile. În acest loc, departe de zgomotul vieţii lumeşti, în liniştea singurătăţii, unde sufletul lor se simţea mai aproape de Dumnezeu, practicau asceza şi studiau Sfintele Scripturi şi alte scrieri creştine. Aici lucrează cu prietenul său la alcătuirea primei filocalii (conţinând scrieri ale lui Origen).

În anul 362, la dorinţa comunităţii creştine din Nazianz, dar contrar voii sale, a fost hirotonit preot de tatăl său. Simţind că această sarcină îi era prea grea, a fugit la prietenul său, Sfântul Vasile, aflat la mănăstire, dar nu peste mult timp s-a întors la tatăl său, în Nazianz, pentru a-l ajuta la păstorirea eparhiei acestuia. În anii 363–364, eparhia era tulburată de erezii. Sfântul Grigorie l-a ajutat pe tatăl său să restabilească unitatea fermă în Ortodoxie.

În anul 370, Sfântul Vasile cel mare a fost ales Arhiepiscop al Cezareei, iar în anul 372, Sfântul Grigorie a fost ales episcop de Nazianz.

În anul 379, chemat stăruitor de comunitatea ortodoxă din Constantinopol, a mers în capitală pentru întărirea dreptei credinţe. În anul 381 a participat la al doilea Sinod Ecumenic, ţinut la Constantinopol. Acolo, s-a opus ereziei ariene, a susţinut dubla natură, dumnezeiască şi umană a lui Iisus Hristos, precum şi misterul Sfintei Treimi, inexplicabil pe cale raţională.

După încheierea lucrărilor sfântului sinod, Sfântul Grigorie s-a întors la Nazianz. În anul 383 s-a retras la casa sa natală, dedicându-se scrisului, până la trecea sa către Domnul.

Numele de Teologul i s-a atribuit în special datorită celor "Cinci Cuvântări Teologice" ţinute la Constantinopol. Ele expun şi apără învăţătura despre Sfânta Treime.

Scrieri

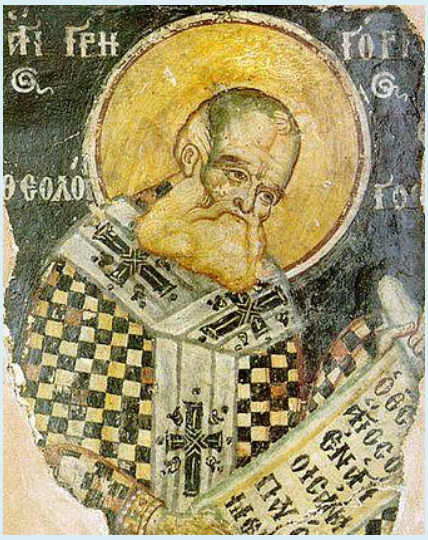

45 de Cuvântări teologice, dintre care:

- *două cuvântări împotriva împăratului Iulian apostatul;*
- *cinci cuvântări teologice definind învăţătura despre Sfânta Treime;*
- *numeroase Imne teologice (publicate în limba română de Adrian Marinescu);*
- *scrisori;*
- *o tragedie: Patima lui Hristos.*

Imnografie

Tropar, glasul 1: Fluierul cel păstoresc al Teologiei tale a biruit trâmbiţele ritorilor; că ţie, celui ce ai încercat adâncurile Duhului, ţi s-au adăugat şi frumuseţile Cuvântului. Ci roagă pe Hristos Dumnezeu, părinte Grigorie, să mântuiască sufletele noastre.

Condac, glasul al 3-lea: Cu limba ta cea de Dumnezeu grăitoare, încurcăturile ritorilor dezlegând, mărite, ai împodobit Biserica cu veşmântul Ortodoxiei, cel ţesut de sus; pe care şi purtându-l, strigă împreună cu noi, fiii tăi: bucură-te, părinte, mintea cea prea înaltă a Teologiei.

Iconografie

Erminia lui Dionisie din Furna (ed. Sophia, Bucureşti, 2000, pp. 151, 196, 198, 199, 210, 219, 239) arată că Sfântul Grigorie Teologul poate fi reprezentat astfel: mic de statură, palid (gălbui) la faţă, cu figură veselă, nările late, cu sprâncenele drepte, "căutătură blândă şi drăgălaşă", barbă deasă şi lată, nu prea lungă, "bine întocmită şi împrejur afumată", bătrân, pleşuv şi cărunt, în veşminte episcopale. Zice: "***Dumnezeule cel Sfânt, Carele întru Sfinţi Te***

odihneşti, Cela ce cu glas întreit sfânt eşti lăudat de serafimi [şi mărit de heruvimi]...".

Sau o zicere "cuviosească": "***De te-ai pus păstor peste turma cea cuvântătoare, să fii drept, smerit, cu dragoste şi blând, căci aşa o vei înmulţi întru Domnul***". Este adesea zugrăvit, mai ales pentru pomenirea din 30 ianuarie, împreună cu Sfinţii Vasile cel mare şi Ioan Gură de Aur.

Mai este zugrăvit la al doilea Sinod Ecumenic, între ierarhii prezenţi acolo, precum Sfinţii Chiril al Ierusalimului, Timotei al Alexandriei, Meletie al Antiohiei, Damasus, papa Romei, scriind Crezul, de la: "şi întru Duhul Sfânt..."

La zugrăvirea trapezei mănăstirii, pe registrul al doilea, sub Cina cea de Taină, spre sud, împreună cu Sfinţii ierarhi Vasile cel mare şi Nicolae al Mirelor; Sfântul Grigorie zice: "***Păstrător al turmei celei cuvântătoare făcându-te, să fii simplu, blând, smerit şi bun, pentru că aşa o vei înmulţi pe ea întru Domnul***".

Dragoş Mîrşanu - O prietenie omenească: Sfinţii Vasile cel mare şi Grigorie Teologul

Cunoscut ca unul dintre cele mai dinamice figuri ale creştinismului antic, episcopul Vasile al Cezareei Capadociei a fost numit „cel mare” încă din timpul vieţii (330-379). Provenind dintr-o familie creştină bogată şi educată, ***l-a întâlnit cu ocazia primelor studii din Cezareea pe Grigorie din Nazianz, cu care avea să lege o prietenie pe viaţă*** şi împreună cu care va fi cinstit peste veacuri în rândul celor mai mari trei teologi ai Bisericii vechi.

Sfântul Vasile cel mare şi Sfântul Grigorie de Nazianz

După o perioadă de studii în Constantinopol, Vasile a studiat timp de şase ani la Atena, loc în care s-a arătat deosebit de interesat de mersul vieţii creştine (bisericeşti) - deşi nu era încă botezat - şi unde l-a regăsit pe Grigorie, student excepţional şi la fel de dedicat Bisericii.

După mărturia acestuia din urmă, s-a putut reconstitui modul aproape ideal în care a decurs studenţia lor. Astfel, ***spune Sfântul Grigorie, petreceam în frica lui Dumnezeu şi duceam o viaţă liniştită... nelăsându-ne târâţi de cei ce duceau spre vătămare, ci trăgându-ne noi înşine prietenii spre cele mai bune.*** Căci şi în aceasta mi-a făcut bine Dumnezeu, căci m-a unit cu un bărbat prea înţelept, unic prin viaţă şi mai presus de toate prin cuvânt. Cine e acesta? Dar îl cunoaşteţi foarte bine: era Vasile, marele folos al vieţii de acum. Cu acesta

aveam în comun studiul, acoperişul şi gândurile. Iar dacă trebuie să mă laud, eram o pereche nu neînsemnată în Elada, căci toate le aveam comune şi un singur suflet lega două trupuri distincte. Ceea ce ne unea îndeosebi era aceasta: Dumnezeu şi dorul de cele bune.

Sosită vremea terminării studiilor, toţi cunoscuţii din Atena, inclusiv profesorii lor, şi-au dorit ca aceştia – îndeosebi Grigorie, care era maestru în arta elocinţei – să rămână acolo; ei, însă, au dorit să se reîntoarcă în patrie. ***După ce a petrecut anul 355 în Capadocia, unde a predat retorica, Sfântul Vasile pleacă pentru o vreme pentru a vizita mănăstirile şi sihăstriile din Siria, Palestina şi Egipt. La întoarcere, este botezat şi începe o viaţă monastică, mai ales la îndemnul surorii sale mai mari, Macrina. Deşi invitat să i se alăture, Grigorie a ales să ducă o viaţă cărturărească în propria sa casă.***

Prietenia celor doi este una dintre cele mai remarcabile şi are putere de exemplu deopotrivă datorită tăriei sale (dată mai ales de marea lor credinţă) şi datorită slăbiciunii sale (dată de firea lor omenească, atât de diferită).

Pentru soliditatea prieteniei poate sta mărturie Panegiricul scris de Sfântul Grigorie la moartea marelui său prieten, sau cuvinte precum următoarele, din memoriile aceluiaşi: ***Căci de când am ajuns la atâta încredere încât să ne spunem şi adâncurile inimii, eram legaţi unul de altul de un dor şi mai mare; întrucât comuniunea în intenţii era garanţia creşterii în comun.***

Pentru slăbiciunea prieteniei, ne stau la îndemână amintirile Sfântului Grigorie, care mărturiseşte necazurile pe care Sfântul Vasile i le-a provocat în partea a doua a vieţii sale. Căci, deşi cunoştea că prietenul său nu îşi dorea să devină episcop, Sfântul Vasile, datorită în primul rând firii sale dinamice, dar mai ales a determinării de a dezvolta relaţii de tip politic (cu autorităţile imperiale, dar şi cu celelalte partide creştine din epocă), i-a impus Sfântului Grigorie renunţarea la viaţa sa filozofică închinată lui Dumnezeu şi intrarea în cler, chiar şi când (sau mai ales pentru că) a fost vorba de o episcopie cu totul minoră (într-un cătun numit Sasima).

Sfântul Grigorie, care fusese făcut preot cu forţa de tatăl său, Grigorie cel Bătrân, foloseşte cuvinte destul de grele arătând că, dincolo de elogiile pe care i le făcuse la moarte lui Vasile, acesta din urmă a avut scăderile sale în relaţia dintre ei. *El nu a respectat dorinţa lui Grigorie de a-şi duce înainte viaţa contemplativă, iar când l-a forţat să ocupe un scaun episcopal, acesta s-a dovedit a fi un act pur politic, de vreme ce târgul desemnat se afla disputat de doi episcopi rivali şi era un loc plin doar de străini şi rătăcitori.*

Cu o ironie fină, Sfântul Grigorie trimite mai întâi la vechea lor prietenie: În studiile din tinereţe, poate nu te-ai socotit superior, şi cu siguranţă odinioară chiar nu te-ai socotit; iar dacă te-ai fi socotit, probabil că un judecător imparţial dintre cei ce ne cunosc pe amândoi te-ar fi reţinut. Sfântul Grigorie nu înţelege cum Vasile, cel care odinioară îl socotise primul între prieteni, a putut nesocoti legea prieteniei: Ieri eram lei; astăzi eu sunt o maimuţă, iar pentru tine e puţin lucru să fii şi un leu. Astfel, deşi în celelalte era cu totul în afara minciunii, Vasile era pentru mine un mincinos, spune Sfântul Grigorie, căci, deşi îl auzise de nenumărate ori că, după moartea părinţilor săi, îşi dorea o viaţă eremitică, episcopul Cezareei îl forţa să urce în scaunul episcopului.

Desigur, în ciuda supărării suferite de Sfântul Grigorie, motivul avut de Sfântul Vasile poate fi apreciat de noi mult mai pozitiv, în contextul său istoric. Aflată în dispută cu guvernarea imperială care susţinea o formă de arianism, partida episcopilor niceeni, inclusiv Sfântul Vasile, ducea o luptă pentru independenţă şi pentru deţinerea a cât mai multe episcopii, în Capadocia şi în tot Răsăritul condus de împăratul Valens. Sfântul Grigorie vede însă, în aceste mişcări, pericolul iubirii de stăpânire:

Aceasta e Biserica sasimenilor mei! - continuă cu sarcasm Sfântul Grigorie. Acestora m-a dat cel care cu cei cincizeci de horepiscopi ai săi se simţea strâmtorat - ce suflet bun! - şi aici şi-a făcut un nou scaun [episcopal] în cazul când altul i l-ar răpi pe al său cu forţa.

Cuvintele Sfântului Grigorie ilustrează în primul rând lipsa sa de apetenţa pentru mersul sau dezvoltarea relaţiilor politico-bisericeşti, dacă nu chiar o uşoară inadecvare la realitatea vieţii pământeşti a Bisericii, datorată firii sale deosebit de meditative. De asemenea, după mărturisirea proprie, Sfântul Grigorie se considera lipsit de curajul necesar de a conduce o episcopie cu atâtea dificultăţi. Incapacităţii sale de a comunica eficient în relaţiile bisericeşti, Sfântul Grigorie i-a opus exemplul său de atitudine paşnică (la Sinodul II Ecumenic din 382), grija purtată comunităţii ortodoxe minoritare din Constantinopol, ca şi, mai ales, moştenirea sa teologică fără egal. Căci profunzimea acesteia se datorează, cel mai probabil, tocmai firii meditative care l-a aşezat în contrast cu firea dinamică a Sfântului Vasile.

Pentru noi, doi sfinţi, două modele, atât de deosebite şi totuşi atât de asemănătoare.

(Sfântul Grigorie din Nazianz, Despre viaţa sa II, I, 11, trad. Ioan I. Icǎ jr., în Jean Bernardi, Grigorie din Nazianz, trad. Cristian Pop, Deisis, 2002, p. 296-332.)

Sfântul Grigorie Teologul (de Nazianz) - "Vulturul rănit" (1) - "Mă tem de cei care par prieteni şi ortodocşi, dar sfâşie Biserica şi schimbă învăţătura ei"

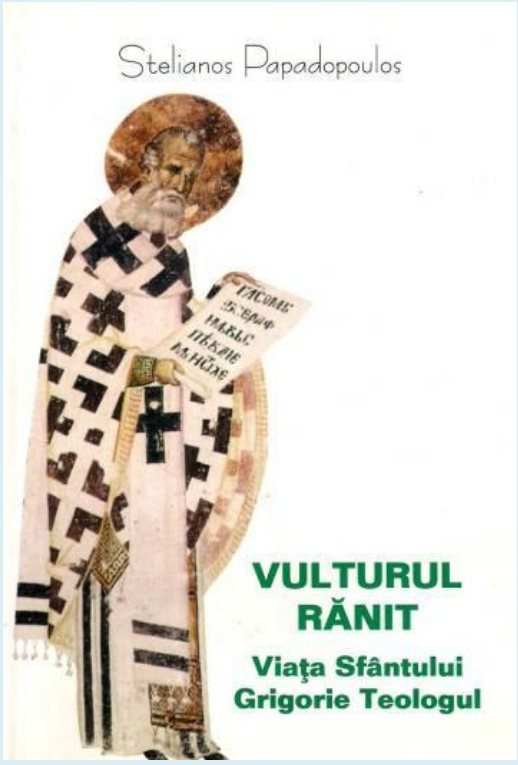

"Şi voi imitaţi-vă preotul timid; da, copiii mei prea iubiţi, da, voi care sunteţi împreună cu el părtaşi la dojana şi bunătatea dumnezeiască, ţineţi-vă sufletele în lacrimi; opriţi-vă mânia, făcând mai bune faptele voastre… Ştiu că mie, slujitorul lui Dumnezeu şi vouă, care aţi primit aceeaşi cinste, ni se porunceşte să intrăm îmbrăcaţi în pânză de sac şi bătându-ne în piept zi şi noapte între prag şi altar, cu straie vrednice de milă, să plângem cu stăruinţă pentru noi şi popor, fără să cruţăm nimic, nici durerea, nici cuvintele în stare să-L înduplece pe Dumnezeu… şi aceasta cu atât mai multă mâhnire cu cât mai mare este demnitatea noastră, pentru a învăţa prin exemplul nostru poporul despre străpungerea inimii şi îndreptarea răului…

Veniţi aşadar, fraţilor, să cădem şi să plângem înaintea Domnului, Ziditorul nostru. Să rânduim un doliu obştesc, împărţindu-ne după vârste şi categorii sociale. Să înălţăm glasul rugăciunii în locul ţipetelor care Îi sunt urâte, să ridicăm în urechile Domnului Savaot aceasta: <<Să abatem mânia Sa prin mărturisire>>. Întrucât L-am văzut mânios, să facem aşa încât să-I îndepărtăm mânia. Cine ştie, precum stă scris, dacă nu cumva Îi va părea rău şi va pogorî asupra noastră binecuvântare. Ştiu foarte bine acest lucru pentru că am cunoscut iubirea de oameni a lui Dumnezeu. Va părăsi ceea ce e potrivnic firii Sale, adică mânia şi va veni la ce este potrivit firii Sale, adică la milostivire. Căci în acest

scop îşi arată mânia, spre aceasta înclină… Numai să ne fie milă de noi înşine şi să croim drum spre dreapta iubire a Tatălui. Să semănăm cu lacrimi ca să secerăm cu bucurie…”

***

Fragment din: “Vulturul rănit - Viaţa Sfântului Grigorie Teologul”, de Stelianos Papadopoulos:

Marea dilemă: ce cale să urmeze în slujirea lui Dumnezeu

În 358 şi 359, marele lui prieten, Vasile, se nevoia pustniceşte în Anisa, aproape de Neocezareea Pontului. De acolo scria şi îl ruga pe Grigorie să meargă să sihăstrească împreună, precum îşi făgăduiseră unul altuia la Atena. Lui Grigorie îi părea rău din toată inima, dar nu-şi putea ţine făgăduinţa, care fusese aproape un jurământ. Părinţii îl ţineau cu stăruinţă. Biserica Nazianzului avea trebuinţă de marea lui pregătire cărturărească. Iar el?

Se povesteşte în marele lui poem biografic (Poeme epice XI, 277-328). Pe cât sporea în cercetarea celor dumnezeieşti, pe atât se încingea război înlăuntrul lui, fără să aibă însă duşman. Era tulburat, trăia o confuzie ce-l hărţuia insuportabil. ***Ce-o să facă în viaţă, cum o să lucreze duhovniceşte, ce rol o să joace în Biserică?*** Toate erau îndreptăţite şi faţă de toate simţea ceva, însă… înlăuntrul lui a aşternut – mai bine zis s-a aşternut de la sine-judeţ. Iar glasurile îi spuneau: ***Grigorie, sus mintea! Nu te îndeletnici cu cele trupeşti şi cu slava omenească. Bisericii să te afieroseşti!***
Dar acestea toate pentru Grigorie erau hotărâte. Cu făgăduinţe şi vedenii dumnezeieşti îi era hotărâtă afierosirea lui Dumnezeu. Întrebarea era ce-i de făcut de-aici înainte, încotro să apuce?

Ascultă, Grigorie - îi zicea alt glas. Găteşte-te pentru culmea vieţii duhovniceşti. Pustnic să te faci; nevoitor al rugăciunii şi al vederii dumnezeieşti în linişte desăvârşită. Ştiu cât îl preţuieşti pe Ilie, proorocul care a trăit pe Carmel şi a fost hrănit de către corb. Văd că-ţi este mintea la Ioan Inaintemergătorul, care mânca doar rădăcini şi miere sălbatică. Ca aceştia fă-te!

Într-adevăr, asemenea viaţă îl fermeca. Liniştea desăvârşită îi dădea totul. În sinele lui slobod şi senin trăia cu adevărat pe Dumnezeu. Ce altceva să-şi mai dorească? ***Gândul isihiei îl lua cu dânsul şi se împăca, dar lupta nu luase sfârşit.***

Ia aminte şi la mine, Grigorie - îi zicea al treilea glas. Toate acestea sunt bune şi sfinte. Le văd şi le preţuiesc. Însă pe tine Dumnezeu te are spre lupta

pentru adevăr. Prin tine Domnul va fulgera voia Lui şi va nimici eresul. Şi de vreme ce trebuie să te închini rugăciunii, trebuie şi să cercetezi. Despre pustnicii rugăciunii neîncetate nu există cărţi prea multe. Iar tu trebuie să ai toate cărţile trebuincioase. Astfel vei învăţa să cugeti teologic. Mai întâi să dobândeşti cercarea dumnezeiască a acelora ce-au scris cărţile, şi-apoi să ceri de la Duhul Sfânt şi altă experienţă a adevărului. Aşa îi vei păzi pe credincioşi de eresuri. Aici, aşadar, aici să rămâi, să te vadă toţi şi să te audă toţi, ortodocşi sau nu.

Cu cumpătul său, Grigorie a luat aminte şi la al doilea, şi la al treilea glas. Toate le cântărea, toate le măsura, dar tot nu se hotăra. Nu voia să se păgubeasscă de isihie şi de dumnezeieştile ei daruri, dar nu trebuia nici să tăgăduiască lupta pentru teologie. **Isihia îl fermeca. Teologia era o îndatorire sfântă. S-a luptat mult, cu sine şi cu Dumnezeul său, dar a găsit soluţia: va urma calea de mijloc.**

Între cei necăsătoriţi şi cei căsătoriţi, între sihaştri şi mireni.

- *Cei dintâi se retrag din lume, trăiesc o viaţă aspră şi aparte, îngrijindu-se doar de suflet, sunt senini şi gânditori.*
- *Cei de pe urmă trăiesc viaţa cea obişnuită, fiind părtaşi necazurilor lumii, pierzându-şi liniştea şi îngrrijindu-se de sufletele celorlalţi.*
- *Cei dintâi – văzători de Dummezeu.*
- *Cei de pe urmă – făptuitori.*

Grigorie, urmând calea de mijloc, încerca totdeauna să ia de la isihaşti cele înalte şi de la făptuitori iubirea. Aşa şi-a rezolvat din clipa aceea marea lui problemă: ***o să rămână necăsătorit, însă va lucra în lume, păstorind şi teologhisind.***

Dezlegarea însă era doar teoretică. În practică nu a avut o aplicare lesnicioasă. ***Grigorie îşi va petrece toată viaţa primejduindu-şi isihia şi luptându-se teologic în lume. Când se afla în lume îl copleşea dorul după isihie, iar când trăia sihăstreşte dădea loc rugăminţilor de a sluji.*** Era limpede că soluţiile de mijloc sunt de neaplicat, iar atunci când se aplică devin chinuitoare. De obicei, dintre părţile pe care voim să le punem laolaltă precumpăneşte ori una, ori cealaltă. Sinteza deplin echilibrată nu-i cu putinţă. De pildă, Grigorie: deşi într-un fel cugeta şi hotăra, altlfel ieşeau lucrurile.

În sihăstria Pontului, cu Vasile

În 360 Vasile îl presa tot mai mult pe Grigorie cu rugămintea de a sihăstri împreună, de astă dată în mica sihăstrie de lângă râul Irisului, în Pont. Grigorie a îngăimat un motiv părinţilor săi şi a fugit în sihăstrie. A făcut aceasta într-o zi când tatăl lui îi cerea stăruitor să-l hirotonisească preot. Atunci nimic nu l-a mai ţinut. ***A căutat mângâiere în sihăstria lui Vasile. S-au îndeletnicit însă şi cu teologia. Acolo Grigorie a alcătuit Filocalia lui Origen iar Vasile o parte dintre scrierile sale ascetice. Fiecare cerea sfatul celuilalt în orice scria.***

S-au îndeletnicit, de-asemenea, şi cu lucrul mâinilor, pentru cele trebuincioase. Singuri tăiau lemne, singuri sădeau legume, singuri le udau, singuri îşi pregăteau puţina hrană. Ore de rodire duhovnicească şi comuniune, şi ore de linişte senină. Fiecare îi ajuta pe celălalt în dobândirea virtuţilor şi în pătrunderea adevărurilor dumnezeieşti. ***Fiecare se deda rugăciunii ore nesfârşite. Cerea de la Dumnezeu şi lua, predându-se pe el însuşi. Întâia oară au gustat cei doi tineri bărbaţi harisma sfântă a luminării. Citind şi rugându-se, au simţit că îi călăuzea Duhul Sfânt către adevărul dumnezeiesc. Tot ce se întâmpla venea de la Dumnezeu. În tot ce izbuteau se nevoiau pe tăcute. Zilele petrecute în sihăstria Irisului deveneau cele mai fericite din viaţa lor. Însă acestea nu au durat prea mult. Doar până în decembrie 361.***

Apucaseră însă să trăiască experienţe irepetabile.

- *Trecuseră treapta curăţirii de patimi şi înţeleseseră şi cercetaseră practica ascezei.*
- *Cunoscuseră roadele rugăciunii şi harismele şi luminării dumnezeieşti.*

- *Se încredinţaseră de ceea ce dinainte ştiuseră: că toate le dă Dumnezeu acolo unde e asceză, viaţă în nevoinţă de orice fel.*

De aceea şi Grigorie şi Vasile, fiindcă Biserica îi chema neîncetat spre slujire şi teologie, nu vor putea să se desfete cât ar fi dorit de iubita lor vieţuire ascetică; însă în întreaga lor viaţă vor trăi ascetic.

Grigorie, care ca poet nu putuse totdeauna să se ţină în frâu, zugrăveşte direct şi indirect viaţa ascetică pe care a trăit-o. Atunci când, în vârstă fiind, tinerii l-au întrebat despre asceză, le-a spus: ***Trupul, fiii mei. Acesta se răzvrăteşte şi tulbură pe tânăr. E trebuinţă de multe nevoinţe; apoi se liniştеşte. Pântecele nu mi l-am simţit îndestulat. Mă ridicam de la masă înainte de a mă sătura. De cum vedeam că mă stăpâneşte mânia, mă sălbăticeam asupra ei ca o fiară. Aşa mă lăsa în pace. Iar noaptea? Ce era cu nopţile lungi de iarnă? Iarăşi luptă şi război. Pe pământ dormeam, fiii mei. Şi patul – lângă mine. Mă acopeream cu nişte zdrenţe. Aţipeam puţin – scurtă vreme. Apoi iarăşi în picioare. Rugăciune şi mătănii. Adesea genunchii îmi sângerau şi rănile rămâneau mult timp deschise. Mă rugam şi îngenuncheam. Îmi plângeam slăbiciunile şi lacrimi amare îmi ardeau ochii.***

Aşa izbuti Grigorie să-şi supună patimile, poftele trupului, care îl împiedicaseră în viaţa virtuoasă. Mai mult încă: nu-i îngăduiau să înainteze în viaţa desăvârşită.

Călăuzit către altar. Este hirotonisit preot

Am spus că Grigorie şi Vasile nu s-au bucurat prea multă vreme de viaţa cea senină şi scăldată de Duhul sihăstriei. Bătrânul Grigorie, episcopul Nazianzului, scria şi poruncea necontenit fiului său: *Vino, fiul meu, nu-i chip altfel. Ne-au ajuns vremuri grele. Şi doar la tine mai am nădejde. Azi-mâine mor şi nu te mai*

văd. Mama ta este şi ea nemângâiată… Nu întârzia; o să tot ai vreme să pustniceşti.

La sfârşitul lui 361, în decembrie, Grigorie luă drumul întoarcerii. Descăleca acasă şi îşi află tatăl adânc căzut pe gânduri. Îşi îmbrăţişa mama, pe Nonna şi se aşezară. Bătrânul episcop, părintele lui gârbovit, cu barbă albă, însă patriarh impunător îi spuse cu gravitate în glas: *Grigorie, ţi-a sosit ceasul. Cu jurăminte eşti afierosit lui Dumnezeu şi – slavă Domnului! – Îl iubeşti. Acum trebuie şi să-I slujeşti. O să te hirotonisesc preot, fără amânare.*

Grigorie s-a cutremurat şi a dat să se împotrivească. A îngăimat câteva cuvinte – toate zicând „nu". Însă bătrânul episcop îl ţintui cu purtarea sa sfântă şi autoritară, ce nu lasă loc de împotrivire: *O să te supui. E voia lui Dumnezeu şi nu-i îngăduit să te împotriveşti Lui. Pentru El trăim!*

Candidatul la preoţie s-a adunat să vadă unde se află. Ochii îi trădau când frica faţă de taina preoţiei, când supărare faţă de tatăl său stăruitor.

Bătrânul părinte înţelese zbuciumul din sufletul fiului său, însă acum era hotărât să meargă înainte. Adăugă, spre a-i învedera că vremurile sunt grele: *Nu vezi cât rău se face în jurul nostru? Biserica suferă cumplit. Hristos este iarăşi răstignit. Din când în când se fac sinoade, fiecare tăgăduind pe celălalt. Acum doi ani i-am avut pe omiusianiştii cu Vasile de Ankira şi Gheorghe al Laodiceii; de anul trecut Acachie face ce pofteşte, de vreme ce a izbutit să-l atragă pe împărat de partea lui, zicând că Fiul este doar asemănător Tatălui. Toţi îmi par odrasle îndepărtate ale lui Arie. Din păcate, nu pot să le pricep pe toate. De-aceea îţi zic, trebuie să te faci preot şi să rămâi aici. Să cercetezi bine lucrurile acestea. Nu face să mergem orbeşte! Eu unul nu pot nici să văd, nici să înţeleg adâncurile învăţăturii noastre. Ce mai aveam de făcut, am făcut. Acum e rândul tău.*

Grigorie fiul şi-a venit puţin în simţiri şi şi-a întrerupt părintele: ***Dar nici eu nu-s teolog… N-am toate scrierile lor, să pot judeca. Doar Atanasie, Atanasie al Alexandriei; el o să ne zică.***

Asta o ştiu şi eu – a zis bătrânul tată. Dar unde-i Atanasie? Nu ştii că l-au exilat iarăşi? Şi arienii şi împăratul îl prigonesc. Acum o să vedem ce-o să facă Iulian, pe care l-ai cunoscut la Atena şi despre care am aflat zilele astea că se visează împărat. A fost cezar al Apusului, acum s-a făcut şi al Răsăritului. Singur stăpânitor. Pricepi ce-nseamnă asta?

Auzind Grigorie fiul vorbele despre Iulian, i s-a strâns inima. Oare ce va aduce în Biserică omul acesta atât de problematic? O să îngăduie episcopilor ortodocşi

exilaţi să se întoarcă la episcopiile lor? O să urmeze tactica arianofilă a înaintaşului său, Constanţiu? Cine ştie?! Ceea ce are importanţă este că, în vremurile acestea grele, Biserica are nevoie de un mare teolog. Iar Grigorie trebuie să înceapă exact de-acum. Unde o să ajungă? Cât de mare teolog va deveni? Nimeni nu ştia, nici el însuşi. Dumnezeu doar, care în ceasul acela a pus-o în acest sfânt joc şi pe Nonna, mama lui. Şi aceasta îl împingea pe Grigorie să primească preoţia. Nu cu cuvânt aspru şi greu, ca părintele lui.

Aceasta, cu glas vesel, îi luă mâna în mâna ei, zicându-i: ***Bunul şi sfântul meu fiu, Dumnezeu te-a dăruit Nonnei celei fără fiu, iar eu te-am făgăduit bisericii Lui, să-L slujeşti; ce-o să-I spun, ce-o să-I spui şi tu, dacă nu ajungi preot?***

Încet-încet, Grigorie s-a liniştit. Va primi hirotonia. Le-a spus şi părinţilor, ca să se liniştească. S-a dus fiecare în odaia lui. Nimeni n-a avut poftă de mâncare. Bătrânii – fiindcă se săturaseră cu consimţământul fiului lor. Grigorie – fiindcă se umpluse de gândul preoţiei. Mâncarea era ultimul lucru la care se putea gândi.

Toată noaptea a rămas treaz. Ca în toate nopţile, şi-a început metăniile. Sute de mătănii. A ostenit. Îngenuncheat, a plecat puţin capul pe pat, apoi s-a ridicat în picioare şi a intrat în norul rugăciunii. Mai întâi puţin, apoi mai adânc, tot mai adânc… a fost răpit la Dumnezeu. Luminându-se de ziuă, norul s-a retras pe nesimţite. A îngenuncheat cu atenţie şi s-a culcat pe jos, lângă pat, pe un preş. Într-o oră a fost în picioare. S-a spălat, s-a rugat şi mintea i-a fugit la Vasile. L-a căutat în gând. A pregătit pană şi cerneală, a tras sertarul, să ia o bucată ieftină de pergament, şi i-a scris scrisoare lui Vasile. Avea trebuinţă să fie mângâiat de prietenia lor.

I-a scris cât de consolator îşi amintea toate cele ce cu nevoinţă, în chip minunat, le trăiseră în sihăstria Irisului. Şi a aşteptat ziua pe care o va rândui părintele lui spre hirotonire. Data precisă a hirotoniei lui nu o ştim. Oricum, s-a petrecut între Crăciunul lui 361 şi Boboteaza lui 362. Într-una din aceste zile şi-a plecat – în chip de nou Isaac – capul şi având jertfitor pe tatăl său, s-a jertfit voii dumnezeieşti şi părinteşti.

Fuga în sihăstrie şi pregătirea întoarcerii

N-a îndurat însă Taina Preoţiei. Când i s-a dat de către părintele lui – episcop – „părticica” Sfintei împărtăşanii, s-a cutremurat. A trăit o spaimă înfricoşătoare, peste care n-a putut să treacă. S-a străduit tatăl său să-l liniştească, a încercat şi Nonna, cu dulceaţă… A fost cu neputinţă. De Bobotează a plecat la râul Irisului ca vai de el. Acolo ar găsi sprijin, la Vasile – care îi era ca un frate – şi în multdorita asceză. Şi nu a nădăjduit zadarnic.

Vasile, care, după cum am zis, avea o mare voinţă şi putere de-a îndura, l-a ajutat să-şi găsească cumpătul. Au postit, s-au rugat… Au cugetat mult şi au dormit mai deloc.

Apoi Vasile, încet-încet, a pus lucrurile la locul lor. Au vorbit şi i-a arătat că, de vreme ce Dumnezeu a voit şi i-a dat preoţia, omul e dator să-şi asume greutatea ei. Cât de mare ar fi preoţia, Dumnezeu este mai mare şi-l face pe om în stare de ea. ***Dumnezeu dă preoţia, căci omul ce iubeşte pe Dumnezeu poate cu harul Lui să şi-o asume.*** Altfel, nu ar da-o.

Au trecut trei luni pe care cei doi asceţi nu le vor uita nicicând. Dumnezeu le-a dat, mai repede decât s-ar aştepta cineva, rod duhovnicesc. Au rămas surprinşi de seninătatea lor lăuntrică şi de pacea cea sfântă pe care o gustau. Atâta milă de la Dumnezeu! Şi-au sporit asceza spre a-I mulţumi. Iar Duhul Sfânt îi cercetă din vreme în vreme, cu o lumină de netălmăcit şi prea dulce. Noaptea, în întunecimile firii înconjurătoare, ei îşi vedeau prea limpede sinele lor, înţelegeau tâlcul firii -, pătrundeau adânc în adevăr şi trăiau fericirea. Dimineaţa, treji încă, nu cutezau nici între ei să-şi povestească înfricoşătoarele luminări. Doar din priviri se vesteau unul pe celălalt cum că lucru mare şi dumnezeiesc li s-a întâmplat noaptea. Şi fiecare se bucura neprefăcut de harismele celuilalt.
Suişurile acestea dumnezeieşti şi neaşteptatele daruri au fost tulburate de veştile care au ajuns la ei. Pretutindeni Biserica era tulburată de eres, de groaza arianismului, iar dezbinările episcopilor slăbeau cu desăvârşire lupta ortodocşilor. Ortodocşii exilaţi începuseră toţi, de prin februarie 362, să se întoarcă la episcopiile lor. Era semn bun. Lipseau însă marii teologi. Marele Atanasie ce să facă mai întâi? La sfârşitul lui februarie s-a întors şi el din exil şi a început numai decât lucrul îndreptării. Era capul prea cinstit al Bisericii. Toţi luau aminte la ce se face şi se spune. De aceea, în octombrie al aceluiaşi an, Iulian îl va exila iarăşi.

Acest Iulian, aşadar, era acum mare duşman al Bisericii. Şi nu era doar eretic. Era naţionalist, idolatru, păgân, iniţiat în tainele zeilor falşi. *Vorbea despre toleranţă religioasă şi pe orice cale ii împuţina şi îi prigonea pe creştini. Avea*

de gând pur şi simplu să-i facă să dispară, însă într-un fel care să nu semene a prigoană.

De aceea, în sihăstrie au ajuns veşti tot mai rele. Ameninţarea se apropia acum de temeliile Bisericii. Nu ar lăsa nimic în picioare, ar duce cu sine toate. Dar cei doi asceţi ai noştri ce vor face? Vor intra în flăcări? Grigorie, cel puţin, îl cunoscuse oarecum pe Iulian, la Atena. Îl va lăsa nestânjenit? Se va pleca? Va tăcea? Sau se va ridica şi va lupta cât va putea? Toate acestea le cugetau şi le vorbeau cei doi asceţi.

Grigorie mai era şi preot. Compatrioţii lui aveau acum o şi mai mare nevoie de el. Şi aceştia făcuseră presiuni ca să fie hirotonisit preot. Şi imediat ce Grigorie a evadat de la îndatoririle lui din Nazianz, vuietul s-a ridicat în toată legea. Cei răi de gură şi neghiobi spuneau o mie de lucruri împotriva lui: „Nu ne înghite" – zicea unul. „E făţarnic şi fricos" – insista altul. „Nu-i ajungea că-i preot, voia să ajungă episcop, de-aceea s-a mâniat şi ne-a părăsit"- adăugau alţii.

Toate acestea i s-au făcut cunoscute lui Grigorie şi l-au întristat foarte, căci, bineînţeles, nu se potriveau adevărului. Şi pe lângă acestea, bătrânii lui părinţi. Rămăseseră singuri şi se apropiau de 90 de ani. Pentru Grigorie, aşadar, lucrurile erau triste. Ceva trebuia să facă. Trebuia să se hotărască pe dată. Să părăsească liniştea şi bunurile ei, pentru afierosire şi slujire. A găsit curajul s-o facă. Cu durere şi tristeţe mare, dar a făcut-o. Atât de hotărât, încât îl miră până şi pe Vasile:

Îmi pare rău, frate Grigorie. Îmi pare tare rău; dar n-ai încotro. Aşa a vrut Dumnezeu – îi zise Vasile.

Ştii, Vasile, toate cele pe care le gândesc le voi scrie. Le voi aşeza de-acum pe hârtie şi cum ajung acolo, la Nazianz, le voi spune. Vreau să mă apăr, înţelegi… Mă acuză de-atâtea şi-atâtea… Apoi voiesc să le arăt, frate, ce înseamnă preoţia… Ce înseamnă să fii preot al lui Dumnezeu! După cum se pare, aceştia arată că n-au habar de-aceste lucruri!

Frica preoţiei şi supunerea faţă de voia dumnezeiască

Şi a început Grigorie înainte de Paştile anului 362 să-şi scrie apărarea pentru fugă. A scris-o auzind glasuri şi proteste ale compatrioţilor săi. Şi a scris-o în aşa fel şi cu atâta plinătate, încât avem primul text al Bisericii referitor la teologia minunată a preoţiei. Glasurile îi strigau împotrivă, iar el le răspundea deschis, fără înconjur: Ne dispreţuieşti, Grigorie. Pe noi şi vrednicia preoţiei!

Pentru Dumnezeu, fraţilor! Nici gând de-aşa ceva. De altfel, o mărturisesc: am fost biruit. Şi voi veni lângă voi. Cum să dispreţuiesc preoţia cea rânduită de Dumnezeu, de vreme ce a dat-o spre plinirea trupului lui Hristos, Biserica? Întru ea are Dumnezeu pe păstoriţi şi pe păstori, pe cei ce sunt învăţaţi şi pe cei ce învaţă.

Da, dar de cum ai fost hirotonit, ne-ai lăsat şi te-ai dus…

Şi aţi putea să-mi ziceţi că n-am socotinţă, că n-am minte câtuşi de puţin. Ar putea cineva să zică: „Grigorie e-atât de înfumurat, încât nici de lucrurile dumnezeieşti nu-i pasă. Nu pricepe ce înseamnă să te apropii şi să vorbeşti cu prea bunul Dumnezeu”.

Atunci cum de te-ai hotărât să te-ntorci la noi? – aude alt glas.

Îngăduiţi-mi, îngăduiţi-mi să încep cu începutul. V-am mărturisit că am fost biruit. Da, m-aţi biruit şi vin. Dar nu v-am spus ce m-a făcut să fug.

Întâi de toate, hirotonia a venit atât de pe neaşteptate, încât m-am pierdut în faţa măreţiei ei înfricoşătoare. Apoi, cunoaşteţi prea bine nesfârşita mea iubire pentru viaţa pustnicească. Liniştea şi rugăciunea neîncetată mă farmecă. Sunt îndrăgostit de viaţa sihastrului. De destulă vreme m-am încredinţat că bunul cel mai mare este slobozirea de cele materialnice.

Să te aduni în tine însuţi şi acolo să asculţi pe Dumnezeu. Să se facă lăuntrul tău oglindă şi-acolo să strălucească cele dumnezeieşti şi Dumnezeu. Şi pe cât de curată şi strălucitoare se face oglinda prin nevoinţă şi rugăciune, pe-atât de bine se oglindesc în ea cele veşnice şi dumnezeieşti. Atunci omul începe să se asemene îngerilor şi vieţuieşte cu adevărat în chip fericit…

Grigorie a priceput că povestise multe din experienţele lui. Se opreşte deodată şi adaugă cu oarecare amărăciune:

Mulţi o să râdeţi de cele pe care vi le spun. N-o să vă conving pe prea mulţi. Ca să înţelegeţi acestea trebuie să dobândiţi dragostea celor dumnezeieşti şi să pătimiţi cele pe care şi eu le-am pătimit!

Şi totuşi, Grigorie, auzim zicându-se că nu ţi-a fost de ajuns să fii preot şi că voiai să te faci numaidecât şi episcop.

Câtuşi de puţin, martor mi-e Dumnezeu! Vorbele acestea nu-s adevărate! Dimpotrivă! Îmi pare atât de mare slujirea preotului şi voi îmi ziceţi că aş voi cele ce-s mai presus!...

Se pare că nicicând nu v-aţi gândit ce înseamnă să călăuzeşti pe alţii duhovniceşte – să săvârşeşti Sfânta Liturghie, să hirotoniseşti preoţi, să porţi grijă de dreapta credinţă a creştinilor.

Şi, de poftiţi s-auziţi toate câte le am în inimă, ascultaţi şi cuvântul acesta: eram dezamăgit de ceilalţi preoţi. Îmi văzuseră ochii o sumedenie de nelegiuiri. Unde sunt preoţii noştri cei citiţi şi curaţi cu inima? Ca muştele fug şi se îmbrâncesc în Sfântul altar. Unul pentru slavă, altul pentru bani, al treilea ca să-şi ascundă pornirile. Unde au învăţat să păstorească? Când au trăit în nevoinţă? S-au făcut toţi neguţători de Hristos şi şarlatani.

Şi unde să găsim alţii, Grigorie? Nu pot fi toţi ca tatăl tău, pe care-l cinstim cu toţii…

Nu ştiu, fraţii mei… însă preotul nu-i oricine. Trebuie să fie încercat duhovniceşte. Întru toate să fie pildă. Să-şi biruiască patimile. Departe de bani! Păcatul să-l înfricoşeze. De virtuţi să se îngrijească zi şi noapte. Să urce treaptă cu treaptă, să nu se oprească. Să nu se măsoare pe el însuşi privind la

cei din jur, ci la Dumnezeu Însuşi. Datoria lui nu-i doar să-i ţină pe creştini în biserică.

Trebuie să facă tot ce-i stă în putinţă ca aceştia să sporească duhovniceşte. Să-i pregătească şi să li-L aducă între ei pe Hristos, prin lucrarea Duhului Sfânt.

Nici mai mult, nici mai puţin: trebuie să poarte grijă să se facă toţi dumnezei, să se desfete de fericirea dumnezeiască.

Câţi din preoţii noştri fac acestea? Şi totuşi, spre aceasta a venit Fiul lui Dumnezeu: spre a-i ridica pe oameni din stricăciune şi spre a-i îndumnezei. Greu vă pare cuvântul… însă aşa este, fraţii mei! Şi preotul este împreună lucrător la această mare lucrare. Cea mai de seamă, căci se îngrijeşte de lucrul cel mai de seamă – îndumnezeirea omului. Şi cea mai anevoie, căci se luptă cu patimile omului şi cu diavolii. Din fericire însă, Sfântul Duh este necontenit de faţă, întărindu-l pe preot şi în cele din urmă, făcându-l în stare să fie pe măsura lucrării la care este chemat.

Grigorie a simţit uimirea nazianzienilor şi s-a oprit, pentru a le îngădui să-şi tragă sufletul şi să ia aminte la lucrurile înfricoşătoare pe care le spusese despre preot şi preoţie. Compatrioţii lui însă păreau a se îndoi.

Şi încă puţine v-am spus! Măcar să fi avut tăria să vă înfăţişez câte-ar trebui. Însă ce mă întrebaţi? Nu luaţi aminte la Pavel, apostolul neamurilor, de câtă luminare a avut parte? O mie de fulgere l-au orbit spre a se preface în apostol. Şi cât s-a nevoit, cât s-a pregătit spre a-şi începe lucrul! Pentru a le vorbi creştinilor cerea să-l călăuzească Duhul Sfânt. Pentru a le propovădui Evanghelia a fost prigonit, s-a răsturnat cu corabia, s-a primejduit, a fost bătut, întemniţat, împroşcat cu pietre, a pătimit...Totdeauna era gata să sufere toate de dragul lui Hristos. A ajuns şi la mucenicie. Dumnezeu l-a încununat… Şi cât a lucrat pentru Hristos, a avut înţelepciune, iubire de oameni, purtând mare grijă de toate Bisericile. Iată chipul preotului. Ce altceva să vă mai spun? Pavel dreapta credinţă o propovăduia, pe care o învăţase de la Ucenicii Domnului.

Deci şi preotul dreapta credinţă a Bisericii trebuie să o deprindă. Departe de erezii. Câţi le vestesc pe-acestea necuraţi sunt. Iar pe Dumnezeu, Cel Unul Preacurat, şi-L poate apropia doar unul curat la cuget, adică în credinţă. Şi curat la suflet, adică izbăvit de patimi şi păcate.

Deodată, în tăcerea aşternută la aceste cuvinte, a răsunat o voce: Grigorie, în jur lumea se strică din pricina învăţăturilor. Toţi se-nfăţişează drept dascăli ortodocşi şi de seamă…

E adevărat, din păcate, şi vai de mădularele Bisericii... Să ştiţi insă că dascăli ortodocşi sunt cu-adevărat aceia care mai întâi se străduiesc să se curăţească, să se lumineze, să înveţe, să se apropie de Dumnezeu, să se sfinţească. Aceştia pot mai apoi să caute să-i curăţească pe ceilalţi, să-i înveţe, să-i lumineze, să-i sfinţească, să-i unească cu Dumnezeu. Dascălii ce urmează această rânduială sfântă pot să teologhisească ortodox.

Ca să nu vă înşir multe, luaţi bine aminte la aceste puţine lucruri despre credinţă: firea Tatălui, a Fiului şi a Sfântului Duh nu se împarte, una este. Însă nu se amestecă cele trei Persoane, cum zice Sabelie. Căci alcătuiesc trei ipostasuri aparte, fiecare avându-Şi însuşirea lui proprie: Tatăl este nenăscut, Fiul – născut, Duhul – purces (38 al Cuvântării a II-a). Vedeţi ce simple sunt lucrurile când urmăm chipul în care a lucrat şi S-a descoperit Dumnezeu lumii spre mântuirea noastră? O dată cu lămuririle acestea teologice, avem înaintea noastră o profundă parte a teologiei Bisericii.

Întâia dată au fost zugrăvite cu atâta limpezime cele trei ipostasuri, care se disting prin însuşirile cu desăvârşire proprii fiecăruia.

Ei, Grigorie, cât de bine ne-ai tâlcuit! Şi-ţi mai e teamă că n-ai să izbuteşti… Şi-ai lăsat toate pentru sihăstria lui Vasile, prietenul tău…

Măcar de-ar fi aşa, fraţilor. Eu ştiu mai bine cât de slab sunt pentru teologie şi preoţie. Mă simt de parcă aş merge la nuntă neavând haină potrivită. Şi mă primejduiesc de a fi alungat de la nuntă. De-aceea am apucat de-am fugit, când m-am hirotonit.

Tu zici acestea, Grigorie, om învăţat, crescut de părinţi evlavioşi, de-un tată episcop şi de-o mamă sfântă?…

Şi nu doar aceasta, iubiţii mei. Nu doar că m-au crescut nişte părinţi sfinţi, ci maica mea m-a afierosit Domnului încă înainte de a mă naşte. Apoi şi eu însumi, când am mai crescut, m-am făgăduit lui Dumnezeu să-i fiu afierosit. Cu toate acestea, preoţia nu încetează a fi o slujire mare şi greu de purtat!

Grigorie, nu zicem că toate-s lesnicioase. Însă, dintre toţi, tu ai cele mai multe daruri. Cine-ar scoate-o la capăt cu noul nostru necaz? Că nou idolatru şi nou prigonitor e noul împărat, Iulian. Doar de câteva luni a ajuns împărat, şi a şi tulburat toată Biserica! Astea nu le vezi?

Nu de-asta mi-e mie teamă, iubiţii mei. Iulian e o nouă fiară, bineînţeles. Împărat puternic. Hotărât să se lupte cu noi. Ne-ameninţă cu sabia, cu prigoana… Vrea să ne facă una cu pământul. Însă o să mă lupt cu el. Nu mi-e teamă de dânsul. E-n afara Bisericii şi-i lesne de văzut aceasta. De vrăjmaşul din afară nu mă tem. Am înaintea lui o armă înfricoşătoare: hotărârea de a muri pentru credinţa mea. Îl voi război pe Iulian cu martiriul meu şi Biserica va birui.

Atunci, de ce te temi, Grigorie?

De războiul nostru. De vrăjmaşii ce-s înăuntrul Bisericii, pe care nu-i vezi. Ce par prieteni şi ortodocşi, însă sfâşie Biserica, batjocoresc şi schimbă învăţătura ei. Spre acest război n-am îndrăzneală. Mă simt neînsemnat. Unde mai pui şi patimile mele, slăbiciunile şi păcatele mele… De-astea mi-e teamă şi mă cutremur.

Au amuţit cu toţi. Gurile le-au rămas fără glas. Grigorie şi-a tras puţin sufletul şi a voit să dea dezlegarea; să zică ultimul cuvânt al întoarcerii lui. Cum s-a hotărât în cele din urmă să se întoarcă la Nazianz.

Ascultaţi, fraţilor. Să vă spun şi cel de pe urmă cuvânt. Mă întorc. Vin la voi. Voi rămâne cu voi. Şi iată de ce, în ciuda tuturor celor pe care vi le-am spus, vă iubesc, fraţilor. Voiesc să vă ajut. Precum voiesc să-i ajut şi pe bătrânii mei părinţi. Mai mult încă: sunt dator să fac ascultare. Ascultare de voia lui Dumnezeu. Voia Bisericii e voia dumnezeiască. Biserica mă vrea slujitor şi teolog sieşi. Îmi plec capul. Oricât m-aş vedea de neputincios spre slujirea aceasta ce-mi stă înainte, nu-i îngăduit să mă împotrivesc. Să fiu eu victima. Cea dintâi virtute-i ascultarea. De frică am tăcut. M-am biruit de voia lui Dumnezeu şi voi face ascultare. M-a biruit dragostea şi vin alături de voi.

În cele din urmă le-a spus pe toate. S-a îndreptăţit pe sine însuşi şi s-a simţit uşurat. S-a lăsat să se întindă puţin pe preşul pe care-l puse pe pământ, ca să doarmă. Cu întâiul prilej a recitit apărarea aceasta a lui. În postul Paştilor, cu puţine zile înaintea Săptămânii Patimilor, şi-a luat rămas bun de la iubitul său Vasile şi a apucat drumul întoarcerii. Încordarea pe care mai înainte o avusese în suflet a dispărut.

Cei doi asceţi au trăit atâtea experienţe duhovniceşti, încât acestea vor hrăni întreaga lor viaţă.

În lunile acestea s-au făcut cunoscute cele dintâi semne ale măreţiei lor. Tot ceea ce odrăslise aici, în sihăstria râului Iris, va creşte uimitor în anii următori. Biserica avea mare nevoie acum de această măreţie a lor, o dată ce marele stâlp

al Bisericii, marele luptător Atanasie, prinse a osteni. De prin 365 şi mai ales începând cu 370, apărea limpede că Atanasie se grăbeşte să predea ştafeta. Erau de trebuinţă, aşadar, teologi mari, pe măsura lui Atanasie. Iar aceştia vor fi Vasile şi Grigorie.

(din: Stelianos Papadopoulos,"Vulturul rănit – Viaţa Sfântului Grigorie Teologul", Editura Bizantină, Bucureşti, 2002)

Sfântul Grigorie Teologul (de Nazianz) - "Vulturul rănit" (2)

"Părăseşte, dezamăgit, casa arhiepiscopală

(…) Vestea despre testamentul lui Grigorie a alergat peste tot. Ortodocşii înţelegeau acum că nu-l vor mai avea prea multă vreme printre ei pe părintele lor duhovnicesc. Nobilimea creştină a oraşului s-a tulburat. Postunian, Stratighie, cei doi Paladie şi alţii discutau cu ardoare, căutând vreo soluţie.

- *Nobile Postunian* - a spus Stratighie - *să-i strângem pe cei mai buni medici; să-l ajute, sfătuindu-se între ei, pe sfântul nostru.*

- *Dar arhiepiscopul nostru nu suferă doar de boală trupească* - a răspuns Postunian. *N-ai înţeles bine, iubite Stratighie. E bolnav mai mult de amărăciunea cu care l-au adăpat episcopii… şi de asceza de zi cu zi.*

Nobilul Avlavie, totdeauna de faţă la astfel de consfătuiri, îşi sprijinea capul în mâna stângă. Până acum tăcuse; acum însă vorbi:
- *Cine-i poate convinge pe episcopi să nu-l mai amărască? Şi cine să-l convingă să nu se mai nevoiască atât de aspru?…*

Vorbele lui Avlavie căzură ca fulgerul, arzând şi puţinele nădejdi că Grigorie va rămâne în viaţă şi în Constantinopol. Din 31 mai, aşadar, până pe 2-3 iunie, o mare dezamăgire i-a cuprins pe creştini, clerici sau laici. La fel şi în palatele împărăteşti, unde tânărul împărat ortodox era prea nevârstnic şi neiscusit pentru a înţelege sensibilitatea lui Grigorie.
Iată însă că se întrezări şi o rază de lumină. În foarte puţine zile, Grigorie şi-a revenit. De la ferestruica chiliei lui, dinaintea „Sfintei Irina", privea biserica şi îşi revizuia răspunderile faţă de întrunirile sinodului, văzând în pridvorul

bisericii episcopi răspândiţi, câte trei, câte cinci, discutând. Întrebă şi află pricina. În loc de lucrare şi discuţii serioase, la Sinod era doar zarvă, doar certuri… Numai aranjamente de culise şi intrigi. Trebuia, aşadar, să intervină cu orice preţ, să prezideze.

Ceea ce se şi întâmplă. Deja a doua zi, dis de dimineaţă, se afla la *„Sfânta Irina”*. O biserică sobră, impunătoare, dar plină de căldură. Nu era nici friguroasă. Acoperişul îl avea din lemn sănătos. O ridicase, măreaţă, marele Constantin. O îngrijiseră meşteri şi clerici. Acolo se făceau întrunirile. Pe locul întâistătătorului – Grigorie. ***Mai gârbov ca altădată, mai palid şi mai slăbit, dar cu mintea limpede. Episcopii, de cum l-au văzut, au fost cuprinşi de emoţie. S-au nedumerit văzându-l în stare să stea de faţă şi să prezideze.*** Unii slăveau pe Dumnezeu, alţii se minunau de ce se întâmplă. Toţi şi toate se liniştiseră. Două-trei zile, certurile au lipsit. Dar numai atât. *Episcopii cei răzvrătiţi şi-au venit în firea lor şi au creat o atmosferă insuportabilă.* Oricât ar fi încercat Grigorie, aceştia o ţineau pe-a lor. Se ridicau în picioare, dădeau din mâni, strigau, ocărau, ameninţau… *Împărţiţi în cete mai mici sau mai mari, toţi voiau să-şi impună părerea cu orice preţ, chiar şi cu forţa; să arate că au putere şi influenţă, că fac ce poftesc.*

Văzând toate acestea, Grigorie era tot mai nefericit. A încercat să ţină lucrurile în frâu şi ceva-ceva a reuşit. Toţi îl respectau, mai mult sau mai puţin şi îl aveau în faţă. ***Dar, chiar dacă nu prea des şi el se descuraja. Nu putea răbda. Fugea către rugăciune. Se sfârşea pur şi simplu, cerând Duhului Sfânt să vină asupra lor, să-i înţelepţească pe cei trufaşi, să-i înmoaie pe cei împietriţi la inimă, să-i smerească pe cei iubitori de sine.*** Slujitorii lui îl vedeau noaptea: parcă se lupta cu Dumnezeu. ***Şi pe cât Duhul stătea departe, pe atât răul năpădea în Sinod, iar Grigorie cădea în descumpănire, se descuraja şi se amăra cumplit.***

Într-o noapte, puţin după miezul nopţii, diaconul Evagrie îl auzi, din chilia de alături, pe Grigorie jelindu-se:
Ne-ai uitat, Dumnezeul meu! Toate chinurile au venit asupră-ne, Hristoase şi Tu stai deoparte! Cât să mai sufăr?

A doua zi dimineaţă – la locul lui, în Sinod. Şi ce coincidenţă! *Episcopii, parcă şi mai întărâtaţi; îi arătau şi mai multă duşmănie. Strigau numai mizerii, pe care le mai auzea şi mulţimea strânsă în afara bisericii.* ***Atunci, Grigorie îşi pierdu nădejdea. Pe jumătate mort, se ridică în picioare, dizolvă întrunirea şi murmură:***
- Să fug, să fug de fiarele astea, să nu-i mai văd!

L-au ajutat – de-o parte Grigorie al Nisei, de alta diaconul Teodul. Tăcuţi, ajunseră încet-încet la chilie.

Grigorie îşi privi hotărât însoţitorii: ***- Gata, am terminat aici, plecăm din episcopie. Mergem la „Sfânta Anastasia", la casa lui Avlavie.***

Nimeni din cei adunaţi în jurul lui n-a cutezat să se împotrivească. Au pornit, aşadar, cu o mică trăsură. Cei ce se aflau împrejurul „Sfintei Irina" şi vecinii apropiaţi au aflat numaidecât şi au alergat, având o rea presimţire. Se strânsese popor mult şi se unise cu episcopii care îl cinsteau pe Grigorie. S-au năpustit asupra micii trăsuri a arhiepiscopului. L-au rugat, l-au implorat să rămână. Acela stăruia în ceea ce începuse. La stăruinţa aceasta, lumea a izbucnit în plâns. Îl plângeau pe Grigorie ca pe un mort. Şi într-adevăr, pentru ei murise, înţeleseseră bine.

A intrat în cunoscuta chilie a micii căsuţe de lângă biserica Anastasiei. Aici se simţea mai în voie. Nu-i lipseau conacele episcopale. Dintr-acestea avusese şi el şi le dăruise. De altfel, şi la episcopie îşi alesese doar o mică odaie, în care să doarmă. Majoritatea episcopilor, văzându-l plecând şi lumea rugându-l pe drum, îngheţaseră. Nu mai văzuseră nicicând un mare demnitar să-şi dispreţuiască atât de mult rangul ce i se cuvenea. ***Nu mai văzuseră atâta ataşament al credincioşilor faţă de părintele lor duhovnicesc.*** De aceea şi întrunirile care au urmat a doua şi a treia zi au fost stăpânite de linişte. Grigorie a prezidat fără multă greutate. ***Un anume sentiment de vinovăţie pătrunsese chiar şi inimile celor mai împietriţi la suflet.*** S-au odihnit, deci, cu toţii. Şi cel mai mult avea nevoie de aceasta Grigorie.

Îşi arăta acum, ca un copil, întreaga lui bucurie că iubirea şi mila îşi găsiseră loc, în cele din urmă, la întruniri. Uitase de toate şi singurele lucruri care îl mai interesau era cum, cu puţinele lui puteri, să facă să înainteze rodnic lucrările Sinodului; cum să sfârşească cu pace şi chestiunile de ordine bisericească şi canoanele; cum să hotărască modul primirii în Biserică a schismaticilor şi a ereticilor de tot felul, cum să rânduiască problemele marilor averi bisericeşti. Iar lucrările – slavă Domnului! – mergeau din bine în mai bine.

Puternicii episcopi nou-veniţi îl tăgăduiesc pe Grigorie

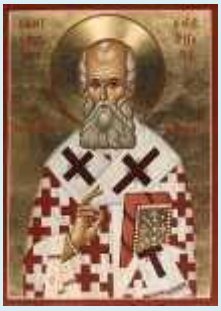

O adiere limpede şi răcoroasă, aşadar, se simţea în Biserica Răsăritului. Aceasta n-a plăcut diavolului, care a înmulţit chinurile lui Grigorie şi greutăţile Bisericii. Apropiindu-se mijlocul lui iunie, Grigorie a fost lovit iarăşi de boală – la pat, fără a putea să se ridice, să urce în trăsură şi să meargă la „Sfânta Irina”. Acolo, neînţelegeri şi dezordine. Nimeni nu reuşea să se impună. Se aprindeau spiritele din chestiuni personale şi se înteţeau din nimic. Nici Grigorie al Nisei, nici Amfilohie de Iconiu, nici bătrânul Diador al Tarsului nu izbutiseră să ţină în frâu spiritele încinse.

În aceste zile rele ajunseseră în cetate, întârziaţi, episcopii din Egipt şi Macedonia, în frunte cu două personalităţi puternice: Timotei al Alexandriei, care abia luase locul fratelui său Petru şi Asholie al Tesalonicului, care, indirect, reprezenta părerile apusenilor şi desigur, ale lui Damas al Romei. Alexandrinii şi apusenii aveau un of comun. Văzuseră în ultimul an crescând rapid autoritatea episcopului Constantinopolului. Datorită influenţei capitalei şi datorită faimei lui Grigorie, Biserica Ţarigradului dobândea autoritatea pe care o avusese până atunci Alexandria şi ajungea la înălţimea Bisericii Romei.

Îţi aminteşti, iubite cititorule, că în urmă cu un an bătrânul Petru al Alexandriei fusese înşelat şi îl sprijinise pentru tronul Constantinopolului pe escrocul Maxim, lăsându-l la o parte pe Grigorie. Şi că Damas al Romei fusese, de asemenea, împotriva întronizării lui Grigorie. Iar acum îi scria lui Asholie şi îi cerea să intervină în Sinod, spre a nu fi întronizat Grigorie.

Aşadar, episcopii aceştia aparent urmăreau pacea Bisericii, dar altceva aveau în minte. Şi s-au înfăţişat cu o îndrăzneală şi o obrăznicie rar întâlnite. Ochii le vădeau patima ce fierbea în sufletul lor. Ceilalţi episcopi se aflau într-o situaţie dificilă, fiindcă nou-veniţii tăgăduiau multe dintre hotărârile luate de ei. Despre chestiunile teologice, desigur, nu au discutat; nu aveau curajul să atingă asemenea subiecte. ***Se agăţau de un canon al Sinodului I Ecumenic care oprea mutarea episcopilor. Susţineau cu patos că întronizarea lui Grigorie la Constantinopol reprezenta mutarea sa de la Sasima. Prin urmare, pentru ei, era necanonic. Cereau, deci, să se aleagă alt episcop pentru Constantinopol.***

Toate acestea ajunseseră, mai mult sau mai puţin, şi la chilia lui Grigorie; a fost picătura care a umplut paharul. Slujitorii lui şi Avlavie se îngrijiseră să nu le afle pe toate, dar ceva-ceva tot aflase. ***Amărăciunea şi dezamăgirea îi sporeau necontenit. Într-una din zile, din motive de politeţe şi datorită faimei de mare teolog, câţiva dintre episcopii egipteni şi macedoneni l-au vizitat pe suferindul Grigorie la chilia lui.*** I-a primit cuviincios. Au discutat diverse. Îi auzea zicând una şi alta. La un moment dat însă, îşi deschiseră inima, din simplitate sau din remuşcare, şi îi spuseră limpede:
- *Noi, frate Grigorie, n-avem nimic împotriva ta. Nici nu vom căuta să alegem alt arhiepiscop al Constantinopolului.*

Încurcat, arhiepiscopul auzea şi nedumerirea îi sporea. Aceia îşi continuară justificările de neînchipuit:
- Ceea ce am zis înăuntrul şi în afara Sinodului a fost din pizmă. *Episcopii răsăriteni nu ne-au socotit şi pe noi, şi tu ştii asta. I-au dat înainte singuri şi au hotărât fără noi. Acum o să le arătăm că se cade să ne ia şi pe noi în seamă…*

Grigorie rămăsese fără glas. ***Întregul tărăboi, aşadar, era din pizmă! Aşa, ca să-ţi arăt cine sunt eu şi cine eşti tu! Atât de josnic…*** În loc să se bucure că, în sfârşit, pricina împotrivirii lor nu era el însuşi, ci pedepsirea celorlalţi răsăriteni, ***Grigorie a fost crunt dezamăgit de mentalitatea clericilor acelora.*** Se pare că n-a găsit curaj să le mai spună ceva. Ce rost mai avea s-o facă, cu mentalitatea pe care o aveau? ***Şi măcar aceştia aveau o ticăloşie oarecum naivă, căci mărturiseau de ce o fac. Dar ceilalţi, care nu-i putuseră înghiţi măreţia?*** Dar ceilalţi, care îl vedeau la Sinod şi se îmbolnăveau? Cu aceia ce era de făcut? ***Cât vor stărui în răutatea lor, în netrebnicia lor?***

În zilele acelea critice, pe când nou-sosiţii episcopi şi ceilalţi se răzvrăteau înăuntrul şi în afara „Sfintei Irina” împotriva lui Grigorie, sărmanul Teolog rămânea ţintuit la pat. Voia să reacţioneze la cele ce se spuneau despre el. Prietenii săi din rândul episcopilor explicau cât puteau că Grigorie nu se mutase de la Sasima, de vreme ce nu slujise niciodată în episcopia aceea; nici măcar o Vecernie nu făcuse! Şi apoi, în Răsărit se făceau totdeauna mutări. Canonul Sinodului I Ecumenic împotriva mutării episcopilor fusese alcătuit pentru evitarea exceselor. Dar când mutarea era necesară? Când Biserica avea nevoie de ea? Toate sfârşiseră josnic.

Grigorie fusese canonic recunoscut şi întronizat de Sinod. Ba, mai mult, avea şi sprijinul lui Teodosie, al prea puternicului împărat. Însă Grigorie nu le socotea astfel. ***Ceasuri întregi s-a simţit precum calul închis în grajd, care bate din copite, neputând ieşi la loc liber, să fugă… Niciodată nu i-a părut atât de rău că e bolnav, ca acum.*** De ce îl împiedică să iasă afară, să-i găsească pe episcopi, să le explice, să-şi înfăţişeze argumentele, să le arate de ce este

canonic, să-i convingă că nu-i pasă de tron şi de putere? Apoi, avântul îi scădea; se liniştea, se supunea mersului lucrurilor, zicând:

- Aşa voieşti… şi nu-mi ajuţi, Hristoase al meu. Vină, dar, orice rău asupră-mi, gata sunt să-l primesc.

Firea lui şi viaţa lui duhovnicească nu-i îngăduiau să se amestece în toate aceste uneltiri, să tragă sfori prin culise.

- În toată viaţa mea – spunea - m-am luptat să dobândesc simplitatea inimii. Şi acum, că mi se apropie sfârşitul, să intru în jocurile de culise?! Nu, nu pot aceasta… Şi, de altfel, cum să-i conving pe aceştia, care-s împătimiţi după puterea care mie îmi face scârbă? Cum să-i conving pe aceştia, care ziua-ntreagă aleargă din poartă-n poartă, că cea mai mare faptă este nefăptuirea, viaţa isihastă de rugăciune?

Teofil, cel mai mic dintre toţi câţi erau alături de Grigorie, auzea acestea. Nu le pricepea bine şi credea că îi poate fi de ajutor:

- Las-mă pe mine, părinte, să merg. Le voi cădea la picioare, îi voi ruga să-ţi dea pace…

Grigorie zâmbi de simplitatea tânărului şi fără să vrea, îi spuse vorbe amare:

- Aceştia, fiul meu, nu se schimbă. Au urât puterea cuvântului meu. Că pot teologhisi şi tâlcui despre Sfânta Treime… Ei nu pot înghiţi ceea ce lumea spune despre mine… Înţelegi, fiule? Însă toate acestea oare-s ale mele? Dumnezeu le dă, iar eu le lucrez. Toate câte le spun sunt spre slava lui Dumnezeu, nu caut slava mea. Nici teologia mea nu-i a mea… Spun ceea ce îmi descoperă Duhul, nu mintea mea…

Prietenii lui Grigorie au fost nevoiţi să se confrunte şi cu alt argument. În cercurile episcopilor, în biserica Sfintei Irina şi aiurea, se şoptea – chipurile – cu zdrobire de inimă:

- Grigorie, desigur, este om de seamă, dar, sărmanul, e atât de bolnav… Trebuie să se facă ceva. Ce să mai discutăm canonicitatea lui, de vreme ce nici la Sinod nu poate veni? Avem trebuinţă de un arhiepiscop şi un preşedinte al Sinodului sănătos…

Asemenea vorbe stricau minţile înguste ale multor episcopi, însă majoritatea, fie şi căldicică, îl accepta tacit pe Grigorie drept episcop canonic al Constantinopolului şi preşedinte al Sinodului.

(…)

Dilema unei inimi sfinte

Grigorie, măreţ, slobozit de putere şi ranguri, s-a întors spre Sfântul Altar, şi-a făcut cruce, a murmurat câteva cuvinte de rugăciune şi a dat să plece. Încet, de parcă ar fi săvârşit cea mai mare faptă a sa, înainta spre ieşire. Nimeni n-a cutezat să spună ceva, nimeni n-a apucat să se dezmeticească. Cei care îl vor pomeni erau, desigur, mulţi şi ar fi putut să-l ţină pe locurile lui cele înalte. Era de ajuns să fi spus o vorbă împăratului şi acela ar fi închis imediat gura celor ce vociferau. Ştiau însă că pentru un lucru ca acesta trebuia să zică da şi el însuşi. Şi simţeau adânc înlăuntrul lor că Grigorie nu voia aceasta, că de-acum se hotărâse… şi n-au cutezat; de altfel, nici nu mai aveau cum; Grigorie le-o luase înainte.

La ieşirea din „Sfânta Irina", s-a oprit brusc. Au alergat la el Teofil şi Eupraxie. Le-a făcut semn spre mica odaie de la subsol, de lângă episcopie. Aceştia l-au dus acolo şi a rămas înăuntru singur. Eupraxie pregătise mica trăsură şi aştepta afară, la uşă.

Între timp, adunarea sinodală se sfârşise, episcopii ieşiseră majoritatea afară, căutând din ochi încotro merge Grigorie.

Împietrirea de mai înainte le dispăruse, vorbeau cu glas scăzut – de parcă n-ar fi vrut să tulbure atmosfera generală de străpungere, creată de vorbele şi de hotărârea lui Grigorie. ***Mulţi se căiau deja că i se împotriviseră lui Grigorie – nu se aşteptau să ajungă să demisioneze. Alţii erau mânioşi pe ei înşişi că nu se ridicaseră, în biserică, să-i ceară să-şi retragă demisia.***

Dar şi lumea, creştini şi păgâni, se strânsese puhoi împrejurul „Sfintei Irina". Tulburarea, dezamăgirea venită din conştientizarea pierderii provocau confuzie.

Sfântul stătea, gânditor, pe un taburet. Îşi ţinea capul în mâini şi se gândea fără şir la ce făcuse. Două simţăminte se luptau înlăuntrul său, să-i pună stăpânire pe inimă. ***Bucuria îi curgea şuvoi înlăuntru, pentru că chinurile i se sfârşiseră, fie şi temporar, în urmă venea însă şi tristeţea, căci mintea şi inima îi erau la păstoriţii lui; la aceia care păstraseră Ortodoxia, la cei pe care îi făcuse ortodocşi şi la toţi pe care îi hrănise cu teologia lui. Îi iubise, i se făcuseră propriul lui trup şi acum trebuia să-i taie de la el, să-i părăsească. Asta îl durea cumplit.*** Se gândea, însă, şi la durerea pe care i-o pricinuiseră uneltirile şi căuta să se echilibreze. Apoi, inima i se umplu de-o mare amărăciune:

- Dar ce s-a petrecut, oare, cu episcopii? Lesne m-au întronizat şi lesne m-au dat jos, de vreme ce lesne mi-au primit demisia. .. Unul nu s-a ridicat să mă ţină, să nu plec. Chiar nu însemn nimic pentru ei?… Dar ce să-i faci, asta mi-e răsplata pentru câte am făcut, pentru câte am suferit…

Continua să se gândească, în tăcere. Inima când i se îngreuna, când i se uşura. Se ducea cu mintea la cei aproape trei ani cât lucrase în Constantinopol. Căuta să-şi amintească vreo greşeală însemnată pe care să o fi făcut. Şi-a amintit vremea în care venise în capitală împăratul. S-a străduit să-şi amintească: ***oare se purtase slugarnic cu acesta? Oare îi sărutase mâna, ca ceilalţi episcopi, după protocolul imperial? Oare îşi trimisese prietenii avuţi să ceară favoruri de la împărat? Oare dăduse aur împăratului? Oare îşi pierduse vremea cu vreun neîncetat du-te-vino la împărat, să-şi asigure tronul?… Nimic din acestea nu făcuse. Stătuse la înălţimea celui mai demn şi mai cinstit episcop. De aceea îl şi preţuiseră atât de mult la palat – împăratul, eparhul, judecătorii, senatorii şi ceilalţi ofiţeri. Toţi, fără excepţie, creştini sau idolatri.***

După o vreme, s-a simţit mai uşurat. Şi-a ridicat fruntea şi a privit înjur. Şi-a amintit unde se află şi s-a ridicat, fără grabă.

(…)

Mărinimia lui: se îngrijeşte să-i împace pe clerici cu poporul

Aşa cum îl ţineau credincioşii, pe mâini, a fost dus la „Sfânta Anastasia”. Dimpreună cu aceştia îl aclamase şi-l jelise lumea întreagă – toţi câţi se aflau pe drumul cel mare, în Piaţa lui Constantin şi în multele prăvălii din centrul cetăţii.

Manifestările nu s-au oprit însă aici. Mulţi clerici şi mireni au pornit ameninţător spre anumiţi episcopi pe care-i considerau răspunzători de cele întâmplate. Câţiva episcopi, scârbiţi de purtarea confraţilor lor şi dezamăgiţi de demisie, s-au ridicat şi au plecat din Sinod şi din oraş. Tulburările pătrunseseră şi în Biserici. Episcopii care se purtaseră urât cu Grigorie primeau ocări şi batjocură de la credincioşii mai aprinşi de mânie. Le era greu să se mai

deplaseze şi să slujească. Nici mai mult, nici mai puţin, lucrurile mergeau către schismă. Era de ajuns doar un semnal al lui Grigorie şi toată mulţimea credincioşilor ar fi fost cu el, de partea lui, făcându-şi propria lor Biserică, separat!

Însă credincioşii aceştia nu-l pricepuseră pe Grigorie, deşi erau gata de orice de dragul lui.

Două zile, Grigorie a rămas zăvorât în chilie. Nimeni nu l-a văzut, nu a vorbit cu nimeni. Rămăsese singur cu Dumnezeu, să se roage şi să-şi adâncească hotărârea. Ceasuri întregi îl încerca frica: nu cumva greşise? Ai lui îi auzeau de afară rugăciunea:

- Dumnezeul meu, rogu-Te, să nu mă afle vreun rău acum, că plec; destul acestea!

În rest, stăpânea liniştea şi seninătatea. Doar „Doamne miluieşte", din străfunduri. Ai lui nu auzeau, dar ştiau.

În ceasurile de noapte, de linişte absolută, când vulturul Duhului priveghea şi se ruga, au băgat de seamă o dată o lumină lină apărând din centrul chiliei, ceva ca un norişor prea lumnios ieşind de-acolo. Erau clipe în care Grigorie se umplea de lucrările dumnezeieşti cu care îl cerceta Sfântul Duh, cu Care vorbea cu adevărat.

A treia zi a ieşit la lumină, după ce gustase din belşug lumina dumnezeiască. Era oarecum bine dispus, dar veştile l-au întristat adânc. Ceruse să afle ce se petrece în cetate, cum mai merg treburile bisericeşti. Vrând-nevrând, ai lui l-au înştiinţat despre cele petrecute – purtarea furioasă a credincioşilor faţă de episcopi, ***scandalurile zilnice dinăuntrul şi din afara bisericilor, confuzia ce domnea între sinodali, care acum se împărţiseră şi mai adânc şi se învinuiau unii pe alţii de tulburarea Bisericii.***

La auzul acestora, s-a cutremurat pentru o clipă, dar nu mai decât şi-a venit în fire. Era vremea unui alt dar care va arăta mărinimia sfântului. A trimis oameni şi i-a înştiinţat pe toţi responsabilii bisericeşti din cetate. I-a adunat în leagănul Ortodoxiei – „Sfânta Anastasia". ***Le-a explicat, i-a implorat să înceteze protestele şi urâciunile împotriva episcopilor, să primească hotărârea lui, să se împace, să nu mai răspundă cu ură la reaua voire a dușmanilor lui. Ajunsese să-i laude şi pe cei ce nu meritau, doar-doar le va înmuia şi îi va aduce spre împăcare.*** După-amiază şi în ziua următoare a început a vizita bisericile în care se adunau credincioşii. ***Acolo, înaintea credinciosului simplu, care însă lesne este dus de val, se umplea de o emoţie pe care nu şi-o putea ţine în frâu. Îşi deschidea inima înaintea lor şi adesea ochii îi vărsau lacrimi***

pentru cei ce erau cununa lui, dovada izbânzii lui. Îl sfâşia iubirea lor curată şi le răspundea asemenea. Îi mângâia în necazul lor, că-şi pierduseră părintele duhovnicesc şi i-a încredinţat:

- Nu vă tulburaţi şi nu vă întristaţi că plec. Vă proorocesc în ceasul acesta că şi fără mine veţi spori în credinţă… Însuşi Duhul mi-a dezvăluit aceasta; cu voi va fi. Un lucru voiesc de la voi: păziţi curată credinţa în Sfânta Treime, precum v-am învăţat. Şi încă ceva: amintiţi-vă de pietrele care au fost azvârlite în mine…

În asemenea clipe îşi pierdea cumpătul. Lacrimile îi curgeau pe obrajii adânciţi, supţi, iar emoţia trecea în credincioşi şi toate sfârşeau în lacrimi. Însă lacrimile acestea, cu toată amărăciunea lor, ardeau patimile şi înseninau inimile, inimi care erau de-acum gata să ierte şi să caute pacea.

Cruciada lui Grigorie pentru împăciuire a reuşit pe deplin. Duhurile s-au înseninat, episcopii au răsuflat uşuraţi, mulţumiţi. Lucrările acestea împăciuitoare i-au înţelepţit pe cei mai mulţi dintre episcopii care îl loviseră pe Grigorie. În cele din urmă, au început şi aceştia să întrezărească măreţia şi altruismul care îl anima… Fie şi în ultimul ceas, tot era ceva… o mângâiere pentru Grigorie.

La Sinod nu s-a mai dus. S-a întâlnit însă cu mulţi episcopi, pe care i-a jurat să se împace întreolaltă. Mai mult, *stăruia să explice cu orice prilej că pleacă de bună voie, nu pur şi simplu pentru că îl alungă vrăjmaşii lui. Nu se cade, aşadar, că vrăjmaşii aceştia să considere drept o victorie demisia lui, căci însuşi o voise; de aceea o şi făcuse.*

Majoritatea episcopilor şi întâi de toate cei care îl cunoşteau pe el şi de Dumnezeu insuflata lui teologie, nu puteau să se gândească la alt arhiepiscop pe tronul Constantinopolului şi în catedra Sinodului. Se jeleau pur şi simplu şi erau arţăgoşi cu oricine li se părea suspect că a contribuit la această turnură a evenimentelor.

Îşi ia rămas bun de la toţi şi îşi face apologia lucrării lui în cetate

Sâmbătă seara s-a închis iar în chilie. Vestise că a doua zi, ultima duminică din iunie, va liturghisi la catedrala Sfânta Irina. Zilele treceau. Se grăbea să plece. Câtă vreme rămânea în cetate, nici nu cutezau să aleagă vreun succesor la tron, nici Sinodul nu mai lucra normal. Trebuia aşadar să le dezlege mâinile, care le fuseseră legate de respectul faţă de persoana lui şi de frică – sau pentru unii, nădejdea – că se va răzgândi: nu cumva să-şi schimbe părerea şi să vrea să rămână, retrăgându-şi demisia. Căci, într-adevăr, dacă ar fi voit, putea schimba cursul evenimentelor şi în ceasul acela. Poporul era cu el, cei mai mulţi dintre

clericii oraşului de asemenea, la fel şi mulţi dintre episcopi. Dar nu se mai punea problema.

S-a ridicat din pat istovit de strădania de-o zi întreagă de a împăca şi a potoli spiritele, dar nici mintea, nici nervii nu-l mai ascultau. S-a lăsat puţin pradă somnului. S-a trezit după miezul nopţii şi s-a rugat. Apoi, înţelept, a luat lucrurile de la început:

- Doamne, luminează-mi mintea să văd limpede. Iubesc mult – însuţi ştii – turma Ta şi aş avea multe de făcut aici. Dar iată cum se întâmplară lucrurile, cu atâta ură împotriva mea, atât de bolnav… cum să rămân? De altfel, pururea voi vorbi despre Tine, Preasfântă Treime; gura mea va tâlcui şi se va lupta pentru Tine. Cât despre Biserică… voi plânge pentru ea, ce altceva aş putea face? Să mă mai lupt iar cu episcopii, nu mai îndur. Mă ia leşinul de fiecare dată.

Mi-e ruşine s-o zic, dar câţiva dintre ei sunt lupi, puşi pe căpătuire… Îngăduie-mi să merg la liman… M-am păgubit, pe marea aceasta învolburată, Hristoase, Împăratul meu, de viaţa cea întru liniştire… de a mă ruga ore nesfârşite, de a mă încredinţa Ţie, de a vieţui doar Ţie, de a Te respira doar pe Tine… M-ai lăsat, Hristoase, fără fericita dulceaţă a strălucirilor luminii Tale dumnezeieşti…

Mi-e atâta dor de asceză şi de rugăciune… Acolo nu mă vor mai afla vrăjmaşii… Acolo nădăjduiesc să mă miluieşti iarăşi, să-mi trimiţi lumina Ta, să-mi îngădui iarăşi să vorbesc cu Tine, să Te văd în strălucirea Ta dumnezeiască cu ochii inimii, pe care Tu să mi-i curăţeşti de patimi… Îngăduie-mi să merg în locurile cele sălbatice, căci doar acolo voi putea fi cu desăvârşire lângă Tine… Acesta-i limanul pe care l-am dorit pururea… Acolo n-o să mai am cinstiri şi bătăi din palme, tronuri şi palate…

Îmi va fi de-ajuns Duhul Tău cel Sfânt, Acesta şi nimic altceva… Spre viaţa aceasta sihăstrească, nădăjduiesc, m-ai chemat atunci când mi Te-ai arătat în vis, pe când eram tânăr, dar şi când, lângă Rhodos, mă înecau valurile.

Multe I-a spus lui Dumnezeu şi mult l-a ascultat Dumnezeu, în cele din urmă, nu a schimbat întorsătura lucrurilor.

Ar fi plecat numaidecât, dar fără rămas bun şi fără o apologie a lucrării lui de trei ani în Constantinopol. Aceasta s-a întâmplat în acea ultimă duminică din iunie, la „Sfânta Irina”. Biserică mare, lume multă, cei mai mulţi dintre episcopi stând de faţă, de asemenea şi mulţi ofiţeri. ***Marele teolog a liturghisit cu mare cuviinţă; cu o atâta şi o asemenea cuviinţă, încât a atins străfundurile***

inimilor tuturor. Atmosfera era încărcată. Despărţirea iminentă năştea emoţie, care încet-încet s-a prefăcut în străpungere duhovnicească, tainică. ***Vasul cel preasfânt al Duhului, Grigorie, era vlăguit aproape cu totul, dar stătea şi liturghisea drept, întărit de puterea lui Dumnezeu.***

Ajungând Liturghia la sfârşit, toţi aşteptau cu nerăbdare şi durere ultimul cuvânt al celui mai mare poet şi teolog al Bisericii şi toţi aveau încredinţarea lăuntrică cum că teologul ce le stătea înainte era sfânt şi luminat de sus. ***Ştiau şi că – secret obştesc – de omul acesta unii se folosiseră fără ruşine şi-l siliseră să plece. De aceea, simţământul amărăciunii pătrundea şi lua locul evlaviei liturgice a poporului.***

A rostit apoi şi otpustul – *„Pentru rugăciunile…”*. Stătea mai jos de uşile împărăteşti, înaintea lor. Îi privea cu o iubire profundă, uşor gârbov, cu o privire negrăit de limpede, barba albă curgându-i pe piept, fruntea dreaptă, luminată lin – înfăţişare de om sfânt. Toţi îşi ţineau răsuflarea.

A vorbit liniştit, cu toate că înlăuntrul lui se învălmăşeau puhoi de simţăminte şi stări sufleteşti.
- Îmi voi face apologia - spuse, privindu-i pe episcopi şi pe dregători -, darea de seamă privitoare la lucrarea mea aici, în capitală.

Şi, îndată ce privirea îi căzu pe credincioşii simpli, grăi:
- Apologia mea sunteţi voi; voi ştiţi totul, voi să adeveriţi dacă tot ce v-am spus a fost adevărul; voi sunteţi cununa mea şi slava mea.
Da – spuse întorcându-se spre episcopi - marea şi dreptmăritoarea turmă a capitalei era risipită, aproape nu exista… Îşi uitase credinţa. Şi aţi venit, fraţilor, în cetate, admirând bisericile pline, buna rânduială, psalmodia, căldura credincioşilor, dreapta credinţă; Dumnezeu este slăvit cum se cade… Câţi ajung acum aici nu-şi cred ochilor… Minunată prefacere, neînchipuită… Se întăreşte credinţa ortodoxă, se propovăduieşte dreapta învăţătură.

S-a oprit puţin să răsufle şi cu o încredinţare de nezdruncinat, dar şi cu mândrie, a continuat:
- Acestea le-am adus, fraţilor; acestea le-am făurit eu aici, în capitala cea mare, în buricul pământului, care stăpâneşte şi uneşte Răsăritul şi Apusul. Aici îi întâlneşti pe toţi şi pe toate. Orice putere şi stăpânire este aici, se întinde pretutindeni. Orice credinţă se întemeiază şi se urzeşte aici în capitală, se impune în toate cetăţile. De aceea am ostenit atât, de aceea am suferit atât, de aceea am fost lovit cu pietre, ca să zidesc lăcaşul Ortodoxiei, puternic, tare… De vă îndoiţi de ceea ce spun, priviţi poporul din jur, întrebaţi preoţii, citiţi-mi învăţătura ce se răspândeşte pretutindeni…

Toţi ascultau cu luare aminte şi nimeni nu cuteza să-l întrerupă pe vorbitor, precum se întâmpla adesea la omiliile lui. Şi în vreme ce-şi înfăţişa faptele, a fost ajuns de tristeţe. ***Şi-a amintit câte vorbe urâte răspândiseră cei răi de gură în popor şi învinovăţirile pe care i le aruncaseră; cele despre laşitate, că se purta – chipurile – cu defetism înaintea arienilor şi a vrăjmaşilor lui; că nu avea îndrăzneala de a-şi înfrunta vrăjmaşii, de a-i pedepsi pe eretici… că nu se purta ca un nobil, cu autoritate şi lux, care se potriveau rangului lui. Nu a şovăit să amintească cum că unii îi caracterizau cuvintele şi purtarea drept curveşti. Până aici ajungeau cu jignirile! Le-a explicat pe cât a putut purtarea sa, simplă, cuviincioasă. Nu se cădea să se răzbune înaintea nemernicilor de arieni; era mai mare trebuinţă de pace decât de război; fastul exterior şi luxul nu le-a iubit niciodată. Câţi au vrut să înţeleagă, înţeleseseră; ceilalţi rămaseră încrâncenaţi.***

A crezut că prezenţa atâtor episcopi şi atâtor oameni ai Bisericii impune prezentarea, foarte pe scurt şi a teologiei pe care o dezvoltase prin excelenţă la Constantinopol. Să spună, deci, ce chestiuni teologice ale vremii l-au preocupat şi ce soluţie le-a dat. Trebuia ca toţi să ştie exact ce învăţase.

Ştia că lucrul acesta e de mare însemnătate, căci toate câte le propovăduise erau rodul luminării Duhului Sfânt, deveniseră deja credinţa şi învăţătura întregii Biserici: ***triadologia, pnevmatologia, risipirea neînţelegerilor legate de termenii „ipostas” şi „persoană”, distincţia dintre fire şi însuşiri în ceea ce priveşte Persoanele dumnezeieşti*** şi celelalte lucruri, la care ne-am referit în capitolele anterioare.

Amărăciunea l-a împuns iarăşi şi şi-a întors cuvintele în altă parte:

- Să-mi zică, dar, cineva dacă prin rangul meu am vătămat norodul, de-am urmărit ceva pentru mine însumi, de mi-am aşezat oamenii în slujirile de seamă, de-am împovărat băneşte Biserica… Am ţinut, prieteni, preoţia deasupra tuturor acestora, n-am dat pricină să fie defăimată. M-a văzut oare cineva iubind puterea? M-am purtat cu trufie? Am alergat să urc pe tronuri? M-aţi văzut vânturând uşile palatului, deşi îngăduit mi-era să merg oricând aş fi poftit?

Sosise ceasul să-şi ceară plata tuturor acestora:

- Plata, iubiţilor… doar nu mă veţi lăsa fără de plată; am lucrat cu bună credinţă virtutea… Ce cer, aşadar, drept răsplată? Să-mi îngăduiţi să mă odihnesc, să-mi cinstiţi albul tâmplelor şi al bărbii, înţelegând că trebuie să vină şi ceasul plecării mele. Îmi vedeţi dar, şubreda sănătate; abia de pot sta în picioare şi de pot vorbi. De-ajuns cu prezidările şi cu sălbaticele valuri ce au venit asupră-mi. Să unesc Răsăritul şi Apusul – aceasta am voit-o; dar fraţii s-au răzvrătit împotriva mea. Pe de-o parte m-aşezau în tron, pe de alta

căutau să mă alunge de pe el. Ce să zic?… Căutaţi-vă arhiepiscop pe plac, iar mie daţi-mi pace. Mare greşeală, însă, să căutaţi retori în loc de preoţi, păzitori de vistierii în loc de păstori de suflete, popi cu putere lumească în loc de preoţi sfinţi… Faceţi-mi aşadar bucurie şi îngăduiţi-mi să merg cu pace în pustie!

Cuvântul pe care Grigorie l-a rostit în dimineaţa aceea aduna în sine o mulţime de lucruri şi de simţăminte aprinse. Prăpăd simţea în sinea lui, căci multe i se îngrămădeau în inimă şi în minte, căutând ieşire, căutând să prindă chip şi să se prefacă în cuvinte. Dar aceasta nu le era cu putinţă tuturor, ci doar puţinora. Se cădea să mai şi sfârşească oarecând şi să-şi ia rămas bun. Dar de la cine să înceapă a-şi lua rămas bun? A început de acolo de unde se cădea, de la iubirea lui cea mare ,,Anastasia":

- Rămas bun, iubita mea Anastasia, lăcaşul învierii Ortodoxiei. Rămas bun, biserică cea mare a Sfintei Sofia; rămas bun, „Sfinţilor Apostoli" şi tu, catedrală a mea iubită („Sfânta Irina"), a cărei înălţime dă naştere pizmei tuturor. Rămas bun şi vouă, episcopilor sinodali, preoţilor, melozilor şi psalţilor, diaconiţelor şi fecioarelor, şi vouă, celor ce trăiţi în feciorie, în iubirea de săraci şi de orfani. Rămas bun…

Şi îndată emoţia l-a cuprins, înecându-l. S-a oprit, încercând să se stăpânească, apoi a urmat:

- Rămas bun, iubiţii mei fraţi, care m-aţi primit şi m-aţi adăpostit, care mi-aţi stat alături şi mi-aţi purtat de grijă în bolile mele. Rămas bun şi vouă, celor ce vă îmbulzeaţi să mă auziţi şi să-mi scrieţi cuvintele. Rămas bun, prea puternice împărate; rămas bun şi ţie, palatule împărătesc, dregătorilor şi slujitorilor. Aplaudaţi-l pe retor, strigaţi-vă entuziasmul, căci nu mă veţi mai auzi… Îmi voi curma cuvântul, însă nu pentru totdeauna! Dacă nevoia o va cere, oriunde aş fi nevoindu-mă, iarăşi mă voi prinde în lupta pentru adevăr!

Salutul îi deveni atotcuprinzător:

- Rămas bun, Răsăritule şi Apusule. M-am luptat pentru binele vostru şi-s nevoit să-mi las tronul. Dar oricine îşi pierde tronul cel de-aici, mai înalt tron dobândeşte în cer. Bucură-Te, Treime Sfântă, frumuseţea mea şi râvna mea, rămâi întru poporul acesta şi mântuieşte-l!

Rămăsese cuvântul cel de pe urmă. De Dumnezeu insuflatul părinte n-a putut să nu le ceară:

- Fiilor, păziţi cele ce v-am învăţat şi amintiţi-vă împroşcările cu pietre asupra mea. Harul Domnului nostru Iisus Hristos să fie cu voi cu toţi. Amin.

Aşa îşi pecetlui uriaşa sa lucrare din Constantinopol. Obştea, episcopii, dregătorii şi norodul fuseseră înecaţi de emoţie şi singurul lucru pe care l-au mai

putut face a fost acela de a se minuna de sfântul bărbat şi de a plânge înlăuntrul lor pierderea lui.

Clipă era sfântă şi măreaţă, nu era loc de împotriviri… Precum în vremea înmormântării oamenii stau împrejurul iubitului lor frate adormit, fără a-i cere să se întoarcă iarăşi la viaţă, tot astfel nici pe lângă Grigorie nu stăruiau cerându-i să-şi schimbe gândul.

După ce şi-a sfârşit cuvântul, a rămas preţ de o clipă privindu-i cu dragoste şi nostalgie pe iubiţii lui credincioşi, turma sa. Îi iubise mult şi suferise mult pentru ei. De acum nu-i va mai vedea… Ce a gândit, ce l-a durut mai mult în clipa aceea – nu ne-a spus-o.

S-a înapoiat în Sfântul Altar, s-a lăsat pe primul scaun pe care l-a găsit… Era îngrozitor de istovit, sleit de puteri. A trecut destulă vreme până să-şi mai vină în fire. L-au ajutat să-şi scoată sfintele veşminte şi apoi, sprijinindu-l, au ieşit prin uşa cea dinspre miazăzi a „Sfintei Irina". L-au urcat în mica trăsură şi au pornit. Când s-au apropiat de Augusteu, Eupraxie a întrebat cu glas scăzut dacă vor intra înăuntru la împărat şi la eparh, care se înapoiaseră deja de la „Sfânta Irina".
- Nu, fiule, de-ajuns… la chilie; ce să caut eu – biet provincial străin – în palate?…

Calul a trecut la pas pe lângă hipodrom şi au intrat pe drumul cel mare. Au lăsat în urmă Piaţa lui Constantin şi au ajuns grabnic la conacul lui Avlavie. Ieşiseră cu toţii să-l vadă… să le zică o vorbă; însă era sleit de puteri. L-au dus de-a dreptul în casa cea mică şi l-au băgat în chilia lui. S-a lăsat pe patul de lemn şi abia a mai şoptit celor din jur:
- Mâine, mâine o să plecăm".

(din: Stelianos Papadopoulos,"Vulturul rănit – Viaţa Sfântului Grigorie Teologul", Editura Bizantină, Bucureşti, 2002)

Sfântul Grigorie Teologul (de Nazianz) - "Vulturul rănit" (3) - Duce război crâncen cu diavolul. Biciuie alunecările clericilor şi monahilor

Scrie şi îi e greu să mai îngenuncheze

În primele zile i-a fost foarte rău, însă a hotărât să rămână singur. L-a silit pe Eupraxie să plece la Arianz. *Nu ducea grija mâncării – o bucăţică de pâine, puţin bob fiert, ceva verdeţuri. Când una, când alta dintr-acestea şi prânzul i se sfârşea în câteva clipe.*

Rugăciunea îi era tot mai îndelungă. În vremea aceasta a avut şi neputinţa de a îngenunchea. Cum voia să facă metanie, picioarele i se împotriveau, nu se îndoiau. De aceea a fost nevoit să-şi împuţineze metăniile şi şi-a impus statul îndelung în picioare, pentru rugăciune.

Chiar şi scrisul îl făcea din picioare. Căci la schit îşi scria Omiliile, pe care le trimitea oriunde găsea de cuviinţă că sunt de folos. Scria şi multe poeme. ***Simţea nevoia să-şi aştearnă sufletul pe hârtie. I se părea că în acest fel îşi stăpâneşte lumea sa sufletească, că o ţine în frâu… să nu-i scape, să nu apuce greşit. Aşa că scria adesea, aproape în fiecare zi.***

O parte din timp o închina copierii. Avea cu el Cuvântările, Omiliile şi Epistolele. Când putea, le copia cu răbdare şi le trimitea oricui i le cerea.

Rugăciunea îi rămânea însă lucrarea de căpătâi, îndeosebi noaptea

Puţinii ani petrecuţi la Karvali au fost foarte roditori în ce priveşte rugăciunea. ***Trăia şi simţea întru cunoştinţă lucruri pe care altădată putea doar să le***

intuiască. În pustia aceea inima i se eliberase cu desăvârşire. Patimile pieriseră şi rămăsese curat, gata de a se umple de prezenţa Duhului Sfânt. În vremea aceasta – precum însuşi povesteşte – s-a încredinţat mai mult decât oricând şi de aceasta: ***cu cât se afierosea mai mult lui Dumnezeu prin rugăciune, cu atât mai limpede deosebea cursele pe care diavolul i le întindea, să-l prindă în ele. Doar în rugăciunea curată, doar în ceasul unirii desăvârşite a minţii şi inimii omul vede şi înţelege numaidecât vicleniile vrăjmaşului.*** Acesta încercase în multe rânduri să-l tragă pe Grigorie în cursă, de fiecare dată punând altceva la cale. Sfântul însă pricepea şi se păzea. Era totdeauna cu băgare de seamă, căci ştia prea bine că diavolul poate lua mii de chipuri, să-i înşele pe oameni.

I se înfăţişează diavolul, uneori ca întuneric şi alteori ca lumină

În primele zile, când era şi mai neputincios cu trupul, i se înfăţişase diavolul, ca întuneric înfricoşător, abis şi prăpastie. Atunci, bătrânul suferind înălţase rugăciune împăratului Hristos şi fusese izbăvit de rău. Mai apoi, venise ca fiară sălbatică; alteori, ca ispite de tot felul. Ii împungea mintea şi trupul ca să-l înşele, să-1 tragă după el. Dar ***vulturul rănit al Duhului nu se dădea bătut!*** Dădea tot mai multă vreme rugăciunii şi vedea toate ale diavolului, care vrând-nevrând, va fi biruit de Dumnezeu.

Prin încercarea cea mai mare trecea în nopţile acelea când diavolul i se arăta ca lumină. Adică, pe când închidea ochii o oră-două, să aţipească, se făcea în jurul lui lumină sau i se înfăţişa dinainte înger cu totul de lumină. Aceasta este cursa meşteşugită pe care o are diavolul pentru cei ce au sporit mult în viaţa de rugăciune. Şi adesea aceştia cad în cursă. Căderea aceasta este atât de mare şi de adâncă, încât multă luptă şi multe lacrimi trebuie să aducă cineva ca să se ridice din prăpastia în care a căzut.

Grigorie nu ne spune dacă a căzut în această înfricoşătoare cursă. ***Însă ne spune că a avut ispite – şi în minte, şi în inimă, şi în trup. De aceea se şi nevoia până la suflarea cea mai de pe urmă, de aceea se şi deda rugăciunii neîncetate. Şi a izbutit astfel să deosebească cursele cele de noapte ale diavolului, oricât de anevoie ar fi fost.*** Anevoie, căci, pe de-o parte, prin harul dumnezeiesc, lumină se face cel ce se roagă, iar pe de alta, ca lumină se arată şi diavolul. Lumină unul, lumină şi celălalt. Însă doar una este lumina cea adevărată. Cel ce are smerenie adâncă înţelege, ceilalţi nu. În cele din urmă, darul acesta al deosebirii Dumnezeu îl dă, însă îl dă celor smeriţi, nu celorlalţi.

E adevărat că ***în privinţa tuturor lucrurilor acestora anevoioase Grigorie se mai sfătuia cu câte cineva. Când putea, de pildă, îl asculta cu luare aminte pe***

Grigorie al Nisei. Însă acela era departe, tocmai la Nisa. Îl vedea rar, când venea la Arianz sau la Karvali, să capete sfaturi de la Grigorie, de la ascetul nostru. ***Îşi deschideau sufletul unul altuia. Cei doi Grigorie, minţile cele mai înalte ale Teologiei, se sfătuiau unul pe celălalt cu desăvârşită smerenie, fiecare luând aminte la celălalt, lepădându-se de sine, defaimându-se pe sine, ca şi când n-ar fi şi el însuşi purtător de Dumnezeu şi trâmbiţă a Lui!***

La fel se întâmpla şi cu Amfilohie al Iconiului, care era văr primar al ascetului nostru. Acesta venea des la Nazianz şi Arianz, căci la răsărit de acestea, în partea Diocezareei, tatăl său avea pământuri şi case. Aşa că Grigorie găsea prilej să vorbească cu el şi să se sfătuiască, cu toate că cel ce-şi dorea şi mai mult aceasta era Amfilohie, care desigur, nu ajungea la înălţimea lui Grigorie.

Biciuie alunecările clericilor şi monahilor

De parcă nu-i erau de-ajuns boala şi greutăţile nevoinţei, îi mai ajungeau la urechi şi vorbele lumii. Părea că toţi aşteptau toate de la el. Azi despre clericii dintr-o cetate, maine despre călugării din cutare mănăstire. Cum se întâmpla vreo nenorocire, alergau la Grigorie. De-ar mijloci el, de i-ar sfătui, poate lucrurile s-ar da pe brazdă, poate că de la el ar asculta cineva. Credincioşii se sminteau de ceea ce auzeau.

Existau preoţi necăsătoriţi şi mai ales călugări şi călugăriţe care locuiau laolaltă sub acelaşi acoperiş. Adică un călugăr, acolo unde se nevoia, avea laolaltă cu el şi o călugăriţă, o femeie care şi ea se nevoia. La fel, se întâmpla ca o călugăriţă să cheme şi un călugăr în casa în care se nevoia.

Grigorie nu învinuia pe nimeni pe nume, că ar avea legături trupeşti întreolaltă. Dar lumea vorbea şi era mare primejdie.

- Nu pricepeţi, nefericiţii mei fraţi – le zicea şi le scria - nu pricepeţi că păcătuiţi? Îmi zici, frate: „Eu mă înfrânez, chiar dacă am călugăriţă ce vieţuieşte laolaltă cu mine”. Bine, să dea Dumnezeu să fie aşa; dar nu te gândeşti cât sminteşti lumea? Oamenii au patimi pe care nu şi le stăpânesc şi, când te văd locuind laolaltă cu o călugăriţă, întâiul lucru la care se gândesc e că nici tu nu-ţi stăpâneşti patimile, asemenea lor. Ce altceva crezi că gândesc? Şi-apoi, poate că eşti tare şi-ţi biruieşti patima trupească. Celălalt monah însă, care nu-i atât de tare, îşi ia împreună vieţuitoare şi cade, este biruit de patimă. Astăzi rabzi ispită şi rămâi în feciorie; foarte bine! Dar eşti încredinţat c-ai s-o rabzi şi mâine? Te faci, aşadar, pricină unui mare rău.

Şi, la urma urmei, de nu poţi ţine fecioria, pentru ce nu te-ai căsătorit? Nunta nu-i o ruşine, ci e bună şi cinstită şi binecuvântată de Biserică! E adevărat că viaţa întru feciorie e mai înaltă, dar trebuie să te străduieşti s-o ţii, să nu dai pricină să fie defăimată. După părerea mea, călugărul şi călugăriţa ce stau zi de zi laolaltă îşi pierd curăţia, chiar de nu se pleacă patimilor cărnii. Aşa că, monahilor, alungaţi-le pe cele ce stau laolaltă cu voi, iar voi, călugăriţelor, alungaţi-i pe cei ce stau laolaltă cu voi! Nu necinstiţi fecioria şi monahismul. Nimeni nu rămâne neispitit de femeie, de stă laolaltă cu ea!

Nevoitor adevărat e acela care se străduieşte în fel şi chip să ocolească ispitele, nu acela care le caută. Aducându-vă singuri ispită în casă, moarte vă aduceţi; alungaţi-o numaidecât! Altfel, vă sunteţi blestem vouă înşivă, blestem şi celorlalţi. Sloboziţi-vă, aşadar, pe voi înşivă şi faceţi-vă binecuvântare celorlalţi!

Vestea locuirii laolaltă a monahilor şi a monahiilor se răspândise peste tot. Urâciune pentru aceştia şi pentru acestea, sminteală pentru credincioşi. Dar unii dintre monahii cu pricina nu mai conteneau cu îndreptăţirile. Mai ales acestea îl mâniau pe Grigorie, care izbucni:

- Ce tot îndrugaţi, fraţilor? Am îmbătrânit şi m-am gârbovii de nevoinţă şi neîncetat îmi războiesc patimile, care parcă nu se mai satură să mă hărţuiască, mizerabilele… Cum, dară, îmi spuneţi că voi le-aţi biruit şi nu vă mai temeţi de ele? Tineri încă fiind! Pe când eram tânăr, eu mă luptam cu ele zi şi noapte şi asudam să mi le supun! Dormeam pe pământ, posteam cu desăvârşire zile întregi şi tot îmi dădeau de furcă! Făceam mii de mătănii, mă închideam în chilie patruzeci de zile şi lacrimile îmi udau leoarcă rasa mea cea neagră. Chiar şi acum, bătrân, mă tem de patimi şi mă nevoiesc. Stau singur, doar cu copacii şi cu fiarele, printre stânci, în pustie. La chilia mea nu vin şi nu văd femei. Pe cine minţiţi, aşadar, fraţilor? Ştim cu toţii, foc este trupul unuia şi iască al celuilalt… Cu cât se află mai aproape, cu atât mai mare-i primejdia. Cu cât le depărtăm mai mult, cu atât se micşorează primejdia. Lăsaţi, deci, îndreptăţirile şi cinstiţi darul cel mare al fecioriei. Orice monah care are „soră iubită" şi orice monahie care ţine lângă ea „frate iubit" nu văd împărăţia lui Dumnezeu!

Zeflemitor, în vremea aceea călugăriţei ce locuia laolaltă cu un monah i se spunea „iubită soră", iar monahului „frate iubit". Se înţelege defăimarea ce se făcea monahismului.

Asemenea lucruri şi chiar mai rele decât acestea avea de înfruntat istovitul Grigorie, cu feţe care, adesea, îi erau cunoscute.

Însă întâmplarea ce i-a pricinuit cea mai mare amărăciune a fost cea cu Adelfie, al cărui părinte duhovnicesc era, fiu de boier, cu multe pământuri şi case. Trăia la Navila, aproape de Nazianz. Venea şi se sfătuia cu Grigorie. Acum însă, nu mai apăruse de multă vreme. Veştile i-au sosit prin Eupraxie. Şi ţine-te bine, părinte…

- Bunul nostru Adelfie a tulburat toată Biserica. Sclavele pe care le avea de la vrednicul de pomenire părinte al lui le folosea pentru poftele trupului. Sunt acelea cărora le-ai dai blagoslovenie să-şi închine viaţa lui Dumnezeu, să se călugărească. Iar acum, pe unele le-a silit să-i fie ţiitoare…

Grigorie plecă fruntea. Era înecat de ruşine. Fiul lui duhovnicesc… Oare nu putea Adelfie să se căsătorească? Ce nevoie era să ajungă siluitor de cele sfinte? Căci aceasta era cel ce strica prin siluire fecioria celei închinate lui Dumnezeu. I-a scris numaidecât lui Adelfie o epistolă mustrătoare şi aspră, iar seara a început a se ruga pentru el, ca Dumnezeu să-i dea pocăinţă, să se slobozească de patimă, să înceteze sminteală.

Încet-încet, spiritele s-au domolit. Veştile pe care i le aducea Eupraxie şi alţii care se întâmplau pe-acolo arătau că vorbele lui Grigorie nu fuseseră în zadar. Bineînţeles, erau şi unii care nu se pocăiau, însă mulţi îl ascultaseră şi se supuseseră.

În jurul persoanei lui, iubite admiratorule al lui Grigorie, se crease o aură de sfinţenie. Un văl de taină, am spune. Cândva păstorea, se lupta în mijlocul lumii, şedea pe tronurile înalte, având mare trecere în palatele împărăteşti. Pe atunci stăpânea prin răspunderea şi cuvântul lui. Dar acum? ***Acum, nevoinţa şi luminările cele de la Dumnezeu, despre care aflau cu toţii, îl împodobiseră cu o cunună de lumină. Şi, cu aceasta, sfântul pătrundea în inimile creştinilor binevoitori.*** Aceştia îl ascultau şi păzeau, pe cât puteau, cele spuse de el. De aceea, deşi se lepădase de lume de dragul rugăciunii neîncetate, lumea era cu luare aminte la sfatul său, la părerea sa despre una şi despre alta. ***Aceasta e lucrarea pustnicului asupra lumii, aceasta e binefacerea lui asupra ei, acesta e chipul slujirii lui.***

(din: Stelianos Papadopoulos,“Vulturul rănit – Viaţa Sfântului Grigorie Teologul”, Editura Bizantină, Bucureşti, 2002)

Sfântul Grigorie Teologul (de Nazianz) - "Asta face dihonia: se bate creştin cu creştin, ca duşmanii. Ne pierdem pe noi înşine, singuri, n-avem nevoie de duşmani"

Să teologhisească puţini

" (…) La sfârşitul unor asemenea cuvântări, obştea din biserica Anastasiei era liniştită şi senină. Se bucura Grigorie; îl slăvea pe Dumnezeu. Însă lucrurile nu erau aşa de uşoare. ***Aceeaşi obşte avea şi viermele împărţirii. De ani de zile lipsea profunda cultură duhovnicească şi cateheza adevărată. Chiar şi pentru cei ce erau încă ortodocşi.*** Chiar şi pentru cei ce acum se simţeau străpunşi de cuvintele lui Grigorie şi aceştia se arătau nestatornici. Fiecare o ţinea pe-a lui. I se părea că ceea ce crede el este corect şi cădeau în extreme. Îşi făcea ceata lui şi îi învinuia pe ceilalţi de cacodoxie şi erezie.

Să le acordăm însă şi circumstanţe atenuante: multe puncte din învăţătura Bisericii nu erau pe atunci lămurite. Aşa că, o dată ce arianismul îi umpluse pe toţi de îndrăzneală şi încăpăţânare, toţi se credeau în stare să teologhisească. ***Tuturor li se părea că sunt capabili să vorbească despre marile teme ale credinţei, ale adevărului.***

Mentalitatea aceasta adusese cu sine două lucruri rele: Dispăruse ordinea şi respectul în sânul Bisericii, de vreme ce tuturor li se părea că pot vorbi despre orice. Erau susţinute păreri dintre cele mai ciudate şi greşite, de vreme ce oameni nepregătiţi îşi dădeau cu părerea despre lucrurile sfinte şi anevoioase.

Grigorie vedea toate acestea şi se amăra. Dacă ar fi avut împuternicirea s-o facă, ceva ar fi făcut, cu enciclice şi porunci, însă nu o avea. ***Îi rămăsese deci doar rugăciunea şi cuvântul, puterea de convingere.***

Astfel, în 379, înaintea Paştilor, care cădea în acel an pe 21 aprilie, vorbea adesea despre *tema dihoniei, a păcii şi a bunei rânduieli.* ***Toţi trebuie să se liniştească, să-şi mărturisească credinţa şi să se roage; dar doar câtorva le este potrivit să teologhisească.*** Doar cei ce au darul acesta, care au primit de la Biserică slujirea aceasta.

- Iată, deci, unde ne-a dus dihonia. Ne-am împărţit într-o mie de părţi. Aşa că ne-am slăbănogit şi păgânilor nici nu le mai pasă de noi. Gândiţi-vă, fraţilor, că odinioară – cu un veac-două în urmă – erau puţini creştini, să-i numeri pe degete, însă uniţi şi împăcaţi. Şi aceia puţini au biruit pe-atunci lumea. Acum suntem mulţi, dar ne-am făcut de râsul lumii. Asta face dihonia: se bate creştin cu creştin, ca duşmanii. Ne pierdem pe noi înşine, singuri, n-avem nevoie de duşmani. Ne văd păgânii şi-şi freacă mâinile de bucurie.

Cei mai aprinşi s-au împotrivit vorbitorului:
- Şi noi de ce să tăcem? Pentru ce? Nu suntem membri ai Bisericii? Nu ne doare şi pe noi de dreapta credinţă?

Ce să le mai zică Grigorie? ***Cum să-i convingă că nu toţi sunt puşi să teologhisească? Cum să schimbe această mentalitate greşită pe care o sădise arianismul?*** Şi mai ales excesele acestea de zel!

A luat lucrurile de la început. Încet. ***Le-a spus că în lume există o ordine; la fel şi în cer. Că Dumnezeu a dat felurite harisme şi Biserica ţine seama de acestea. Harismele desemnează ordinea în sânul Bisericii. De pildă, preotul are harisma şi îndatorirea de a păstori, de a călăuzi, pe când mireanul este păstorit şi este călăuzit.***

Unul l-a întrerupt şi i-a amintit că Pavel vorbeşte despre harisme multe, pentru toţi. Atunci Grigorie a devenit mai clar, dar şi mai tranşant:

- Da, Pavel vorbeşte de harisma proorociei, învăţăturii şi a ştiinţei. Dumnezeu le dă unora puterea înţelepciunii şi a vederii, altora ştiinţă şi descoperiri, altora puterea facerii de minuni, altora altele. Însă nu-mi vorbiţi prea mult despre harisme. Nu te duce cu sacul mare la pomul lăudat. Cinci vorbe să spun şi-mi vine greu. Nu vă duce mintea să vedeţi cât de rar este dat să aibă cineva harisme… Toată viaţa m-am ostenit cu acestea şi ştiu din proprie experienţă. Ceea ce cu siguranţă vă pot spune este că e mare lucru este să vorbească cineva pentru Dumnezeu. Şi încă: primejdios lucru să-i înveţi pe ceilalţi, în vreme ce neprimejdios este să înveţi de la altul.

Lăsaţi, aşadar, cele mari şi apucaţi calea cea sigură. Închinaţi-vă nevoinţei şi pocăinţei. Rugaţi-vă să vă dea Dumnezeu pocăinţă. Aplecaţi-vă cu răbdare

spre studiu… Aşa veţi trăi mai adânc adevărul. Şi o să vă izbăviţi de-atâta îndrăzneală şi zelotism şi o să stăpânească smerenia în inimile voastre.

- Da să nu vorbim deloc? – i-au replicat. Să nu suflăm o vorbă?…

- Nici chiar aşa, adăugă Grigorie. Să vorbiţi, însă spre a mărturisi credinţa. Să arătaţi pretutindeni şi prin cuvinte, credinţa Bisericii. Tot ceea ce până acum învaţă şi cugetă Biserica. Şi, întâi de toate, să aveţi numele lui Dumnezeu pe buzele şi în inima voastră.

- *Şi teologie – nimic?* - se auzi o voce.

- Lăsaţi-o, fraţilor. Frică şi cutremur este teologia. Şi totodată frumuseţe negrăită şi copleşitoare. Cine e însă în stare de ea? Cine-i cel ce are putere şi har să ajungă la „frumuseţea tăinuită”, la adevărul ce se ascunde sub litera Scripturii, dedesubtul celui ce-l ştiţi cu toţii? Nu pricepeţi? Trebuie să te faci lumină ca să vezi prisosul de lumină. Iar cel nepregătit pentru asemenea lucruri se va întuneca cu desăvârşire înaintea luminii dumnezeieşti. Iată de ce şi eu o ocolesc şi mă mulţumesc cu ceea ce ştim până acum din Tradiţie. Nu din trândăvie, cum mă învinovăţesc mulţi dintre voi, ci de frică şi de cutremur şi din sfială şi respect faţă de adevăr. Aşadar, dacă vreunuia dintre aprinşii şi zeloşii propovăduitori îi pare că are harul lui Moise, să înainteze… Şi să intre precum acela în nor, în norul adevărului. Cine se crede în stare, să meargă şi să vorbească cu Dumnezeu!

Chiar şi celor mai înflăcăraţi ascultători le-a pierit zelul. S-au potolit. Au priceput că, după cum le spusese Grigorie, nu toţi sunt Moise, ci sunt simpli oameni şi trebuie să rămână jos, la poalele muntelui teologiei, mărturisindu-L şi slăvindu-L pe Dumnezeu şi ascultând de păstorii şi învăţătorii lor.

Le-a mai spus şi un alt lucru de luat în seamă pentru sporire duhovnicească:

- Smerit nu-i cel ce-şi mărturiseşte micimea, ci cel ce mărturiseşte că puţine ştie despre Dumnezeu, cel ce puţin şi vorbeşte despre Dumnezeu.

Nu auziseră bieţii oameni până atunci asemenea cuvinte; au fost impresionaţi. ***Era adevărat că mulţi, pe cât de lesne ziceau că-s păcătoşi, pe-atât de lesne vorbeau despre Dumnezeu.*** Din rătăcirea aceasta se chinuia Grigorie să-i izbăvească, stăruind şi zicându-le că, pentru teologie, afară de curăţie şi rugăciune, e nevoie şi de multă ştiinţă, de mult studiu. E nevoie de ştiinţa celor dumnezeieşti, dar şi de ştiinţa celor omeneşti; de înţelepciunea dumnezeiască, dar şi de cea omenească. Toţi câţi nesocotesc acestea se aseamănă celor ce vor să zidească un turn fără să aibă din ce, celor ce merg să înoate în larg fără a şti să înoate. Or să se facă de râs, or să se înece. Or să-şi piardă şi credinţa pe care o au”.

(din: Stelianos Papadopoulos,"Vulturul rănit – Viaţa Sfântului Grigorie Teologul", Editura Bizantină, Bucureşti, 2002)

Sfântul Grigorie Teologul - Ultima lui activitate pastorală

La Nazianz l-au primit ca pe o mană dumnezeiască. Credincioşii cei risipiţi au început iarăşi a se aduna în bisericile ortodoxe. Grigorie era de-acum aspru. Îi vădise pe toţi apolinariştii şi le combătea eresul şi pe ei înşişi, ca să nu le mai fie cu putinţă să-i înşele pe cei neştiutori.

Şi de-ar fi fost doar datoriile lui cele duhovniceşti... îi puseseră însă în spinare şi toate celelalte probleme ale lor - nazianzienii, rudele şi prietenii cei de pretutindeni. Ştiau cu toţii cât este de respectat de către înalţii dregători de stat, creştini ori păgâni şi îi cereau răspuns la toate sărmanului om, bolnavului şi rănitului vultur al Duhului.

Unul: „Părinte, mă învinovăţesc pe nedrept; scrie-i judecătorului"; altul: „De Dumnezeu iubitorule, mi-au rânduit dări mari; roagă-l pe dregător..."; altul, iarăşi: „Părinte sfinte, fata mea caută să se despartă de soţ; fă ceva, sfătuieşte-i, de tine or să asculte..." şi alţii tot aşa.

Sosise iarna şi o dată cu ea, ciocnirea cumplită cu eparhul, cu înaltul administrator al Capadociei, Olimpiu. Acesta era prieten al lui Grigorie, dar nazianzienii îl jigniseră rău; îi alungaseră oamenii cu lovituri de picior. Acesta se mâniase tare:

- O să vă fac bucăţi! - le trimise vorbă. O să-i spânzur pe cei ce ne-au urzit toate acestea şi o să vă pun nişte dări de-o să vă vindeţi şi pe voi înşivă, cât de curând. O să vă şterg de pe faţa pământului, pe voi şi cetatea voastră!

Iarăşi, toţi la Grigorie. I-au căzut la picioare şi l-au rugat să mijlocească. Pricepuseră răul ce-i aşteaptă şi nu ştiau ce-i de făcut. ***Ce să facă sărmanul Grigorie? A plecat şi el capul şi s-a străduit să liniştească fiara; căci fiară ajunsese eparhul Olimpiu. Sfântul a izbutit, cu multe rugăminţi. Nazianzienii s-au mântuit din răul acela.***

Trecuseră Crăciunul şi Boboteaza. Începuse Postul Mare. Iarna - grea pentru un bolnav ca Grigorie. Se scursese însă, cu ajutorul lui Dumnezeu. În vremea aceasta de nevoinţă duhovnicească, când şi când îi veneau în minte cele petrecute cu un an înainte. Cât de bine îi făcuse tăcerea aceea desăvârşită! Îşi amintea de ea cu dor... Se umpluse de linişte. Îl ajutase să se roage mai mult. Iar Dumnezeu îl răsplătise din belşug, cu experienţe duhovniceşti minunate...

Îşi amintea de toate şi-i era dor. Însă anul acesta... dimpotrivă, trebuia să vorbească. Anul trecut Dumnezeu îl călăuzise la tăcere, să-l bucure mai vârtos. Anul ăsta, îl silea să vorbească necontenit poporului, ca să-l zidească duhovniceşte, întărindu-l în credinţă. Şi una şi cealaltă erau de la Dumnezeu. Aşadar, amândouă erau vrednice de laudă şi sfinte. A făcut ascultare întru amândouă. Aceasta se întâmplă celor mari ai lui Dumnezeu! Căci celor mulţi Dumnezeu le cere doar una: ori slujirea, de dragul celor mulţi, ori nevoinţa aspră. Doar unora însă, celor aleşi, li se puteau cere amândouă. Iar Grigorie era unul dintr-aceştia.

La Nazianz nu doar vorbea, ci şi scria, sprijinind credinţa. O vorbă de-a lui, o urare, un „bună ziua" era de-ajuns să-i întărească pe episcopi, să-i îmbărbăteze pe preoţi, să-i mângâie pe credincioşi. Printr-o scrisoare de câteva rânduri, prin câteva vorbe de salut trimise printr-unul sau altul, cei ce le primeau aflau că marele lor erou este în viaţă şi prindeau curaj. Orice eres le-ar fi stat înainte, era acolo Teologul care să-l înfrunte. Dar ştiau şi că în ceasul bătăliei celei mari, când adevărul trebuia arătat limpede, spre pierzania eresului, omul acesta bolnav şi gârbov devenea un gigant. Ieşea dintr-însul duhul adevărului şi toate se risipeau. Se înălţa ca un uriaş şi săgeţile lui loveau răul, nimicindu-l...

Ortodocşii se rugau, cu toţii:

- Dă, Doamne, ani teologului Tău celui mare... Ce-o să ne facem dacă ni-l iei? Ne-ai trimis ocrotitor, nouă celor neputincioşi de a deosebi eresul de adevăr. Şi acesta-i plin şi de toată ştiinţa de carte, şi de luminarea cea de la Tine, Doamne... Lasă-ni-l, aşadar, cât mai mult şi-l vom asculta. Şi, ascultându-l pe el, ascultăm de Tine Însuţi...

Sosind primăvara, i-a fost şi mai greu. Se simţea o zi bine, două rău. Măcar a prăznuit cu bine învierea Domnului, pe 9 aprilie şi a rostit atunci o cuvântare cu totul minunată.

În noaptea Paştelui, liturghisise şi se simţea împreună-înviat cu Domnul. Ieşise între uşile împărăteşti şi strălucea ca soarele. Omuleţul cel gârbov răspândea lumină dumnezeiască şi măreţie. Vorbise, iar cuvintele îi fuseseră arzătoare. Adevăr, poezie, străpungerea inimii... toate dimpreună. Îşi călăuzise credincioşii spre înviere; o simţeau cu toţii! O gustaseră cu toţii şi de aceea, n-o vor mai uita nicicând...

(din: Stelianos Papadopoulos,"Vulturul rănit – Viaţa Sfântului Grigorie Teologul", Editura Bizantină, Bucureşti, 2002)

Smerita plecare la Domnul a Sfântului Grigorie Teologul

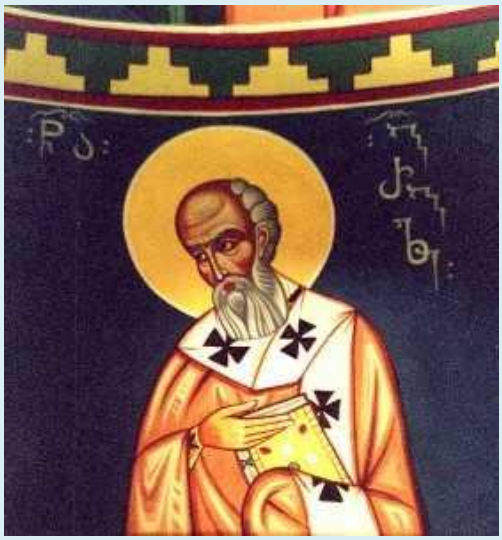

„În chilioara putnicească, noaptea a trecut plină de bucurie de taină, ivită în adâncul sufletelor. De cu seară, cei doi ciobani ieşiseră şi cu osteneală, deschiseseră cale în faţa uşii chilioarei. Dăduseră deoparte zăpada, ca să se poată ieşi din chilie. Apoi stătuseră toţi în jurul bătrânului. Erau sfârşiţi de osteneală, dar nimeni nu cuteza să lase din ochi chipul luminos al bătrânului. Au fost ceasuri de tainică bucurie duhovnicească. Noapte plină de minune! Doar să-l vadă, la lumina puţină a opaiţului… [...] Câtă cuvioşie, câtă sfinţenie oglindea! Toţi erau străpunşi sufleteşte şi lăcrimau. Cei cinci plânseseră în tăcere noaptea întreagă. Plânseseră, de vreme ce nicăieri nu se ştia că marele Teolog se află în pragul marii treceri, în pragul veşniciei. Şi îl va trece pe tăcute, însoţit de lacrimile a doi monahi, a doi păstori şi ale unui truditor al pământului. ***El, ce cutremurase întreaga lume, zdrobind fiara cumplită a arianismului, cel ce dărâmase din temelii apolinarismul şi rătăcirea pnevmatomahilor, cel ce războise pe cei tari şi înviase Ortodoxia, o înălţase şi o întărise, în cetatea de scaun a împărăţiei lumii acesteia şi pretutindeni, se stingea într-o colibă pustnicească, troienită de belşugul albului zăpezii, în tăcere.*** [...]

Iar marelui Teolog îi stăteau alături doar cinci oameni. Doi urmau să plece. Poate or găsi vreun preot… Altfel, nu avea cine să-i citească! [...]

Răsuflarea abia i se mai făcea simţită. Chipul, fruntea, încă şi mai luminoase, încă şi mai dulci, te mângâiau, te purtau în Rai. [...]

Nu ştiu cum s-au petrecut lucrurile, dacă au mai apucat cei doi să-i aducă preot bătrânului sau dacă bătrânul le-a luat-o înainte, trecând pragul veşniciei. Nu ştim, de asemenea, în ce zi şi-a dat bătrânul duhul. Trebuie însă să fi fost în a

douăzeci şi cincea zi a lui ianuarie, când Biserica îi cinsteşte pomenirea. Lumea – Răsăritul şi Apusul – n-au ştiut nimic.

(din: Stelianos Papadopoulos,"Vulturul rănit – Viaţa Sfântului Grigorie Teologul", Editura Bizantină, Bucureşti, 2002)

Sfântul Grigorie de Nazianz - Poeme autobiografice - Fericirile şi durerile omului credincios

Despre prieteni care nu sunt buni

I, II, 22

Cumplită e suferinţa. Dar dacă vine de la prieteni, e cu atât mai rea. Dacă e cu muşcături ascunse, lucrul este insuportabil. Dacă vine de la prieteni credincioşi, e o ruşine. Iar dacă vine de la slujitori ai lui Dumnezeu, unde te-ai putea întoarce? ***Cum vei fugi de asaltul relelor?***

Despre acelaşi lucru

I, II, 23

Cumplită e întristarea. Dar dacă te întristează un prieten e un lucru de sclav. Dacă te muşcă pe ascuns, e un lucru de fiară. Dacă e o femeie gureşă, locuieşti împreună cu un demon**.** Dacă un judecător, e nevoie de fulgere**.** Iar dacă un preot, ascultă, Hristoase, judecă şi fă dreptate.

Fericiri ale diferitelor vieţi

I, II, 17

“Fericit cel ce are o viaţă singuratică, neamestecat cu cei de pe pământ, ci şi-a îndumnezeit mintea**.**

Fericit cel care, deşi amestecat cu cei mulţi, nu se întoarce spre cei mulţi, ci şi-a înălţat întreaga inimă spre Dumnezeu.

Fericit cel care dând toate averile sale L-a cumpărat pe Hristos şi are drept avuţie numai crucea pe care o ridică sus.

Fericit cel care, gospodărindu-şi averile curate, întinde o mână a lui Dumnezeu celor nevoiaşi.

Fericită viaţa fericiţilor neînjugaţi cu jugul căsătoriei, care sunt aproape de curata Dumnezeire scuturându-se de trup.

Fericit cel care, chiar dacă a cedat pentru puţin legilor căsătoriei, aduce cea mai mare parte a dragostei sale lui Hristos.

Fericit cel care, având putere asupra poporului lui Dumnezeu, cu jertfe sfinte şi mari ÎI aduce pe Hristos celor pământeşti.

Fericit cel care, fiind fiu al turmei, aduce drept loc cerescului Hristos o făptură desăvârşită.

Fericit cel care cu mari avânturi ale minţii vede strălucirea luminilor cereşti.

Fericit cel care cinsteşte cu mâini harnice pe Împăratul şi e o lege pe viaţă pentru cei mulţi.

Toate acestea vor umple teascurile cereşti menite să primească roadele sufletelor noastre, ***fiecare virtute ducând într-alt loc; căci multe sunt sălaşurile multelor vieţi*** [In 14, 2].

Fericit cel pe care Duhul Cel Mare l-a arătat sărac de păcate, care are aici o viaţă de plâns, care nu se satură niciodată de hrana cea cerească, care prin milostivire atrage spre el marea milă a lui Dumnezeu, care e prieten al păcii şi curat cu inima, care suportă multe suferinţe pentru mult slăvitul Hristos şi va primi în schimb slavă mare.

Străbate care cale vrei din acestea. Dacă pe toate, e încă şi mai bine; dacă puţine, e bine; iar dacă una singură, şi aceasta e plăcută. Căci sunt poveri demne de purtat de toţi, atât de cei desăvârşiţi, cât şi de cei mai puţin desăvârşiţi.

Şi Rahav n-a avut o viaţă împodobită, dar preaînalta iubire de străini a făcut-o slăvită [Ios 2, 1 sq.].

Prin smerita sa cugetare vameşul a fost mai presus decât fariseul trufaş [Lc 18, 10 sq.].

Mai bună e necăsătoria, da, mai bună; dar dacă se amestecă cu lumea şi e pământească, e mai rea decât o căsătorie cuminte.

Înaltă e viaţa celor ce petrec în neagoniseală prin munţi, dar adeseori îngâmfarea îi prăvăleşte jos şi pe ei. Căci nemăsurând virtutea lor cu a altora mai buni, au uneori în inimă o înfumurare lipsită de judecată şi adeseori cu mintea înfierbântată, asemenea unor mânji focoşi, îşi poartă piciorul dincolo de bornele de pe marginea drumului.

De aceea, fie ridică-te cu aripi uşoare, fie rămâi jos şi aleargă în siguranţă, ca nu cumva din pricina greutăţii tale aripa să se îndrepte spre pământ şi să cazi, înălţându-te, cu cădere vrednică de milă.

O navă mică dar strânsă bine în piroane duce o mai mare încărcătură decât una neîncleiată bine. ***Strâmtă e calea care duce spre poarta dumnezeiască*** [Mt 7, 14], ***dar multe cărări duc spre acea singură cale.*** Unii, pe care firea îi apleacă spre cele de aici, merg pe una, alţii merg pe alta, ţinându-se numai de cea strâmtă. ***Nu tuturor le place aceeaşi mâncare, nici creştinilor nu li se potriveşte o singură viaţă.***

Pentru toţi *însă cel mai bun lucru sunt lacrimile, nedormirea şi ostenelile, ţinerea în frâu a turbării patimilor înspăimântătoare, alungarea săturării, punerea sub mâna cea puternică a lui Hristos şi tremurarea de ziua care va să vină. Dacă vei străbate până la capăt calea desăvârşirii, nu vei mai fi muritor, ci ceresc.*

[Acestea] sunt legile lui Grigorie”.

(Sfântul Grigorie de Nazianz,* Poeme autobiografice*, din cartea lui Jean Bernardi,* Grigorie din Nazianz - Teologul şi epoca sa*, Ed. Deisis, 2002, traducere de diacon Ioan I. Ică jr.)

Sfântul Grigorie de Nazianz - Imn de seară

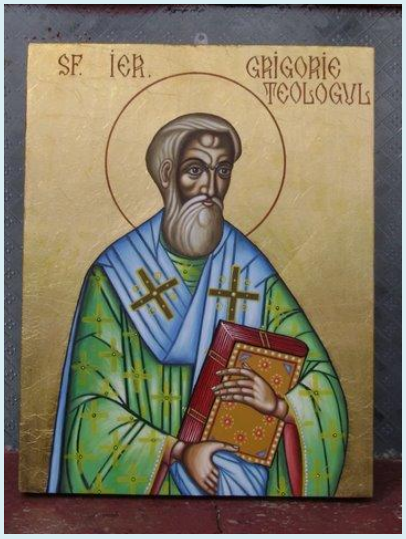

01. Te binecuvântăm acum
Hristoase al meu, Cuvânt al lui Dumnezeu,
Lumină din Lumina cea fără început
Şi mijlocitor al Duhului.

05. Din întreita Lumină
Adunată într-o unică Slavă.
Tu, care ai risipit Întunericul,
Care ai adus în fiinţă lumina,
Ca la lumină să le zideşti pe toate

10. Şi ca să stabileşti materia nestătătoare,
Dându-i forma sub chipul lumii de faţă
Şi în frumoasa ei rânduială de acum.
Tu, care ai luminat mintea omului,
Şi prin raţiune şi prin înţelepciune,

15. Punând şi jos Chipul
Strălucirii Celei de sus,
Ca prin Lumină să vadă Lumina
Şi totul să se facă Lumină.

Tu ai luminat cerul
20. Cu feluriţi luminători.
Tu ai poruncit ca noaptea şi ziua
Una la alta cu blândeţe locul să lase,
Legea frăţietăţii
Şi pe cea a prieteniei ele păzind.

25. Şi prin una ai încetat oboselile
Cărnii celei mult trudite
Iar prin alta ai ridicat la muncă
Şi la fapte plăcute ţie,

Ca fugind de întuneric,
30. Să ne zorim către Zi,
Care nu este risipită
De Noaptea cea tristă.
Trimite deci somn
Uşor pleoapelor mele,

35. Ca limba de laudă aducătoare
Să nu rămână moartă îndelung
Şi nici ca făptura ta
Care răspunde îngerilor,
Să rămână în tăcere

40. Ci, laolaltă cu tine, aşternutul în care doarme, [*trupul*]
Să dea pe faţă cugete evlavioase,
Şi nici ca noaptea să nu ruşineze ziua
Cu ceva din cele murdare,
Şi nici să nu tulbure deşartele năluciri ale nopţii.

45. Ci mintea fără de corp [*în vis*]
Să se întreţină cu Tine, o, Dumnezeule,
Cu Tatăl şi cu Fiul
Şi cu Sfântul Duh,
Căruia I se cuvine Cinstea, Slava şi Puterea,
50. În veci, Amin.

(Imn cules din Sfântul Grigorie de Nazianz, Opere Dogmatice, trad. din greacă de Pr. Dr. Gheorghe Ţâlea, Editura Herald, Bucureşti, 2002, pp. 215-216.)

Sfântul Grigorie de Nazianz - Imn către Dumnezeu – Poem dogmatic 29

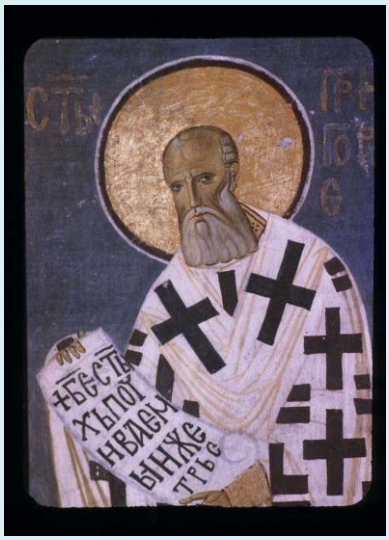

O, Tu, Cel ce eşti deasupra a toate,
Ce aş putea să-Ţi spun lăudându-Te?
Ce cuvânt să Te laude?
Nici un cuvânt nu Te poate exprima.

Ce minte să Te contemple?
Nici o minte nu Te ajunge.

Tu rămâi necunoscut minţii,
Chiar dacă ai zidit toate ce pot fi concepute.

Şi toate câte glăsuiesc ori glas nu au,
Pe Tine Te slăvesc.

Toate cele înţelegătoare ori fără de înţelegere,
Pentru Tine laude împletesc.

Obşteşti ne sunt doririle şi durerile,
Toate spre Tine se întorc
Şi se roagă.

Ale Tale toate zidiri,
Imn fără de glas Îţi aduc.
În Tine toate se găsesc
Şi toate spre Tine privesc.

Ţelul tuturor eşti Tu
Cel ce eşti Unul, şi Toate, şi Niciunul.

Nu eşti nici unul, nu eşti nici toate,
ci mai presus de tot şi de toate.

Posesor al numelor toate,
Cum să Te numesc,
Cel singur fără de nume?

Ce minte cerească poate
Să se înalţe dincolo de a înălţimilor nori?

Măcar de mi-ai arăta milă!
O Tu, Cel ce eşti dincolo de toate,
Cum Te-aş putea lăuda cu adevărat,
Îmi este îngăduit în alt fel?

Sursa: http://www.sfgrigoriedenazianz.ro/

Sfântul Grigorie de Nazianz - Cele cinci Cuvântări despre Dumnezeu

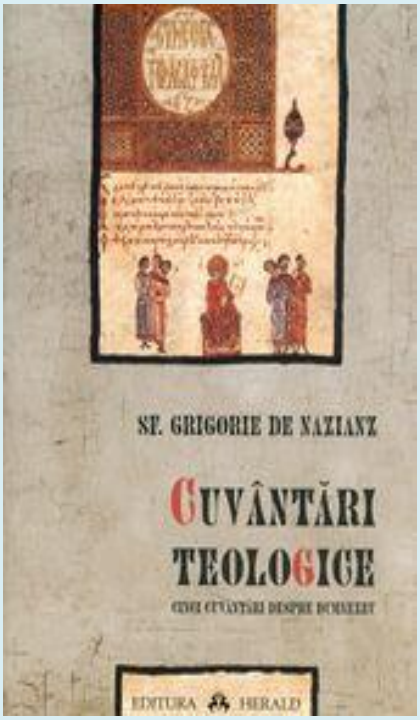

Sfântul Grigorie de Nazianz - Cele cinci cuvântări teologice:

https://www.academia.edu/102873861/Sf%C3%A2ntul_Grigorie_de_Nazianz_Cele_cinci_cuv%C3%A2nt%C4%83ri_teologice

https://archive.org/details/cele-cinci-cuvantari-teologice

***

Introducere

O scurtă privire biografică

Sfântul Grigorie de Nazianz, supranumit Teologul, s-a născut în jurul anului 330, în Arianz, aproape de orăşelul Nazianz din sudul Capadociei. Tatăl său era păgân şi făcea parte din secta iudaică a ipsistarienilor (adoratorii Celui Prea Înalt). Se numea tot Grigorie şi s-a botezat, sub îndemnul pioasei sale soţii, Nonna, în 325.

În 329 a fost ales episcop de Nazianz. Cultura profană şi-a făcut-o în Cezareea Capadociei, unde are de coleg pe Sfântul Vasile. A studiat apoi în Cezareea Palestinei şi în Alexandria Egiptului. Formarea filosofică şi-a făcut-o îndeosebi în Atena. Spre anul 357 revine în patrie şi se botează, iar după un an se retrage în singurătate, unde alături de Sfântul Vasile, studiază Scriptura şi Părinţii, se

ocupă cu grădinăritul şi alcătuiesc împreună un fel de antologie a operei lui Origen, cunoscută sub numele de Filocalia.

În 361, în ziua de Crăciun, este făcut preot, dar fuge la Vasile, cu care împrejurare scrie minunatul tratat Despre fugă sau despre preoţie. Revine însă pentru a aplana conflictul dintre tatăl său şi călugări, fiindcă aceştia îl acuzau că semnase, sub ameninţarea arienilor, formula de la Rimini.

Mai apoi este aşezat de Sfântul Vasile în fruntea Sazimei, ca episcop, dar nu ocupă scaunul efectiv, din cauza lui Antim al Tianei, care ţine oraşul ocupat milităreşte. După împăcarea lui Vasile cu Antim, Sfântul Grigorie rămâne fără jurisdicţie şi revine lângă tatăl său, spre a-l ajuta în conducerea Bisericii din Nazianz. După aceea, se retrage iarăşi în Seleucia, fiindcă vedea că nu se mai procedează la o nouă alegere pentru el.

Totuşi o nouă alegere are loc. Astfel, în 379, episcopii ortodocşi din Tracia, îl aduc ca episcop al Constantinopolului, împotriva episcopului eunomian Demofil, mai ales că murise împăratul arian Valente. În Constantinopol toate Bisericile erau în mâna arienilor. De aceea Sfântul Grigorie se aşează în casa unei rude, unde era şi o capelă şi de aici rosteşte Cele cinci cuvântări despre Dumnezeu, care aveau să-l facă celebru, atât pe el, cât şi acest loc, care va fi mai apoi celebra Biserică Anastasia. Aceasta în 380.

Dar de acum încep şi marile necazuri. Astfel, se vede chemat în faţa tribunalului, ca instigator şi autor al tulburărilor sângeroase, care au avut loc între ortodocşi şi arieni, cu prilejul rostirii acelor cuvântări. Atacul arienilor este prevăzut de el, cum vedem din Cuvântarea întâia, cap. I.

Un alt necaz îi vine de la prietenul său, Maxim, filosof cinic, venit din Egipt. Acesta, asigurându-se de asentimentul lui Petru al Alexandriei, vrea să ia locul Sfântului Grigorie, dar este surprins de ortodocşi chiar în noapte când era consacrat episcop. Şi acum are loc un conflict. Pentru toate acestea, Sfântul Grigorie se hotărăşte să părăsească oraşul, dar este împiedicat, poporul vociferând, cum ne înformează el în Carmen de vita sua, vers. 1100: „Dacă pleci, tu iei cu tine Treimea” (Vezi Cayré, Précis de Patrologie, I, 406, nota 3).

Cu venirea lui Teodosie Împăratul, Bisericile trec în mâna ortodocşilor. Sfântul Grigorie conduce mai departe Biserica Constantinopolitană şi refuză să fie înscăunat, mai înainte de a fi ales aici în mod canonic. Alegerea lui canonică are loc la Sinodul al II-lea ecumenic, în 381, pe care îl prezidează după moartea lui Meletie al Antiohiei. Are însă neplăceri, din cauza punctului său de vedere asupra succesorului lui Meletie, unii episcopi din Egipt şi Macedonia punând la îndoială alegerea canonică a lui Grigorie. De aceea, în iulie 381, îşi dă demisia

şi se retrage la Arianz, unde se ocupă cu scrisul. Moare în 389 (Vezi La Voce dei Padri, II, 305 şi urmare; P. Godet, Grégoire de Nazianze (Saint), Dictionnaire de Théologie Catholique, VI, 2, col. 1839-1841).

Momentul istorico-dogmatic al celor cinci cuvântări

Cele cinci cuvântări despre Dumnezeu ale Sfântului Grigorie de Nazianz sunt rezultatul unor uriaşe frământări teologice în jurul dogmei Sfintei Treimi, frământări care fac obiectul principal al primelor două sinoade ecumenice.

Ereziile de mare răsunet în secolul Sfântului Grigorie de Nazianz şi combătute de el în cuvântările despre Dumnezeu, sunt două: arianismul şi pnevmatomahismul. Tot aici mai aminteşte şi de sabelianism.

Doctrina ariano-eunomiană se îndrepta în special împotriva Dumnezeirii Fiului. Ea se reduce la următoarele: Dumnezeu este unic, nenăscut, veşnic, fără început. El nu sieşi comunică fiinţa, fiindcă ar însemna că este compus, muabil, divizibil, corporal şi prin aceasta nu ar mai fi nenăscut (agennitos). Toate expresiile care presupun o comunicare sau generare, precum termenul purcedere (provoli), parte de o fiinţă (meros homousion), făclie din făclie (lyhnon apo lyhnu), trebuie condamnate. Tot ce este în afară de Dumnezeu, este creat de El din nimic, prin voia Lui.

Pentru a crea lumea, Dumnezeu a creat mai întâi o fiinţă superioară, pe Logosul, care este instrumentul creaţiei şi intermediarul între Dumnezeu şi lume. Crearea Lui a avut loc înainte de crearea propriu-zisă şi înainte de timp, sau, cum cu ironie spune Sfântul Grigorie, în timpul din afară de timp (ahronos, pro eonon); nu este însă etern sau împreună etern (aidios sau synaidios). El este creat din nimic (ex uc onton gegone); nu este din substanţa lui Dumnezeu, dar există prin voia lui Dumnezeu. Este un fiu adoptiv al lui Dumnezeu (cata harin). Creatură, Logosul este supus lui Dumnezeu; nu cunoaşte pe Dumnezeu şi nu se cunoaşte pe Sine decât în mod imperfect; este supus schimbării (treptos). Impecabilitatea Lui este datorită efortului liberei Sale voinţe. Logosul este însă o creatură perfectă (ctisma tu theu telion) (Vezi J. Tixeront, Histoire des dogmes dans l'antiquité chrétienne, II, IX-éme edit. Paris 1931, pag. 24-26. Vezi Cardinal Hergenroether, Hist. de l'Eglise, II, pag. 23-24).
În ce priveşte doctrina specific eunomiană (eunomienii sau anomeii sau exucontienii sau eterusiaştii), ea se reduce la următoarele: „esenţa creştinismului constă în întregime în cultura spiritului şi în cunoaşterea teoretică a lucrurilor dumnezeieşti. Natura lui Dumnezeu era deplin accesibilă omului. Calitatea de nenăscut a Tatălui, ei o concepeau ca simplitatea absolută, ca esenţa Dumnezeirii; refuzau să atribuie Fiului Dumnezeirea, pentru faptul că era născut; naşterea Lui eternă le părea un contra-sens şi toată deosebirea care o

puneau ei între Fiul şi creaturi este că Tatăl a născut pe Fiul în mod nemediat, şi pe creaturi în mod mediat. Eunomie, confundând caracterele distinctive ale celor două persoane, concludea, din deosebirea persoanelor, inegalitatea lor de esenţă şi neasemănarea lor şi arunca deodată şi pe homousios şi pe homoiusios" (Hergenroether, op. cit., pag. 64).

Pnevmatomahii sau macedonianii sau maratonianii învăţau că Sfântul Duh era mai mic şi decât Tatăl şi decât Fiul. Erau dispuşi să recunoască Dumnezeirea Fiului, dar nu şi pe cea a Duhului. Susţineau că Sfântul Duh îşi primise fiinţa prin Fiul şi concludeau că El era o creatură a Fiului, şi nu de la Tatăl; Îl numeau Dumnezeu nescripturistic şi un slujitor. Sofismele pe care le puneau în valoare în această privinţă, sunt expuse de Sfântul Grigorie în Cuvântarea a cincea (Vezi Hergenroether, op. cit., pag. 100).

În ce priveşte sabelianismul, el este „teoria modalistă a lui Sabelie, dusă până la extrema opusă arianismului. Sabelie tindea la fuziunea persoanelor în Treime (synairesis); arianismul tindea la separarea Lor (diairesis): Sabelie nega distincţia persoanelor; Arie stabilea o separaţie între ele, care mergea până la distrugerea egalităţii de esenţă" (Hergenroether, op. cit., pag. 22).

Pentru încadrarea doctrinei trinitare a Sfântului Grigorie de Nazianz în doctrina trinitară a capadocienilor şi raportarea ei la cea occidentală, să se vadă bibliografia dată de Philip Haueser, Des hl. Bischofs Gregor von Nazianz Reden aus dem griechischen uebersetzt (1-20), Bibliothek der Kirchenvater, Munchen, 1928, partea introductivă.

O analiză sumară a celor cinci cuvântări despre Dumnezeu

Pentru o urmărire mai uşoară a firului fiecărei cuvântări, găsesc potrivit şi necesar să redau pe scurt cuprinsul fiecărei cuvântări, în tot ce are ea mai esenţial.

a. Cuvântarea întâia despre Dumnezeu, intitulată „Către sau împotriva eunomienilor înainte cuvântare", este prefaţa următoarelor patru cuvântări. De aceea ea nu tratează probleme de ordin dogmatic, ci anumite principii de ordin general. Trei sunt, în general, ideile propuse aici: problema abuzului cu puterile raţiunii şi zădărnirea tot mai mult a acestor puteri când apucă pe drumul retoricei sofistice, problema teologului creştin şi problema temelor mai practic şi mai cu folos de tratat de teologul creştin.

Greşeala fundamentală a eunomienilor, spune Sfântul Grigorie de Nazianz şi de aici şi erezia lor, venea din faptul că tratau Teologia pe calea raţionamentelor subtile, prin sofisme, acordând raţiunii puteri nelimitate şi neglijând un fapt fundamental: întregirea şi verificarea datelor raţiunii cu ajutorul credinţei.

Limitându-se la raţionamente numai, ei vorbeau despre Dumnezeu ca despre oricare alt lucru, Teologia fiind astfel redusă, de aceşti saltimbanci ai logicei, la o nemernică alcătuire retorică.

Lucrul era, desigur, inevitabil, de vreme ce nu era lămurită problema teologului creştin. Această problemă era lămurită acum de Sfântul Grigorie de Nazianz şi foloasele sunt evidente pentru toată lumea. ***Vorbirea despre Dumnezeu este lucru greu şi înalt; nu oricine poate filosofa despre Dumnezeu şi nici oricând şi nici orice. Despre Dumnezeu poate filosofa numai cel care, mai înainte de aceasta, s-a curăţit şi trupeşte şi sufleteşte: trupeşte, prin adormirea simţurilor, prin apatie; sufleteşte, prin ridicarea cu mintea la Dumnezeu, prin contemplaţie, fiindcă cel care nu este curat trupeşte şi sufleteşte, nu se poate apropia de Dumnezeu, care este puritatea cea desăvârşită, după cum un ochi bolnav nu poate să privească drept razele soarelui; nu se poate filosofa despre Dumnezeu oricând, ci numai atunci când avem desăvârşită linişte sufletească, când ne dă răgaz lutul şi când mintea scapă de fanteziile şi nălucirile înşelătoare şi obositoare; se cade apoi să de vorbească numai despre acele probleme care într-adevăr pot fi abordate şi numai în măsura în care poate să ajungă la ele firea şi puterea de înţelegere a ascultătorilor. Şi cum Dumnezeu în Sine este imposibil de a fi cuprins cu mintea, să nu forţăm priceperea, ci să se filosofeze numai între hotarele minţii omeneşti, vorbindu-se tainic despre cele tainice şi cu sfinţenie despre cele sfinte. Totul să se facă cu evlavie şi ţinându-se seamă că una dintre denumirile lui Dumnezeu este cea de Cuvântul şi deci să nu se vorbească mai mult decât îl place Cuvântului. Lucrul acesta să fie ca o lege pentru teologul creştin.***

Dacă aşa deci este lucrul, atunci este şi mai potrivit şi mai folositor ca teologul şi oratorul creştin să trateze cu precădere despre problemele de ordin practic, despre virtuţile creştine. Şi dacă cuvântul îi dă zor, zbătându-se în el ca în durerile naşterii, atunci să apere credinţa adevărată, combătând greşitele învăţături ale filosofilor păgâni, sau dacă vrea ca subiectele discuţiilor să le ia din însăşi învăţătura creştină, atunci să vorbească despre lume sau despre lumi, despre materie, despre suflet, despre naturile spirituale, despre învierea morţilor, despre recompense şi pedepse, despre patimile Mântuitorului, adică despre aceste lucruri în care de izbuteşti, nu eşti fără de folos, iar dacă greşeşti, nu este mare primejdia.

b. Cuvântarea a doua despre Dumnezeu tratează despre Dumnezeire în general şi poate fi împărţită în două: o parte de la cap. I-XIV şi alta de la cap. XV la sfârşit.

Prima parte pune problema imposibilităţii noastre de a cuprinde cu mintea pe Dumnezeu. Pornind de la convorbirea dintre Dumnezeu şi Moise pe Muntele

Sinai, când primeşte cele două table ale legii, Sfântul Grigorie, prin o frumoasă compara-ţie, se urcă cu mintea sus pe munte şi pătrunde înlăuntrul norului, chemând să vină cu sine numai pe cei cu desăvârşire curaţi. În acelaşi timp face remarca că cele două table erau scrise pe ambele părţi: pe partea ascunsă pentru cei curaţi, iar pe partea vizibilă, pentru cei care nu sunt în stare să se urce pe munte, rămânând jos şi în afară de nor.
Urcat pe munte şi intrat în nor, cu gândul de a înţelege cu mintea pe Dumnezeu, adică intrat în afara materiei şi recules în sine, Sfântul Grigorie spune că nu a fost în stare să vadă altceva, decât numai cele dinapoia lui Dumnzeu şi aceasta sub oblăduirea lui Dumnezeu Cuvântul, fiindcă prima şi preacurata natură a Dumnezeirii, cunoscută numai de Treime, adică de Ea însăşi, a rămas ascunsă în nor şi înlăuntrul primei catapetesme. Natura în sine a Dumnezeirii nu poate fi înţeleasă, de altfel, nici chiar de naturile spirituale, de îngeri, cu toate că sunt în vecinătatea lui Dumnezeu şi luminate direct de întreaga Lui lumină.

Însuşirile sau atributele lui Dumnezeu nu privesc natura Lui în sine; ele nu pot fi desprinse de imaginile sensibile. Noţiunile de: duh, foc, lumină, iubire, înţelepciune, dreptate, minte, cuvânt, date de noi Dumnezeirii sau primei naturi, nu pot fi concepute în afara materiei. Nu poate fi conceput un duh, care să nu se mişte şi să nu se risipească sau un foc fără materie şi fără culoare sau o lumină care să nu se propage prin intermediul aerului, etc. Oricât s-ar trudi deci mintea, cu toate că este înrudită cu Dumnezeu şi din natură aprinsă de dorul cunoaşterii Lui, nu va putea niciodată să se apropie şi să cunoască natura dumnezeiască în sine. Şi chiar dacă s-ar apropia puţin, ea nu va fi în stare să estimeze pe Dumnezeu sau se va îngâmfa şi va cădea în păcatul şi în nenorocirea lui Lucifer. Oricât de înaltă ar fi cugetarea omenească, ea va rămâne veşnic departe de cunoaşterea în sine a naturii prime, între minte şi Dumnezeu stând lumea sensibilă, întunericul trupului. Niciodată cunoaşterea omenească nu se va putea desprinde în întregime de elementul sensibil al firii zidite.

Şi atunci? Atunci mintea, împinsă de dorul nepotolit al cunoaşterii lui Dumnezeu, face, cum sugestiv spune Sfântul Grigorie, o a doua plutire, lucru despre care va trata el în partea a doua a acestei cuvântări. Pe calea acestei plutiri secunde, omul a ajuns să ştie că Dumnezeu există. Atât numai. Această cunoaştere însă, cunoaştere aposteriorică, pe lângă că a dat omului cu mintea sănătoasă putinţa cunoaşterii existenţei lui Dumnezeu pe cale raţională, inducându-L din ordinea, din frumuseţea, din armonia şi din finalitatea din natură, a dus pe cei întunecaţi la minte la îndumnezeirea şi adorarea creaturilor, născându-se astfel politeismul. Cum ar putea omul să cunoască Dumnezeirea în Sine, lucru pe care nu l-au putut nici patriarhii, nici profeţii, nici înţelepţii Vechiului Testament, când el nu este în stare să se cunoască pe sine şi natura înconjurătoare? Pentru ilustrarea acestor afirmaţii, Sfântul Grigorie aduce exemple, câteva capitole în şir, cristalizând, în câteva pagini numai, cea mai

precisă probă raţională a existenţei lui Dumnezeu: proba cosmologico-teologică. În sfârşit, cuvântarea sfârşeşte cu o consideraţie asupra naturilor spirituale, care şi ele ne rămân necunoscute.

În felul acesta, Sfântul Grigorie surpă doctrina eunomienilor, în socotinţa lor că natura dumnezeiască este deplin accesibilă cunoaşterii omului. Într-un cuvânt, Dumnezeu în Sine nu poate fi cuprins de mintea omenească. Teologia afirmativă nu poate să se desprindă de imaginile şi de atributele firii sensibile. Preţ mai mare are teologia negativă. Aceasta este rezultatul primei plutiri a minţii omeneşti. Cunoaşterea lui Dumnezeu pe cale naturală, prin a doua plutire a minţii omeneşti, este o cunoaştere numai a existenţei lui Dumnezeu. Ceea ce ne spune mintea cu precizie este că Dumnezeu există. Ce este Dumnezeu în Sine, nu au ajuns să cunoască nici îngerii. Dumnezeirea în Sine este cunoscută numai de Ea însăşi: de Treime.

c. Cuvântarea a treia despre Dumnezeu este consacrată apărării Dumnezeirii Fiului, îndeosebi atacată de ariano-eunomieni. Şi ea poate fi împărţită în două: o parte de la cap. I-XVI şi alta de la cap. XVII-XXI.

Prima parte. Prima chestiune lămurită aici este că unicitatea Dumnezeirii nu include cu necesitate existenţa unei singure persoane în Dumnezeire; că pluralitatea persoanelor nu duce la truncherea Dumnezeirii şi nici la o pluralitate de puteri de sine stătătoare şi fără relaţie. La început Unime, apoi Doime, Dumnezeirea s-a oprit la Treime, egalitatea de natură, conglăsuirea şi identitatea de mişcare a Celor din Treime făcându-I să conveargă spre Unime, Tatăl fiind în afară de timp şi în mod necorporal, Fiul născut şi Sfântul Duh purces.

Întrebarea pusă de eunomieni era: când a avut loc acest proces în sânul Treimii? Iar răspunsul este simplu: a avut loc când era Tatăl, adică în afară de ideea de timp, fiindcă nu era un timp când nu era Tatăl. În ce priveşte naşterea Fiului, El S-a născut când nu S-a născut Tatăl, iar Sfântul Duh a purces când nu a purces Fiul. Acest proces s-a produs deci „dincolo de când”.

Afirmaţia aceasta ducea însă la o altă obiecţie: dacă Cei trei care compun Treimea sunt veşnici deopotrivă, cum de nu se spune că şi Fiul şi Sfântul Duh sunt fără de început? Răspunsul: Fiul şi Sfântul Duh nu sunt fără de început, fiindcă au principiu pe Tatăl din care sunt, chiar dacă nu au existat la un timp după El. Fiul şi Sfântul Duh deşi veşnici, nu sunt fără de început după cauza Lor; Ei nu sunt fără de început cât timp se raportează la Tatăl, ca la principiul Lor. Aici cauza nu este mai veche decât cauzatul, după cum soarele nu este mai vechi decât raza lui.

La obiecţia, în ce fel a născut Tatăl pe Fiul prin o naşterea nesupusă pătimirii, Sfântul Grigorie răspunde: a născut fără pătimire, fiindcă este o naştere în mod necorporal; fiindcă Cel care are o natură deosebită, are şi naşterea deosebită. Dar obiectau eunomienii, termenii „a născut" şi „S-a născut" nu pot fi desprinşi de ideea de „început de naştere". Răspunsul: ideea de timp, inclusă în faptul naşterii Fiului, se datorează obişnuinţei de exprimare a Scripturii, care de multe ori exprimă, contrar ideii de timp, ideile exprimate prin noţiuni temporale.
O altă obiecţie ridicată de eunomieni era că ei vroiau să ştie dacă Tatăl a născut pe Fiul din proprie voinţă, adică neconstrâns. Le plăcea să creadă că Fiul este născut din voinţa Tatălui, nu din esenţa Tatălui, sub aparenţa că vor să elimine ideea de pătimire din naşterea divină. În realitate, ei nu vreau să vadă pe Fiul de o fiinţă cu Tatăl. Sfântul Grigorie răspunde însă că aşa s-ar putea spune că şi Dumnezeu Tatăl este un fapt al voinţei. Dar cine L-a forţat să existe şi anume nu să existe ca o fiinţă oarecare, ci să fie chiar Dumnezeu?

Eunomienii, ca arienii în general, învăţau că Fiul este o creatură, fie ea cea mai prestantă. De aceea întrebau: „Cum S-a născut Fiul?" Răspunsul este simplu, deşi indirect: răspundeţi mai întâi voi cum a fost creat Fiul, dacă cumva a fost creat, fiindcă trebuie să ştiu şi eu cum a fost creată fiinţa aceasta cea mai prestantă dintre toate? Şi răspunde tot sfântul nostru: nu trebuie să căutăm să înţelegem cu mintea naşterea Fiului lui Dumnezeu, noi care nu suntem în stare să ne înţelegem nici propria noastră naştere. Nu înseamnă că dacă nu putem înţelege cu mintea un lucru, urmează de aceea să-l ştergem din catalogul existenţelor. Să ştim numai că Fiul S-a născut. Cum S-a născut ştie numai Tatăl care L-a născut şi Fiul care S-a născut.

O altă obiecţie a eunomienilor era aceasta: să admitem că Fiul este veşnic şi fără de început în Sine şi după naştere în afară de timp. Exista El însă în momentul când a fost făcut? Şi aici acelaşi răspuns precis: întrebarea aceasta se potriveşte cu noi, care în parte existam în coapsa străbunilor şi în parte ne-am născut. În cazul Fiului, naşterea Îi coincide cu existenţa. O astfel de întrebare se potriveşte numai cu existenţele în timp.

La obiecţia că „nenăscutul" şi „născutul" nu sunt unul şi acelaşi lucru, Sfântul Grigorie răspunde: ideea de „nenăscut" şi „născut" nu se referă la fiinţa în sine a lui Dumnezeu, cu alte cuvinte nu se introduce prin aceasta o deosebire substanţială, de natură, între Tatăl şi Fiul, cum le plăcea eunomienilor, prin această obiecţie vrând ei să arunce pe Fiul din Dumnezeire, ci sunt două proprietăţi particulare, una a Tatălui şi alta a Fiului. Deci numai în acest sens „nenăscutul" şi „născutul" nu sunt unul şi acelaşi lucru. Dacă însă prin aceste noţiuni se înţelege „cel necreat" şi „cel creat", atunci de acord, fiindcă nu este unul şi acelaşi lucru. Născătorul şi născutul trebuie, cu necesitate, să fie una şi aceeaşi. Lucrul acesta îl cere şi îl implică natura însăşi.

Un exemplu: Adam nu s-a născut, dar aceasta nu-l împiedică să fie om. Şi nu înseamnă, pentru aceasta, că numai Adam este om, fiindcă oameni sunt şi Set şi Abel, care s-au născut din el. La fel nici „nenăscutul" nu este singur Dumnezeu, chiar dacă această însuşire este proprie numai lui Dumnezeu Tatăl.

Dar, prin o nouă împletitură silogistică şi în strânsă legătură cu obiecţia precedentă, eunomienii obiectau: dacă Tatăl este de o fiinţă cu Fiul şi dacă Tatăl este „nenăscut", atunci şi Fiul este „nenăscut". Obiecţia este însă inutilă, fiindcă ideea de „nenăscut" este şi rămâne o proprietate, nu fiinţa în sine a lui Dumnezeu.

Un alt argument al eunomienilor era acesta: dacă Dumnezeu nu a încetat să nască, naşterea este neterminată; dacă a încetat să nască, atunci a şi început să nască. La aceasta, Sfântul Grigorie dă exemplul sufletului şi al naturii îngerilor, care au început să existe, dar nu vor înceta să existe, deşi după logica eunomiană, tot ce a început să existe, trebuie să şi înceteze cândva să existe.

Constrânşi de cuvântul Scripturii şi de multele mărturii, eunomienii recunoşteau, vrând-nevrând, că Fiul este Dumnezeu, însă pe cale de omonimie şi numai părtaş al numelui de Dumnezeu, deşi nimic în Scriptură nu probează existenţa unei Dumnezeiri echivoce. Sfântul Grigorie nu admite nici această concesie făcută de eunomieni şi spune: nu poate exista o Dumnezeire pe cale de omonimie. Tatăl şi Fiul nu pot fi numiţi Dumnezei, dacă nu sunt de o fiinţă. Exemplul cu câinele de uscat, de mare şi ceresc, adus de eunomieni, pentru a dovedi inegalitatea de vrednicie a Tatălui şi a Fiului, nu este în sprijinul obiecţiei lor, fiindcă un câine de aici nu este mai mult sau mai puţin câine decât alt câine.

În sfârşit, la obiecţia că Tatăl este un nume de fiinţă sau de energie, fie la gândul de a-I atribui toată fiinţa, şi a priva în felul acesta de ea pe Fiul, sau a-L face de altă natură decât cea a Tatălui, fie la gândul de a face pe Fiul o creatură, dacă se va admite că Tatăl este un nume de energie, Sfântul Grigorie răspunde: „Tatăl nu este nici nume de fiinţă, nici nume de energie, ci un nume de relaţie şi de arătare cum este El faţă de Fiul şi Fiul faţă de Tatăl".

În partea a doua a cuvântării, va dovedi Dumnezeirea Fiului cu argumente scripturistice, combătând toate întâmpinările luate de eunomieni din Sfânta Scriptură. Astfel, enumerând toate locurile din care ar reieşi nedumnezeirea Fiului, îndeamnă cu evlavie pe adversari: vorbele mai înalte, atribuie-le Dumnezeirii şi naturi mai presus de patimi şi corp, iar vorbele mai umile, atribuie-le firii omeneşti a Celui care S-a întrupat pentru tine, spre a te ridica pe tine la Dumnezeu şi spre a te face să fii mai înalt şi să nu te mai opreşti la cele văzute şi la mărginitele socotinţe ale raţiunii tale, cu tine târâtoare de pământ. Să

nu înlăturăm credinţa, fiindcă „ea este desăvârşirea raţiunii noastre”. Fără credinţă nu există înţelegere desăvârşită: să credem deci, dacă vrem să înţelegem.

d. Cuvântarea a patra despre Dumnezeu este o continuare la cea de-a treia. Şi ea tratează deci tot despre Dumnezeirea Fiului, anume răspunzând pe scurt la fiecare întâmpinare a eunomienilor în legătură cu aceasta. Era necesar de făcut acest lucru, fiindcă în cuvântarea a treia doar îl enunţase, din pricină, cum se scuză el, că îl zorea mersul cuvântării. Aceste împotriviri erau bazate pe textele scripturistice care par că cuprind denumiri şi situaţii umile cu privire la Fiul, deci lucruri care nu pot fi spuse despre Dumnezeu.

Şi această cuvântare poate fi împărţită, la rându-i, în două: o parte de la cap. II-XVI, iar alta de la cap. XVII-XXI.

Partea întâia înfăţişează cele zece obiecţii scripturistice aduse de eunomieni împotriva Dumnezeirii Fiului şi răspunsurile la aceste obiecţii.
Partea a doua tratează despre denumirile în general ale Dumnezeirii (cap. XVII-XIX) şi despre denumirile Fiului în special, cu documentare scripturistică (cap. XX-XXI).

Prima parte. Prima obiecţie a eunomienilor este bazată pe citatul scripturistic: „Domnul m-a zidit început căilor Lui, spre lucrurile Lui”. Aici este vorba de personificarea Înţelepciunii lui Dumnezeu, deci de Fiul lui Dumnezeu. Scriptura însăşi spune, obiectau eunomienii, că Fiul este zidit, deci este o creatură. Şi tot în Scriptură este şi expresia „mă naşte”, tot în legătură cu Fiul. La aceasta, Sfântul Grigorie face distincţia: expresia „m-a zidit” este spusă împreună cu cauza ei: ca să fie Înţelepciunea început căilor Lui, spre lucrurile Lui, adică spre adevăr şi judecată, pentru care lucru Înţelepciunea a fost unsă cu Dumnezeirea; expresia „mă naşte” este spusă fără cauza ei, în afară de cauză: deci ce se spune în legătură cu cauza, lucrul acesta să-l atribuim naturii omeneşti a Fiului, iar ce se spune fără menţionarea cauzei, s-o atribuim Dumnezeirii Lui. „M-a zidit” se referă la umanitatea Fiului, iar „mă naşte” se referă la Dumnezeirea Lui.

A doua obiecţie era că Scriptura numeşte pe Fiul „rob”. Robia de aici însă, răspunde Sfântul Grigorie, s-a făcut pentru mântuirea oamenilor. Nimic nu este mai mare decât această umilinţă, prin care un om s-a unit cu Dumnezeu, făcându-se astfel Dumnezeu. Aici este deci vorba de iconomia întrupării Fiului.

Un loc mult preţuit de eunomieni, pentru a arăta, pe cale scripturistică, că Cel numit de noi Fiu al lui Dumnezeu este o creatură, este acela, sau sunt lucrurile acelea de unde ar reieşi că Împărăţia Fiului lui Dumnezeu ar avea sfârşit, El împărăţind până la supunerea vrăjmaşilor. Sfântul Grigorie răspunde: toată

greşeala vine de acolo că eunomienii, deşi ştiau din Scriptură că Împărăţia Lui nu va avea sfârşit, nu înţelegeau sensul expresiei „până când”, care deşi stabileşte un timp, nu se opune, nu exclude totuşi ideea de continuitate, de viitor. Totul se făcea din pricină că nu se ştia înţelesurile cuvintelor, ca de altfel şi în expresiile de mai sus.

O altă obiecţie împotriva Dumnezeirii Fiului o aduceau eunomienii de acolo din Scriptură, unde se vorbeşte de supunerea Fiului faţă de Tatăl. Aici, Sfântul Grigorie răspunde că supunerea aceasta este, într-un cuvânt, îndeplinirea voinţei Tatălui şi ea există din partea Fiului Său, atât timp cât suntem noi răzvrătiţi şi neascultători, Fiul lui Dumnezeu făcându- şi sieşi a Sa nesupunerea noastră până ce vom fi mântuiţi. Că El a luat asupra Sa toate ale noastre, afară de păcat. Şi în acelaşi chip trebuie înţeleasă ascultarea Lui faţă de Tatăl şi suferinţa şi lăcrimarea şi altele, care Îl arată ca Om supus. Toate acestea, spune Sfântul Grigorie, le-a făcut Fiul prin arta iubirii Lui de oameni, ca să poată şti prin ale Sale cele ale noastre.

O a treia obiecţie, bazată pe un text scripturistic, pe care eunomienii puneau mare preţ, era că Scriptura însăşi spune că Tatăl este „mai mare” decât Fiul, iar a patra obiecţie, tot atât de gravă, era că Scriptura spune că Fiul Însuşi numeşte pe Tatăl „Dumnezeu al Său”. Sfântul Grigorie răspunde: Scriptura nu spune numai că Tatăl este „mai mare” decât Fiul, dar ea spune că El este şi „deopotrivă” cu Fiul, încât expresia „mai mare” este spusă în privinţa cauzei, Tatăl fiind cauza Fiului, iar expresia „egal, deopotrivă, una şi aceeaşi” este spusă cu privire la natură, Tatăl şi Fiul fiind de o fiinţă. Tatăl este „mai mare” decât Cel cugetat ca om, deci decât firea omenească a Fiului Său. La fel în ce priveşte cealaltă afirmare: Tatăl este Dumnezeul părţii omeneşti a Cuvântului, căci cum ar fi Dumnezeu al lui Dumnezeu, adică al Celui deopotrivă cu El?

În rândul al cincilea, Sfântul Grigorie numără toate cele pe care le ia Fiul asupra Sa: viaţa, judecata, moştenirea neamurilor, etc. lucru din care eunomienii deduceau deopotrivă că Cel numit de ortodocşi Fiu al lui Dumnezeu nu este decât o creatură. Sfântul Grigorie răspunde ca şi mai sus: toate acestea se referă la firea omenească a Fiului lui Dumnezeu.

În rândul al şaselea este numărată obiecţia că puterea Fiului este limitată, că El nu poate să facă ceva, dacă nu vede pe Tatăl făcând. Aici, după o amplă expunere a sensurilor verbului „a putea” şi „a nu putea”, arată că ele sunt multe şi determinate de anumite împrejurări, de care trebuie să se ţină neapărat seamă. În concluzie, Sfântul Grigorie răspunde că Tatăl desemnează chipurile aceloraşi lucruri pe care le săvârşeşte Fiul, fiindcă Ei le fac deopotrivă, aceasta însă nu în sensul unui plagiat, nu în sensul asemănării lucrurilor făcute de Ei, ci în sensul egalităţii puterii lor de acţiune şi de săvârşire.

În rândul al şaptelea este numărată obiecţia că voinţa Fiului nu este o voinţă proprie, ci supusă, ascultătoare de voinţa Tatălui. Răspunsul este simplu: aici nu este vorba de Cel care S-a coborât din cer, adică de Cuvântul, ci de partea văzută a Cuvântului, de Dumnezeu-Omul.

În rândul al optulea, este numărată obiecţia în legătură cu textele scripturistice, în care se afirmă că numai Tatăl este Dumnezeu adevărat şi numai El este Dumnezeu bun. La aceasta, Sfântul Grigorie răspunde: acolo unde este vorba de singurul adevărat Dumnezeu, Scriptura spune aceasta nu ca să excludă pe Fiul din Dumnezeire, ci ca să arate inutilitatea existenţei zeilor şi a politeismului păgân. În ce priveşte faptul că numai Dumnezeu este bun, aici Sfântul Grigorie remarcă just că Mântuitorul opune acest lucru legiuitorului care-L ispitea şi care Îi atribuia bunătatea ca unui om, nu ca unui Dumnezeu.

În rândul al nouălea, este pusă obiecţia că Fiul nu poate fi considerat Dumnezeu, de vreme ce Scriptura spune că El este un mijlocitor între Dumnezeu şi oameni. Răspunsul este simplu: mijlocirea aceasta este făcută de către Omul Iisus Hristos şi ea există şi acum, nu de Dumnezeu-Cuvântul, căci nu este nevoie şi nici natural ca Dumnezeu să mijlocească pe lângă Dumnezeu.

În rândul al zecelea, în sfârşit, este înfăţişată obiecţia cu privire la neştiinţa Fiului. Şi aici, Sfântul Grigorie subliniază că Sfânta Scriptură se referă la firea omenească a Fiului lui Dumnezeu, fiindcă altfel Sfânta Scriptură s-ar contrazice, de vreme ce tot ea spune că Fiul lui Dumnezeu este Înţelepciunea, Făcătorul veacurilor, Consumatorul şi Schimbătorul tuturor existenţelor, etc. Ar fi posibil să fie fără ştiinţă Înţelepciunea însăşi şi să nu ştie ceasul din urmă Cel care a făcut veacurile?

Partea a doua, după ce vorbeşte despre denumirile cele mai proprii Dumnezeirii în general, trece la denumirile Fiului în special, fie în legătură cu firea Lui dumnezeiască, fie în legătură cu firea Lui omenească. Lămuririle sunt limpezi şi la îndemâna oricărei înţelegeri, încât nu mai este nevoie să amintim ceva în legătură cu ele.

e. Cuvântarea a cincea despre Dumnezeu este închinată apărării Dumnezeirii Duhului şi este îndreptată împotriva pnevmatomahilor. Aceştia admiteau Dumnezeirea Fiului, sau cel puţin erau mai moderaţi decât arienii, dar nu vroiau să audă de Dumnezeirea Duhului, pe care Îl considereau ca pe un Dumnezeu nescripturistic cu desăvârşire şi deci ca o inovaţie a ortodocşilor.

Dar, pe lângă caracterul ei special, această cuvântare are şi un caracter general: există aici cele mai precise formulări cu privire la de o fiinţimea ipostazelor Dumnezeirii şi cea mai precisă şi sumară definiţie a Sfintei Treimi. Era natural

de altfel, fiindcă această cuvântare este ultima şi trebuia ca unul dintre punctele planului ei să cuprindă o recapitulare şi o formulare sintetică a dogmei Sfintei Treimi.

Într-adevăr, pornind de la afirmaţia că pentru ortodocşi Dumnezeirea Duhului este un fapt atât de limpede, încât chiar de aici, de la faptul Dumnezeirii Lui va începe cuvântarea despre El, Sfântul Grigorie defineşte Sfânta Treime drept lumina substanţială care este unică şi în acelaşi timp Tată, Fiu şi Duh (cap. III), sau cum spune el, definind scurta şi simpla Teologie a Treimii „înţelegând pe Fiul lumină din lumina Tatăl în lumina Duhul" (cap. III), subliniind astfel că homousios arată o identitate substanţială absolută, ca apoi să dea definiţia cea mai concisă şi exactă a Sfintei Treimi: „Cele trei sunt una prin Dumnezeirea Lor, iar Unimea trei prin proprietăţile (persoanelor)" (cap. IX), „Dumnezeirea fiind neîmpărţită între împărţiţi" (cap. XIV).

Sfântul Duh nu trebuie aruncat din Dumnezeire, fiindcă El este Sfinţenia şi o Dumnezeire căreia îi lipseşte Sfinţenia este o Dumnezeire nedesăvârşită. El nu trebuie considerat nici ca un accident, adică drept o energie a lui Dumnezeu, fiindcă, din diferitele locuri din Scriptură, vedem că El acţionează ca o persoană distinctă, ca o substanţă care subzistă în sine, nu în altul sau prin altul. Duhul nu poate fi „nenăscut", fiindcă atunci două ar fi principiile în Dumnezeire, şi nu poate fi nici „născut", fiindcă atunci ar fi doi Fii şi în acelaşi timp doi fraţi. Sfântul Duh nu poate fi nici din Fiul, fiindcă atunci s-ar ajunge la o adevărată absurditate în Treime: ar exista în raport cu Tatăl, un nepot, iar în raport cu Fiul, un alt Fiu al lui Dumnezeu şi în acelaşi timp şi doi fraţi. Duhul nu poate fi decât un Dumnezeu purces din Tatăl numai. El nu este deci nici intermediar între „nenăscut" şi „născut" şi nici ceva „neutru". Cine afirmă că Duhul nu purcede numai de la Tatăl, acela inventează un al treilea Testament, prin care surpă cuvântul Evangheliei lui Hristos care spune: „Duhul cel Sfânt care de la Tatăl purcede".

În ce priveşte natura purcederii Sfântului Duh, ca şi natura naşterii Fiului, sunt lucruri pe care le ştie numai Dumnezeu. Dumnezeirea este şi rămâne una, neîmpărţită între împărţiţi, chiar dacă vorbim de trei ipostasuri în Ea. Denumirile de: Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh, provin din deosebirea de manifestare sau de relaţie reciprocă dintre ipostasurile dumnezeieşti, cu alte cuvinte, faptul că Unul nu S-a născut, a făcut ca El să fie numit Tată, faptul că Altul S-a născut, a făcut să fie numit Fiu şi faptul că Unul a purces, a făcut să fie numit Sfântul Duh, păstrându-se neamestecarea celor trei ipostasuri în unica natură şi vrednicie a Dumnezeirii, şi respingându-se astfel atât doctrina sabeliană care reduce Dumnezeirea la o singură persoană manifestată în afară modalistic, cât şi cea ariană, care împărţea Treimea în trei persoane fără vreo legătură substanţială între ele.

Sfântul Duh este Dumnezeu şi de o fiinţă cu Tatăl şi cu Fiul, fiindcă unul este Dumnezeu şi una este natura cea mai presus de fire. Obiecţia pnevmatomahilor era că Duhul nu este nici Dumnezeu şi nici de o fiinţă cu Tatăl şi cu Fiul. Ei admiteau Dumnezeirea Fiului, cum am spus, însă nu puteau înţelege cum se face că din unul şi acelaşi Tată Dumnezeu, Unul era fiu şi Altul nu şi de aici respingeau de o fiinţimea Duhului. Eroarea provenea, între altele, de acolo că ei luau din cele de jos imaginea Celor de sus, adică introduceau în procesul generării divine procesul generării umane. La aceasta Sfântul Grigorie răspunde cu exemple din istoria animalelor, tocmai ca să învingă pe adversari pe terenul lor propriu, devreme ce nu vroiau ei să se obosească şi să cerceteze Scriptura, care mărturiseşte limpede Dumnezeirea Duhului. În felul acesta, admirând adânca măiestrie cu care lucrează natura în cazul naşterilor animalelor, ajunge la concluzia că există unul şi acelaşi animal parte nenăscut, parte născut şi totuşi de o fiinţă. Vrea, cu alte alte cuvinte, să dovedească că este posibil să fie de o fiinţă şi existenţele sau fiinţele care îşi au existenţa în mod deosebit între ele. Şi pentru a întări şi mai mult afirmaţia, va aduce şi un exemplu scripturistic: Adam nu a fost născut, fiindcă el era o plasmă a lui Dumnezeu; Eva a fost luată din el, deci o porţiune din plasma lui Adam, iar Set era născut din amândoi.Plasma şi porţiunea de plasmă şi fiinţa născută, deşi deosebite ca nume şi proces genetic, sunt unul şi acelaşi lucru, deci absolut de o fiinţă, fiindcă sunt oameni deopotrivă. Deci Tatăl şi Fiul şi Sfântul Duh, deşi există deosebit, Ei sunt de o fiinţă.

Exemplele sunt strălucite şi pnevmatomahii nu au avut ce răspunde. Învinşi în această obiecţie a lor, recurg la un sprijin istorico-scripturistic: anume, cine, fie dintre cei de demult, fie dintre cei recenţi, s-a închinat Duhului? Unde stă scris aceasta şi de unde a fost introdus El? Răspunsul Sfântului Grigorie este limpede şi el şi-l întăreşte pe date scripturistice. Totuşi o altă obiecţie nu lipseşte. Anume, întrebau pnevmatomahii: dacă Tatăl este Dumnezeu, dacă Fiul este Dumnezeu, dacă Duhul este Dumnezeu, cum de nu sunt trei Dumnezei? Cum de nu este o poliarhie ceea ce adoră ortodocşii? Răspunsul Sfântului Grigorie este dat prin o întrebare: pnevmatomahii adorau pe Tatăl şi pe Fiul. Atunci nu adorau ei doi Dumnezei? Să răspundă mai întâi ei care este raţiunea bideismului la ei şi apoi va răspunde şi el care este raţiunea trideismului la ortodocşi. Totuşi, ca nu cumva răspunsul să pară evaziv, Sfântul Grigorie răspunde: Dumnezeirea, după credinţa noastră, este neîmpărţită între împărţiţi. Când privim către Dumnezeire şi către cauza primă, atunci ni se înfăţişează ochilor un singur lucru; când privim însă către Cei din Dumnezeire, atunci trei sunt Cei pe care îi adorăm în Ea.

O discuţie amplă este dusă însă în jurul termenului de homousios. Pnevmatomahii aduceau obiecţia că se numără împreună numai lucrurile care sunt de o fiinţă, pe când cele care nu sunt de o fiinţă se numără fiecare separat,

deci fără o relaţie substanţială cu altele. Prin aceasta, ei vroiau să frângă răspunsul constrângător al Sfântului Grigorie, şi să acuze astfel mai temeinic pe ortodocşi că adoră totuşi trei Dumnezei. La aceasta, Sfântul Grigorie răspunde că un număr, îndeobşte, arată cantitatea, nu natura lucrurilor numărate. Şi aduce exemple din Scriptură, arătând că aici se numără împreună şi cele care nu sunt de o fiinţă. Dar, spuneau pnevmatomahii, nu pot fi numărate la un loc decât lucrurile sau fiinţele care conglăsuiesc şi în privinţa numelor, precum: trei oameni, trei Dumnezei, etc. Prin aceasta, ei vizau numirile de Tatăl, Fiul şi Sfântul Duh, care erau numărate în una.

La aceasta, Sfântul Grigorie aduce exemplul dat de Sfântul Ioan în epistolele catolice (a se vedea observaţia din nota respectivă), când se numără într-un singur număr trei lucruri absolut deosebite între ele. Şi aduce apoi exemplul cu cei trei câini, deosebiţi între ei şi exemplul cu cancerul, care reprezintă trei entităţi deosebite, şi totuşi, şi într-un caz şi în altul, număraţi la un loc chiar de pnevmatomahi. În felul acesta, logica pnevmatomahilor ducea la absurd, fiindcă, după logica cea mai consecventă, se întâmpla ca unele şi aceleaşi lucruri să fie şi de o fiinţă şi deosebite în fiinţă. Evindent deci, că argumentele pnevmatomahilor erau şubrede şi tendenţioase, de altfel ca şi acela cu înainte numărarea şi în urmă numărarea. Anume, spuneau ei, înşişi ortodocşii recunosc o neegalitate substanţială între ipostasele Treimii, devreme ce numără întâi pe Tatăl, apoi pe Fiul şi numai la urmă pe Duhul, cu alte cuvinte, ca şi cum în ordinea numirilor ar sta natura însăşi a lucrurilor. Această obiecţie este însă de-a dreptul ridicolă. Acestea au fost deci obiecţiile mai mult de ordin general şi în domeniul exclusiv al logicei lipsită de luminile credinţei.

În partea a doua (cap. XXI-XXXI), se ocupă de răsturnarea obiecţiilor pnevmatomahilor că Duhul este „nescripturistic” şi probează aceasta fie cu modul de a se vorbi în Scriptură, fie cu citate scripturistice, fie cu raţiuni de ordin istorico-pedagogic.

Va face astfel remarca, că dintre lucrurile de care vorbeşte Scriptura, unele nu sunt, dar se spune că sunt: de ex., după spusa Scripturii, Dumnezeu doarme, se mânie, merge, etc., lucruri care sunt însuşiri ale fiinţelor corporale. Pot fi spuse aceste lucruri despre natura dumnezeiască, nesupusă afectelor? Şi totuşi Scriptura, deşi nu sunt, spune că sunt; alte lucruri, deşi sunt, totuşi nu se spune că sunt: de ex., termenii „nenăscut”, „fără de început”, „nemuritor”, nu sunt spuşi nicăieri de Scriptură şi totuşi ei sunt, anume în locurile din ea, care le cuprinde, dar care nu le formulează astfel; alte lucruri nici nu sunt şi nici nu se spune că sunt: de ex., Dumnezeirea rea, sferă pătrată, trecut prezent, om nealcătuit; în sfârşit, unele lucruri şi sunt şi se şi spune că sunt: de ex., Dumnezeu, om, înger, etc., şi chiar şi silogismele cu care încearcă ereticii să surpe Treimea. Deci: Sfântul Duh există, chiar dacă nu se spune.

În rândul al doilea, este extrem de interesantă motivarea de ordin istorico-pedagogic, făcută de Sfântul Grigorie. Astfel, după ce explică pedagogia divină şi blândeţea cu care s-a operat trecerea de la idoli la Lege şi cea de la Lege la Evanghelie, pe calea unui şir de suprimări făcute cu libera voie a oamenilor, arată că acestui exemplu îi poate fi asemănată doctrina creştină despre Dumnezeire în evoluţia ei în timp. Totul s-a făcut proporţional cu puterile primitorilor. Vechiul Testament a predicat pe Tatăl şi întunecat pe Fiul, fiindcă nu putea fi predicat Fiul, cât timp nu era limpede înţeleasă şi primită de bunăvoie învăţătura despre Tatăl. Nu era metodic şi nici pedagogic procedeul de a pune pe umerii oamenilor greutatea doctrinei despre Duhul, câtă vreme nu era primită Dumnezeirea Fiului. Lucrul acesta l-a făcut Noul Testament. În felul acesta, prin înaintările, prin urcările şi progresările treptate din slavă în slavă, a ajuns ca lumina Treimii să strălucească în oameni după ce fuseseră parţial şi temeinic luminaţi în timp. Mântuitorul Însuşi nu dă ucenicilor toate învăţăturile, fiindcă El cumpănea lucrul cu puterea lor de înţelegere. Şi una dintre aceste învăţături, socoteşte Sfântul Grigorie, este şi cea despre Duhul, care acum s-a încetăţenit cu noi şi lucrează în lume, trimis El de Mântuitorul, ca un alt Mângâietor.

În sfârşit, Sfântul Grigorie probează Dumnezeirea Sfântului Duh şi cu aceasta şi faptul că El este cu desăvârşire scripturistic, prin o spuză de mărturii, demascând astfel cu desăvârşire reaua credinţă a pnevmatomahilor şi şubrezenia şi ridicolul obiecţiilor lor. Aceasta în cap. XXIX-XXX.

Sfânta Treime şi cu Ea Dumnezeirea este şi rămâne deci un lucru necuprins de mintea omenească. Comparaţiile încercate adesea pentru o conturare raţională a acestui mare mister sunt şi rămân departe de a ne apropia cu mintea de pătrunderea Dumnezeirii. De aceea, sfătuieşte Sfântul Grigorie, cel mai bun lucru de făcut în această privinţă este să lăsăm la o parte închipuirile şi umbrele, cu care încearcă să sondeze raţiunea taina Dumnezeirii şi să ne lăsăm conduşi de cugetarea mai evlavioasă, luând de călăuzitor pe Sfântul Duh, singurul în stare să ne inspire, prin luminarea minţii, prin harul credinţei, care trebuie să complinească datele raţiunii, ca astfel să ne închinăm „Tatălui şi Fiului şi Duhului Sfânt, unicei Dumnezeiri şi puteri”.

Preot Gh. T. Tilea

Sfântul Grigorie Teologul - Poeme despre Sfânta Treime

Sfântul Grigorie Teologul - Poeme despre Sfânta Treime:

https://www.academia.edu/102873424/Sf%C3%A2ntul_Grigorie_Teologul_Poeme_despre_Sf%C3%A2nta_Treime

https://archive.org/details/sf.-grigorie-despre-sf.-treime

****

Există un singur Dumnezeu, fără-nceput, necauzat, nemărginit
De vreo existenţă mai dinainte de el, sau de ceva care să fi existat după,
Cuprinzând în el veşnicia şi fiind nemărginit, marele Tatăl
Al bunului Fiu, marele Unul Născutul, fără să fi pătimit ceva el
Din cele ale cărnii, prin naşterea Fiului, căci el este minte.
Dumnezeu unic din bunul Dumnezeu este Duhul.

&&&

Sfântul Grigorie Teologul - Poeme dogmatice - Despre Tatăl

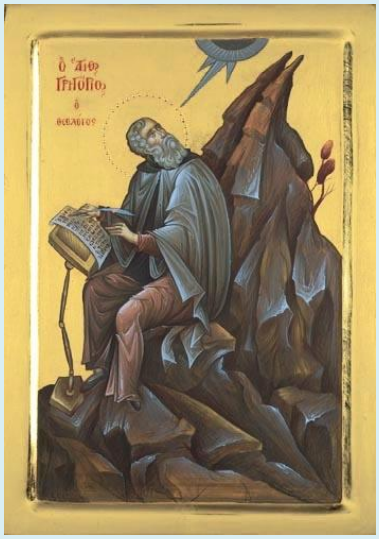

1.Ştiu că pe corăbioare la întinsă plutire ca marea s-o trecem pornim,
Sau că pe aripi plăpânde spre cerul care este de-atâtea stele-nspuzit
Ne avântăm cei pe care mintea ne-a îndemnat să vorbim despre Dumnezeirea
Pe care nici cei care-s în ceruri nu sunt în stare îndeajuns s-o adore,

5. Sau despre hotărârile marii Dumnezeiri şi despre conducerea lumii de către ea,
Dar, fiindcă adesea nici lui Dumnezeu nu îi este pe plac atâta de mult
Un dar din o mână înstărită, cât unul din una prietenă lui şi săracă,
De aceea şi eu tot mai plin de avânt îmi voi rosti cuvântarea.
Fugiţi departe deci voi cei nelegiuiţi, căci cuvântul mi se îndreaptă acum.

10. Către cei care sunt curaţi, sau care se curăţă încă.
În ce priveşte profanii, ei vor fi îndată răpuşi, ca nişte fiare,
de către stânci prăvălite de sus,
Când de acolo, de pe muntele înalt, are să ne strălucească Hristos
Şi când pe tablele din piatră făcute va scrie pentru Moise Legea.
Aşa vor păţi deci oamenii-aceia şi alungaţi fi-vor în felul în care Hristos.

15. A alungat dintre noi pe nelegiuiţii cei cu gând vrăjmăşesc Dumnezeirii.
Iar drept cuvânt de început, am să aştern aici, în stihuri, cuvântul
Pe care l-au grăit mai de mult de Dumnezeu înţelepţii bărbaţi,
Spaimă vârând în poporul cel înverşunat şi martori ai spuselor fiind
Moise şi Isaia (voi vorbi pentru aceia care aceste lucruri le ştiu),

20. Unul când dă Legea atunci din izvoru-i ieşită şi altul când e dărâmată:
„Să audă cerul şi pământul să primească cele de mine grăite”!
Tu însă Duhule cel dumnezeiesc mintea şi limba tu să mi le faci
În felul unor trâmbiţe răsunătoare ale adevărului pur, ca astfel toţi,
Uniţi cu întreaga Dumnezeire, să tresalte cu inima de bucurie.

25. *Există un singur Dumnezeu, fără-nceput, necauzat, nemărginit*
De vreo existenţă mai dinainte de el, sau de ceva care să fi existat după,
Cuprinzând în el veşnicia şi fiind nemărginit, marele Tatăl
Al bunului Fiu, marele Unul Născutul, fără să fi pătimit ceva el
Din cele ale cărnii, prin naşterea Fiului, căci el este minte.

30. *Dumnezeu unic este altul, dar nu prin Dumnezeire un altul,*
Cuvântul lui Dumnezeu, pecetea cea vie a Tatălui, Fiul cel unic
Al celui fără de început şi unul în totul din el unul în sine,
Egal întru totul, astfel încât unul rămâne născător pe de-a întregul,
Iar Fiul, puterea şi înţelepciunea Tatălui, rânduitor al lumii şi conducător.

35. *Dumnezeu unic din bunul Dumnezeu este Duhul.*
În lături voi toţi pe care nu i-a pecetluit Duhul,
spre a-i predica Dumnezeirea
Şi care au gând josnic în ei, sau limbă umplută de nelegiuire,
Cei luminaţi jumătate, pizmaşi, înţelepţi învăţaţi de la sineşi ,
Izvor ascuns, lampă în unghere pline de întunecime.

Sfântul Grigorie Teologul - Poeme dogmatice - Despre Fiul

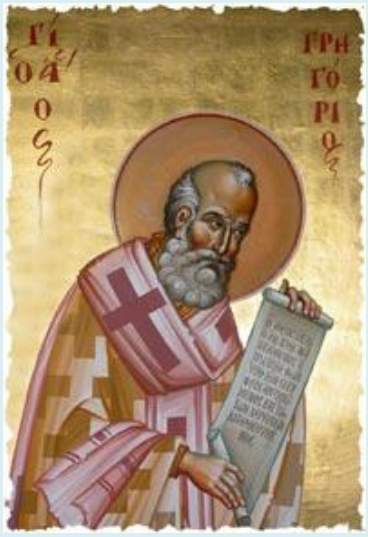

1. Înainte de toate, cânta-vom pe Fiul, ca unii care adorăm sângele-acela
Care s-a făcut curăţire a patimilor noastre. Fiindcă este nevoie
Ca şi muritorul celor din cer în ajutor să le vie, din pricina limbii

Care se luptă cu Dumnezeirea, limbă rău cugetătoare, de sine ucigătoare.

5. Nu exista nimic înainte de marele Tatăl, fiindcă el le cuprinde în sine
Pe toate şi fiindcă mai presus de Tatăl nu există nimic.
Din Tatăl S-a născut Cuvântul marelui Dumnezeu,
Fiul care este în afară de timp.
Icoană a arhetipului, natură deopotrivă cu cea a celui ce L-a născut,
Căci slavă a Tatălui este marele Fiu şi a strălucit aşa

10. Cum singur Tatăl o ştie şi cel care din Tatăl a strălucit,
Căci nu era nimic vecin cu Dumnezeu. Dar şi lucrul acesta
E limpede pentru toţi muritorii, ca şi pentru mine, adică
Nu se cuvine să introduc în Dumnezeire nimic din felul naşterii mele,
Nici curgere şi nici vreo tăiere rea şi ruşinoasă, căci dacă eu

15. Nu sunt născător în afară de patimă, ca unul care de trup sfânt legat,
Nu este pătimitor cel cu desăvârşire nealcătuit şi fără de trup.
Căci ce-i de mirare dacă, la cei care sunt deosebiţi după firi,
Şi naşterile deosebite la ei să fie? Dacă timpul există înainte de mine,
El nu a fost înaintea Cuvântului, al cărui născător e în afară de timp.

20. Atunci când exista Tatăl fără început, nelăsând în afara Dumnezeirii nimic,
Atunci exista şi Fiul Tatălui, având drept început pe Tatăl cel fără de început
Aşa cum lumina soarelui îşi are de început mult frumosul şi marele lui disc,
(Chiar dacă toate exemplele sunt mai prejos de marele Dumnezeu),
Ca nu cumva la mijloc punând noi ceva între Tatăl şi Fiul,

25. Care sunt veşnici, să despărţim între ei pe atotputernicul Fiul
De atotputernicul Tatăl. Căci tot ce este înainte de Dumnezeu,
Fie că este timp, fie voinţă, aceea este despărţire a Dumnezeirii.
Ca Dumnezeu, ca născător, e mare născător. Iar cel mai mare, bun.
Al Tatălui este să nu-şi aibă o cauză a slăvitei sale Dumnezeiri.

30. Nu-i mai puţin slăvit lucrul pentru adoratul vlăstar al marelui Tatăl
Asemenea rădăcină să-şi aibă, încât îndepărta pe Dumnezeu de Dumnezeu,
Căci nu ai cunoscut pe Fiul ca despărţit de Tatăl fiind. Iar vorbele
„Nenăscut” şi „naştere din Tatăl” nu sunt două chipuri ale Dumnezeirii.

35. Căci pentru mine natura ei e nedespărţită. Iar dacă naştere
Are Cuvântul, Tatăl nu are nimic din trup, ca unul care e netrupesc
(Nicicând nu e atât de nesocotită mintea omenească ca să judece aşa),
Şi pe Dumnezeu Fiul, slavă vrednică de acela ce l-a născut.
Iar dacă pe plac marelui Tatăl zadarnic dorind tu să-i fii

40. Şi dacă în vreme ce în inimă o spaimă zadarnic îţi implânţi,
Tăgăduieşti pe cealaltă, tăgăduieşti naşterea din el şi arunci
Între creaturi pe Hristos, atunci, o, nesocotitule, la amândoi
Le-ai insultat Dumnezeirea; pe unul, adică pe Fiul
Tu l-ai lipsit, iar celălalt nu mai e Dumnezeu, fiindcă este zidit,

45. Căci tot ce n-a existat mai înainte, acela este dintre cele create,
Deşi rămâne în marile planuri ale lui Dumnezeu şi există continuu.
Iar raţiunea? Cumva ca de aici pornind tu, o, atât de mare viteazule,
Să te faci mai apoi Dumnezeu prin cele câte pătimit-a Hristos,
Iar pe el în lanţuri să-l pui şi rob deopotrivă cu tine să-l chemi

50. Şi în locul vredniciei lui de a fi Dumnezeu cu slava robiei să îl cinsteşti?
Iar dacă Dumnezeul cel mare l-a zidit mai în urmă, ca pe o unealtă de preţ,
Ce fel de meşteşugar care trudeşte ciocan pentru căruţă să-şi facă,
Ca astfel prin mâna născutului său prim, pe mine Dumnezeu să mă dobândească,
În cazul acela creatura mai prestantă chiar decât cerescul Hristos ar fi.
55. Dacă datorită ei ar exista Cuvântul, ci nu lui Hristos datorită.
Dar cine ar avea îndrăzneala asemenea cuvinte să spună?
Şi dacă cu trup s-a îmbrăcat, ca să te scape pe tine de patimi,
Oare din pricina - aceasta prea slăvitei Dumnezeiri măsură vei pune?
A păcătuit cel ce ţi s-a milostivit? Pentru mine el este şi mai de privit,

60. Căci n-a pierdut nimic din cele ale Dumnezeirii şi apoi m-a şi mântuit
Medicul care s-a aplecat peste patimile mele atât de rău mirositoare.
Era muritor, dar era şi Dumnezeu. Era neam al lui David, dar era
Făcătorul lui Adam. Era purtător de trup, dar era şi făcător de trup.
Este născut din maică, dar din fecioară. E mărginit, dar nemăsurat.

65. Şi l-a primit ieslea, dar steaua a călăuzit pe magi
Şi au venit ca să-i aducă daruri şi şi-au plecat genunchii.
A venit la luptă ca un muritor, dar a învins ca un nebiruit,
În luptă întreită, pe ispititorul. I s-a adus mâncare,
Dar a hrănit mii de oameni şi a prefăcut ape în vin.

70. S-a botezat, dar a curăţit păcate şi a fost mărturisit, prin Duhul,
De un glas ca de tunet, drept Fiul al celui care e fără de început.
A adormit, ca un muritor, dar a potolit marea, ca Dumnezeu.
A obosit la genunchi, dar a întremat, la paralitici, puterea şi genunchii.
S-a rugat, dar cine este cel ce-a auzit pe slăbănogii ce se rugau?

75. A fost jertfă, dar şi arhiereu; jertfitor, dar şi dumnezeu.

Şi-a dat lui Dumnezeu sângele, dar a curăţit lumea întreagă.
L-a înălţat crucea, dar a fost pironit în cuie păcatul.
Dar la ce mai spun pe fiecare în parte? S-a amestecat cu cei morţi,
Dar s-a sculat din morţi, dar a înviat morţi mai dinainte.

80. Acelea erau ale sărăciei celei muritoare, aceasta bogăţia întrupatului.
Nu necinsti deci Dumnezeirea din pricina acelor lucruri omeneşti,
Ci tocmai pentru ea să ţii în cinstea cea mai mare chipul trupesc
Pe care din iubire faţă de tine, l-a luat asupra sa Fiul cel nestricăcios.

Sfântul Grigorie Teologul - Poeme dogmatice - Despre Duhul

1. De ce mai stai în cumpănă suflete? Hai, cântă şi a Duhului slavă
Şi nu tăia, prin cuvinte, ceea ce însăşi natura nu a despărţit.
Să ne cutremurăm de marele Duh, Dumnezeu deopotrivă, prin care
Am cunoscut pe Dumnezeu şi care este limpede Dumnezeu

5. Şi care mă îndumnezeieşte aici, Atotputernicul, a toate dătătorul, cântare
A corului celui neprihănit, dătătorul de viaţă la cei din cer şi de pe pământ
Sus tronând, din Tatăl venind, putere Dumnezeiască, stăpân pe propria-i voie,
Nefiind nici Fiu, căci unul este slăvitul Fiu al celui prea bun,
Şi nici în afara Dumnezeirii, şi de aceeaşi slavă învrednicit.

10. Iar cel care doreşte să ia Dumnezeirea cerescului Duh
Din rândurile Legii celei de Dumnezeu insuflate,
Acela va vedea multe şi dese cărări, care se întâlnesc laolaltă,
Dacă va vrea şi dacă a sorbit cu inima ceva din Duhul cel Sfânt
Şi dacă mintea îi va privi mai în adânc. Iar dacă doreşte

15. Curata voce a iubitei lui Dumnezeiri, să ştie că nu doreşte

Un lucru bine gândit. Căci atâta timp cât Dumnezeirea lui Hristos
Nu era încă la mai mulţi muritori arătată, nu era potrivit lucru
Să pui o povară de necrezut peste slabele inimi ale oamenilor.
Căci nu era timpul, pentru începători, de o învăţătură mai plină.

20. Căci cine a arătat unor ochi încă bolnavi întreaga lumină a focului,
Sau cine i-a îndestulat cu o lumină mai îmbelşugată? Mai bine e
Însă dacă le aduci, încetul cu încetul, lumina cea arzătoare,
Căci aşa învăţătura de mai înainte, în timp ce arăta întreagă

25. Dumnezeirea regelui Tatăl, marea lui Hristos slavă strălucea
Văzută de puţini înţelepţi muritori, aşa şi în timpul mai de pe urmă.
După ce făcuse mai văzută Dumnezeirea Fiul, a făcut să strălucească
Şi Dumnezeirea luminatului Duh. Acelora ea le-a strălucit puţin,
Pe când nouă ne-a lăsat-o să ne strălucească mai mult,

30. Celor la care, în urmă, s-a împărţit în chip de limbi de foc,
Purtând semnul Dumnezeirii, la înălţarea Mântuitorului de pe pământ.
Căci ştiu că Dumnezeu este şi foc pentru răi şi lumină pentru cei buni.
Aşa ţi-am strâns la un loc Dumnezeirea. Şi te-ai înmărmurit la auzul
Că dintr-o unică Dumnezeire există şi Fiu şi neFiu

35. Şi te-ai convins de aceasta din graiuri contrarii şi abil mânuite,
Îmi va da şi aci cuvânt Dumnezeu, el însuşi venind înspre mine.
Din un întâi născut s-au făcut şi soţia-i şi Set, femeia din coastă
Tăiată fiindu-i, iar el fiu la doi, după legile nunţii,
Ea nenăscută şi el născut totuşi au fost oameni deopotrivă.

40. De-acestea deci aminte aducându-ţi, nu dispreţui cu nimic Dumnezeirea.
Ceva de-asupra punându-i sau dedesubt Una îi este natura,
Nemăsurată şi nezidită, fără început, bună şi liberă şi egală
În adorare, un Dumnezeu care în trei străluciri lumea conduce.
Prin ele mă ridic înnoit şi un altul, atunci după ce, moartea-ngropată,

45. Mă reîntorc, prin botez, din nou la lumină, căci întreita Dumnezeire
M-a ridicat strălucind de lumină. N-am să te mint scumpa mea curăţire!
Dacă odată ce spălat sunt de Dumnezeu, aş putea să despic
În alcătuitorii ei strălucitoarea Dumnezeire, ar fi mai bine…
Dar mă îngrozesc la gândul sfârşitului acestui gând rău,

50. La nădejdea dumnezeiescului Har şi la cea a spălărilor.
Şi dacă m-a curăţit în întregime, atunci de adorat şi Dumnezeu
Tot în întregime îmi este. Şi la fel ar păţi orice nelegiuit muritor,

Care şi-ar dezbina în două Dumnezeirea, darul lui Dumnezeu.
Iar dacă auzim unele despre Fiul sau despre bunul Duh,

55. În dumnezeieştile graiuri, sau la de Dumnezeu insuflaţii bărbaţi,
Anume că ei cel de al doilea loc după Dumnezeu Tatăl îl ţin,
Te îndemn ca aşa să înţelegi graiurile adâncei înţelepciuni:
Că pornesc din rădăcina fără de început, nu despart Dumnezeirea,
Ca să ai o singură putere, care nu trebuie felurit adorată.

60. Treimea este din Unime şi Unimea este iarăşi din Treime,
Nu ca un râu, ca un izvor, ca un fluviu mare şi ca un torent,
Care se răspândeşte pe pământ sub trei chipuri deosebite
Şi nici ca o făclie din rug, care din nou la întreg se întoarce
Şi nici ca un cuvânt care porneşte din minte şi rămâne în ea,

65. Nici ca o vibrare de lumină din ape, datorită mişcărilor soarelui,
Care palpită pe ziduri, fără de stare, care fuge
Înainte de a ajunge, care ajunge înainte de a fugi.
Căci natura lui Dumnezeu nu este nestătătoare, sau curgătoare,
Sau care din nou să se adune în sine, ci natura lui Dumnezeu

70. Este neschimbătoare. Şi astfel gândind tu, vei aduce înlăuntru-ţi
O jertfă curată. în trei lumini s-au întărit o singură natură.
Şi nu este fără de număr nici Unimea, căci constă din trei slave
Şi nici Treimea de adorat felurit, căci este natură nedespărţită.
În Dumnezeire este Unimea, iar cele din Dumnezeire la număr sunt trei.

75. Fiecare e Dumnezeu singur, atunci când de unul singur vorbeşti.
Unul iarăşi e Dumnezeu fără început, de unde provine bogăţia Dumnezeirii,
Când despre trei pomenire face cuvântul, ce, pe de o parte.
Să fie slăvită la muritori predicarea celor trei străluciri,
Şi pe de alta, să sărbătorim unic strălucitoarea putere

80. Şi să nu ne mai desfătăm de mulţimea de zei cu stăpâniri felurite.
Căci stăpânirea a mai mulţi deodată, e, pentru mine, anarhie întreagă
În luptă, iar lupta e dezbinare şi aceasta duce în grabă
La destrămare. De aceea mulţimea de stăpâniri este, după a mea socotinţă,
Departe de Dumnezeire. Dar cei pe care i-a despărţit timpul,

85. Sau gândirea, sau puterea, sau voinţa, ar putea fi chemaţi între Dumnezei,
De vreme ce nici unul din ei nu este în armonie cu sine vreodată.
Dar puterea Treimii mele e una şi una îi e şi gândirea,
Una îi este mărirea şi una şi stăpânirea, pentru care fapt şi Unimea

Îi este nerisipită, o slavă mare având, prin armonia cea unică
90. A Dumnezeirii. Atâta lumină a descoperit ochilor mei Treimea,
Din aripile şi din vălul dumnezeiescului templu înăuntru, cu care
S-acopere a lui Dumnezeu împărătească natură. Şi dacă ceva mai mult
S-a descoperit îngereştilor coruri, mai multul acela să-l ştie Treimea.

Sfântul Grigorie Teologul – Despre iubirea de săraci

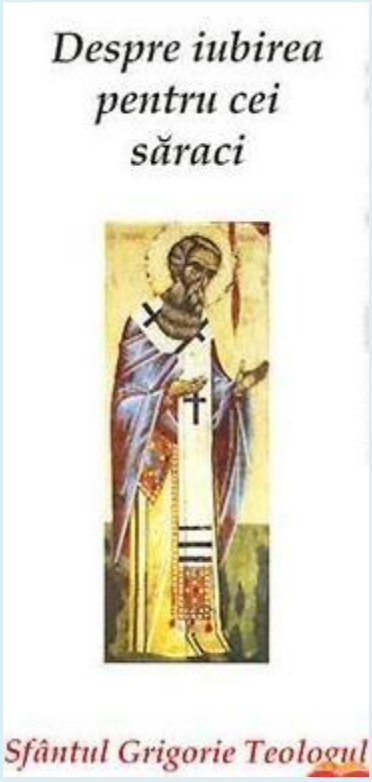

Sfântul Grigorie Teologul – Despre iubirea de săraci:

https://www.academia.edu/44983116/Sf%C3%A2ntul_Grigorie_Teologul_Despre_iubirea_de_s%C4%83raci

https://archive.org/details/sf.-grigorie-despre-iubirea-edit

***

Cuvânt introductiv

Ca şi marii lui tovarăşi de apostolat şi de gândire creştină, Sfântul Ioan Gură de Aur şi Sfântul Vasile cel mare, în Orient şi Sfântul Ambrozie şl Fericitul Augustin, în Occident, Sfântul Grigorie Teologul, celebrul autor al „Celor cinci cuvântări despre Dumnezeu, nu este cu nimic mat prejos de el pe terenul practic, în latura moral-socială a vieţii creştine, chiar dacă, în concret, nu a clădit o vasiliadă, de mărimea unui adevărat oraş, ori un spital constantinopolitan, acele neîntrecute realizări ale creştinismului, prin diorna şi neegalata lui forţă interioară, pusă în slujba filantropiei şi asistenţei sociale.

În slujba Dumnezeului social înviat şi prin credinţa cea strămutată în inspiraţia scrierilor sfinte, Sfântul Grigorie Teologul ca şi ceilalţi mari Sfinţi Părinţi ai timpului său, a prezentat creştinismul ca pe un fapt de credinţă, ca pe o teologie

şi în acelaşi timp şi ca pe un fapt de viaţă înaltă, ca pe o sumă a virtuţilor, ca pe morala neegalată.

Ca şi pentru Sfântul Ioan Gură de Aur, spre exemplu şi pentru Sfântul Grigorie Teologul, creştinismul este o ştiinţă, o învăţătură a credinţei şi o învăţătură ori ştiinţă a virtuţii.

Un creştin, o zidire creştină desăvârşită - se realizează numai prin armonia dintre aceste două însuşiri fundamentale ale creştinismului, numai prin împletirea lor reciprocă. Credinţa şi filosofia faptelor la Sfântul Ioan Gură de Aur, sunt unul şi acelaşi lucru cu teoria ori contemplarea şi viaţa morală la Sfântul Grigorie Teologul. Atât Vechiul, cât şi Noul Testament, spune el lăudând pe marele Atanasie, cuprind deopotrivă atât contemplarea Dumnezeirii, cât şi splendoara vieţii virtuoase şi le împletesc minunat pe amândouă cu un adevărat lanţ de aur… folosindu-se de viaţa morală ca de un călăuzitor către contemplarea lui Dumnezeu şi de aceasta ca de o pecete a vieţii morale.

Mare temeinicitor critic în domeniul raţiunii pure, el este deopotrivă de mare şi în domeniul raţiunii practice. Criteriile raţionale ale credinţei, pe care o ştie coro-borată de forţa interioară a Sfântului Duh, sunt însă o recunoaşte, absolut necesare, dar cum ele nu sunt la îndemâna oricărei înţelegeri, rămân mai de primă nevoie, în faptul creştinismului, criteriile practice, al căror corolar stă în iubirea faţă de Dumnezeu, o cale cu mult mai bună către adevăr, decât discuţiile şi contrazicerile raţionale asupra naturii lui. Mai mult decât "doctori în cunoaşterea lui Dumnezeu", creştinii sunt, pentru Sfântul Grigorie Teologul, „doctori în virtute".
Rămânând în ordinea practică, de unde, mai mult ca de oriunde se vede adevărata şi neîntrecuta putere şi dumnezeire a creştinismului, virtutea creştină care le însumează aici pe toate celelalte este iubirea lui Dumnezeu şi reflexul, corelata ei practică, iubirea faţă de aproapele, iubiri care cum obsearvă marii Sfinţi Părinţi, strălucesc pe cerul de aur al Sfintei Scripturi, ce fel soarele pe cerul material al existenţii fizice.

Numele pe care şi-l vrea Dumnezeu, ca mai propriu, este cel de "iubire" (l Ioan, IV, 16). Capul Legii şi al Profeţilor, cum spune Evanghelistul Matei XXII, 35), este iubirea. Şi nu este nimic mai absurd pentru un creştin, interpretează Sfântul nostru, ca să adore şi să se fălească cu Dumnezeul iubirii şi să se arate în acelaşi timp neuman şi vrăjmaş şi să ascundă lumina drumurilor vieţii creştine izoorâtâ din căldura şi din pacea iubirii lui Dumnezeu. Dumnezeu este iubire şi vrea să-l iubim, mai mult decât prin orice, prin iubirea dintre noi, pe care el Însuşi a pus-o drept lege a iubirii noastre faţă de el.

Acest lucru este spus de Sfinţii Părinţi, în lumina Sfintei Evanghelii, cu o deosebită putere de constrângere, de credinţă chiar. Acest lucru este capul virtuţilor, acest lucru este temelia tuturor poruncilor lui Dumnezeu, căci prin iubirea faţă de Dumnezeu intră şi iubirea faţă de aproapele, spune Sfântul Ioan Gură de Aur.

Acelaşi lucru este spus de Fer. Augustin, în cuvinte aproape identice: ”Cel care iubeşte cu sfinţenie şi duhovniceşte pe aproapele său, pe cine iubeşte el în acesta, dacă nu pe Dumnezeu”? Şi “Unde este iubirea aproapelui, acolo este cu necesitate chiar şi iubirea lui Dumnezeu.” Şi tot mai limpede: “Dacă se socoteşte cu atenţiune, aceste două precepte sunt aşa de strâns legate între ele, încât nici iubirea lui Dumnezeu nu poate să existe în om, dacă nu-şi iubeşte aproapele şi nici iubirea aproapelui, dacă nu iubeşte pe Dumnezeu.”

Şi acelaşi lucru îl spune Sfântul Grigorie Teologul, într-un întreg tratat, cum se va vedea din traducerea de faţă, care pe lângă temeiurile naturale ale iubirii dintre noi, este cel mai frumos şi duios tratat despre iubirea aproapelui prin şi pentru iubirea lui Dumnezeu.

Dar, ceea ce aduce îndeosebi şi cu un plus de căldură, Sfântul Grigorie Teologul, act, în acest concept creştin fundamentat al iubirii aproapelui, este pe de o parte, sublimul sacrificiului uman în jertfirea faţă de aproapele în nevoie şi suferinţă, în lumina sacrificiului divin al Mântuitorului, sacrificiu de iubire faţă de lume, pentru reînoirea omului căzut. Nici o religie din lume, ne lasă să înţelegem Sfântul Grigorie, nu a prezentat cândva pentru viaţa socială a lumii, o atât de sublimă cooperare între om şi Dumnezeu, pentru reînoirea omului prin sacrificiul iubirii divine faţă de el şi prin sacrificiul omului faţă de aproapele său. Prin această iubire faţă de aproapele, pentru şi prin iubirea lui Dumnezeu, spune Sfântul Grigorie, cu putere de imperativ categoric pentru mântuire.

„ Reînoieşte-ţi întreaga viaţă, tot drumul de mers al traiului tău pământesc.” Pe de altă parte, în acelaşi concept exclusiv creştin al iubirii aproapelui, este subliniată, cu aceeaşi putere şi căldură de convingere, divina iconomie a suferinţei omeneşti. Tocmai pentru o cât mai strânsă şi mai divină iubire între oameni, spune Sfântul Grigorie, a îngăduit Dumnezeu sărăcia şi suferinţele, nevoia şi suferinţa, cu toate lacrimile şi neajunsurile lor, sunt singurele care ne mai aduc aminte că suntem oameni şi că trebuie să fim solidari. Fără ele, ar dispare una dintre cele mai solide şi naturale legături din complexul natural - spiritual al umanităţii. Şi acest lucru îl cunoaşte până şi natura, care are în ea comiserarea “stabilită ca o lege“ esenţială.

Sunt deci acestea raţiunile fundamentale pentru care adevăraţii, adică serioşii şi consecvenţii creştini, şi-au făcut şi îşi fac din iubirea cea nouă adusă de Hristos în lume, conducătoarea şi moderatoarea vieţii lor întregi.

Şi aceste gânduri, cu care premergem traducerea lucrării "Despre iubirea de săraci", fac bogăţia duhovnicească a Sfântului Grigorie Teologul, pe care bogăţie, unind-o cu averea sa proprie moştenită de la părinţi şi lăsată, ca un exemplu concret al iubirii faţă de Dumnezeu, pentru folosinţa exclusivă a săracilor din sarcina Bisericii din Nazianz, o dă, în realitate, şi bogaţilor şi săracilor, pe unii făcându-i mai darnici şi mai iubitori faţă de Hristoşii suferitori, care bogaţi, "cât timp plutesc mânaţi de vânt prielnic, trebuie să întindă mâna la cei căzuţi pradă valurilor" , iar pe alţii întremându-i în nevoi şi suferinţe prin umanitare alinări.

În felul acesta, luptând pentru împământenirea nouei iubiri evanghelice, substanţială în supremul sacrificiu al lui Dumnezeu pentru om şi al omului faţă de om, sub divina impulsie firească în el, alături de ceilalţi mari luptători ai iubirii lui Dumnezeu, din secolul său, Sfântul Grigorie pune, în adevărata lui lumină şi pe adevărata şi originara lui cale de misiune "Apostolatul creştin" care alături de marele cuvânt al Sfântului şi întâi între Apostoli Pavel (I Corinteni, III, 9), este "colaborare cu Dumnezeu".

Şi această "colaborare" înţelegem din strădania comună a secolului al IV-lea creştin, este realizată întotdeauna când omul se găseşte curat alături de om, când se găseşte întocmai în alt om, în lumea întreagă şi cu totul la un loc în Dumnezeu, prin Hristos Iisus, Dumnezeul iubirii şi nădejdiilor noastre de aici şi de dincolo, din care şi prin care sunt toate şi căruia îi trebuiesc raportate şi aduse toate.

Icoane

SF. IERARH
GRIGORIE
TEOLOGUL

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ θεολόγος

Ο Α ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ
Ο ΘΕΟΛΟ
ΓΟ
ς

ГРИГОРИЙ.
ГОСЛОВЪ.

+БЕСТЬ
ХЬПОУ
НВАЕМ
ЫНЖЕ
ТРЬС

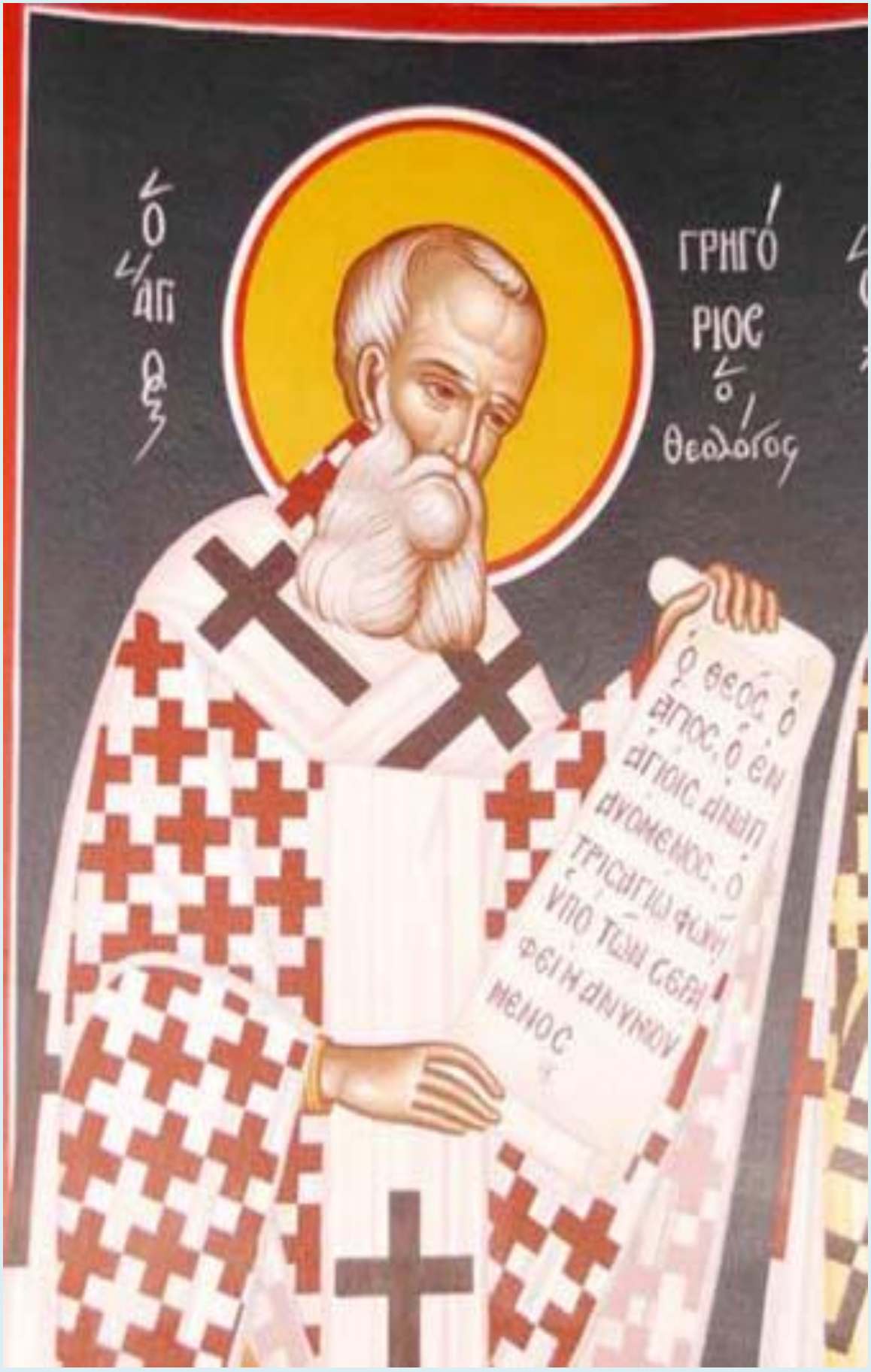
Ο ΑΓΙ
ΓΡΗΓΟ
ΡΙΟΣ
Ο
θεολογος

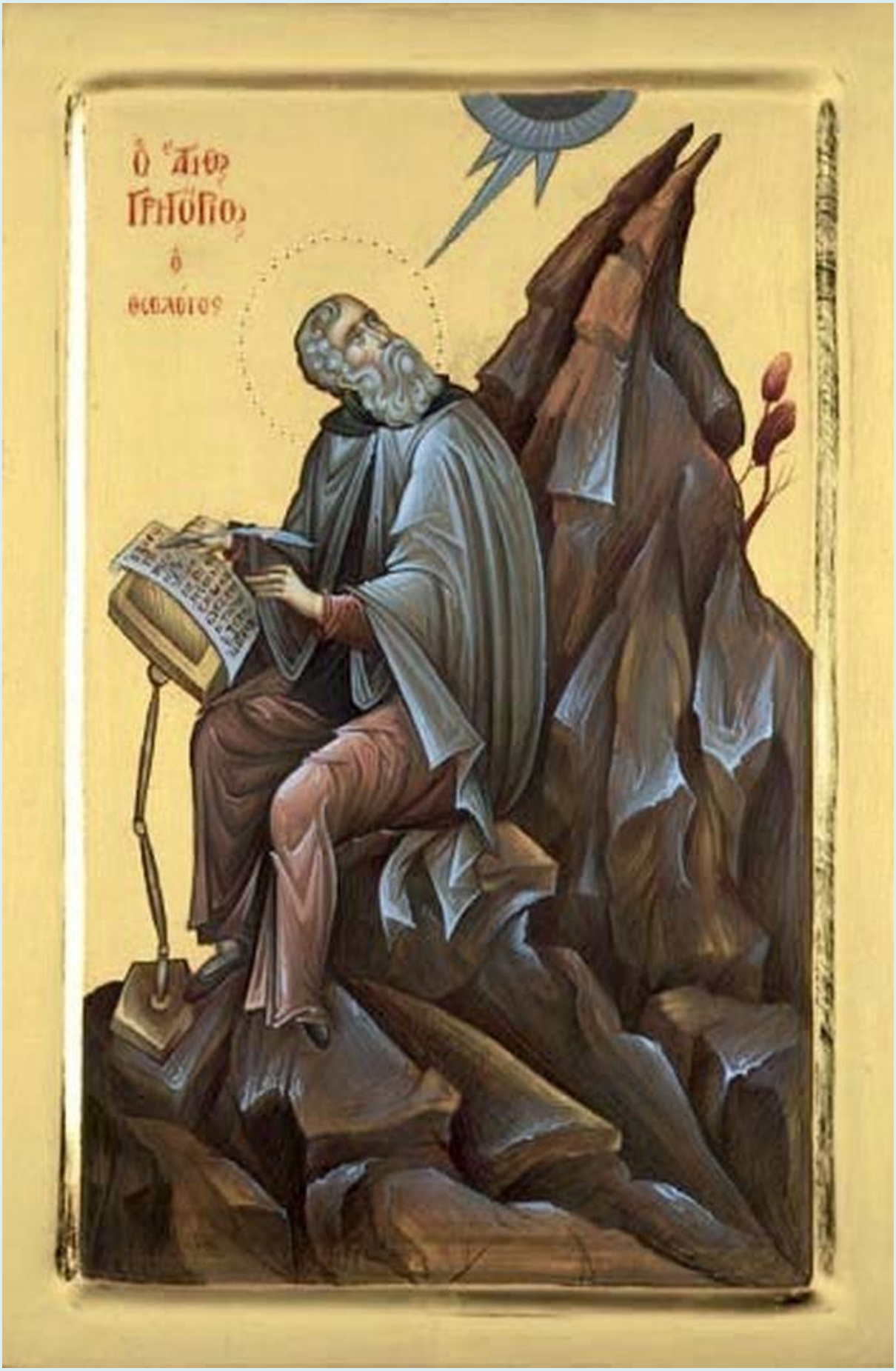
Ὁ Ἅγιος
Γρηγόριος
ὁ
Θεολόγος

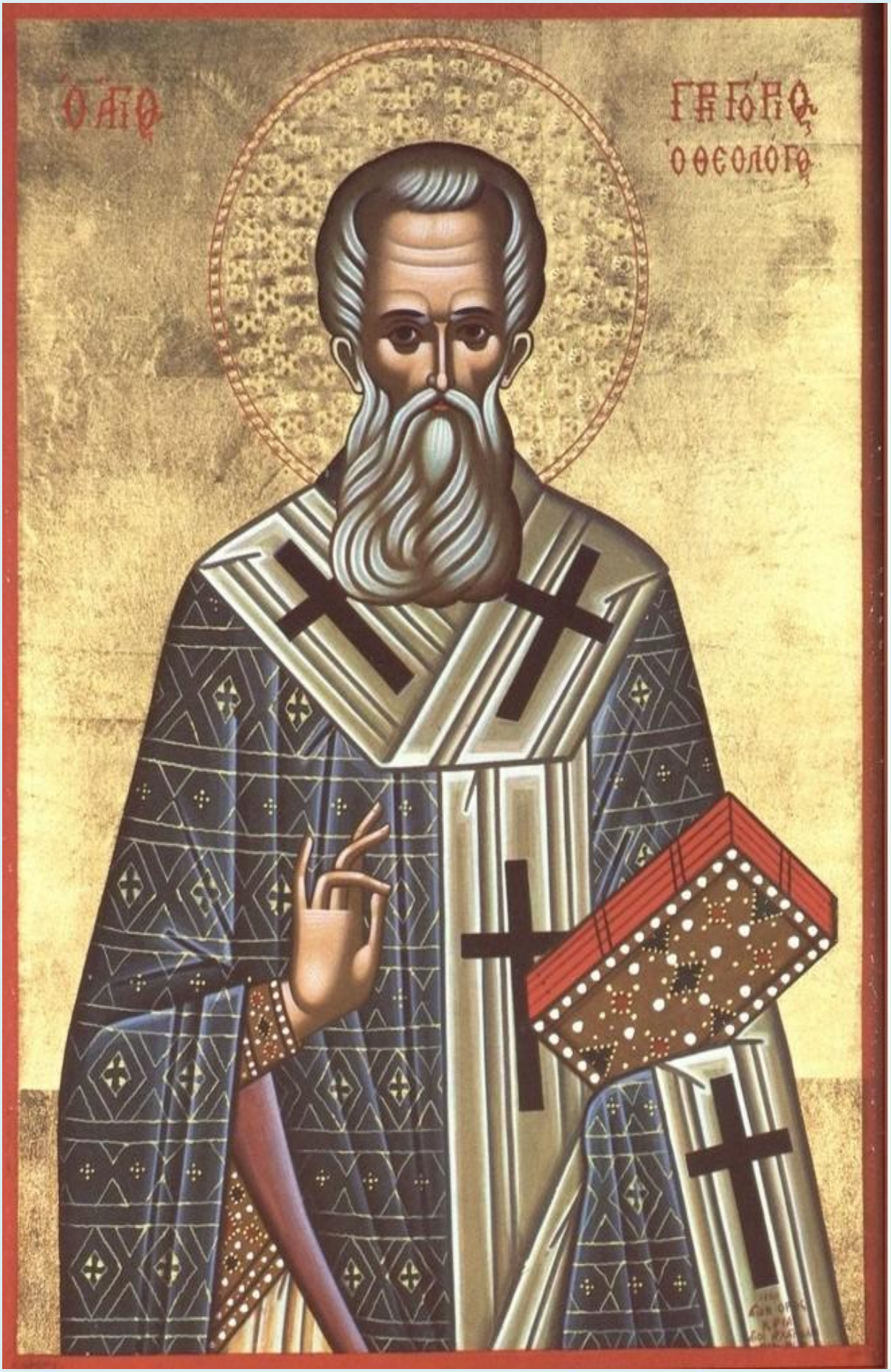
Ὁ ΑΓΙΟΣ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ
Ὁ ΘΕΟΛΟΓΟΣ

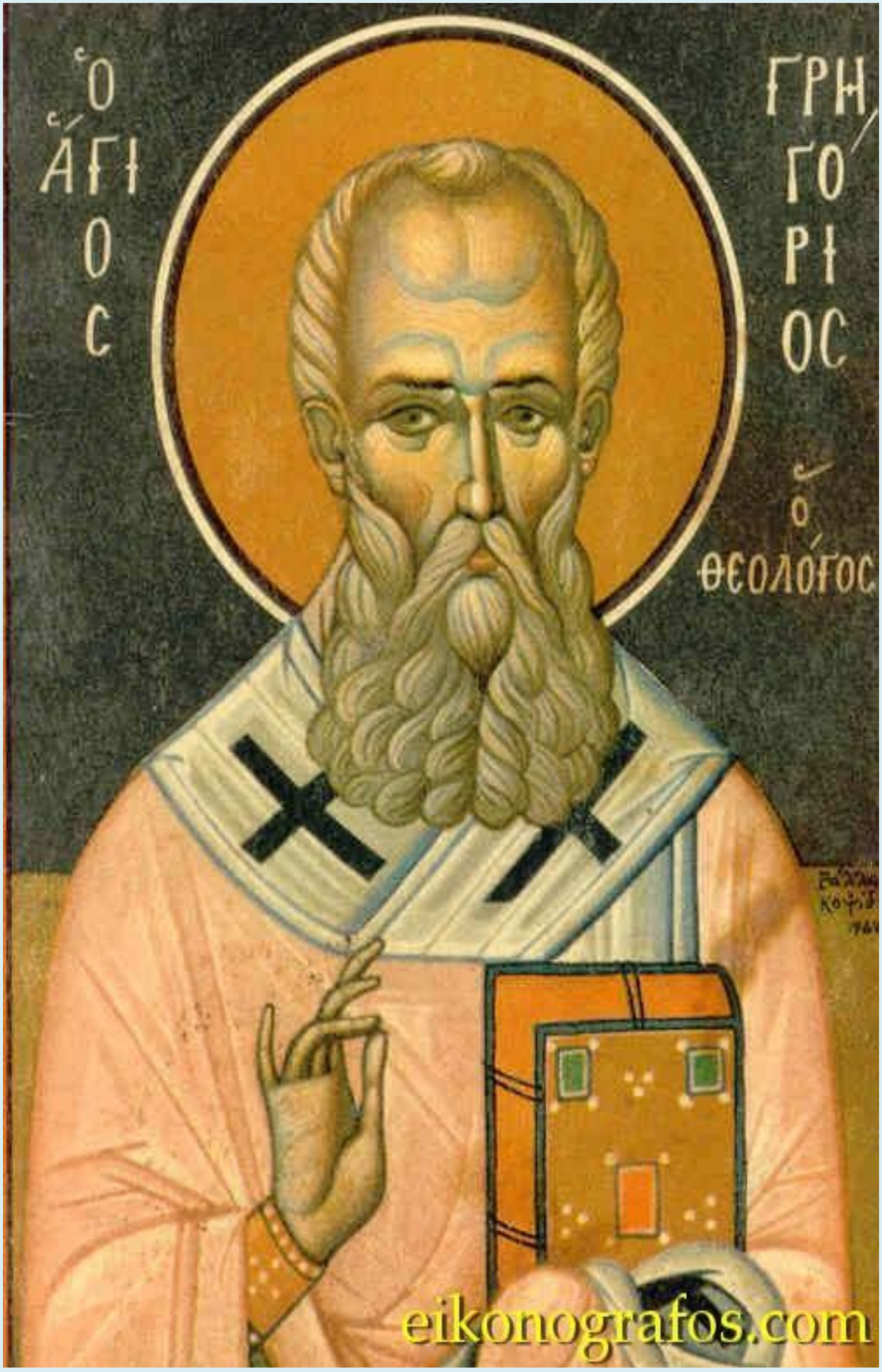
Ο ΑΓΙΟΣ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ
Ο ΘΕΟΛΟΓΟΣ
eikonografos.com

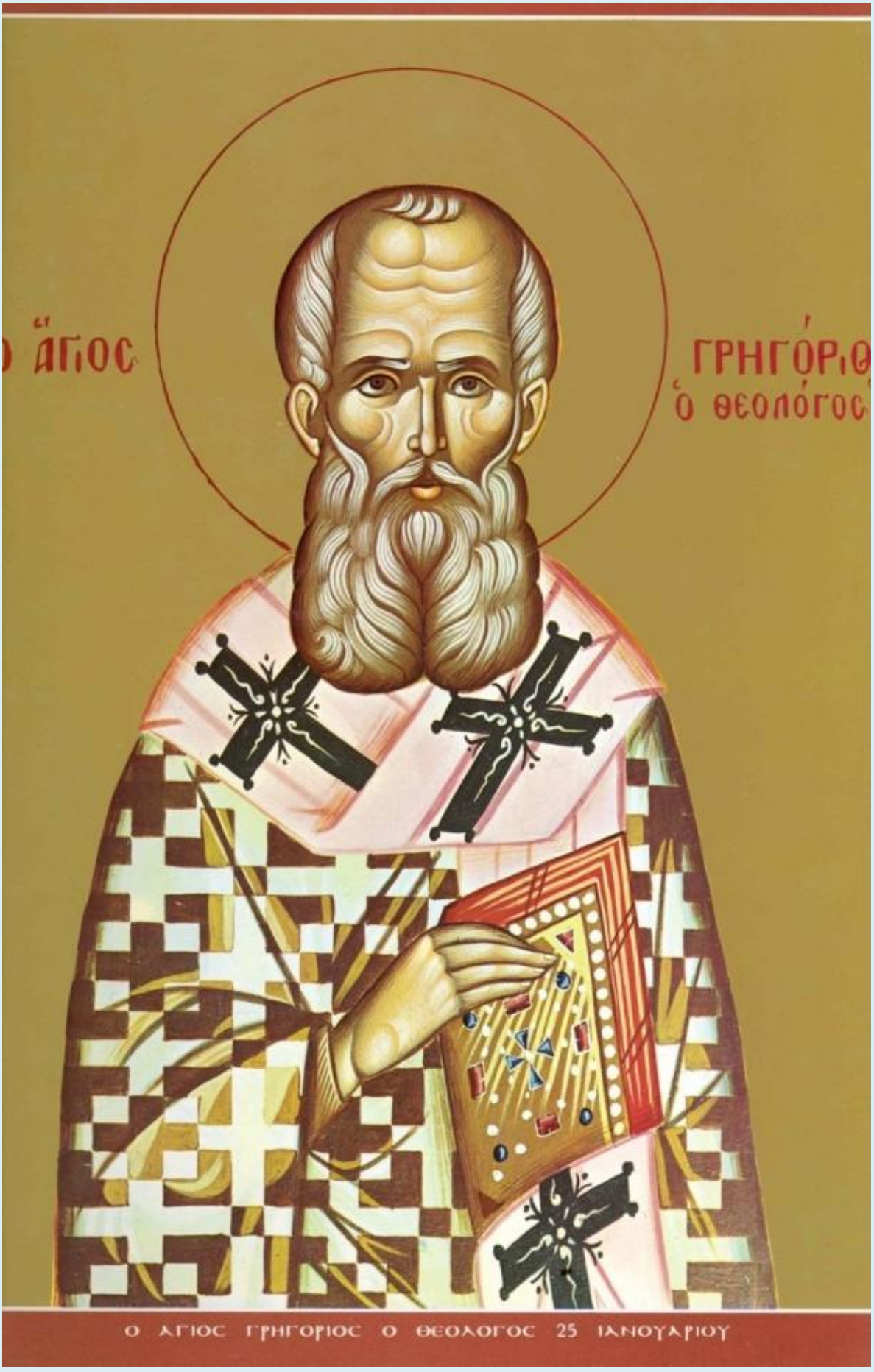
Ο ΑΓΙΟΣ
ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ
Ο ΘΕΟΛΟΓΟΣ
Ο ΑΓΙΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΘΕΟΛΟΓΟΣ 25 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ

ST.
GREGORY
THE
THEOLOGIAN

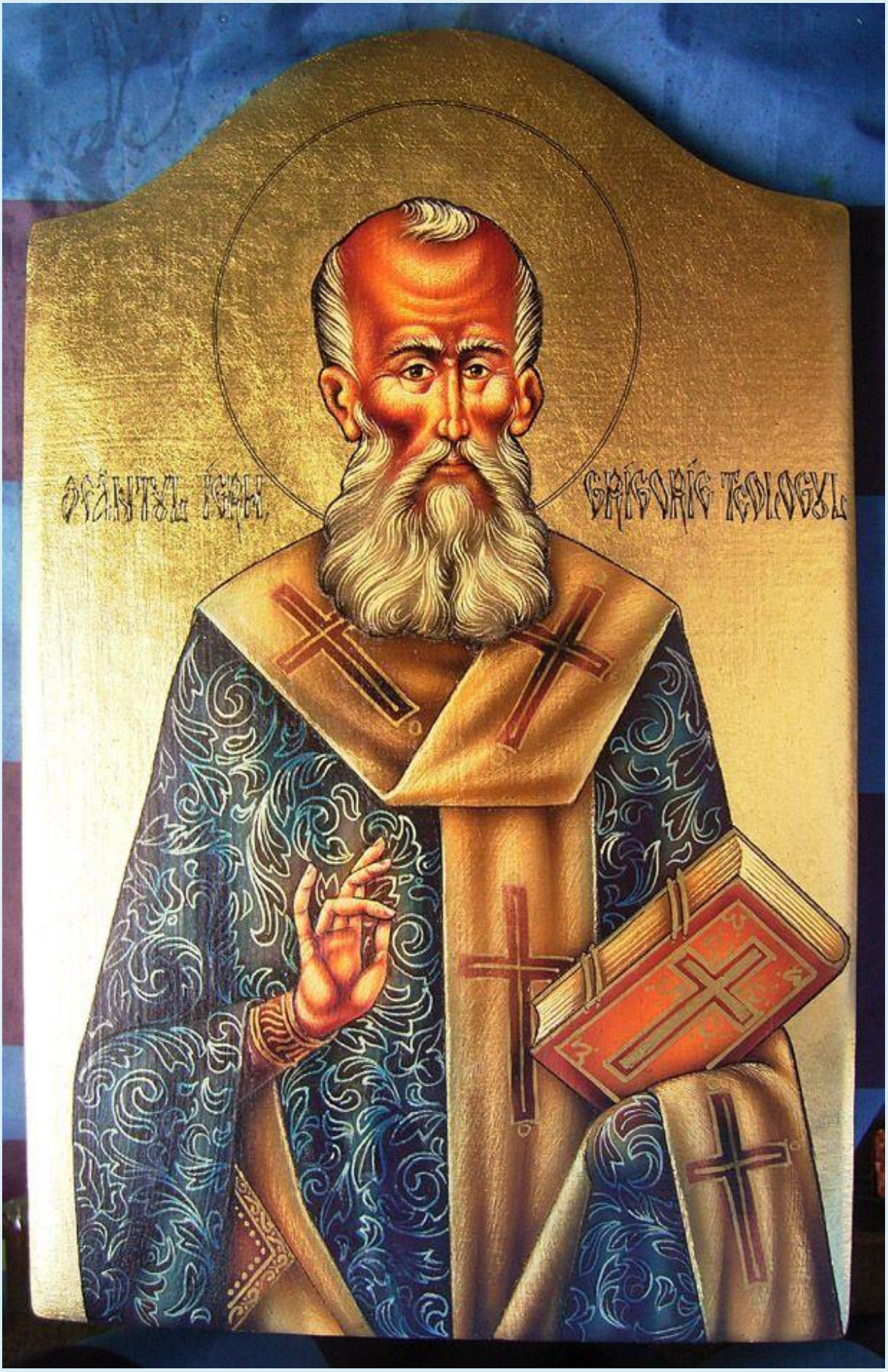
ΘΕΟΛΟΓΟΣ

ST. GREGORY
THE THEOLOGIAN

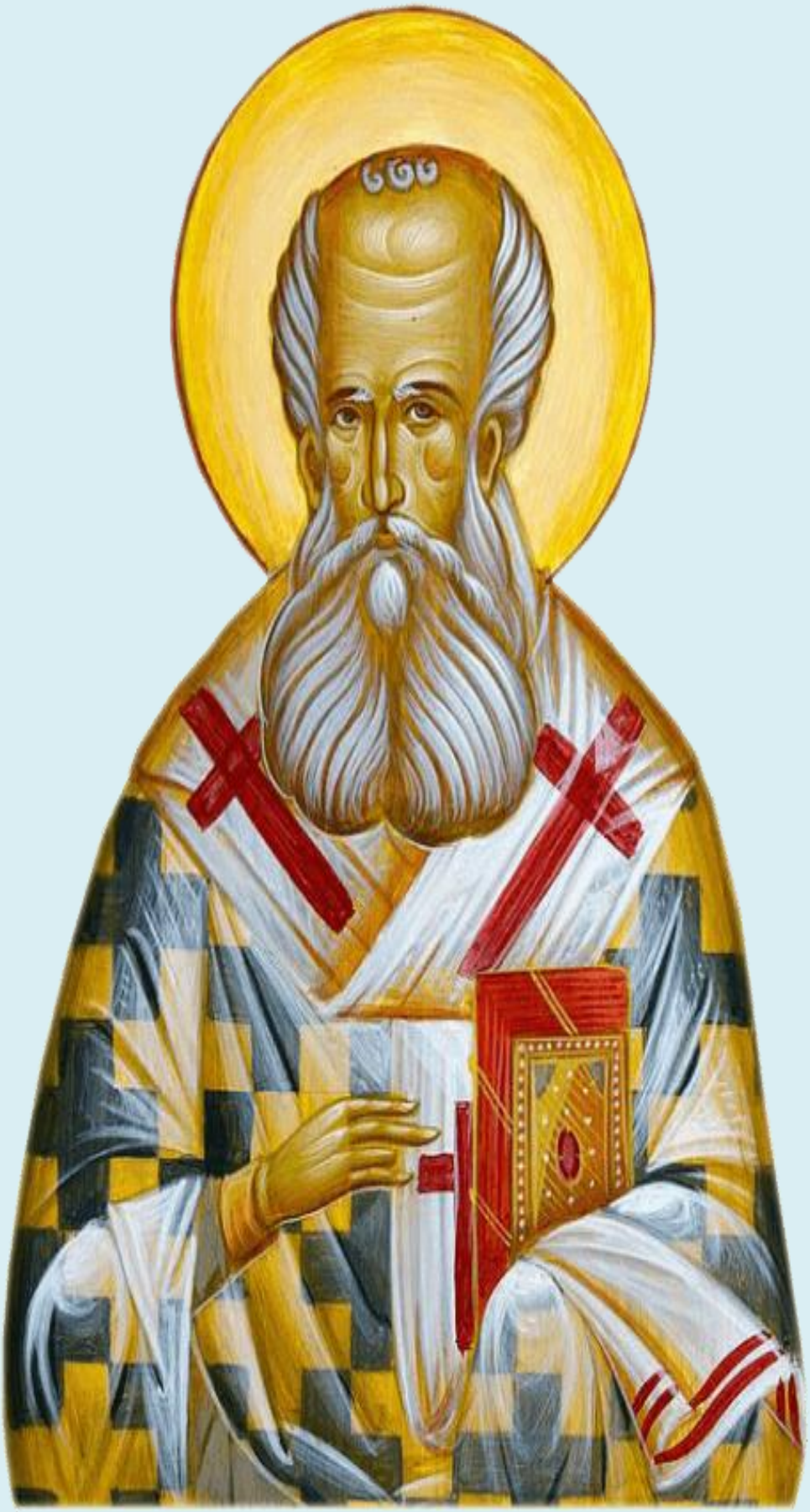

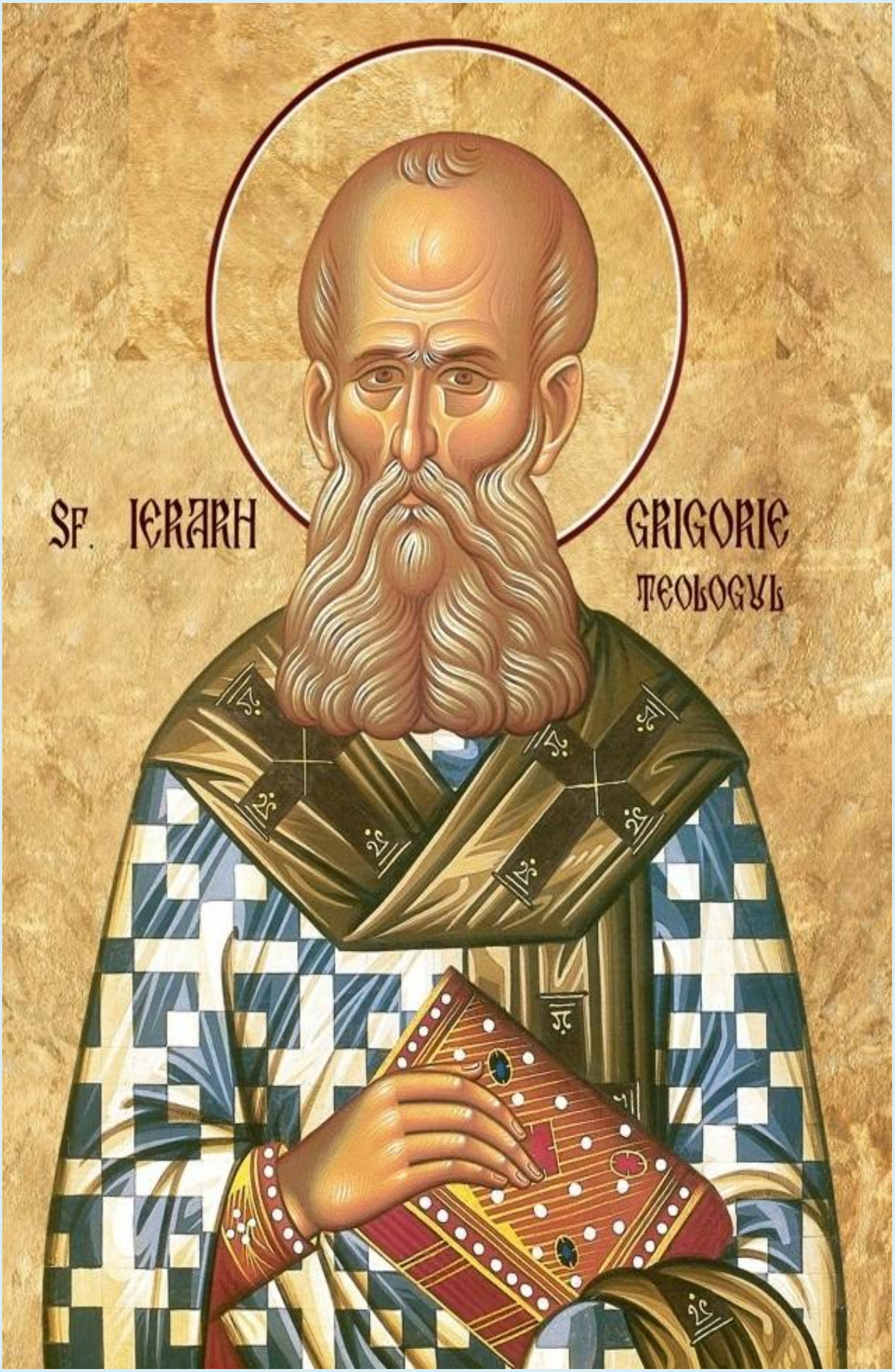
SF. IERARH
GRIGORIE
TEOLOGUL

25 ianuarie

SFÂNTUL
IERARH
GRIGORIE
TEOLOGUL

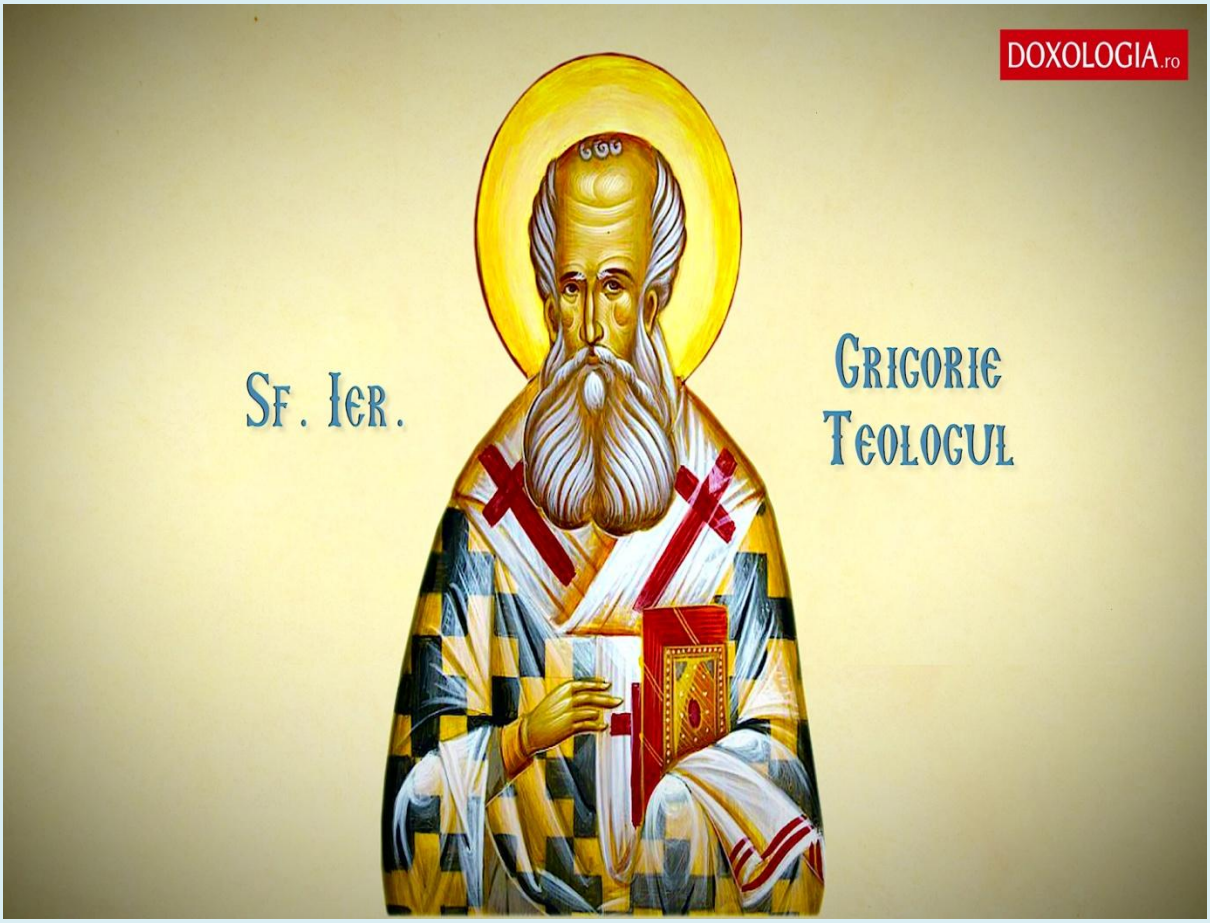
DOXOLOGIA.ro
Sf. Ier.
Grigorie
Teologul

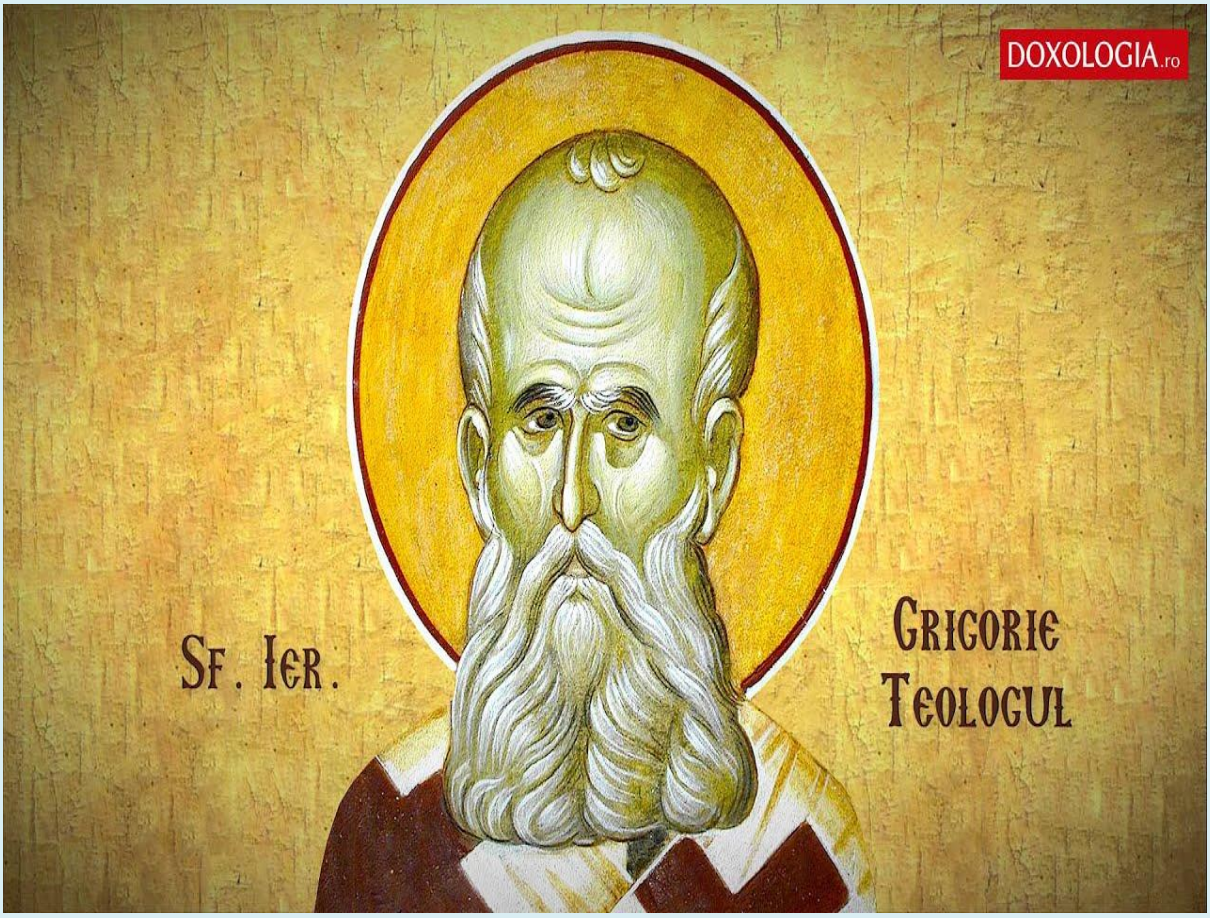
DOXOLOGIA.ro
SF. IER.
GRIGORIE
TEOLOGUL

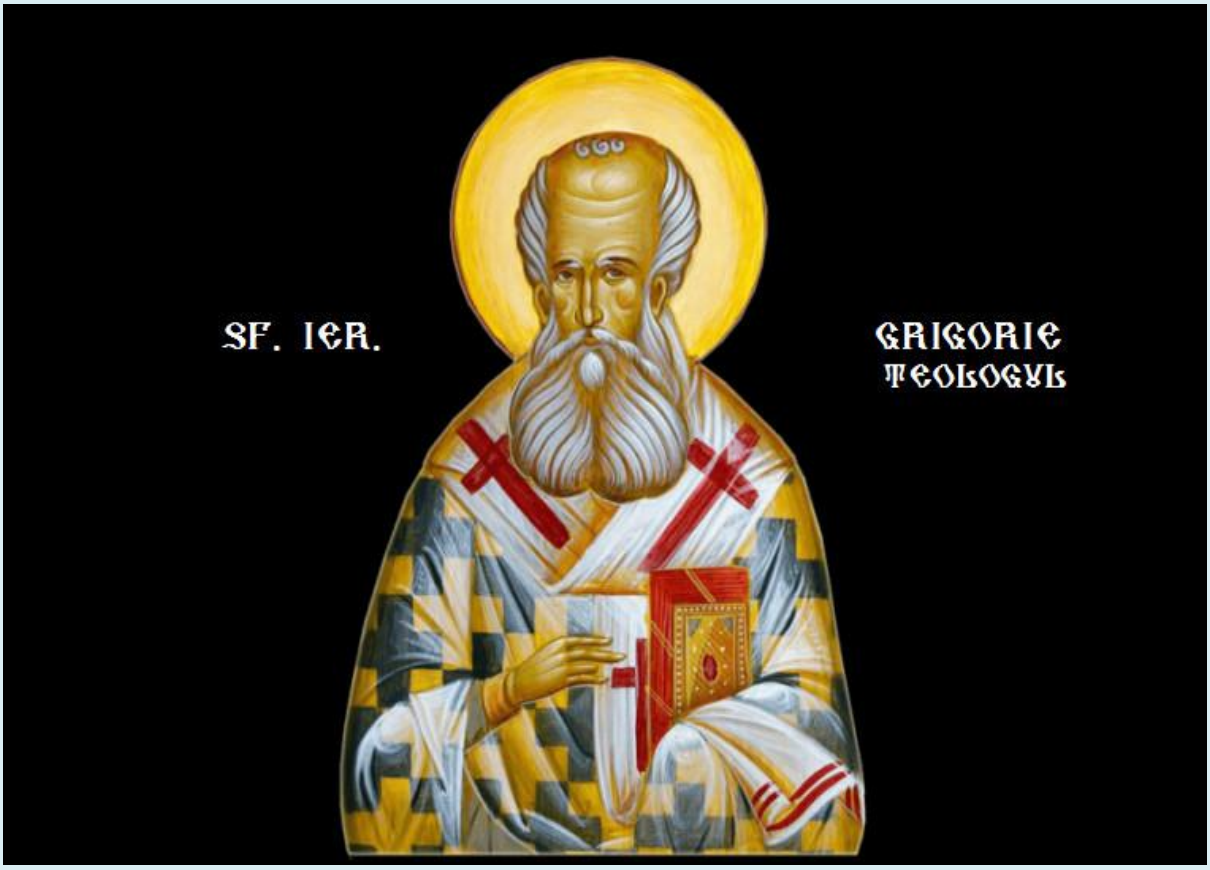
SF. IER.
GRIGORIE
TEOLOGUL

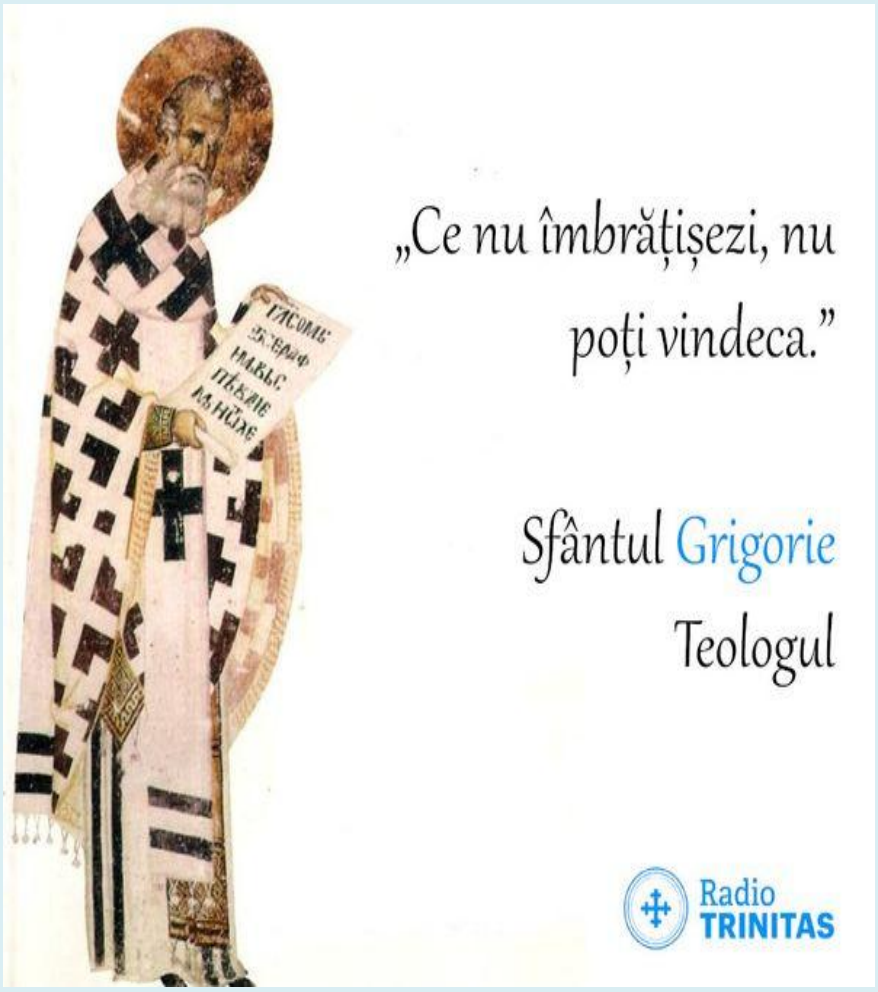
„Ce nu îmbrățișezi, nu
poți vindeca.”
Sfântul Grigorie
Teologul
Radio
TRINITAS

Nu există nimic
mai dumnezeiesc în
om decât a face
fapte bune.
Sfântul Grigorie de Nazianz
©doxologia.ro

TRINITASTV
PE UNII OAMENI
ÎI VINDECI CU
CUVÂNTUL;
PE ALȚII NUMAI
CU PILDA
VIEȚII TALE.
Sf. Ier. Grigorie Teologul
www.trinitas.tv

"Tu vorbești de rău pe alții,
observând în ei lucruri mărunte;
nu ți-e teamă că ei vor începe să
vorbească de viciile tale cele mari?
E mai bine să auzi despre tine
vorbe rele decât să vorbești de rău
pe alții."
Sfântul Grigorie Teologul
329 - 390

marturieathonita.ro
Medicina se ocupă mai mult
cu cele ce se văd.
Preoţia, însă, se străduieşte să vindece
pe omul cel ascuns al inimii.
Sfântul Grigorie Teologul

Mănăstirea
Suruceni
Ο ΓΡΗΓΟΡΙΟC
Ο ΘΕΟΛΟΓΟC
A vorbi despre Dumnezeu este un lucru mare, dar este
un lucru şi mai mare a te curăţi pentru Dumnezeu.
(Sfântul Grigorie de Nazianz)

ORTHODOX POSTERS
SÂFNTUL IERARH
GRIGORIE TEOLOGUL
CUVÂNTUL LUI DUMNEZEU
s-a întrupat pentru ca
EU SĂ FIU
tot atât de mult
DUMNEZEU
pe cât a fost
EL OM

Facem o mare greșeală
pentru că dăm prezentul
diavolului și viitorul
lui Dumnezeu.
Sf. Grigorie Teologul
(25 ianuarie)
ZIARUL LUMINA

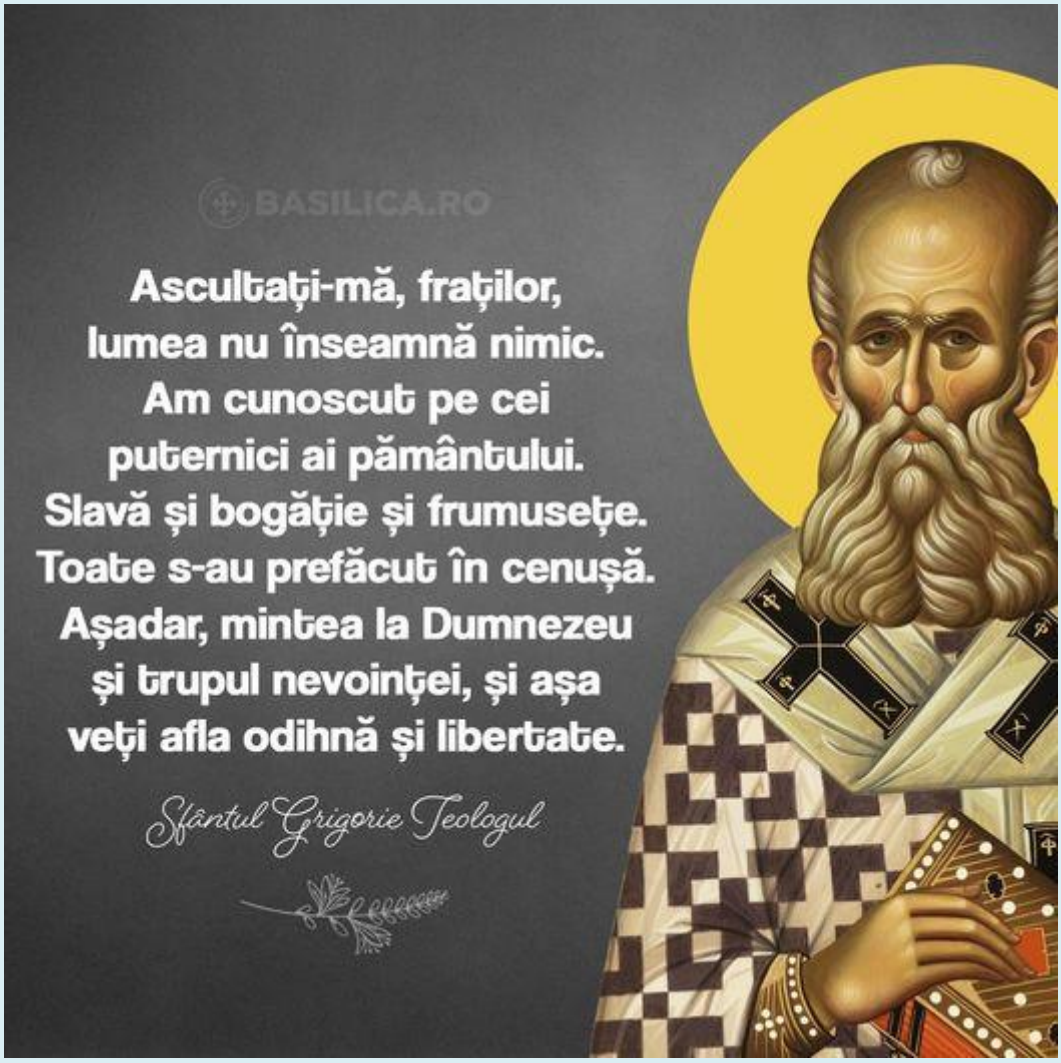
BASILICA.RO
Ascultați-mă, fraților,
lumea nu înseamnă nimic.
Am cunoscut pe cei
puternici ai pământului.
Slavă și bogăție și frumusețe.
Toate s-au prefăcut în cenușă.
Așadar, mintea la Dumnezeu
și trupul nevoinței, și așa
veți afla odihnă și libertate.
Sfântul Grigorie Teologul

„Trebuie să fiu eu mai
întâi curat
şi apoi să curăţ
pe alţii.
Să fiu eu înţelept,
ca să înţelepţesc
pe alţii.
Să fiu eu lumină,
ca să luminez pe alţii.
Să fiu eu aproape de
DUMNEZEU,
ca să apropii pe alţii.
Să fiu eu sfânt,
ca să sfinţesc pe alţii."

Cuvânt despre preoție

Sfântului Grigorie
Teologul

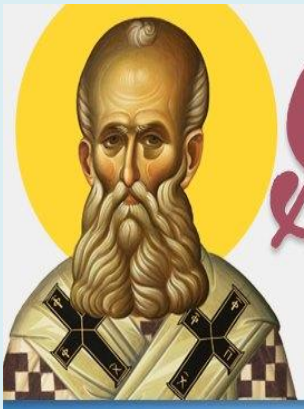

CINE SUNT SFINȚII Grigorie DIN CALENDAR?

BASILICA.RO

10 IAN
SF. GRIGORIE DE NYSSA

25 IAN
SF. GRIGORIE TEOLOGUL

12 MAR
SF. GRIGORIE DIALOGUL

06 APR
SF. GRIGORIE SINAITUL

22 IUN
SF. GRIGORIE DASCĂLUL

30 SEP
SF. GRIGORIE LUMINĂTORUL

14 NOV
SF. GRIGORIE PALAMA

17 NOV
SF. GRIGORIE TAUMATURGUL

20 NOV
SF. GRIGORIE DECAPOLITUL

23 NOV
SF. GRIGORIE AL ACRAGANDELOR

Troparul Sfântului Ierarh Grigorie Teologul, Arhiepiscopul Constantinopolului

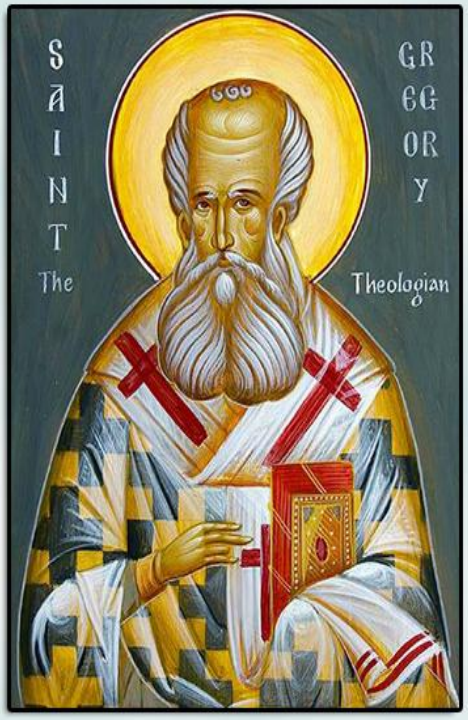

25 Ianuarie - Glasul 1

Fluierul cel păstoresc al teologiei tale a biruit trâmbiţele ritorilor; că ţie, celui ce ai încercat adâncurile duhului, ţi s-au adăugat şi Frumuseţile Cuvântului. Ci, roagă pe Hristos Dumnezeu, Sfinte Părinte Grigorie, să mântuiască sufletele noastre.

SF. TREI IERARHI
SF. IER. GRIGORIE
SF. IER. IOAN
SF. IER. VASILE

Nu există nimic mai dumnezeiesc în om decât a face fapte bune

Sfinte ierarh Grigorie cu lumina rugăciunii tale alungă întunericul minţii mele şi mă arată smerit păzitor al poruncilor lui Hristos.

Toate se veselesc la minunată prăznuirea ta, căci ca o floare prea slăvită străluceşti în buchetul ierarhilor prin care Se măreşte Treimea, împreună cu care roagă-te să ne facem şi noi moştenitori ai celor trei virtuţi: credinţa, nădejdea şi dragostea spre slava lui Dumnezeu. Sfinte ierarhe Grigorie, roagă-te lui Dumnezeu pentru noi.